

Hailuodon peruskoulun opetussuunnitelma

Nimi	Hailuodon peruskoulun opetussuunnitelma
Kunta	Hailuoto
Koulu	Hailuodon peruskoulu
Hyväksymispäivämäärä	18.6.2019

SISÄLTÖ

1. Perusopetuksen arvoperusta.	1
2. Perusopetuksen oppimiskäsitys.	4
3. Paikallinen tuntijako.	5
4. Kieliohjelma.	6
5. Opetuksen mahdolliset painotukset.	7
6. Perusopetuksen yhtenäisyys ja siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö.	8
7. Opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat.	9
8. Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma.	10
9. Yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.	12
10. Opetussuunnitelman seuranta, arviointi ja kehittäminen.	13
11. Perusopetuksen tehtävä.	14
12. Laaja-alainen osaaminen paikallisessa opetussuunnitelmassa.	15
13. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri.	20
14. Oppimisympäristöt.	23
15. Työtavat.	25
16. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet.	27
16.1. Monialaiset oppimiskokonaisuudet.	28
17. Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö.	30
17.1. Oppilaiden osallisuus.	30
17.2. Kodin ja koulun yhteistyö.	31
17.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa.	32
18. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö.	33
19. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus.	35
20. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu.	36
21. Yhdysluokkaopetus.	37
22. Joustava perusopetus.	38
23. Opetus erityisissä tilanteissa.	40
24. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta.	41
25. Arviointikulttuurin paikalliset painotukset.	44
26. Opintojen aikaisen arvioinnin toteuttaminen.	46
27. Päätösarvioinnin toteuttaminen.	54

28. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset linjaukset.	57
28.1. Yleinen tuki.	59
28.2. Tehostettu tuki.	61
28.3. Erityinen tuki.	63
28.4. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	70
28.5. Tulkitsemis- ja avustajapalvelut.	73
29. Oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat.	74
30. Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset.	82
31. Kaksikielisen opetuksen järjestäminen.	83
32. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus.	85
33. Hailuodon peruskoulun TVT-strategia.	86
34. Vuosiluokat 1-2.	92
34.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen.	92
34.2. Koululaiseksi kasvaminen.	92
34.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe.	93
34.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2.	93
34.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet.	93
34.6. Oppiaineet.	96
34.6.1. Toinen kotimainen kieli.	96
34.6.2. Ympäristöoppi.	97
34.6.3. Uskonto.	119
Evangelisluterilainen uskonto.	121
34.6.4. Elämäkatsomustieto.	128
34.6.5. Kuvataide.	134
34.6.6. Äidinkieli ja kirjallisuus.	152
Suomen kieli ja kirjallisuus.	154
34.6.7. Liikunta.	167
34.6.8. Matematiikka.	172
34.6.9. Käsityö.	184
34.6.10. Vieraat kielet.	196
Englanti, A-oppimäärä.	196
34.6.11. Oppilaanohjaus.	197
34.6.12. Musiikki.	198
35. Vuosiluokat 3-6.	205
35.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe.	205

35.2. Oppijana kehittyminen.	205
35.3. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe.	205
35.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6.	206
35.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet.	206
35.6. Oppiaineet.	212
35.6.1. Toinen kotimainen kieli.	212
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä.	213
35.6.2. Historia.	219
35.6.3. Ympäristöoppi.	234
35.6.4. Yhteiskuntaoppi.	277
35.6.5. Uskonto.	286
Evangelisluterilainen uskonto.	287
35.6.6. Elämäkatsomustieto.	299
35.6.7. Kuvataide.	308
35.6.8. Äidinkieli ja kirjallisuus.	325
Suomen kieli ja kirjallisuus.	327
35.6.9. Liikunta.	352
35.6.10. Matematiikka.	372
35.6.11. Käsityö.	394
35.6.12. Vieraat kielet.	433
Englanti, A-oppimäärä.	433
35.6.13. Oppilaanohjaus.	466
35.6.14. Musiikki.	467
36. Vuosiluokat 7-9.	481
36.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe.	481
36.2. Yhteisön jäsenenä kasvaminen.	481
36.3. Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen.	482
36.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9.	482
36.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet.	482
36.6. Oppiaineet.	486
36.6.1. Toinen kotimainen kieli.	486
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä.	487
36.6.2. Historia.	513
36.6.3. Yhteiskuntaoppi.	524
36.6.4. Uskonto.	530
Evangelisluterilainen uskonto.	531
36.6.5. Fysiikka.	538

36.6.6. Elämänkatsomustieto.	577
36.6.7. Kemia.	586
36.6.8. Kuvataide.	632
36.6.9. Liikunta.	660
36.6.10. Kotitalous.	660
36.6.11. Saksa 1 vvt.	679
36.6.12. Musiikki.	680
36.6.13. Lakitieto: perhe-, perintö- ja kauppaoikeus....	680
36.6.14. Ilmaisutaito.	681
36.6.15. Kuvataide.	681
36.6.16. Äidinkieli ja kirjallisuus.	683
Suomen kieli ja kirjallisuus.	686
36.6.17. Maantieto.	720
36.6.18. Liikunta.	736
36.6.19. Kotitalous I.	773
36.6.20. Matematiikka.	775
36.6.21. Ruotsi, kertauskurssi.	827
36.6.22. Biologia.	827
36.6.23. Kotitalous II.	843
36.6.24. Käsityö.	845
36.6.25. Vieraat kielet.	868
Englanti, A-oppimäärä.	868
Saksa, B2-oppimäärä.	899
36.6.26. Lakitieto: rikosoikeus, työoikeus ja oikeudenkäynnin kulku....	905
36.6.27. Oppilaanohjaus.	906
36.6.28. Englanti, kertauskurssi.	912
36.6.29. Musiikki.	912
36.6.30. Terveystieto.	933
36.6.31. Saksa 2 vvh.	956

1. Perusopetuksen arvoperusta

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu tässä esitetyn arvoperustan mukaisesti.

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaan ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että koulu yhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveille kasville ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaisuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesäätelyyn ja vastuunottoon omasta kehittämisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentamista ja kasvua aktiiviseksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

Arvoperusta Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon peruskoulun arvoperustan selvittämiseksi on tehty arvokysely oppilaille ja heidän huoltajilleen. Saatujen vastausten perusteella on laadittu Hailuodon peruskoulun arvoperusta.

Taitojen tärkeysjärjestys

Oppilaiden näkemys:

- Vastuun ottaminen omasta tekemisestä
- Erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen
- Hyvät käytöstavat
- Turvallisuuden huomioiminen
- Elämönhallintataidot
- Terveelliset elämäntavat

Huoltajien näkemys:

- Vastuun ottaminen omasta tekemisestä
- Oikean ja väärän erottaminen
- Yhteistyökyky
- Erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen
- Hyvät käytöstavat
- Sosiaaliset taidot

Näkemykset tulevaisuudessa tarvittavista taidoista

Oppilaiden näkemys:

- Erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen
- Liikunnalliset taidot
- Käden taidot
- Hyvät käytöstavat
- Yhteistyökyky

Huoltajien näkemys:

- Oikean ja väärän erottaminen
- Hyvät käytöstavat
- Vastuun ottaminen omasta tekemisestä
- Erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen

2. Perusopetuksen oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

Perusopetuksen oppimiskäsitys Hailuodon peruskoulussa

Hailuodossa luonto on yksi oppimisympäristö, jota hyödynnetään mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan. Erityispiirteinä on saaristo-olosuhteet ja siihen liittyvät paikalliset perinteet, jotka huomioidaan opetuksessa.

Koulussa toteutetaan vuosittain yli luokkarajojen yhteisiä projekteja, monialaisia oppimiskokonaisuuksia ja teemoja. Niiden toteutuksessa käytetään laajasti erilaisia työskentelytapoja ja suunnitteluun pyritään osallistamaan myös oppilaat. Oppimiskokemuksen syventämiseen voidaan käyttää vertaisoppimista ja -opettajuutta. Työskentelyä arvioidaan monipuolisesti.

3. Paikallinen tuntijako

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta

Hailuodon koulun paikallinen tuntijako on kuvattu liitteessä:

<http://www.hailuoto.fi/wp-content/uploads/Hailuodon-peruskoulun-uusi-tuntijako.pdf>

4. Kieliohjelma

Hailuodon kunnan peruskoulussa A1-kieli on englanti, ja sen opetus alkaa 2. vuosiluokalla. Englantia opiskellaan peruskoulun loppuun asti. B1-kielen eli ruotsin kielen opetus alkaa 6. vuosiluokalla. Ruotsin opiskelu jatkuu perusopetuksen loppuun asti.

Valinnaisen B2-kielen opiskelu alkaa 8. vuosiluokalla. Valinnaisena B2-kielenä voi olla saksa tai jokin muu kieli. Valinnaisen B2-kielen ryhmä perustetaan, mikäli kielen valinneita oppilaita on vähintään viisi. Poikkeustapauksissa voidaan perustaa myös pienempi ryhmä. Kieltä opiskellaan 8. vuosiluokalla kaksi vuosiviikkotuntia ja 9. vuosiluokalla kaksi vuosiviikkotuntia.

Kielitarjontaa voidaan täydentää myös valinnaisilla oppiainekokonaisuuksilla tai kielikerhoilla.

5. Opetuksen mahdolliset painotukset

Hailuodon koulussa opetuksen painopistealueiksi on valittu Hailuodon kulttuuri- ja rakennusperintö, historia ja luonto; saarelaisuus.

6. Perusopetuksen yhtenäisyys ja siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsenyy valtionneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun. Yhteisen toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Se on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat koulu yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

Perusopetuksen yhtenäisyys ja siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö Hailuodon peruskoulussa

Hailuodossa esi- ja varhaiskasvatuksen yhteistyö on tiivistä ja jatkuu läpi lukuvuoden. Näin koulun oppimisympäristö on ensimmäisen luokan alkaessa tuttu.

Perusopetuksen sisäinen yhtenäisyys syntyy luontevasti yhtenäiskoulun puitteissa. Ylä- ja alakoulun kesken on erilaisia projekteja ja yhteinen oppilaskunta. Keväisin luokat tutustuvat tuleviin luokkatiloihin ja opettajiinsa samanaikaisesti esikoululaisten kouluun tutustumisen kanssa.

Yläkoulun päättävä luokka tutustuu viimeisenä lukuvuonna toisen vaiheen opiskelumahdollisuuksiin oppilaanohjauksen yhteydessä.

7. Opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat Hailuodon peruskoulussa

Hailuodossa on paikallisesti tehty seuraavat suunnitelmat:

Kulttuurikasvatus

Hailuodon koululle on tehty oma kulttuurikasvatussuunnitelma, jota voidaan hyödyntää. (ks. liite).

Varhaiskasvatus

Päiväkodilla on oma varhaiskasvatussuunnitelmansa (ks. liite).

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Hailuodon koululla on lukuvuosittain laadittava aamu- ja iltapäivätoimintasuunnitelma.

Esiopetus

Päiväkodilla on esiopetussuunnitelma (ks. liite).

Lasten ja nuorten hyvinvointi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältyy Hailuodon kunnan hyvinvointisuunnitelmaan.

8. Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvälmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvälmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omissa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heidä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvaihtoehtojaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintoihin koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma Hailuodon peruskoulussa

Hailuodossa ei ole toisen asteen oppilaitoksia, joten oppilaille tulee peruskoulun jälkeen eteen pääosin itsenäisen elämän aloittaminen toisella paikkakunnalla. Tämä pyritään huomioimaan oppilaanohjauksessa muun muassa siten, että peruskoulun päättävälle oppilaille pyritään jakamaan opaskirja. Opaskirjassa on ohjeita itsenäiseen elämään mm. terveydenhuoltoon, pankkiasioihin ja ruuanlaittoon liittyen. Opaskirjaa pyritään käymään läpi oppilaanohjauksen tunneilla 9 luokan lopussa. Oppilaanohjaaja pyrkii päivittämään opaskirjan tarvittaessa keväisin.

Hailuodossa pyritään järjestämään 7., 8. ja 9. luokille vähintään yksi työelämään tutustumisjakso joka lukuvuosi. Näin oppilaat tutustuvat ammatteihin ja työelämään sekä mahdollisesti valmentautuvat jatko-oppilaitoksen valintaan. Lähtökohtaisesti oppilaat hankkivat tutustumispaikkansa itse saaden tarvittaessa apua oppilaanohjaalta.

9. Yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa on terveydenhoitajan, kuraattorin, perhetyöntekijän, hammashuollon, puheterapeutin, fysioterapeutin ja psykologin palveluiden tarjoamista oppilaille. Tarvittaessa yhteistyötä laajennetaan koskemaan kokonaisia luokkia tai oppilasryhmiä kerrallaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset osallistuvat tapauskohtaisesti oppilashuoltoryhmien tapaamisiin.

10. Opetussuunnitelman seuranta, arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Opetussuunnitelman seuranta, arviointi ja kehittäminen Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa opetussuunnitelmatyö vuosiluokkien 1 - 6 osalta saadaan valmiiksi vuonna 2016. Vuosiluokkien 7 - 9 osalta opetussuunnitelmatyö jatkuu valmistuen viimeistään vuonna 2019. Uuteen opetussuunnitelmaan siirrytään porrastetusti. Opetussuunnitelmaan tehdään tarvittaessa lisäyksiä ja täsmennyksiä.

Opetushenkilökunta arvioi opetussuunnitelman toimivuutta käytännössä ja lisäksi opetussuunnitelman arviointiin ja sen kehittämiseen varataan aikaa henkilökunnan kokouksista ja/tai vesopäivistä. Kotien kokemuksia opetussuunnitelmasta voidaan kartoittaa esim. vanhempainilloissa ja kyselyin.

Hailuodon kunnanhallitus seuraa opetussuunnitelmatyötä sekä hyväksyy valmiin opetussuunnitelman.

11. Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli.

Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävästä elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa sosiaalista pääomaa koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsaa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

12. Laaja-alainen osaaminen paikallisessa opetussuunnitelmassa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään, että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Kokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeitä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttavat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeitä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä

työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesääätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tv) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tv-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan

käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tvt:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeitä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeitä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle koulu yhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävä elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävä tulevaisuutta rakentaviksi.

Laaja-alainen osaaminen Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa noudatetaan opetussuunnitelman perusteissa mainittuja laaja-alaiselle osaamiselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumisen arviointi sisällytetään osaksi eri oppiaineiden arviointia.

13. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen oppilashuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilaille on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäsenenä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentamisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus

ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävä kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko koulu yhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyä. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri Hailuodossa

Hailuodon koulussa toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulun toimintaa ohjaavat asiakirjat, esim. valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet, kuntastrategia, koulun järjestyssäännöt ja turvallisuusohjeet. Toimintakulttuuriin sisältyvät myös yhteisössämme vallitsevat arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuriimme kuuluu yhteistyö eri tahojen kanssa, esim. seurakunta, nuorisotoimi, 4H, kirjasto- ja kulttuuritoimi. Koulu tekee yhteistyötä myös esiopetuksen kanssa. Koulussamme voi olla kummioppilastoimintaa (esim. 1. ja 6. luokka).

Toimintakulttuuri näkyy myös oppituntien ulkopuolella koulun muussa toiminnassa, esim. teemapäivissä, juhlissa ja erilaisissa tapahtumissa. Koulussa on laadittu järjestyssäännöt, joiden toteutumista valvotaan yhteisvastuullisesti ammattinimikkeistä riippumatta. Järjestyssäännöt käydään oppilaiden kanssa läpi lukuvuoden alussa.

Koulumme oppilaat ovat tiedoiltaan ja taidoiltaan eritasoisia. Tämä antaa tilaisuuden oppia hyväksymään erilaisuutta ja opettaa jokaista koulussamme työskentelevää ja opiskelevaa henkilöä kärsivällisyyteen, hyvään käytökseen ja huomaavaisuuteen päivittäisissä tilanteissa (esim. tervehtiminen). Oppilasta rohkaistaan aktiiviseen toimintaan ja tekemään itse. Kannustamme ja ohjaamme oppilaita vertaisoppimiseen.

Pidämme huolta oppilaiden henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista. Koulussamme hyvinvointia tukevia tekijöitä ovat mm. riittävä ja monipuolinen liikunta sekä terveellinen ravinto. Mahdollisuudet välituntiliikuntaan ovat hyvät; koulun piha-alue on laaja ja välineistöltään kattava. Luontoon meneminen on helppoa. Kouluruoka on laadukasta ja se valmistetaan koulumme keittiössä.

Olenainen osa koulumme toimintaa ovat retket lähiympäristöön ja muualle, vierailut, leirikoulut, teemapäivät tai -viikot, vierailijat, kerhot ja muu vapaa-ajan toiminta, juhlit ja osallistuminen paikallisiin tapahtumiin. Tarkennettu toimintakulttuurin toteuttamista koskeva suunnitelma kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Koulussamme korostetaan tapakasvatusta ja opetushenkilöstö on sitoutunut noudattamaan yhdessä sovittuja käytänteitä, jotka käydään läpi aina lukuvuoden alussa. Tapakasvatuksen keskeinen sisältö on Ihmisenä kasvaminen -aihekokonaisuus, jota toteutetaan läpäisyperiaattella kaikissa oppiaineissa eri luokka-asteilla. Annamme huoltajille ja oppilaille mahdollisuuden vaikuttaa koulumme toimintakulttuurin kehittämiseen esim. vanhempaintoimikunnan, vanhempainiltojen ja oppilaskunnan hallituksen välityksellä.

Hailuodon koulun toimintakulttuurin haasteina ovat syrjäinen ja eristynyt sijainti, pienet henkilöstöresurssit, pieni ja vaihteleva oppilasmäärä, koko ikäluokan sijoittuminen samaan kouluun sekä opetushenkilöstön ja oppilaiden vertaistuen puute.

14. Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisulla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireeton ilmapiiri tukevat oppimista.

Oppimisympäristöjen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat paikalliset tavoitteet ja erityiskysymykset

Oppimisympäristön valinnassa hyödynnetään oppimistavoitteiden mukaisia lähiympäristön tiloja (esim. museo, kirjasto, luonto jne.) ja paikallisten toimijoiden osaamista. Mahdollisuuksien mukaan tehdään opintoretkeä mantereelle. Oppimisympäristön monipuolistamiseksi pyritään hakemaan kaikkia mahdollisia avustuksia (esim. valtio, EU-hankkeet jne.), jotta koulun sijainti ei rajaa oppimisympäristöjä tarpeettomasti.

Työtapojen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat paikalliset tavoitteet ja erityiskysymykset

Hailuodon koulun pieni koko mahdollistaa mm. monialaisten oppimiskokonaisuuksien ja yhteistoiminnallisen oppimisen joustavan toteuttamisen. Idea monialaisista oppimiskokonaisuuksista voidaan toteuttaa huolimatta siitä, onko sitä kirjattu lukuvuosisuunnitelmaan lukuvuoden alussa. Tällöin opettajakohtaisista vastuista sovitaan kokonaisuutta suunniteltaessa. Oppiminen toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Työtapojen valinnassa huomioidaan paikallinen luonto ja kulttuuriympäristö.

Oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet Hailuodon peruskoulussa

Tavoitteena on, että sijainti saarella ei ole este monipuolisten oppimisympäristöjen ja työtapojen käytölle. Oppimisympäristöjen ja työtapojen jatkuvan kehittämisen turvaamiseksi opettajia koulutetaan aktiivisesti.

Yhteisenä toimintaperiaatteena on avoin ja kannustava ilmapiiri oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan myös oppilaiden ja huoltajien ideat opetuksen tavoitteiden sallimissa rajoissa.

Oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittäminen toteutetaan käytännössä siten, että opettajat osallistuvat täydennyskoulutuksiin omien tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaisesti. Koulutuksista saatu osaaminen jaetaan mm. monialaisia oppimiskokonaisuuksia toteutettaessa ja koulutusten sisällöistä informoidaan esim. opettajainkokouksissa.

15. Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnon terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsenytenneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämällä myös ehkäistään tuen tarpeen syntyä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttavat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä koulu yhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

Työtavat Hailuodossa

Hailuodon koulussa työtapojen valintaan vaikuttaa esimerkiksi koulumme pieni oppilasmäärä, ympäristö, erilaiset yhteistyökumppanit ja käytössämme oleva teknologia. Koulussamme pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään lähiluontoa ja kulttuuriympäristöä. Pyrimme tekemään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa (esim. Lions Club, Osuuspankki, Hailuodon seurakunta, nuorisotoimi, kirjasto).

Työtapojen valintaan koulussamme vaikuttaa alaluokkien yhdysluokkaopetus. Eriyttämisen mahdollistavat esimerkiksi oppituntien palkittaminen ja koulunkäynninohjaajan/-avustajan resurssien hyödyntäminen. Eri-ikäisten oppilaiden yhteistyö antaa hyvät mahdollisuudet toteuttaa monialaisia oppimiskokonaisuuksia.

Työtapojen kehittämiseksi pyritään tekemään yhteistyötä koulumme eri opettajien sekä muiden koulujen kanssa.

16. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietoaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempikestoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheyttynä kuten esiopetuksessa.

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimis-kokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään perusteessa kuvattuja toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa

- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorolla mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Opetusta voidaan eheyttää Hailuodon koulussa seuraavilla työtapoilla:

- pajatyöskentely (esim. luokat 1 – 2 yhdessä, 1.– 6. lk. tai 1.– 9. lk)
- läpäisyperiaatteella eri oppiaineissa
- jaksottamalla eli opiskelemalla peräkkäin eri oppiaineissa
- teemapäivät, tapahtumat, opintokäynnit, leirikoulu
- monialaiset oppimiskokonaisuudet

16.1. Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Teemoja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa Hailuodon koulussa voivat olla

- paikallisuus (esim. yrittäjäyys, paikallishistoria, kulttuuri)
- luonto (esim. kevät saapuu; myös tässä voi olla mukana yrittäjäyys: maanviljely, turismi)
- kansainvälisyys
- jatko-opinnot mantereella ja arkielämän taidot (8. ja 9.lk, joka toinen vuosi, syyslukukausi)

Näiden lisäksi voidaan toteuttaa myös muita teemoja. Lukuvuosisuunnitelmassa määritellään oppimiskokonaisuuteen käytettävä aika ja oppiaineet, joita siihen sisällytetään. Myös se, kuinka usein teema toteutetaan (vuosittain, joka toinen vuosi, tietyillä luokka-asteilla) kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Lukuvuosisuunnitelmista voidaan myöhemmin seurata mitä ja miten monialaisia oppimiskokonaisuuksia on toteutettu. Sisältöjä ja tavoitteita suunniteltaessa määritellään myös oppimiskokonaisuuden arviointikriteerit.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun varataan aikaa (esim. opettajainkokouksissa). Oppilaita otetaan mukaan oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun huomioiden heidän tiedollisen ja taidollisen tasonsa. Oppilaat voivat osallistua suunnitteluun luokittain tai oppilaskunnan kautta. 8. ja 9.luokkalaiset voivat osallistua mantereeseen jatko-opintoja koskevan oppimiskokonaisuuden suunnitteluun.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia voidaan arvioida eri tavoin. Arvioinnissa voidaan kiinnittää huomiota mm. valittujen työtapojen tarkoituksenmukaisuuteen/toimivuuteen, asetettujen tavoitteiden toteutumiseen, töihin ja tuotoksiin, joita oppimiskokonaisuuden aikana saatiin aikaan ym. Oppilaat voivat tehdä itsearviointia, toteuttaa portfolion tai esimerkiksi suorittaa pariarvioinnin yhdessä toisen oppilaan kanssa. Opettajat arvioivat oppimiskokonaisuutta sekä oman oppiaineensa näkökulmasta että peilaten oppimiskokonaisuuden toteutusta yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin. Arviointia voidaan suorittaa myös perinteisin kokein, mikäli ne soveltuvat oppimiskokonaisuudessa esiin tulleisiin asioihin.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista seurataan ja kehitetään oppilailta, koulun henkilökunnalta sekä mahdollisesti myös muilta oppimiskokonaisuuden toteuttamiseen osallistuvilta tahoilta saadun palautteen perusteella. Seuranta toteutetaan monialaisen oppimiskokonaisuuden päätyttyä. Oppilaat voivat esimerkiksi täyttää kyselylomakkeen, jossa arvioidaan esim. osallisuutta, opiskelua erilaisissa ryhmissä, koulun ulkopuolista oppimista ja arkiosaamisen vahvistumista. Oppilaiden vastausten perusteella opettajainkokous tekee yhteenvedon ja sen perusteella muotoilee oman arvionsa sekä kehittämistarpeet (esim. jokin työtapa toimi hyvin/ei toiminut). Yhteenvedo arkistoidaan.

Koulun ulkopuolisia toimijoita pyritään saamaan mukaan monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen. Teemat, joissa korostuu Hailuoto/paikallisuus, ovat luontevia tilaisuuksia uusien yhteistyötahojen mukaantuloon. Tällaisia yhteistyömuotoja voivat olla paikallisuusteemassa yhteistyö yrittäjien ja kulttuuritoimijoiden kanssa, luonto-teemassa yhteistyö luonto- ja nuorisojärjestöjen sekä yrittäjien kanssa. Kansainvälisyys -teemaan liittyy yhteistyö paikallisten kansainvälisten toimijoiden kanssa. Jatko-opinnot mantereella -teemaan liittyy esim. yhteistyö koulun entisten oppilaiden kanssa (kokemukset), pankki- ja vakuutusasiantuntijan kanssa, terveyden ja hyvinvoinnin asiantuntijan kanssa tai vapaa-ajan toimijoiden kanssa.

Hailuodon koulun lukuvuosisuunnitelmassa määritellään oppimiskokonaisuuteen käytettävä aika ja oppiaineet, joita siihen sisällytetään. Myös se, kuinka usein teema toteutetaan (vuosittain, joka toinen vuosi, tietyillä luokka-asteilla) kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Lukuvuosisuunnitelmista voidaan myöhemmin seurata mitä ja miten monialaisia oppimiskokonaisuuksia on toteutettu. Sisältöjä ja tavoitteita suunniteltaessa määritellään myös oppimiskokonaisuuden arviointikriteerit.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun varataan aikaa (esim. opettajainkokouksissa). Oppilaita otetaan mukaan oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun huomioiden heidän tiedollisen ja taidollisen tasonsa. Oppilaat voivat osallistua suunnitteluun luokittain tai oppilaskunnan kautta. 8. ja 9.luokkalaiset voivat osallistua mantereen jatko-opintoja koskevan oppimiskokonaisuuden suunnitteluun.

17. Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävästä elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjauksen, oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja oppilashuollolliseen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti oppilashuollon henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaille vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö Hailuodossa

Hailuodon koulussa raamit hyvälle ja turvalliselle koulupäivälle luodaan järjestyssääntöjen pohjalta. Koulun yhteisöllisyyttä pyritään lisäämään oppilaiden ja henkilökunnan yhteisten tapahtumien ja toiminnan avulla. Hailuodon koulussa toteutetaan KiVa-koulu toimintaa, oppilaat tuntevat sen ja tietävät, ettei kiusaamista hyväksytä ja kiusaamistilanteisiin puututaan. Tämä luo osaltaan turvallisuuden tunnetta oppilaille. Oppilaat vastaavat vuosittain KiVa-koulu kyselyyn, jossa kartoitetaan koulussa tapahtuneita kiusaamistilanteita. Hailuodon koulussa kaikki välitunnit ovat valvottuja. Ensimmäisen ja toisen luokan oppilailla on mahdollisuus osallistua tarpeen mukaan aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaan.

17.1. Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omissa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Oppilaiden osallisuus Hailuodossa

Hailuodon koulussa oppilaiden osallisuus tapahtuu oppilaskunnan kautta. Oppilaskunnan hallitus pyrkii kartoittamaan oppilaiden toiveita ja pyrkimyksiä kouluympäristön ja koulun käytänteiden suhteen. Hailuodon koulun oppilaskunnan jäsenet valitaan syyslukukauden alussa järjestettävällä äänestyksellä. Oppilaat äänestävät kaikilta vuosiluokilta yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen oppilaskuntaan. Opettajakunta valitsee keskuudestaan opettajajäsenen, jonka vastuulla oppilaskuntatoiminnan vetäminen on. Oppilaskunta laatii toimintasuunnitelman, joka liitetään koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

17.2. Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämässä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko koulu yhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta koulu yhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämistä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohdaksi on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja

koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempainverkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Kodin ja koulun yhteistyö Hailuodon peruskoulussa

Koulun ja kodin yhteistyön tavoitteena on oppilaiden kokonaisvaltainen kasvatustyö. Yhteistyön muotoina ovat vanhempainillat, vanhempainvarit, sähköinen ja kirjallinen yhteydenpito. Koulu pyrkii aktiiviseen yhteistyöhön oppilaiden huoltajista koostuvan vanhempaintoimikunnan kanssa. Lukuvuoden alussa pyritään mahdollisuuksien mukaan kartoittamaan huoltajien ja oppilaiden näkemyksiä kouluvuoden aikana opiskeltaviin monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

17.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoris-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulun pienen henkilöstömäärän vuoksi tiivis yhteistyö opetushenkilöstön välillä on luontevaa. Erilaisten projektien ja tapahtumien suunnitteluun ja toteutukseen osallistuu koko opetushenkilöstö, projekteista riippuen vastuuhenkilöt vaihtelevat. Opettajat tekevät yhteistyötä aiheesta ja aineesta riippuen oman työnsä sisällä läpi lukuvuoden. Lisäksi jatkuva yhteistyö erityisopettajan kanssa on tiivistä sekä yhteisopettajuuteen kannustetaan. Yhteistyön suunnitteluun ja koordinointiin käytetään tarvittaessa aikaa myös opettajan kokouksissa.

Koululla on lukuisia ulkopuolisia yhteistyökumppaneita (esim. seurakunta, MLL, 4H, Lions Club sekä paikalliset yritykset), joiden kanssa organisoidaan erilaisia oppimista tukevia tapahtumia ja toimintaa. Yksi jatkuva yhteistyömuoto on kerhotoiminta, kerhotoimintaa tarjoavat koulun opettajien lisäksi mm. 4H ja vapaa-aikatoimi ja seurakunta. Oppilaiden toiveet ja tarvittaessa huoltajien näkemykset pyritään huomioimaan toimintaa suunniteltaessa. Kaikkia yhteistyömuotoja pyritään seuraamaan ja kehittämään opettajainkokouksien ja vanhempainiltojen yhteydessä.

18. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa kasvatuskeskustelua käytetään ensisijaisena kurinpitokeinona silloin, kun oppilas häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestyksestä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee

muuta epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti. Kasvatuskeskustelu käydään mahdollisimman pian tapahtuneesta koulupäivän aikana, koulupäivää ennen tai sen jälkeen. Keskustelussa on yksilöitävä teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa. Samalla on selvitettävä tarvittaessa laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot, joilla käyttäytymistä ja oppilaan hyvinvointia voidaan koulussa parantaa. Keskusteluun voivat osallistua myös muut oppilaan opetukseen tai oppilashuoltoon osallistuvat henkilöt. Keskustelu tulee kirjata lomakkeelle ja siitä on ilmoitettava oppilaan huoltajille, joille varataan mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Edellä esitetyn lisäksi ovat perusopetuslaista tulevat kurinpidolliset keinot käytössä. Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan koulun tilaisuudesta, luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi tai opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

19. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa ei ole tällä hetkellä käytössä etäyhteyksiä, mutta tavoitteena on saattaa koulun tekniset valmiudet sille tasolle, että etäyhteyksien käyttö opetuksessa on tarvittaessa mahdollista.

20. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava joustava järjestely. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, vain tiettyjen vuosiluokkien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

Vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun toteuttaminen edellyttää tätä koskevaa päätöstä opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa päätetään tällöin, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta kunkin oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Oppilaan oma opinto-ohjelma rakentuu opetussuunnitelmassa määräytyistä opintokokonaisuuksista. Opintokokonaisuudet suunnitellaan eri oppiaineille määriteltyjen tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta. Näiden opintokokonaisuuksien suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiselle ao. oppiaineessa ja opinnoissa kokonaisuutena. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia. Oppilaan opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista tulee seurata säännöllisesti. Oppimisen arviointi oman opinto-ohjelman mukaan edettäessä käsitellään Oppimisen arvioinnin yhteydessä.

Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytettäessä tuntijako sekä oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin aineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemien tuntijaon nivelkohtien väliin muodostuvien vuosiluokkakokonaisuuksien pohjalta. Vuosiluokkakokonaisuudet voidaan jakaa kahdeksi tai useammaksi opintokokonaisuudeksi. Opintokokonaisuuksien sisältö voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä tai tarvittaessa yli tuntijaon nivelkohtien.

Tarvittaessa oman opinto-ohjelman mukaan etenemistä koskeva ratkaisu voidaan tehdä hallintopäätöksenä yksittäiselle oppilaalle myös perusopetuslain 18 §:n nojalla. Tällainen hallintopäätös on mahdollinen silloinkin, kun paikallista opetussuunnitelmaa ei ole laadittu vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua varten. Oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma. Siinä on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan sekä määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa ei ole käytössä koko koulun kattava vuosiluokkiin sitomaton opiskelu.

21. Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokurssittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Opiskelu yhdysluokassa voidaan toteuttaa myös vuosiluokkiin sitomattomana perusopetusasetuksen mukaisesti. Tällöin oppimäärä määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksina jakamatta sitä vuosiluokkiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyä yhdysluokkaa tai yksittäisiä oppilaita.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

Yhdysluokkaopetus Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon alakoulussa toteutetaan yhdysluokkaopetusta. Luokkaryhmät on jaettu 1.- 2., 3. - 4. ja 5. - 6. - luokkiin. Osassa lukuaineita opetus toteutetaan vuorovuositin. Äidinkiesssä, matematiikassa ja englannissa opetus toteutetaan vuosiluokittain. Oppiaineiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille valtioneuvoston asetuksen määrittelemien nivelvaiheiden mukaisesti. Ks. kappale Hailuodon peruskoulun tuntijako.

22. Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös joka valmistellaan moniammatillisesti. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon. Oppilas voi tarvitessaan saada yleistä tai tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä tukea, joustava perusopetus kuvataan

vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

Joustava perusopetus Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa noudatetaan joustavan perusopetuksen toiminnassa valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteita. Opetuksen järjestäminen ja toimintatavat suunnitellaan tapauskohtaisesti. Joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa 7.-9. luokan oppilas. Tavoitteena on, että oppilas pyrkii opiskelemaan yleisopetuksen oppimäärän mukaan, mutta hänelle laaditaan oppimissuunnitelma. Oppilas opiskelee hänelle laadittujen tavoitteiden ja aikataulun mukaan. Oppilaalle voidaan kohdentaa yleistä ja tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavan perusopetuksen toimintaan voidaan ottaa myös erityisopetusta saava oppilas, mikäli hän kykenee noudattamaan yleistä opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.

Hailuodon koulussa joustavassa perusopetuksessa käytetään eri opetusmenetelmiä niin, että ne vastaavat nuorten yksilöllisiin tarpeisiin ja antavat erilaisia mahdollisuuksia suorittaa perusopetuksen oppimäärä ja saada päättötodistus.

Joustavaan perusopetukseen otetun oppilaan koulunkäyntiä pyritään motivoimaan mm. itsenäisillä tehtävillä, toiminnallisilla työtavoilla ja vaihtelevilla oppimisympäristöillä. Keskeistä on opetushenkilöstön tiivis yhteistyö kodin ja oppilashuoltotyöryhmän kanssa.

Joustava perusopetus järjestetään Hailuodossa mahdollisuuksien mukaan pienryhmäopetuksena tai muilla järjestelyillä henkilöstöresurssi huomioiden. Opetuksen tukena on tarvittaessa koko koulun henkilökunta.

Joustavaan perusopetukseen voi hakea vapaamuotoisella hakemuksella (oppilas tai hänen huoltajansa hakee). Rehtori tekee päätöksen oppilaan siirtämisestä joustavaan perusopetukseen tai joustavasta perusopetuksesta takaisin yleisopetukseen. Erityisopettaja vastaa oppilaalle aiemmin tehdyn oppimissuunnitelman päivittämisestä ja joustavan perusopetuksen tavoitteiden, sisältöjen ja järjestämismuotojen kirjaamisesta.

23. Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunta, jossa on erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Opetus erityisissä tilanteissa Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa toteutetaan erityisissä tilanteissa annettavaa opetusta opetussuunnitelman perusteissa kuvatulla tavalla. Siirtymä- ja tiedonsiirtopalaverihin esim. sairaalakoulussa osallistuvat Hailuodosta oppilaan oma opettaja ja erityisopettaja. Oppilaan paluu kotikouluun suunnitellaan huolellisesti huoltajan ja koulun opetushenkilöstön kanssa. Asia käsitellään myös oppilashuoltoryhmässä.

24. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehitymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukeväksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Koulun kirjastotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktiivisia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlit, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulu voi koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulu puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä.

Opetuksen ja kasvatuksen toteutusta tukeva muu toiminta Hailuodossa

Hailuodon koulussa järjestetään iltapäiväkerhotoimintaa. Aamupäiväkerhotoiminnalle ei ole ollut tarvetta. Iltapäiväkerhotoimintaa järjestetään, mikäli oppilaita ilmoittautuu vähintään viisi. Iltapäiväkerho on järjestetty koulun tiloissa sivistystoimen toimesta.

Hailuodon koulussa ruokailu on järjestetty koulukeskuksessa sijaitsevassa Aito Helmi – salissa. Ruokailuun siirrytään ohjatusti, ja oppilaat ruokailevat valvotusti. Ruokailu on kasvatustapahtuma, jossa otetaan huomioon ruoka-, terveys- ja tapakasvatukselliset sekä kestäväan elämäntapaan liittyvät tavoitteet. Oppilaiden ruokailuun liittyvät erityistarpeet otetaan huomioon kouluruokailun

järjestämisessä. Oppilaiden kouluruokailuun liittyviä toiveita voidaan kartoittaa kyselyin. Ruokailuun liittyviä tavoitteita voidaan harjoitella esimerkiksi teemaviikoilla.

Koulukuljetuksista ja niihin liittyvistä käytänteistä (esim. odotustunnit) tiedotetaan kuljetusoppilaita ja heidän huoltajia lukuvuoden alussa. Odotusaikojen valvonnan vastuhenkilö kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

25. Arviointikulttuurin paikalliset painotukset

Perusopetuksessa oppimisen arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana sekä päättöarviointiin. Sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa noudatetaan arvioinnin yleisiä periaatteita.

Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnin sekä palautteen antamisen oppilaille tulee aina perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamentiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat oppilaiden tiedossa. Tavoitteiden pohtiminen ja oman oppimisen edistymisen tarkastelu suhteessa tavoitteisiin on tärkeä osa myös oppilaan itsearviointitaitojen kehittämistä.

Todistusten antamiseen liittyvässä oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu 6. ja 7. luokan nivelvaiheeseen sekä päättöarviointiin tukemaan opettajien työtä ja yhtenäistämään arviointia. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät hyvää osaamista kuvaavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan 8 vaadittavan tason.

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä.

Oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

Arviointikäytännöt ja palautteen antaminen tulee suunnitella ja toteuttaa oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden onnistumisiin ja oppimisen edistymiseen suhteessa aiempaan osaamiseen.

Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kokoaa tietoa oppilaiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä sekä huolehtia siitä, ettei edistymisen ja osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa varmistetaan, että kukin oppilas ymmärtää tehtäväksiannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tarvittaessa tieto- ja viestintäteknologiaa ja antaa suullisia näyttöjä. Myös oppilaiden mahdollisesti tarvitsemien apuvälineiden saatavuudesta sekä tarvittavista avustajapalveluista huolehditaan. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollisesti puutteellinen opetuskielen/ suomen kielen/ruotsin kielen taito tulee ottaa huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Samoin otetaan huomioon oppilaiden opiskelua varten mahdollisesti määritellyt opetuksen erityiset painoalueet.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon kunkin oppilaan kielitausta sekä kehittyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Jotta oppilas voi osoittaa edistymistään ja osaamistaan mahdollisista suomen tai ruotsin kielen puutteista huolimatta, arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaan tilanteeseen sovitettuihin, monipuolisiin ja joustaviin arviointitapoihin.

Itsearviointin edellytysten kehittäminen

Opetuksessa kehitetään oppilaiden edellytyksiä itsearviointiin antamalla tilaa oppimisen ja opintojen edistymisen pohdintaan ja kehittämällä itsearviointitaitoja. Oppilaita ohjataan niin

yksilöinä kuin ryhmänä havainnoimaan oppimistaan ja sen edistymistä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkoitus on, että opettajat auttavat oppilaita ymmärtämään tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja.

Alemmilla vuosiluokilla itsearviointitaitoja kehitetään auttamalla oppilaita tunnistamaan onnistumisiaan ja vahvuuksiaan koulutyössä sekä tulemaan tietoisiksi työlle soveltavista tavoitteista. Opetusryhmän yhteistä arviointikeskustelua käytetään paljon, annetaan myönteistä palautetta ja osoitetaan, miten monenlaisin tavoin jokainen voi onnistua työssään. Ylemmillä luokilla huomion kiinnittäminen onnistumisiin ja vahvuuksiin on edelleen tärkeää, mutta oman oppimisen ja opintojen edistymisen tarkastelu voi olla analyttisempää. Se ohjaa oppilaita toimimaan yhä itseohjautuvammin. Myös tällöin opettajien on tärkeä kehittää oppilaiden keskinäistä arviointikeskustelua eli vertaisarviointia osana ryhmän työskentelyä. Näin oppilailla on mahdollisuus oppia antamaan ja saamaan rakentavaa palautetta. Itsearviointiin ja vertaisarviointiin avulla jokainen oppilas voi tulla tietoisiksi edistymisestään ja ymmärtää, miten itse voi vaikuttaa oppimiseensa ja koulutyössä onnistumiseen.

Hailuodon koulun paikalliset painotukset arvioinnissa

Arviointikulttuurin kehittämisen paikalliset painopistealueet:

- oppilaiden osallisuutta edistävä, vuorovaikutteinen ja ratkaisukeskeinen toimintatapa
- arviointi kohdistuu oppimisprosessiin
- vertaisarviointiin ja itsearviointiin ohjaaminen asteittain

Hailuodon koulun oppilailla on erityisiä itsenäistymisen haasteita, koska jatko-opintomahdollisuuksia ei ole saarella. Tällöin paikallinen painotus kohdistuu työskentelyn arvioinnissa mm. oma-aloitteisuuteen ja omatoimisuuteen. Tämä näkyy erityisesti vuosiluokilla 8-9, mutta kyseisten taitojen harjoittaminen aloitetaan koulupolun alussa ja vaatimustaso nousee asteittain.

26. Opintojen aikaisen arvioinnin toteuttaminen

Opintojen aikaisella arvioinnilla tarkoitetaan ennen päättöarviointia toteutettavaa arvioinnin ja palautteen antamisen kokonaisuutta. Opintojen aikainen arviointi on kaikilla vuosiluokilla pääosin oppimisen ohjaamista palautteen avulla. Sen keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua ja tukea oppimista sekä edistää itse- ja vertaisarvioinnin taitoja. Siihen sisältyy myös oppilaiden edistymisen ja osaamisen tason kuvaamista keskusteluihin, arviointitiedottein ja todistuksin tiettyinä ajankohtina. Oppilaalle ja huoltajalle tulee antaa tietoa opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä riittävän usein.

Arviointi lukuvuoden aikana

Pääosa opintojen aikaisesta arvioinnista on luonteeltaan formatiivista. Tällöin arviointi ja siihen perustuva palautteen antaminen toteutetaan lukuvuoden aikana osana päivittäistä opetusta ja työskentelyä. Se edellyttää opettajilta oppimisprosessiin liittyvää havainnointia ja vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. Opintojen aikaisessa arvioinnissa tärkeitä on myös oppilaiden toimijuutta kehittävä vertaisarviointi ja itsearviointi. Opettajan tehtävänä on luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

Oppimista edistävä palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Se ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Oppilaita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan edistymisensä ja jäsentämään oman oppimisensa eri vaiheita sekä löytämään erilaisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. Palaute auttaa oppilaita vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan, asettamaan itselleen tavoitteita ja käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita.

Opettajan antaman, oppimisprosessia näkyväksi tekevän ja oppimista edistävän palautteen tulee auttaa oppilaita hahmottamaan ja ymmärtämään

- mitä heidän on tarkoitus oppia
- mitä he ovat jo oppineet
- miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan.

Tällainen formatiivinen arviointi ja ohjaava palaute edistävät opiskeltavien asioiden jäsentymistä tieto- ja taitokokonaisuuksiksi sekä kehittävät oppilaiden metakognitiivisia taitoja ja työskentelytaitoja.

Arviointi lukuvuoden päättyessä

Opintojen aikainen arviointi sisältää myös oppimisprosessin jälkeen tehtävää, oppilaiden osaamisen summatiivista arviointia, jonka tulokset välitetään oppilaille todistuksissa tai arviointitiedotteissa. Perusopetusasetus velvoittaa antamaan kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle lukuvuositolustuksen, joka sisältää sanallisesti tai numeroin ilmaistut arviot siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa tai opintokokonaisuuksissa. Lukuvuositolustukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on kokonaisarvio oppilaan koko lukuvuoden edistymisestä ja suoriutumisesta. Lukuvuositolustus on myös päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Vuosiluokilla 1-7 arviointi on sanallista tai numeroarviointia tai niiden yhdistelmää opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Vuosiluokkien 8-9 todistuksissa käytetään numeroarviointia. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviointia. Yksilöllistettyjen oppimäärien arvioinnissa sanallista tai numeroarviointia käytetään opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Sanallista arviointia voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.

Numeroarvosana kuvaa keskimääräisenä summatiivisena arviona oppilaan osaamisen tasoa suhteessa tavoitteisiin kussakin oppiaineessa tai opintokokonaisuudessa. Sanallista arviointia käyttämällä voidaan antaa monipuolista palautetta oppilaan oppimisesta ja suoriutumisesta. Sanallisen arvioinnin avulla voidaan kuvata paitsi oppilaan osaamisen tasoa myös hänen edistymistään, vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan. Sanallisella arvioinnilla voidaan myös antaa numeroarvosanaa yksityiskohtaisempaa palautetta osaamisesta ja oppimisen edistymisestä oppiaineen eri osa-alueilla.

Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että oppilaalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Oppilaan kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisvaikeuksien, vaikeasta elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan. Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee asiasta keskustella hyvissä ajoin lukuvuoden aikana huoltajan ja oppilaan kanssa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalle vuosiluokalle.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on hylätty. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttömahdollisuuksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistuksessa ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksyty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti

Perusopetuksen opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan oman opinto-ohjelman mukaisesti vuosiluokkiin sitomattomasti. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamista opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä luokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hän eroaa koulusta.

Arviointi nivelkohdissa

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tuntijako määrittää nivelkohdat, joiden mukaisesti perusopetus jakautuu vuosiluokkien 1-2, 3-6 sekä 7-9 muodostamiin kokonaisuuksiin.

Toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Toisen vuosiluokan lopulla oppimisen arvioinnin pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa. Oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteena on tuoda esille oppilaan vahvuuksia oppijana ja vahvistaa itsetuntoa ja oppimismotivaatiota. Usein on tarpeen arvioida ja suunnitella yhdessä myös oppilaan tarvitsemää ohjausta ja tukea. Nivelvaihetta lähestyttäessä korostuu opettajan, oppilaan ja huoltajan välinen vuorovaikutus. On tärkeää, että oppilaan omat arviot ja toiveet sekä huoltajan näkemykset tulevat kuulluiksi.

Oppilaan oppimisprosessin kannalta keskeisiä, laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin perustuvia näkökulmia, joihin opettaja kiinnittää huomiota arvioidessaan oppilaan edistymistä ja antaessaan siitä palautetta oppilaalle ja huoltajalle ovat:

- edistyminen kielellisissä valmiuksissa, erityisesti
  - kysymisen ja kuuntelemisen taidot
  - vuorovaikutustaidot ja taito ilmaista itseään eri keinoin
- edistyminen työskentelytaidoissa, erityisesti
  - taito työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä
- edistyminen taidossa huolehtia omista ja yhteisesti sovituista tehtävistä

Lisäksi annetaan palautetta oppilaan opiskelun etenemisestä eri oppiaineissa. Lukuvuositodistuksessa ilmaistaan, onko oppilas saavuttanut kunkin oppiaineen tavoitteet hyväksyttävästi.

Kuudennen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Kuudennen vuosiluokan lopulla oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Palautteessa kiinnitetään huomiota erityisesti työskentelytaitojen ja oppimisen taitojen kehittymiseen. Oppilas tarvitsee tietoa myös edistymisestään oppiaineissa ja laaja-alaisessa osaamisessa. Arviointikäytänteet ja palautteen antaminen suunnitellaan niin, että oppilas ja huoltaja saavat monipuoliseen tietoon perustuvan käsityksen oppilaan oppimisen edistymisestä. Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelumotivaation tukemiseen.

Kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistuksessa annettavaa arviointia varten kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin on määritelty tavoitteista johdetut arviointikriteerit hyvää osaamista kuvaavalle sanalliselle arviolle tai numeroarvosanalle kahdeksan (8). Kriteerien avulla on kuvattu, millaista osaamista edellytetään kyseisen arvion tai arvosanan saavuttamiseksi. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan opettajan arvioinnin apuvälineitä. Sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja pohtii oppilaan edistymistä suhteessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja osaamisen tasoa suhteessa valtakunnallisesti määriteltyihin arviointikriteereihin. Opettajan tulee käyttää näitä kriteerejä antaessaan oppilaalle sanallisen arvion tai numeroarvosanan kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistukseen. Oppilas saa hyvää osaamista kuvaavan sanallisen arvion tai arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat:

1. Lukuvuositodistus
2. Välitodistus
3. Erotodistus
4. Päätötodistus

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Lukuvuositolodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositolodistus lukuvuoden päättyessä. Todistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Sanallista arviota voidaan käyttää todistuksissa vuosiluokilla 1-7. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Merkittäessä arvio todistukseen numerona, todistukseen merkitään myös perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko. Muissa todistuksissa kuin päättötodistuksessa voidaan numeroarvosanaa aina täydentää sanallisilla arvioilla ja näin antaa palautetta sekä osaamisen tasosta että edistymisestä.

Lukuvuositolodistuksissa ja mahdollisissa välitolodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, arvio annetaan aina todistuksen liitteellä.

Uskonnon ja elämäntiedon arvio tai arvosana merkitään lukuvuositolodistukseen ja mahdollisiin välitolodistuksiin muodossa "uskonto/elämäntiedon tieto" erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25 % on opetettu muulla kuin koulun opetuskielillä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan todistuksessa käyttää numeroarviointia sijasta sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla. Toiminta-alueittain opiskeltaessa käytetään sanallista arviointia kaikilla vuosiluokilla. Sanallisesta arviosta on käytävä ilmi, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositolodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Välitolodistus

Lukuvuoden aikana voidaan antaa välitolodistuksia paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Välitolodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositolodistus koskien sanallisen tai numeroarvosanan käyttöä, käyttäytymisen arviointimerkintää, uskonnon ja elämäntiedon arviointimerkintää, opetuskieltä sekä yksilöllisten oppimäärien mukaista opiskelua.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin pyrkimistä varten. Yhdeksännen luokan oppilaalle annettavaa välitodistusta varten oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättöarvioinnissa. Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä 9. vuosiluokalla annettavaan välitodistukseen.

Välitodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla annettavaa välitodistusta)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus koskien sanallisen tai numeroarvosanan käyttöä, uskonnon ja elämäkatsomustiedon arviointimerkintää, opetuskieltä sekä yksilöllisten oppimäärien mukaista opiskelua. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.
-

Arviointi Hailuodon koulussa

Alakoulu

Luokilla 1 - 6 opettaja käy lukuvuoden aluksi oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa tavoitekeskustelun, jossa kirjataan Wilmaan oppilaan lukuvuositavoite. Arviointikeskustelussa käydään läpi oppilaan työskentelytapoja, oppiaineissa kehittymistä, oppimisen taitoja ja käyttäytymistä. Apuna voidaan käyttää arvioinnin portaita.

1. Luokka: Oppilas osaa kertoa mitä haluaa oppia. Hän osaa kertoa missä on hyvä ja missä tarvitsee apua. Osaa kertoa mikä koulutyössä huolettaa/pelottaa.

2. Luokka: Oppilas ymmärtää mitä hänen tulisi oppia, kun se hänelle kerrotaan. Osaa kertoa mikä koulutyössä sujuu ja mikä tuntuu hankalalta. Oppilas kertoo mitä haluaa lukuvuoden aikana oppia.
3. Luokka: oppilas osaa asettaa itselleen tavoitteita, kun tietää mitä häneltä odotetaan. Lukuvuositavoitteen kirjaaminen aikuisen tuella onnistuu. Oppilas, huoltaja ja opettaja keskustelevat tavoitekeskustelussa oppilaan vahvuuksista ja kehittämisen alueista.
4. - 6. Luokka: Oppilas pystyy jo näkemään kykynsä melko realistisesti aikuisen tuella. Oppilas miettii miten kukin oppiaine sujuu ja missä tulisi kehittyä. Opettaja käy tämän suunnitelman oppilaan ja huoltajan kanssa läpi syksyllä tavoitekeskustelussa.

Tavoitekeskustelussa voidaan pohtia oppilaan edistymistä ja asettaa tavoitteita tulevalle työskentelylle. Samalla voidaan kirjata ilon ja huolenaiheita koulutyöskentelystä. Huoltaja täyttää lomakkeen yhdessä oppilaan kanssa.

Näissä tavoitteissa edistymistä arvioidaan uudestaan tammikuun loppuun mennessä. Arvioinnin tukena on oppilaan itsearviointi yhdessä huoltajan kanssa. Opettaja merkitsee oman näkemyksensä oppilaan edistymisestä samaan lomakkeeseen Wilmassa. Itsearviointivaiheessa annetaan tietoa oppilaan saavuttamista oppimistavoitteista ja edistymisestä. Samalla oppilas voi asettaa tavoitteita loppukevään työskentelylle.

Arvioinnin apuna voi olla arviointivihko/kansio, johon liitetään oman työn suunnitelmat, itsearviointit, testit, kokeet, esseet ja muut arvioinnissa käsiteltävät dokumentit.

Lukuvuoden päättyessä annetaan lukuvuositolustus. Luokilla 1 - 4 todistuksessa käytetään sanallista arviointia ja vuosiluokilla 5 - 6 numeroarviointia.

Yläkoulu

Hailuodon koulussa yläkoulun arviointi toteutetaan seuraavalla tavalla:

Formatiivinen arviointi on Hailuodon koulussa jatkuvaa ja monimuotoista. Se keskittyy oppimisprosessiin. Sen tavoitteena on ohjata ja kehittää oppimista sekä parantaa oppimisen laatua. Tietoa kerätään monipuolisesti (esim. itse-, vertais- ja ryhmäarviointi sekä opettajan antama suullinen palaute) ja palautetta annetaan tilanteen mukaan jatkuvan palautteen periaatteella.

Seuraavan lukuvuoden tavoitelomakkeen täyttäminen Wilmaan aloitetaan 7. ja 8. luokkalaisten kanssa toukokuussa ja viimeistellään elo-syyskuun aikana aineenopettajien johdolla/tunneilla. Lomakkeeseen kirjattavia tavoitteita mietitään toukokuussa yhdessä aineenopettajan kanssa käytävässä suullisessa arviointikeskustelussa. Yläkoulunsa aloittavat 7. luokkalaisten täyttävät tavoitelomakkeet aineenopettajan johdolla elo-syyskuussa.

Pidetään kaikille yläkoululaisille ennen syyslomaa luokanvalvojanvartti, jossa huoltaja voi olla mukana. Korostetaan, että 7.-luokkalaisten oppilaan huoltajan olisi suositeltavaa osallistua luokanvalvojanvarttiin. Lisäksi 7.-luokkalaisten huoltajille tarjotaan Lapset puheeksi -keskustelua. Luokanvalvojanvartissa käydään läpi tavoitelomake ja itsearviointilomake (Wilmassa). Muotoillaan luokanvalvojan johdolla keskeinen tavoite lukuvuotta varten.

Joulukuussa aineenopettajat käyvät oppituntien aikana suulliset arviointikeskustelut oppilaan kanssa oppituntien aikana.

Välitodistus annetaan jouluna ja lukuvuositolustus annetaan keväällä.

Muut tiedottamisen ja arviointipalautteen antamisen muodot ja ajankohdat sekä yhteistyö huoltajien kanssa:

- Tiedottaminen huoltajille tapahtuu pääasiallisesti Wilmassa.
- Vanhempainilta pyritään järjestämään lukuvuosittain, ja silloin voidaan keskustella koulun arviointikäytänteistä.

Vuosiluokilla 7-9 annetaan numeroarviointi.

Kahden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaisaineet arvioidaan numeroin, yhden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaisaineet arvioidaan numeroin tai suoritettu - merkinnällä. Numeroarvioinnin ohessa on mahdollista antaa sanallista palautetta oppimisen edistymisestä ja työskentelytaidoista.

Yksilöllistetyn oppimäärän suoritukset arvioidaan suhteessa HOJKS:n tavoitteisiin sanallisesti ja numeroarviointina vuosiluokittain kuten edellä. Yksilöllistetty oppimäärän arvosana merkitään tähdellä.

Itsearviointi ja vertaisarviointi kohdistuvat työskentelyyn, oppimiseen ja käyttäytymiseen. Itsearviointi ja vertaisarviointi ovat osa ryhmän työskentelyä, ja se on luonteeltaan monipuolista, jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Itsearviointia tuetaan harjoittelemalla sitä rohkaisevassa ja kannustavassa ilmapiirissä.

Työskentelyn arviointi Hailuodossa

Hailuodon koulussa jatketaan käytössä olevaa työskentelyn suullista arviointia. Vertaisarviointia voidaan harjoitella oppilaiden ikäkausi huomioiden esim. ryhmätyöskentelyssä, esitelmissä tai monialaisia oppimiskokonaisuuksia arvioitaessa. Arvioinnissa lähdetään liikkeelle kannustavasti ja huomioidaan työn suunnittelu, työskentelyssä eteneminen ja lopputulos (esim. taito- ja taideaineissa).

Hailuodon koulussa pyritään kehittämään oppilaiden työskentelyn arviointia. Jatkossa pyritään tekemään arvioinnista systemaattisempaa ja säännöllisempää. Oppilas saa eri oppiaineissa tietoa työskentelyn tavoitteista ja hänen suoritustaan verrataan asetettuihin tavoitteisiin.

Hailuodon koulun käyttäytymisen arviointikriteerit numeroarvioinnissa

erinomainen 10

- ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä vaikuttaa positiivisella esimerkillä muihin oppilaisiin ja oppimistilanteisiin
- toimii rakentavasti oman ryhmänsä ja kouluyhteisön parhaaksi erilaisissa tilanteissa
- osoittaa oma-aloitteisuutta yhteisten asioiden hoitamisessa

kiitettävä 9

- ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön koulutyössä
- toimii vastuullisesti kouluyhteisössä sovittujen sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti
- käyttäytyy ystävällisesti ja avuliaasti, pyrkii omalta osaltaan vaikuttamaan hyvän työskentelyilmapiirin muodostumiseen

hyvä 8

- käyttäytyy asiallisesti tilanteeseen sopivalla tavalla
- noudattaa useimmiten koulun sääntöjä
- käyttäytyy yleensä hyvien käytöstapojen mukaisesti
- pystyy yleensä ratkaisemaan ristiriitatilanteita oma-aloitteisesti
- osaa toimia ryhmässä

tydyttävä 7

- käyttäytyy useimmiten tilanteeseen sopivalla tavalla
- tuntee ja hyväksyy koulun säännöt
- kykenee ohjatusti ratkaisemaan ristiriitatilanteita
- osaa toimia ryhmässä tuetusti

kohtalainen 6

- suhtautuu usein välinpitämättömästi kanssaihmiisiin, koulutyöhön ja kouluympäristön viihtyvyyteen rikkoo toistuvasti koulun sääntöjä
- aiheuttaa asenteillaan, kielenkäytöllään ja teoillaan kielteistä ilmapiiriä
- tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja neuvontaa käyttäytymisessä

välttävä 5

- erittäin välinpitämätön käytös suhteessa kanssaihmiisiin, koulutyöhön ja kouluympäristöön
- vaikeuksia tulla toimeen muiden kanssa, eikä tunne syyllisyyttä teoistaan
- tarvitsee erityisiä toimenpiteitä käyttäytymisen ohjaamiseen

27. Päätöarvioinnin toteuttaminen

Päätöarviointi ajoittuu oppiaineesta ja paikallisesta opetussuunnitelmaratkaisusta riippuen vuosiluokille 7, 8 tai 9. Päätöarviointiin johtavien arviointikäytäntöjen tulee olla oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisia.

Päätöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppiaineen oppimäärän tavoitteet. Arvioinnin tuloksena annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan suoriutumisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päätöarvioinnin kriteereihin.

Päätöarvioinnin lähestyessä opettajien tehtävänä on lukuvuoden vielä ollessa käynnissä antaa oppilaille paitsi tietoa suoriutumisen nykytilasta ja -tasosta myös oppimista eteenpäin ohjaavaa arviointipalautetta. Samoin tulee huolehtia siitä, että oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päätöarvioinnin kriteereistä. Palautteen ja ohjauksen tulee olla riittävän yksityiskohtaista ja yksilöllistä. Mikäli ennakoitaan, että 9. luokan oppilas ei tukitoimista huolimatta suoriudu opinnoistaan ja on vaarassa jäädä luokalle, voidaan oman opinto-ohjelman mukaiseen etenemiseen siirtymisellä ehkäistä oppilaan kaikkien suoritusten raukeaminen. Oman opinto-ohjelman mukaan etenevää, vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Päätöarvosanan muodostaminen

Perusopetuksen päätöarvosanojen tulee olla annettu yhdenvertaisin perustein. Päätöarvosanan muodostamista varten on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin sekä vapaaehtoisen kielen A-oppimäärään valtakunnalliset päätöarvioinnin kriteerit sekä päätöarvosanan muodostamisen periaatteet.

Perusopetuksessa oppilaan päätöarvosanaa ei muodosteta suoraan oppilaan aiempien kurssi-, jakso- tai lukuvuovuositodistusten arvosanoista lasketun keskiarvon perusteella. Koska osaamisen kehittyminen on aina kumuloituvaa, päätöarvosanan muodostamisen tulee perustua oppilaan opintojen päättyessä osoittamaan osaamisen tasoon suhteessa oppimäärän tavoitteisiin ja päätöarvioinnin kriteereihin.

Päätöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanaan kahdeksan (8) vaadittavan tieto- ja taitotason kussakin oppiaineessa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Oppilas on saavuttanut perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet oppiaineessa välttävästi (5) mikäli hän osoittaa jossakin määrin oppiaineelle asetettujen tavoitteiden mukaista osaamista. Tällöin oppilas on suorittanut yleisen oppimäärän ko. oppiaineessa hyväksytysti. Arvosanan muodostaminen perustuu myös tässä tapauksessa oppilaan osoittamaan keskimääräiseen osaamiseen, eli välttävän tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida hylätyn (4) suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Perusopetuksen päätöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen näissä opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineen oppimäärät.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päätöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäväksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suoriutumista arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja arvioinnissa käytetään päättöarvioinnin kriteerejä. Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin perustuen. Silloin arviointia ei tehdä suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota myös päättöarvioinnissa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja arviointi annetaan sanallisena.

Johonkin oppiaineeseen tai erityiseen tehtävään painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa valtakunnallisiin tavoitteisiin ja käyttää osaamisen tason määrittämisessä päättöarvioinnin kriteerejä.

Päättöarvioinnin kriteerejä tulee käyttää yhteisten oppiaineiden arvioinnissa myös silloin, kun oppilas on suorittanut opintonsa erityisen koulutustehtävän mukaisesti järjestetyssä opetuksessa.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan oppilaille, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin täsmennyksin:

- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5-10) ja sanoin (välttävä – erinomainen)
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä tai oppimäärät
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25% on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita käytetty kieli.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotuntin oppimäärän, merkitään todistukseen numeroarvosana. Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään todistukseen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.

Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä "valinnaiset opinnot", sen jälkeen kaikkien yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä "hyväksytyt".

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon "muut valinnaiset aineet" alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä "hyväksytyt".

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotuntin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä "osallistunut". Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio "hyväksytyt" riippuen siitä, minkä laajuiseksi kyseinen valinnainen aine on koulun opetussuunnitelmassa määritelty sekä merkintä opetussuunnitelman mukaisesta tuntimäärästä.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä "hyväksytyt". Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvioidaan numeroin.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa "uskonto/ elämänkatsomustieto" erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Päättöarvioinnin toteuttaminen Hailuodon peruskoulussa

Päättöarvioinnissa noudatetaan kullekin oppiaineelle määrättyjä kriteerejä ja painotuksia.

28. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset linjaukset

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Ohjaus tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan

aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta.

Päättövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Perusopetuksen päättövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Koulun henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytävissä olevista tukimuodoista. Huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilaan edistymisen ja tuen tarpeen arviointi sekä tuen suunnittelu on osa kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Oppilas voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Yksilökohtaisen oppilashuollon tuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset linjaukset Hailuodon peruskoulussa

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit

Hailuodon koulussa tuen tarpeen havaitsemiseksi oppilaan oppimista arvioidaan mm. havainnoimalla tuntiosaamista, kontrolloimalla läksyjen tekoa, kokeiden, erilaisten testien ja oppilaan itsearvioinnin avulla sekä keskustelemalla huoltajien kanssa. Näin tukitoimet voidaan aloittaa riittävän varhain ja samalla ehkäistä vaikeuksien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Eri vuosiluokille tarkoitettuja testejä äidinkieleessä ja matematiikassa pyritään pitämään säännöllisesti vuosittain, jotta oppilaan oppimisen seuranta olisi johdonmukaista ja tukitoimet voitaisiin kohdentaa oikea-aikaisesti. Näin voidaan myös ennalta ehkäistä ongelmien laajentumista ja tehostaa annettavan tuen vaikuttavuutta.

Toiminta ja yhteistyö nivelvaiheissa

Ennen kuin oppilas siirtyy esiopetuksesta alkuopetukseen koulun ja esikoulun välillä järjestetään keväällä siirtopalaveri, jossa käydään läpi tulevat oppilaat ja mahdolliset tuentarpeet. Siirtopalaveriin osallistuu lastentarhanopettaja, rehtori, erityisopettaja ja alkuopetuksen opettaja. Hailuodossa erityisopettaja toimii myös esikoulun erityisopettajana, joten se edesauttaa tiedonkulkua esiopetuksesta kouluun.

Siirtopalaveri järjestetään tehostetun tuen ja erityisen tuen piirissä olevista oppilaista ennen kuin oppilas siirtyy kolmannelle ja seitsemännelle luokalle. Erityisen tuen piirissä olevalle oppilaalle laaditaan pedagoginen selvitys, jonka perusteella arvioidaan jatkaako oppilas erityisen tuen piirissä vai siirtyykö hän tehostettuun tai yleiseen tukeen. Erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden siirtymisessä perusopetuksesta toisen asteen opintoihin seurataan; opinto-ohjaajalla ja erityisopettajalla on erityinen rooli tässä siirtymävaiheessa. He osallistuvat tarvittaessa oppilasta koskeviin tiedonsiirtopalaveriinhin toisen asteen oppilaitoksissa.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi

Hailuodon koulussa toteutetaan säännöllistä testausta erillisen suunnitelman mukaan. Suunnitelmassa mainitaan mm. Allu-lukutestit, jotka teetetään maaliskuussa luokka-asteilla 1.-6. Testaussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain ja se liitetään koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa

Yhteistyö koulun ja koulun ulkopuolisen oppilashuoltohenkilöstön kanssa hoituu pääasiassa oppilashuoltopalavereissa. Tällöin sovitaan mm. käytännön järjestelyistä ja monialaisesta työnjaosta. Koulun toimijoiden päävastuu on huolehtia oppilaan koulunkäyntiin liittyvistä asioista huomioiden kuitenkin esim. oppilaan terveydentilaan liittyvät erityiskysymykset.

Kotien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet oppimisen ja koulunkäynnin tuen kysymyksissä

Huoltajat kutsutaan mukaan oppilasta koskeviin palavereihin. Yhteydenpito voi tapahtua myös esim. puhelimitse tai sähköisesti; pääperiaate on kuitenkin se, että huoltajia kuullaan ja heitä tiedotetaan oppilasta koskevista asioista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Rehtori tekee oppilaan erityisen tuen päätöksen. Tätä päätöstä edeltää pedagogisen selvityksen laatiminen. Pedagogiseen selvitykseen on kuultu oppilasta (ikäkausi huomioiden), hänen huoltajiaan, oppilaan opettajaa/opettajia ja mahdollisesti myös muita oppilashuoltotyössä toimivia henkilöitä. Erityisopettajan tehtävänä on huolehtia tehostetun ja erityisen tuen oppilaisiin liittyvien asiakirjojen päivittämisestä.

28.1. Yleinen tuki

Laadukas perusopetus on perusta oppilaan oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen oppilaan tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Oppilaan tuen tarpeisiin vastataan esimerkiksi tukiopetuksella, osa-aikaisella erityisopetuksella tai ohjauksen keinoin.

Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea. Tällöin oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Pidemmälle edistyneen oppilaan opiskelua voidaan syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

Yleinen tuki Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon kunnassa yleisellä tuella tarkoitetaan kaikille suunnattua tukea ja oppilashuollon palveluja. Sen tehtävänä on oppilaan tukeminen oppimisen tavoitteiden saavuttamisessa. Jokaiselle oppilaalle annettava yleinen tuki on osa kaikkea kasvatusta ja opetusta. Yleisen tuen eri muodot ehkäisevät sekä poistavat oppimisen esteitä ja vähentävät oppilaiden tehostetun ja erityisen tuen tarvetta.

Hailuodon peruskoulussa tuen tarpeen havaitsemiseksi oppilaan oppimista arvioidaan mm. havainnoimalla tuntiosaamista, kontrolloimalla läksyjen tekoa, kokeiden, erilaisten testien ja oppilaan itsearviointin avulla sekä keskustelemalla vanhempainvarteissa huoltajien kanssa. Näin tukitoimet voidaan aloittaa riittävän varhain ja samalla ehkäistä vaikeuksien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Eri vuosiluokille tarkoitettuja testejä äidinkielessä ja matematiikassa pyritään pitämään säännöllisesti vuosittain, jotta oppilaan oppimisen seuranta olisi johdonmukaista ja tukitoimet voitaisiin kohdentaa oikea-aikaisesti. Näin voidaan myös ennaltaehkäistä ongelmien laajentumista ja tahostaa annettavan tuen vaikutusta.

Yleisestä tuesta vastaa Hailuodon peruskoulussa luokanopettaja, aineenopettaja tai luokanvalvoja. Tuen käytännön järjestäminen tapahtuu yhteistyössä koulun opetushenkilöstön kanssa. Sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja kotien kanssa esimerkiksi suunnittelemalla yhdessä erilaisia tukitapoja ja -materiaaleja. Oppilaan kunkin aineen opetuksesta vastuussa oleva opettaja kirjaa oppilaalle annetun tuen ja tiedottaa oppilaan huoltajia oppilaan saamasta tukiopetuksesta ja muusta pidempiaikaisesta tuen muodosta. Kirjaukset kootaan lukukausittain oppilaskohtaiselle seurantalomakkeelle. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisestä ja huoltajille tiedottamisesta huolehtii erityisopettaja.

Hailuodossa käytössä olevian yleisen tuen järjestämisen muotoja:

1) Eriyttäminen

Eriyttäminen on pyrkimystä löytää ratkaisuja erilaisten oppijoiden tarpeisiin luokassa. Ne ovat toimia, joilla toteutetaan oppilaan yksilöllisiä didaktisia periaatteita. Eriyttämisen keinoja ovat mm. oppiaineen laajuuden, etenemisnopeuden, erilaisten työtapojen ja välineiden, vaikeusasteen ja itseohjautuvuuden vaihtelu sekä teoreettisuuden ja käytännöllisyyden vaihtelu. Eriyttämistä toteutetaan erityisesti tehtävien vaativuuden ja määrän sekä läksyjen suhteen. Myös koetilanteita eriytetään tarvittaessa (esim. lisäaika, eriyttävät tehtävät, kokeen tekeminen eri tilassa, suullinen koe). Käytössä on eriyttävää materiaalia (esim. tehtävät, oppikirjat, arviointimenetelmät, havaintomateriaali).

2) Samanaikaisopetus

Samanaikaisopetuksessa voidaan kahden opettajan työpanosta käyttää saman ryhmän opetuksessa. Erityisopettaja voi olla mukana sekä ala- että yläkoulun luokkaopetuksessa.

3) Joustavat ryhmittelyt ja tiimiopettajuus

Joustavaa ryhmittelyä voidaan käyttää jakamalla ikäluokan oppilaat esim. oppimistyylin mukaan erilaisiin ryhmiin. Tiimiopettajuus on laajennettua samanaikaisopetusta, johon voi osallistua useampikin opettaja ja koulunkäynnin ohjaaja. Lisäksi voidaan hyödyntää oppituntien palkittamista (esim. kaikki 3-6 luokkien matematiikan tunnit ovat yhtäaikaan, jolloin käytettävissä voi olla kahden opettajan, koulunkäynninohjaajan ja erityisopettajan resurssi samanaikaisesti), joustavaa ryhmittelyä eri oppiaineissa ja fyysisen toimintaympäristön joustavaa käyttöä (esim. jakotilat tai erilaiset pöytäryhmittelyt).

4) Tukiopetus

5) Osa-aikainen erityisopetus

6) Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Kohdat 4) - 6) kuvataan tarkemmin kohdassa Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.

28.2. Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan kun oppilas sitä tarvitsee. Oppilaan tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä oppilasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arvioissa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvon. Tarvittaessa arvon laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvon laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti
- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin
- perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan.

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

Tehostettu tuki Hailuodon peruskoulussa

Oppilas siirtyy koulunkäynnissään tehostetun tuen piiriin, mikäli hänen saama yleinen tuki ei ole riittävää. Tätä päätöstä edeltää arviointi yleisessä tuessa annettujen tukitoimien riittävydestä. Käytetyt tukitoimet ja niiden vaikutukset kirjataan pedagogiseen arvioon (seudullinen lomake). Päävastuu pedagogisen arvion tekemisestä on erityisopettajalla. Myös muut oppilasta opettavat opettajat tai häntä kuntouttavat henkilöt osallistuvat tarvittaessa pedagogisen arvion laatimiseen. Arvion perusteella oppilashuoltoryhmä tekee ratkaisun siitä siirtyykö oppilas yleisestä tuesta tehostettuun tukeen. Erityisopettaja kutsuu oppilaan huoltajat tähän oppilashuoltotyöryhmän palaveriin sekä vastaa muutenkin huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Tehostettuun tukeen siirtyneelle oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma (seudullinen lomake). Sen laatimisesta vastaa erityisopettaja yhdessä luokan-/aineenopettajan tai luokanvalvojan kanssa. Oppimissuunnitelmaa tulee tarkastaa ja päivittää yksilöllisen suunnitelman mukaisesti. Vaihtoehtoina arvioinnissa ovat tehostetun tuen jatkaminen, pedagogisen arvion tekeminen (mahdollinen siirtyminen takaisin yleiseen tukeen) tai pedagogisen selvityksen tekeminen (todetaan, että tehostettu tuki ei ole riittävää).

Tehostetun tuen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin osallistuvat oppilaan huoltajat, oppilasta opettavat opettajat ja muu opetushenkilöstö sekä monialaisen oppilashuollon edustajat. Oppilas osallistuu häntä itseään koskeviin palavereihin ikätasonsa mukaisesti.

28.3. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti.

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus saada oppimisensa tueksi tukiovetusta ja osa-aikaista erityisopetusta myös osana erityisopetusta.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla oppilaalla on oikeus myös muuhun tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi ohjaus, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä

- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta
- arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Päätös erityisestä tuesta tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, sillä huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Yleensä erityisen tuen päätös tehdään, jos todetaan, ettei oppilaan saama tehostettu tuki ole riittänyt. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisestä tuesta tehdään uusi päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.

Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Eryistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSin laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Eryistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Opetuksen järjestäminen

- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljetusta odottavan oppilaan ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi

- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain
- oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOJKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa.

Eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla. Jos oppilaalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin. Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään. Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Esimerkiksi kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskeluteknikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla synä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia. Oppimäärän yksilöllistamisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiseksi kussakin oppiaineessa. Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa. Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa. Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKSissa määriteltyihin, hänelle yksilöllisesti

asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittaessa eri tukimuodoilla. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä, laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Sanallista arviointia voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Vapauttamisesta oppiaineen opiskelusta tehdään hallintopäätös perusopetuslain 18 §:n perusteella. Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttamisesta on säädetty erityissäännöksissä. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja oppiaineesta vapauttaminen tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille tulee selvittää näiden toimenpiteiden vaikutukset jatko-opintoihin.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetyistä oppivelvollisuuksista tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyt oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa

perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Jos todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tehdään päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea.

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKSissa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen oppimisen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppimisen tavoitteena on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisenä. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

Erytynen tuki Hailuodon peruskoulussa

Pedagogisen selvityksen perusteella rehtori tekee päätöksen erityisen tuen järjestämisestä oppilaalle, joka on jo saanut sekä yleistä että tehostettua tukea. Erityisopetukseen siirtopäätöksestä menee tieto sivistyslautakunnalle (salassapidettävä asia). Tämän jälkeen erityisopettaja huolehtii HOJKS:n laatimisesta ja arvioinnista yhdessä muiden oppilaan opetuksesta päävastuussa olevien opettajien kanssa. Myös oppilas (ikätaaso huomioiden) ja hänen huoltajansa sekä oppilaan kuntoutukseen osallistuneet henkilöt osallistuvat HOJKS:n laatimiseen ja arviointiin.

Erytynen tuen päätöstä tulee tarkistaa aina tuen tarpeen muuttuessa; ei kuitenkaan välttämättä lukuvuosittain, mutta ainakin 2.vuosiluokan jälkeen ja ennen kuin oppilas siirtyy 7.vuosiluokalle. Tällöin oppilaasta on laadittava pedagoginen selvitys. Tämän selvityksen perusteella vaihtoehdot oppilaan tuen tarpeeseen ovat seuraavat: tuen tarve säilyy entisellään (HOJKS päivitetään), erityisen tuen tarve jatkuu muuttuneena (tarvitaan uusi päätös erityisen tuen jatkamisesta) tai päätetään, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea. Mikäli erityisen tuen tarvetta ei enää ole, rehtori tekee päätöksen erityisen tuen lopettamisesta. Tämän päätöksen jälkeen oppilas palaa tehostetun tuen piiriin ja tällöin tukimuotojen käytöstä päätetään tehostetun tuen prosessin mukaisesti.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Hailuodossa käytetään seudullisessa yhteistyössä (Kelpo-hankeessa) laadittua HOJKS-lomaketta ja HOJKS:n seurantalomaketta. Erityisopettaja vastaa HOJKS-palaverin järjestämisestä (mm. aikataulutus, henkilöiden koollekutsuminen, sihteerinä toimiminen).

HOJKS:n laatimiseen osallistuvat oppilas (ikäkausi huomioiden) ja hänen huoltajansa, rehtori, oppilasta opettavat opettajat (niiltä osin kuin on tarkoituksenmukaista), erityisopettaja sekä mahdollisesti monialaisen oppilashuoltotyöryhmän jäseniä (esim. koululääkäri, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi, kuraattori, sosiaalityöntekijä, muut oppilasta kuntouttavat henkilöt).

HOJKS:ssa määritellään tehtävät ja vastuunjako oppilasta opettavien, ohjaavien, avustavien ja kuntouttavien henkilöiden kesken sekä se, kuinka oppilaan opetus käytännössä järjestetään. Päävastuu huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä on erityisopettajalla.

HOJKS:aa arvioidaan ja seurataan säännöllisesti. Seurantalalaveri järjestetään vähintään kerran lukuvuoden aikana; suunnitelmaan kirjataan tapauskohtaisesti yhteisesti sovittu seurantalalaverin ajankohta. Oppilaan tavoitteista riippuen seuranta voidaan tehdä esim. muutaman kuukauden välein tai kerran lukukaudessa (ts. kaksi kertaa lukuvuodessa). Erityisopettaja huolehtii seurantalalaverin koollekutsumisesta ja HOJKS:n päivittämisestä. Seurantalalaveriin kutsutaan pääsääntöisesti samat henkilöt kuin HOJKS:n laadintavaiheessa. HOJKS:n tavoitteiden arvioinnissa voidaan käyttää myös kirjallista kommentointia niiltä työryhmän jäseniltä, jotka eivät pääse seurantalalaveriin.

Pidennetty oppivelvollisuus

Hailuodossa pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan oppilaan opetus järjestetään päiväkotia OnnenSaaressa esiopetuksen osalta ja Hailuodon koulussa vuosiluokkien 1-9 osalta. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään, mikäli mahdollista, ennen kuin oppilas

aloittaa esiopetuksen. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelusta vastaa monialainen työryhmä, jonka jäseniä Hailuodossa ovat koululääkäri/-terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä, kuraattori, psykologi, rehtori, erityisopettaja ja lastentarhan-, luokan- tai aineenopettaja. Vanhempia tiedotetaan prosessin eri vaiheista ja heidät kutsutaan palaveriin asioiden edetessä. Vanhemmille tiedottamisesta vastaa päiväkodissa esiopetuksesta vastaava lastentarhanopettaja ja perusopetuksen puolella oppilaan oma opettaja tai erityisopettaja. Oppilaan kuulemisessa tulee ottaa huomioon hänen ikänsä.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan oppilaan opetus voidaan toteuttaa kokonaisopetuksen periaatteella. Oppilas voi osallistua oman ikäluokkansa luokkamuotoiseen opetukseen huomioiden kuitenkin hänelle asetetut yksilölliset tavoitteet. Opetusta voidaan myös antaa pienryhmä- tai samanaikaisopetuksena erityisopettajan toimesta.

Opetusta voidaan antaa toiminta-alueittain järjestettynä opetuksena, mikäli todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet voivat ops:n perusteissa mainittujen sisältöjen lisäksi pitää sisällään seuraavia aiheita:

1. Motoriset taidot: ihmisenä kasvaminen (tukee oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja elämänhallinnan kehittymistä)
2. Kommunikaatiotaitojen oppiminen: viestintä- ja mediataito (kehittää oppilaan vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja, edistää median aseman ja merkityksen ymmärtämistä sekä kehittää mediankäyttötaitoja)
3. Kognitiiviset taidot: kielellisten taitojen ja oppimisvalmiuksien monipuolinen kehittäminen oppilaiden ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa
4. Päivittäisten taitojen oppiminen: osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys (auttaa oppilasta hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista ja tutustuttaa yrittäjämäisiin toimintatapoihin), vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä (lisää oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia ympäristönsä ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta) sekä turvallisuus ja liikenne (auttaa oppilasta ymmärtämään turvallisuuden merkityksen sekä käyttäytymään vastuullisesti).

Toiminta-alueittain opiskelevaa oppilasta arvioidaan sanallisesti. Mikäli toiminta-alue pitää sisällään yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, ne kuvataan osana sanallista arviointia tai todistukseen tulevassa erillisessä liitteessä.

28.4. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää suunnitelmallisesti sekä niin usein kuin on tarpeen.

Tukiopetukselle on ominaista yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa. Ennakoivassa tukiopetuksessa uusiin opittaviin asioihin perehdytään jo etukäteen. Tukiopetuksella voidaan vastata myös poissaoloista johtuviin tuen tarpeisiin.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, sen voi tehdä myös oppilas tai huoltaja. Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä

mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tukiopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua hänelle järjestettyyn tukiopetukseen.

Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet tukiopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös tukiopetuksen tavoitteet ja antaminen.

Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaille, joilla on esimerkiksi kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, vuorovaikutustaidoissa tai koulunkäynnissä. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan, sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikaista erityisopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa sen merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua siihen.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana ja opiskellessaan erityisluokassa. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.

Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkiä tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkiä tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

Avustajan antama tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä

oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle.

Eryisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat oppilasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Oppilaan tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan oppilaan palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Eryistä tukea saavan oppilaan palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle oppilaalle mahdollisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Perusopetuslaissa säädetty tukitoimet Hailuodon peruskoulussa

Tukiopetus

Hailuodossa oppilaille on mahdollisuus saada tukiopetusta luokanopettajan, aineenopettajan, erityisopettajan tai koulunkäynnin ohjaajan antamana. Tukiopetus pyritään aloittamaan mahdollisimman pian, kun vaikeudet oppilaan oppimisessa on havaittu. Sairauden vuoksi pitkään koulusta poissaollella oppilaalla on mahdollisuus saada tukiopetusta niissä asioissa, joita on käsitelty hänen poissaollessaan. Päävastuu tukiopetuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta on luokan- tai aineenopettajalla. Tukiopetuksen toteuttamisesta voidaan antaa vastuu myös erityisopettajalle tai koulunkäynninohjaajalle, mikäli luokan- tai aineenopettaja ei lukujärjestysteknisistä yms. syistä voi sitä toteuttaa. Tällöin tukiopetuksen sisältöä voidaan suunnitella yhdessä esim. luokanopettaja-erityisopettaja -työparina. Tukiopetus on yksi käytetyimpiä oppimisen tuen muotoja Hailuodon peruskoulussa. Tukiopetusta voidaan antaa oppilaan/hänen huoltajansa pyynnöstä tai luokanopettajan, aineenopettajan tai oppilaanohjaajan niin katsoessa tarpeelliseksi. Huoltajille tiedottamisesta vastaa tukiopetusta antava opettaja. Opettaja kirjaa antamansa tukiopetuksen ylös mahdollista myöhempää dokumentointia varten (pedagogisen arvion/selvityksen tekeminen, oppimissuunnitelman/HOJKSin laadinta). Tarvittaessa opettaja voi sopia huoltajan kanssa, että oppilas tekee annettuja tukiopetustehtäviä kotona yhdessä huoltajan kanssa.

Osa-aikainen erityisopetus

Hailuodossa osa-aikaisen erityisopetuksen toteutuksesta vastaa erityisopettaja. Hän suunnittelee opetuksen sisällöt yhdessä muiden oppilasta opettavien opettajien kanssa niiden oppiaineiden osalta, joita osa-aikainen erityisopetus koskee. Osa-aikaista erityisopetusta järjestetään joustavin järjestelyin: oppilas voi olla pienryhmässä tai saada yksilöopetusta. Vanhemmille ilmoitetaan kirjallisesti oppilaan osallistumisesta osa-aikaiseen erityisopetukseen. Ilmoittamisesta huolehtii erityisopettaja. Tehostetun tai erityisen tuen tarpeen arviointivaiheessa pedagogiseen arviointiin/selvitykseen kirjataan oppilaan saama osa-aikainen erityisopetus ja sen vaikutukset sekä osa-aikaisen erityisopetuksen tarve jatkossa. Pedagogisen arvion laatimiseen osallistuvat ne opettajat, joiden oppiaineissa oppilas on tarvinnut tukitoimia.

28.5. Tulkitsemis- ja avustajapalvelut

Tulkitsemis- ja avustajapalvelut Hailuodon peruskoulussa

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Hailuodon koulussa oppilaiden avustaja- ja tulkitsemispalveluiden resurssista päättää rehtori. Päätöstä edeltää monialaisen oppilashuoltoryhmän perustelut avustamis- tai tulkitsemispalvelujen järjestämiseksi oppilaalle. Rehtorin päätöksessä määritellään mm. avustajan toimenkuva ja paikka (luokka), jossa hän työskentelee. Luokissa yleisenä koulunkäynninohjaajana toimiva henkilö osallistuu opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä opettajan/opettajien kanssa. Avustaja tai ohjaaja voi toimia myös oppilaan henkilökohtaisena avustajana tarpeen mukaan. Henkilökohtaisen avustajan toimenkuva määritellään oppilan henkilökohtaisessa oppimissuunnitelmassa. Oppilaiden avustamisen lisäksi koulunkäyntiavustajan tai koulunkäynnin ohjaajan työnkuvaan voi sisältyä esim. tukiopetuksen antaminen opettajan ohjeistuksen mukaan tai rästi-/läksy-/koetuntien valvontatehtävät.

Hailuodon koulussa on avustajaresurssin lisäksi käytössä puheterapia- ja koulupsykologipalvelut (ostopalveluina). Kunnan oma toimintaterapeutti vastaa myös koululaisten toimintaterapiapalveluista.

29. Oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta perusopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Opetuksen toteuttamiseen kuuluvasta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään omassa osiossaan.

Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjassa.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan koulu ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä koulu yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Oppilashuoltosuunnitelmat

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

Oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat Hailuodon peruskoulussa

Oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat

Oppilashuollon tavoitteena on oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi oppilashuollossa tehdään laajaa yhteistyötä. Oppilashuolto kuuluu kaikille koulussa työskenteleville ja oppilashuoltopalveluista vastaaville ja sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilashuollon tehtävänä on kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintatapaa. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä oppilaan ja huoltajan osallisuutta kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä. Oppilashuollolla edistetään myönteistä vuorovaikutusta ja toisista huolehtimista sekä puututaan tarvittaessa ongelmiin.

Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko kouluyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon.

Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Lasten osallistaminen erilaisiin toimintoihin, ehkäisevä lastensuojelu, terveystarkastukset ja terveysneuvonta auttavat ongelmien ennaltaehkäisyssä ja varhaisessa tunnistamisessa. Ne myös osaltaan ohjaavat tuen järjestämistä. Oppilashuollon tehtävänä on seurata jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan menettelytavoista ehkäisevän lastensuojelutyön ja kouluterveydenhuoltoon kuuluvan erityisen tuen toteuttamisessa. Yhteistyössä ja toimintaohjeissa tulee ottaa huomioon oppilaan kasvun ja kehityksen mahdollinen vaarantuminen kasvuympäristössä olevien riskitekijöiden johdosta sekä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus yhdessä oppilaan tai vanhempien kanssa tuen tarpeen arvioimiseksi. Jos yhteydenotto yhdessä ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, tehdään lastensuojeluilmoitus.

Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Oppilaan ja huoltajan näkemyksiä kuunnellaan. Koulun oppilashuoltotyöstä ja sen menettelytavoista annetaan tietoa oppilaille ja huoltajille tiedotteilla tai niistä tiedotetaan vanhempainilloissa.

Koulun lukuvuositedotteessa kerrotaan huoltajille, miten oppilasta koskevan oppilashuollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu.

Oppilashuoltoa koordinoidaan ja kehitetään ohjausryhmässä. Ohjausryhmänä toimii Hailuodon kunnan hyvinvointityöryhmä, jossa on edustus myös kunnan perusturvatoimesta, sivistystoimesta ja nuorisotoimesta. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston näkemyksiä kuullaan oppilashuoltotyön suunnittelussa. Yhteistyössä Hailuodon sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden kanssa sovitaan yhteistyön yleisistä periaatteista ja rakenteista, käytännön toiminnan järjestämisestä, keskinäisestä työnjaosta ja vastuista. Yhteistyön järjestämisessä otetaan huomioon myös muiden viranomaisten kuten poliisin ja pelastustoimen sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilashuoltotyötä suunniteltaessa sovitaan erikseen sekä yhteisölliseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen että yksittäisen oppilaan tukemiseen ja hänen asioidensa käsittelyyn liittyvät periaatteet ja toimintatavat. Koulu yhteisön yleistä terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa kehitetään moniammatillisessa yhteistyössä.

Hailuodon perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma

Oppilashuoltosuunnitelma on laadittu yhteistyössä Hailuodon perusopetuksen ja perusturvan kanssa. Oppilaskunnan ja vanhempaintoimikunnan rooleja pyritään lisäämään oppilashuoltosuunnitelman arvioinnin ja päivityksen ollessa ajankohtaisia. Suunnitelmasta tiedotetaan opettajainkokouksissa, vanhempainilloissa ja lukuvuositedotteilla oppilaille ja huoltajille

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Hailuodon oppilashuoltotyöryhmää johtaa rehtori ja muina jäseninä ovat erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja kouluterveydenhoitaja. Lisäksi oppilashuoltoryhmään kutsutaan asiantuntijana kuraattori, psykologi, sosiaalityöntekijä ja/tai perhetyöntekijä. Erityisopettaja toimii oppilashuoltoryhmässä tehostetun ja erityisen tuen asiantuntijana ja ryhmän sihteerinä.

Koulun käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut ovat

- kouluterveydenhuolto: kouluterveydenhoitaja koululla noin kerran viikossa ja tavattavissa terveyskeskuksessa yleensä kaikkina koulupäivinä, muu kouluterveydenhuolto tarpeen mukaan
- koulupsykologipalvelu ostopalveluna 1-2 päivää kuukaudessa, tarvittaessa useammin
- koulukuraattoripalvelu noin kaksi päivää kuukaudessa, tarvittaessa useammin.

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla edistetään koulu yhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden perheiden ja muiden läheisten kanssa sekä tuetaan oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Suuri osa koulupsykologin ja

koulukuraattorin työpanoksesta kohdistuu yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön. Tavoitteena on kuitenkin lisätä yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön ja oppilashuollon yhteistyöhön käytettävää aikaa. Psykologi toteuttaa yhteisöllistä oppilashuoltoa lähinnä konsultatiivisesti työskentelemällä, sekä osallistumalla suunnittelu- ja kehittämistehtäviin. Asiakastyön ohella psykologin ja kuraattorin tehtäviin kuuluu konsultaatiokeskustelujen käyminen sekä koulun henkilökunnan että koulun ulkopuolisen verkoston kanssa.

Oppilashuollon arviointiin ja kehittämiseen varataan kouluterveydenhuollon, koulupsykologin ja koulukuraattorin työaikaa vähintään yhtenä päivänä vuodessa. Arvioinnissa käytettävää tietoa saadaan opettajilta, koulun muulta henkilökunnalta, koulukuraattorilta ja koulupsykologilta, terveydenhoitajalta sekä oppilailta ja huoltajilta. Arvioinnissa hyödynnetään mm. hyvinvointikertomuksen, kouluterveyskyselyjen ja muiden vastaavien kyselyjen sekä kouluterveydenhuollon yhteenvetoraporttien antamaa tietoa.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Yhteisöllinen oppilashuoltotyö koostuu koulun henkilöstön ja muiden toimijoiden laajasta ja jatkuvasta yhteistyöstä. Osana sitä ovat myös erilaiset selvitykset ja tarkastukset ympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen liittyen.

Yhteisöllinen oppilashuoltotyö tapahtuu oppilashuoltoryhmän suunnittelemana ja koordinoimana. Oppilashuoltoryhmässä ovat rehtori, erityisopettaja, oppilaanohjaaja sekä kouluterveydenhoitaja/koululääkäri/sosiaalityöntekijä/psykologi/kuraattori.

Oppilashuoltoryhmä kokoontuu kuukausittain ja tarvittaessa useammin.

Yhteistyötä tehdään

- Hailuodon kunnan perusturvan (sosiaali- ja terveystyö, monialainen lapsityöryhmä, perhetyö)
- kunnan vapaa-aikatoimen
- vanhempaintoimikunnan
- lapsi- ja nuorisjärjestöjen ja
- seurakunnan kanssa.

Oppilaanohjaus kuuluu koko opetushenkilöstölle. Alakoululaisille oppilaanohjausta antaa oma opettaja. Yläkoululaisten oppilaanohjauksesta vastaa pääosin opinto-ohjaaja. Ylemmillä luokilla oppilaanohjaukseen sisältyy myös tutustumista erilaisiin koulutus- ja ammattialoihin sekä erityisesti päättöluokkalaisilla jatko-opintojen suunnittelua. Näihin tutustutaan myös tutustumiskäynneillä ja pyytämällä koululle vierailijoita eri ammattialoilta. Työelämään tutustumisjaksoilla voidaan käyttää oman kunnan tarjonnan lisäksi alueellisia mahdollisuuksia. Yläkoululaisille pyritään antamaan monipuolisesti valmiuksia siirtyä peruskoulun jälkeen mantereelle jatko-opintoihin. Päättöluokkalaiset saavat aiheesta opaskirjasen.

Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastus tehdään kolmen vuoden välein. Tarkastukseen osallistuvat rehtori, terveystarkastaja, kouluterveydenhoitaja, työsuojeluvalltuutettu sekä työterveyshuollon, koulun ja kiinteistöhuollon edustajat. Ennen tarkastusta koulun henkilökunnalle tehdään kysely terveellisyyteen ja turvallisuuteen liittyvissä asioissa.

Kouluterveydenhuollon määräaikaistarkastukset toteutetaan oppilaille vuosittain. Laajoja terveydentilan tarkastuksia toteutetaan 1., 5. ja 8.luokalla. Tapaturmien sattuessa koululla on ensiapuvälineet ja koulun henkilökunta on velvollinen antamaan tarvittaessa ensiapua. Lääkkeitä ei koululla säilytetä. Mikäli oppilaalla on lääkkeitä koululla, niiden käyttö on vanhempien vastuulla. Tapaturman tai sairastumisen yhteydessä hoidontarpeen arvio voidaan tehdä terveyskeskuksessa virka-aikana tai kouluterveydenhoitajan ollessa koululla. Terveydenhoitaja on koululla yhtenä päivänä viikossa ja virka-aikana tavoitettavissa myös puhelimitse. Mikäli oppilaalla on jokin pitkäaikaissairaus (esim. epilepsia, reuma, diabetes), sen hoitovastuu on vanhemmilla sekä erikoissairaanhoidolla. Tarvittaessa omahoidon toteuttamista voidaan oppilaskohtaisesti suunnitella yhdessä huoltajien, koulun henkilökunnan, kouluterveydenhuollon sekä hoitavan tahon kanssa.

Terveystiedon opetuksessa pyritään huomioimaan perusterveydenhuollon ja hammashoitolan tarjoamat mahdollisuudet neuvontaan. Terveystiedon opetuksessa ja koulun yhteisillä teemapäivillä ja -tapahtumilla pyritään edistämään terveellisiä elintapoja, valistamaan tupakan, alkoholin ja muiden päihteiden käytön seurauksista sekä kertomaan liikunnan ja muiden harrastusten myönteisistä vaikutuksista.

Hailuodon koulussa on käytössä KiVa-koulu –menetelmä (kiusaamisen vastainen/kiusaamista vastustava). Menetelmän toteuttamiseen on koululla olemassa materiaalit ja KiVa-tunneista sovitaan lukuvuoden alussa. Koulun KiVa-tiimin opettajat valitaan myös lukuvuosittain.

Koulun järjestyssäännöt on laadittu yhteistyössä oppilaiden kanssa ja niitä päivitetään tarvittaessa. Järjestyssääntöjä kerrataan vuosittain oppilaiden kanssa ja ne ovat esillä kaikissa opetustiloissa.

Luokanopettaja tai luokanvalvoja seuraa oppilaiden poissaoloja säännöllisesti. Oppilaan huoltajan tulee ilmoittaa oppilaan poissaolosta koululle tekstiviestillä tai sähköpostilla. Jos poissaoloilmoitusta ei ole tullut viimeistään toisena poissaolopäivänä, luokanopettaja tai luokanvalvoja on yhteydessä oppilaan huoltajaan. Poissaolot tilastoidaan aina jakson lopussa eli kolme kertaa lukuvuoden aikana.

Koulun ja koulun alueen turvallisuuden säännöllisillä tarkastuksilla ja epäkohtien korjaamisella pyritään minimoimaan tapaturmat. Opettajien ja koulun muun henkilökunnan ensiaputaitoja pyritään ylläpitämään ja kehittämään. Koulun turvallisuusohjeissa kerrotaan koulussa annettavasta ensiavusta ja hoitoonohjauksesta.

Koulukuljetuksesta aiheutuvien odotustuntien valvonta sovitaan lukuvuosittain koulukuljetusaikataulua laadittaessa.

Koululla on suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä ohjeet, miten toimia äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Yksilökohtaisessa oppilashuollossa oppilaan kehitystä, hyvinvointia ja oppimista seurataan systemaattisesti. Seuraaminen on päivittäistä ja jatkuvaa, mutta oppimista myös testataan ja arvioidaan eri tavoin. Oppilaiden hyvinvointia seurataan kyselyillä, terveystarkastuksilla, keskusteluilla huoltajien kanssa ja seuraamalla poissaoloja. Kun oppilaan kehityksessä, hyvinvoinnissa tai oppimisessä ilmenee huolenaihetta, opettaja ottaa asian puheeksi rehtorin, kouluterveydenhoitajan tai muun asiantuntijan sekä huoltajien kanssa. Opettaja sopii oppilashuollollisista järjestelyistä rehtorin kanssa.

Oppimisen tuen tarpeessa oppilaan oma opettaja antaa yleistä tukea. Jos yleinen tuki ei riitä, selvitetään tarvittavat tehostetun tuen toimet. Tehostetun tuen järjestämiseen liittyvien asioiden käsittelyyn osallistuu oman opettajan lisäksi erityisopettaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita sekä oppilas (ikäkausi huomioiden) ja hänen huoltajansa. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan asioissa toimitaan samoin moniammatillisesti ja huoltajaa kuunnellen.

Oppilaille pyritään pitämään helposti saatavilla koulukuraattorin, psykologin ja kouluterveydenhoitajan palvelut. Heidän asiantuntemustaan käytetään säännöllisesti myös oppilaan muun tuen tarpeen arvioinnissa.

Oppilaan sairauden vaatiman hoidon ja lääkityksen järjestämisestä koulussa sovitaan oppilaan huoltajan, kouluterveydenhoitajan ja opettajan kesken aina tapauskohtaisesti. Koulun keittolalle ilmoitetaan erityisruokavaliot ja ne otetaan huomioon ruokatarjonnassa. Oppilaan sairaudesta, allergioista yms. koulu saa tiedon esim. oppilastietoilmoituksesta, jonka huoltaja täyttää oppilaan aloittaessa Hailuodon peruskoulussa. Tehostettua tai erityistä tukea saavan oppilaan asioissa tehdään yhteistyötä kouluterveydenhoitajan ja hänen kauttaan muiden terveydenhoidon toimijoiden kanssa.

Kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä annettava oppilashuollon tuki sovitaan tapauskohtaisesti. Asiasta päättää rehtori yhdessä oppilaan opettajan ja opinto-ohjaajan kanssa.

Yksittäisen oppilaan asian käsittelyyn tarvittavan asiantuntijaryhmän kokoa rehtori ja hän hankkii huoltajien suostumuksen asian käsittelylle. Asiantuntijaryhmässä on koulun henkilökunnasta rehtorin lisäksi mukana ainakin erityisopettaja ja/tai oppilaanohjaaja. Erityisopettaja tai oppilaanohjaaja huolehtii yhteydenpidosta huoltajaan sekä kokoa oppilashuoltokertomuksen ja vastaa sen säilytyksestä.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassapidettäviä.

Oppilashuollollisissa asioissa koulun oppilashuoltotyöryhmä voi tehdä yhteistyötä myös koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (mm. nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi).

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Oppilashuolto toteutetaan yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Yhteisöllisen oppilashuollon asioissa oppilaiden kuuleminen voidaan toteuttaa luokittain, jolloin jokainen oppilas voi osallistua asian käsittelyyn tai suppeammin kuulemalla oppilaskunnan hallitusta. Huoltajia kuullaan joko kaikille huoltajille suunnatuilla kyselyillä tai suppeammin kuulemalla vanhempainoimikuntaa edustavaa vanhempaintiimiä. Yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa ovat sekä oppilas että huoltajat mukana alkuvaiheesta alkaen.

Sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista kerrotaan lukuvuoden alussa jaettavassa lukuvuosiedotteessa oppilaille ja huoltajille.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulun oppilashuoltosuunnitelman toteuttamisesta vastaa rehtori yhdessä koulun henkilökunnan kanssa. Oppilashuollon toimista tehdään vuosittain seurantakertomus yhteistyössä terveys- ja sosiaalitoimen kanssa. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttamista seuraa kunnan hyvinvointityöryhmä, joka ohjausryhmänä vastaa myös oppilashuoltotyön kehittämisestä.

30. Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon koulussa noudatetaan opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuja kieleen ja kulttuuriin liittyviä tavoitteita ja periaatteita. Perusopetusta annetaan suomen kielellä. Mikäli tarvetta vieraskielisen opetuksen järjestämiselle ilmenee (kotikielen opetus), se pyritään järjestämään esim. ostopalveluna. Oppilaiden kulttuuritausta voidaan huomioida mm. kansainvälisyyteen liittyvien teemaviikkojen puitteissa. Oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteetin vahvistamiseksi hänelle voidaan laatia oppimissuunnitelma.

31. Kaksikielisen opetuksen järjestäminen

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkántähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielille/kohdekielille asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä edellyttää opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuellla.

Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielen käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltyihin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

Kaksikielisen opetuksen järjestäminen Hailuodon peruskoulussa

Hailuodon peruskoulussa ei ole kaksikielistä opetusta.

32. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuva perusopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan perusopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa perusopetukselle asetettuja yleisiä kasvatustavoitteita ja opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta oppilaita tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustavallisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- tai kasvatustavalliseen näkemykseen. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuva perusopetus Hailuodossa

Hailuodon peruskoulussa ei järjestetä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuvaa perusopetusta.

33. Hailuodon peruskoulun TVT-strategia

Tieto- ja viestintäteknologinen (TVT) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä. (OPS 3.3)

TVT-strategian taitotasot ja toteuttamissuunnitelma:

Käytännön taidot ja oma tuottaminen

1-2 lk

- Laitteiden ohjelmistojen ja palveluiden keskeiset käyttö- ja toimintaperiaatteet ja niiden harjoittelu
- Näppäintaidot ja muut tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaidot
- Kuvien äänen videoiden ja animaatioiden tekeminen
- Kokemuksia ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista
- Pelillisyyttä hyödynnetään oppimiseen innostajana

3-6 lk

- Laitteiden ohjelmistojen ja palveluiden käyttö- ja toimintalogiikan ymmärtäminen
- Sujuva tekstin tuottaminen ja käsittely eri välineillä
- Sujuva kuvan, äänen, videoiden ja animaatioiden tekeminen
- Ohjelmoinnin perustaitoihin tutustuminen
- Ideoiden toteuttaminen teknologian avulla yksin ja yhdessä toisten kanssa

Vastuullinen ja turvallinen toiminta

1-2 lk

- Tieto- ja viestintäteknologian turvallisten käyttötapojen ja hyvien käytöstapojen pohdinta
- Oikeiden työasentojen ja
- Tilojen sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitys hyvinvoinnille

3-6 lk

- Tieto- ja viestintäteknologian turvallinen käyttö ja hyvät käytöstavat
- Tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tunteminen
- Eri viestintäjärjestelmien sekä opetusikäisissä olevien yhteisöllisten palvelujen käytön harjoittelu
- Oikeiden työasentojen ja –tilojen sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitys hyvinvoinnille

Tiedonhankinta sekä tutkiva ja luova työskentely

1-2 lk

- Keskeisten hakupalvelujen käyttö
- Eri työvälineiden kokeileminen ja pienimuotoiset tiedonhankintatehtävät eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista

- Kannustetaan toteuttamaan teknologian avulla omia ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa

3-6 Ik

- Tiedon etsiminen useasta eri lähteestä hakupalvelujen avulla
- Lähteiden hyödyntäminen oman tiedon tuottamisessa
- Tarjolla olevan tiedon kriittisen arvioinnin harjoittelu
- Teknologian käyttö työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa

Vuorovaikutus ja verkostoituminen

1-2 Ik

- Kokemuksia opetuksessa hyödynnettävien yhteisöllisten palveluiden käytöstä
- Toimiminen rakentavassa vuorovaikutuksessa oppilaiden kesken sekä yhdessä muiden toimijoiden kanssa (harjoittelu)

3-6 Ik

- Toimiminen oman roolin ja välineen luonteen mukaisesti sekä vastuun ottaminen tehtävistä
- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö ilmaisun välineenä itsenäisesti ja yhdessä
- Teknologian käyttäminen vuorovaikutukseen myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa

1. luokka

- Oppilas ottaa käyttöönsä oman käyttäjätunnuksen ja salasanan
  - ymmärtää käyttäjätunnuksen merkityksen
  - osaa kirjautua sisään ja ulos koulun tarjoamassa oppimisympäristössä
  - tietää tieto- ja viestintäteknologian turvallisen käytön perusteita
  - osaa lähettää sähköpostia
- Oppilas käyttää oppikirjasarjojen oppimislejää tai muita oppimislejää
  - osaa käyttää verkkosivuja ja digitaalisia oppimateriaaleja opettajan ohjeiden mukaisesti
  - ymmärtää ohjelmoinnin peruseräitä leikinomaisessa viitekehyksessä
- Näppäintaitojen harjoittelu
  - aloitetaan näppäintaitojen harjoittelu ja tutustutaan näppäimistön eri toimintoihin (enter, välilyönti, iso alkukirjain, pyyhkiminen)
- Oppilas osaa siirtää valokuvan/videon toisesta lähteestä tietokoneelle ja tallentaa sen
- Oppilas harjoittelee kirjaston käyttämistä (tutustuminen kirjojen lainaukseen ja tiedon hakuun Outi-kirjastojärjestelmässä)
  - osaa huolehtia hankitusta kirjastokortista

2. luokka

- Oppilas harjoittelee ohjelmointia ohjelmointipelien avulla
  - tietää ohjelmoinnin periaatteita
  - osaa käyttää oppimislejää ja -sovelluksia opiskelussa opettajan avustuksella
- Oppilas tutustuu kuvankäsittelyyn
  - kokeilee piirtämistä piirto-ohjelmalla

- osaa valokuvata ja videokuvata
- Oppilas harjoittelee tiedon etsintää eri lähteistä.
  - osaa käyttää internet-selainta
  - osaa etsiä tietoa ohjatusti eri lähteistä
  - osaa koota tiedostotuotoksen ja esittää sen ohjatusti esim. OneNote
- Oppilas käyttää aktiivisesti kirjastoa
- Oppilas etsii tietoa, tuottaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla ja tallentaa sen
  - tietää internetselaimen käytön perusteita
  - osaa tunnistaa erilaisia tiedonlähteitä
- Oppilas tutustuu kymmensormijärjestelmään
- Oppilas tutustuu ja harjoittelee kirjaston käyttämistä (tutustuminen kirjojen lainaukseen ja tiedon hakuun Outi-kirjastojärjestelmässä)

3. luokka

- Oppilas tekee animaation, tallentaa ja jakaa sen
  - osaa tallentaa ääntä ja kuvia sekä muokata videota opettajan avustuksella
- Oppilas harjoittelee ohjelmointia
- Oppilas tekee esitelmän ja/tai ryhmätyön tietokoneella.
  - harjoittelee lähdekritiikkiä eli arvioimaan tekstien ja tiedon lähteiden luotettavuutta
  - tutustuu lähteiden merkitsemisen perusteisiin
  - osaa käyttää pilvipalvelua työskentelyssään
  - osaa käyttää ohjatusti kirjastojen aineistoja tiedonhakutehtävissä
- Oppilas tutustuu nettietiketin perussääntöihin
- Oppilas tutustuu kymmensormijärjestelmään
- Oppilas tutustuu johonkin karttaohjelmaan (esim. googlemaps)

4. luokka

- Oppilas tutustuu esitysgrafiikkaohjelman käyttöön.
  - tekee Powerpoint-esityksen
  - tutustuu Powerpoint-ohjelman perustoimintoihin
- Oppilas kirjoittaa tietotekstin tekstinkäsittelyohjelmalla ja tallentaa sen pilvipalveluun.
  - osaa arvioida ohjatusti omaa tiedonhakua ja tiedon käyttöä
- Oppilas käyttää sähköpostia viestintään
  - osaa liittää liitetiedoston sähköpostiin
- Oppilas opettelee ottamaan vastuun omasta viestinnästään.
  - kielen käyttö verkkoteksteissä, sähköposteissa ja yhteisöllisesti tuotetuissa teksteissä
- Kymmensormijärjestelmän harjoittelu
- Tutustuu ja opettelee vastuullista suhtautumista sosiaaliseen mediaan ja sen sisältöihin

5. luokka

- Oppilas harjoittelee sujuvaa näppäimistön käyttöä
- Oppilas harjoittelee Office365-ympäristön käyttöä
  - esim. kuvan, äänen ja videon liittäminen asiakirjoihin
  - oppilas jakaa omia tuotoksiaan muiden editoitavaksi koulun omassa oppimisympäristössä
  - tekee Powerpoint-ohjelmalla esityksen
- Oppilas etsii tietoa eri internetlähteitä käyttäen ja opettelee merkitsemään lähteet.
- Oppilas harjoittelee itsenäistä työskentelyä ja uskaltaa kokeilla erilaisia työvälineitä, ohjelmia ja sovelluksia
- Kymmensormijärjestelmän harjoittelu
- Tutustuu ja opettelee vastuullista suhtautumista sosiaaliseen mediaan ja sen sisältöihin

6. luokka

- Oppilas tietää tekijänoikeuksista keskeisimmät asiat
  - tietää omaan verkkojulkaisuun liittyvät tekijänoikeusasiat
- Oppilas syventää ohjelmoinnin taitojaan
  - osaa ohjelmoida toimivan ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä
- Oppilas harjoittelee Office365-ympäristön käytön yhteydessä mm. lähdekritiikkiä, lähdeluettelon merkitsemistä, vertaisarviointia
  - osaa käyttää tekstinkäsittelyohjelman perustoimintoja monipuolisesti
  - osaa suhtautua kriittisesti eri tietoihin ja tiedonlähteisiin
  - osaa koota lähteet luetteloon
  - osaa arvioida omaa tiedon hakemista ja käyttöä sekä antaa rakentavaa palautetta muille
- Oppilas harjoittelee etsimään tietoa vieraskielisiltä internetsivuilta
  - harjoittelee myös nettisanakirjojen käyttöä
- Kymmensormijärjestelmän harjoittelu
- Tutustuu ja opettelee vastuullista suhtautumista sosiaaliseen mediaan ja sen sisältöihin
- Oppilas osaa käyttää kirjaston sähköisiä palveluja (kirjojen lainaukseen ja tiedonhakuun Outi-kirjastojärjestelmässä)

7. - 9. luokka

Käytännön työtaidot

Oppilas

- käyttää koulun tietoteknisiä laitteita yksin ja yhdessä
- osaa käyttää valmisohjelmia tarkoituksenmukaisesti
- osaa tuottaa ja käsitellä tekstiä, kuvaa, videota, animaatiota, ääntä, taulukoita ja graafisia kuvaajia

Mediasisällön tuottaminen

Oppilas

- osaa käyttää erilaisia medioita
- osaa jakaa tallenteitaan ja tuotoksiaan verkossa
- osaa tuottaa sopivaa ja tarkoituksenmukaista kieltä erilaisissa tilanteissa (asiakirjat, keskustelupalstat jne.)

Tiedonhankinta- ja hallintataidot

Oppilas

- osaa käyttää hakupalveluja suomen- ja englanninkielisin hakusanoin monipuolisesti tiedonhankinnassaan ja osaa vertailla ja valikoida eri lähteistä saamaansa tietoa
- osaa jalostaa tietoa, ei tyydy sen kopioimiseen
- osaa arvioida kriittisesti löytämänsä tietoa
- osaa tehdä lähdeviittaukset ja -merkinnät ja erottaa oman ajattelun muiden ajattelusta

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Oppilas

- työskentelee vastuullisesti ja vuorovaikutuksellisesti verkossa
- osaa käyttää eri verkkoviestinnän välineitä (esim. Office365 ja erilaiset oppimisympäristöt)
- käyttää eri viestintäkanavia ja tyylejä tarkoituksenmukaisesti

Vastuullinen ja turvallinen toiminta

Oppilas

- noudattaa tekijänoikeuksien sekä tietoturvan periaatteita kaikessa työskentelyssä
- osaa suojata itsensä, toiset käyttäjät ja laitteensa
- ymmärtää yksityisen ja julkisen eron
- osaa toimia eettisesti verkossa ja noudattaa hyviä käytöstapoja
- osaa noudattaa ergonomisesti hyviä työskentelytapoja
- ymmärtää netti-identiteetin ja profiilin rakentamisen merkityksen

7. luokka

Edellisten lisäksi oppilas

- osaa mallintaa esineen 3d-ohjelmistolla
- osaa kytkeä oman laitteen langattomaan verkkoon itsenäisesti ja käyttää sitä opiskeluun
- osaa jakaa ja tallentaa tekemiään töitä tietoverkkoja ja siirrettäviä tallennusvälineitä käyttäen
- osaa liittää teksteihinsä ja esitysgraafiikkaansa kuvia tarkoituksenmukaisesti sommittelemalla
- osaa taulukkolaskentaohjelman peruskäytön
- osaa muokata käyttämänsä sähköpostiohjelmiston asetuksia kuten allekirjoitusta
- osaa ohjelmoida lausekielisessä oppimisympäristössä
- osaa kuvankäsittelyohjelman peruskäytön
- tuntee sosiaalisen median käytön periaatteita

- osaa tehdä käsitekartan tiedonhankinnan pohjaksi
- osaa käyttää monipuolisesti erilaisia tiedonlähteitä ja hakutapoja
- osaa hyödyntää kirjastojen aineistoja ja palveluja monipuolisesti

8. luokka

Edellisten lisäksi oppilas

- osaa lukea, kommentoida ja ylläpitää blogia
- pystyy osallistumaan yhteiseen verkkopohjaiseen kirjoitusprosessiin
- ymmärtää virtuaalitodellisuuden ja lisätyn todellisuuden käsitteen
- osaa käyttää kirjaston tietokantaa omatoimisesti
- i– osaa toimia tekijänoikeuksia kunnioittaen
- osaa tutkia ja vertailla lähteiden luotettavuutta ja suhtautua kriittisesti löytämäänsä tietoon

9. luokka

Edellisten lisäksi oppilas

- osaa kirjoittaa sujuvasti tekstinkäsittelyohjelmistolla myös erikoismerkkejä ja kaavoja sisältävää tekstiä
- osaa valita oikean työvälineen kulloiseenkin tehtävään itsenäisesti
- osaa piirtää funktioita matemaattisilla sovelluksilla
- ymmärtää erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen toimintaa ja osaa käyttää niitä tiedonhankinnassa
- osaa käyttää myös kirjastojen sähköisiä aineistoja monipuolisesti tiedonhankinnassa
- hallitsee lähdeviittaukset omassa tekstissä ja osaa tehdä lähdeluettelon

34. Vuosiluokat 1-2

34.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeitä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

34.2. Koululaiseksi kasvaminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeitä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan

edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

34.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

34.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevaisuutensa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämiseksi korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

34.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittämään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja

kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkittamisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistämiseksi.

Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä tv:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työkaksojen merkitykseen hyvinvoinnille.

Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tv:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja

ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

34.6. Oppiaineet

34.6.1. Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

34.6.2. Ympäristöoppi

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita,

tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämissuositusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu ja kehitys

Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämäntilanteesta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

- kehon osat
- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6	L3
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S4, S6	L1, L3
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

- kehon osat

- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen
- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea

T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä

- kehon osat
- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen
- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestäväällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta

- kehon osat
- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen

- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea

T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen

- kehon osat
- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen

- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta

T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus

- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen
- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta
- kehon osat
- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen

T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen
- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla

- käytöstavat, yhteiset säännöt

- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen

- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta

- kehon osat
- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina

- koulupäivän toimintatapoihin tutustuminen ja niiden kehittäminen luokassa terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys
- lähiympäristön siisteydestä huolehtiminen

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- turvataitoja: esim. omat rajat, avun hakeminen, hätänumero
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- luonto (lähiympäristön eliöitä) eri vuodenaikoina
- sää luonnonilmiönä
- kartan idea

- kehon osat
- ihmisen elämänkaari
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen

- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin, kasvien kasvuun yms. liittyen

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu ja kehitys

Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämäkulusta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6	L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T9	S2, S4, S6	L1, L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T15	S1, S5	L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen

- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- käytöstavat, yhteiset säännöt

- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle

- kasvin kasvatuskokeilu ja raportoiminen esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto

T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä

- kasvin kasvatuskokeilu ja raportoiminen esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle

- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelu: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet

T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestäväällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä

- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelu: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle

T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään

- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle

T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito

- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin

- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle
- ihmisen elintoimintoja
- tunteita, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä

- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- ihmisen elintoimintoja
- tunteita, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä

- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle
- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto

T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien

- kasvin kasvatuskokeilu ja raportoiminen esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus

T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista

- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä

- eläinten luokittelua: selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä

- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle
- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- ihmisen elintoimintoja

- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen

T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla

- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle
- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina

- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelu: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen

- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle
- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto
- ihmisen elintoimintoja
- tunnetaitoja, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet
- luonto eri vuodenaikoina
- lähiympäristön eliöitä
- eläinten luokittelua: selkärangaiset - selkärangattomat, nisäkkäät - linnut - kalat - matelijat
- sää luonnonilmiönä
- kartan laatiminen tutusta ympäristöstä
- erilaisiin luonnon ja rakennettuihin ympäristöihin tutustuminen retkeillen
- käytöstavat, yhteiset säännöt
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus
- turvataidot ja turvallisuusohjeiden mukaan toimiminen
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- vuodenaikoihin liittyvä liikennekasvatus
- kasvin kasvatuskokeilu ja raportointi esim. piirtämällä tai valokuvaamalla
- oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- luonnon tärkeäksi kokeminen, ympäristöherkkyys
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- lajittelu, kierrätys ja syntyvän jätteen vähentäminen
- omien tekojen merkitys itselle ja lähiympäristölle

T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä

- ihmisen elintoimintoja
- tunteita, mielen hyvinvointia
- itsensä ja muiden arvostaminen
- erilaiset perheet

- ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito
- juomaveden alkuperä
- ravinnontuotanto

34.6.3. Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämäntaitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Uskonnon opetuksen sisällöt opetetaan Hailuodon koulussa vuorovuosiperiaatteella johtuen yhdysluokista. Uskonnon opetukseen Hailuodon koulussa kuuluu myös virsien opettelemista ja laulamista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Hailuodon koulussa uskonnon opetuksen eriyttäminen toteutetaan tarvittaessa yhteistoiminnassa erityisopettajan kanssa. Myös koulunkäynninohjaaja voi olla mukana eriyttämisessä. Käytettävät opetusmateriaalit sovitetaan mahdollisuuksien mukaan oppilaan taitoihin ja ikäkauteen sopiviksi.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaitoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Evangelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin joulun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämäntapaan liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämäntapaan liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

- Lähtökohtana oman perheen katsomusperinne ja juhlat
- Kaste ja seurakunnan jäsenyys
- Adventista joulun, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
- Jeesuksen ajan elämäntapa, erityisesti lapsuus
- Kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia
- Tutustuminen kirkkoon rakennuksena

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus.

- Oman luokan tai koulun uskonnollisiin katsomuksiin, tapoihin ja perinteisiin tutustuminen
- Huomioidaan kristinuskon monimuotoisuus ja uskonnottomuus

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämäkysymysten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

- Kultainen sääntö
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Anteeksiantaminen ja -saaminen
- Rehellisyys, riita ja sopiminen
- Hyvät tavat
- Kateus
- Vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L2, L4
T2	S1	L1
T3	S1	L2, L7
T4	S2	L2, L3, L7
T5	S1, S3	L2, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7	S3	L3, L7
T8	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

- Lähtökohtana oman perheen katsomusperinne ja juhlat
- Kaste ja seurakunnan jäsenyys
- Adventista joulun, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
- Jeesuksen ajan elämäntapa, erityisesti lapsuus
- Kirkkovooteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia
- Tutustuminen kirkkoon rakennuksena
- Kultainen sääntö
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Anteeksiantaminen ja -saaminen
- Rehellisyys, riita ja sopiminen
- Hyvät tavat
- Kateus
- Vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

- Oman luokan tai koulun uskonnollisiin katsomuksiin, tapoihin ja perinteisiin tutustuminen
- Huomioidaan kristinuskon monimuotoisuus ja uskonnottomuus

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin

- Lähtökohtana oman perheen katsomusperinne ja juhlat
- Kaste ja seurakunnan jäsenyys
- Adventista joulun, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
- Jeesuksen ajan elämäntapa, erityisesti lapsuus
- Kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia
- Tutustuminen kirkkoon rakennuksena

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin

- Lähtökohtana oman perheen katsomusperinne ja juhlat
- Kaste ja seurakunnan jäsenyys
- Adventista joulun, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
- Jeesuksen ajan elämäntapa, erityisesti lapsuus
- Kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia
- Tutustuminen kirkkoon rakennuksena

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin

- Oman luokan tai koulun uskonnollisiin katsomuksiin, tapoihin ja perinteisiin tutustuminen
- Huomioidaan kristinuskon monimuotoisuus ja uskonnottomuus

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan

- Lähtökohtana oman perheen katsomusperinne ja juhlat
  - Kaste ja seurakunnan jäsenyys
  - Adventista joulun, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
  - Jeesuksen ajan elämäntapa, erityisesti lapsuus
  - Kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia
  - Tutustuminen kirkkoon rakennuksena
-
- Kultainen sääntö
  - Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
  - Anteeksiantaminen ja -saaminen
  - Rehellisyys, riita ja sopiminen
  - Hyvät tavat
  - Kateus
  - Vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

- Lähtökohtana oman perheen katsomusperinne ja juhlat

- Kaste ja seurakunnan jäsenyys
  - Adventista jouluun, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
  - Jeesuksen ajan elämäntapa, erityisesti lapsuus
  - Kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia
  - Tutustuminen kirkkoon rakennuksena
-
- Kultainen sääntö
  - Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
  - Anteeksiantaminen ja -saaminen
  - Rehellisyys, riita ja sopiminen
  - Hyvät tavat
  - Kateus
  - Vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.
-
- Oman luokan tai koulun uskonnollisiin katsomuksiin, tapoihin ja perinteisiin tutustuminen
  - Huomioidaan kristinuskon monimuotoisuus ja uskonottomuus

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta

- Kultainen sääntö
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Anteeksiantaminen ja -saaminen
- Rehellisyys, riita ja sopiminen
- Hyvät tavat
- Kateus
- Vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä

- Kultainen sääntö
  - Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
  - Anteeksiantaminen ja -saaminen
  - Rehellisyys, riita ja sopiminen
  - Hyvät tavat
  - Kateus
  - Vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.
-
- Lähtökohtana oman perheen katsomusperinne ja juhlat
  - Kaste ja seurakunnan jäsenyys
  - Adventista jouluun, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
  - Jeesuksen ajan elämäntapa, erityisesti lapsuus
  - Kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia
  - Tutustuminen kirkkoon rakennuksena

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin joulun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämäntapaan liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenvuorokierroon ja elämäntapaan liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoden ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

- Kirkkovuosi (painottaen joulun ja pääsiäiseen läheisesti liittyviä kirkkovuoden tapahtumia)
- Isä meidän -rukous
- Kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuus)
- Alkukertomukset: luomiskertomus ja syntiinlankeemuskertomus.
- Virsikirjaan tutustuminen

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus.

- Kristilliseen elämäntapaan liittyvät juhlat, niiden sisältö ja merkitys (huomioidaan kristillinen monimuotoisuus ja uskonnottomuus)

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämäntapaan pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

- Oikea ja väärä - omatunto
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen
- Rehellisyys, riita ja sopiminen
- Hyvät tavat
- Kateus
- Vastuu toisista ihmisistä,
- Ympäristöstä ja luonnosta
- Kultainen sääntö

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L2, L4

T2	S1	L1
T3	S1	L2, L7
T4	S2	L2, L3, L7
T5	S1, S3	L2, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7	S3	L3, L7
T8	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

- Oikea ja väärä - omatunto
  - Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
  - Anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen
  - Rehellisyys, riita ja sopiminen
  - Hyvät tavat
  - Kateus
  - Vastuu toisista ihmisistä,
  - Ympäristöstä ja luonnosta
  - Kultainen sääntö
- Kirkkovuosi (painottaen joulun ja pääsiäiseen läheisesti liittyviä kirkkovuoden tapahtumia)
  - Isä meidän -rukous
  - Kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuus)
  - Alkukertomukset: luomiskertomus ja syntiinlankeemuskertomus.
  - Virsikirjaan tutustuminen
- Kristilliseen elämänkaareen liittyvät juhlat, niiden sisältö ja merkitys (huomioidaan kristillinen monimuotoisuus ja uskonnottomuus)

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin

- Kirkkovuosi (painottaen joulun ja pääsiäiseen läheisesti liittyviä kirkkovuoden tapahtumia)
- Isä meidän -rukous
- Kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuus)
- Alkukertomukset: luomiskertomus ja syntiinlankeemuskertomus.
- Virsikirjaan tutustuminen

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin

- Kirkkovuosi (painottaen joulun ja pääsiäiseen läheisesti liittyviä kirkkovuoden tapahtumia)
- Isä meidän -rukous
- Kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuus)
- Alkukertomukset: luomiskertomus ja syntiinlankeemuskertomus.

- Virsikirjaan tutustuminen

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin

- Kristilliseen elämänkaareen liittyvät juhlat, niiden sisältö ja merkitys (huomioidaan kristillinen monimuotoisuus ja uskonnottomuus)

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan

- Kirkkovuosi (painottaen joulun ja pääsiäiseen läheisesti liittyviä kirkkovuoden tapahtumia)
- Isä meidän -rukous
- Kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuus)
- Alkukertomukset: luomiskertomus ja syntiinlankeemuskertomus.
- Virsikirjaan tutustuminen

- Oikea ja väärä - omatunto
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen
- Rehellisyys, riita ja sopiminen
- Hyvät tavat
- Kateus
- Vastuu toisista ihmisistä,
- Ympäristöstä ja luonnosta
- Kultainen sääntö

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

- Oikea ja väärä - omatunto
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen
- Rehellisyys, riita ja sopiminen
- Hyvät tavat
- Kateus
- Vastuu toisista ihmisistä,
- Ympäristöstä ja luonnosta
- Kultainen sääntö

- Kirkkovuosi (painottaen joulun ja pääsiäiseen läheisesti liittyviä kirkkovuoden tapahtumia)
- Isä meidän -rukous
- Kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuus)
- Alkukertomukset: luomiskertomus ja syntiinlankeemuskertomus.
- Virsikirjaan tutustuminen

- Kristilliseen elämänkaareen liittyvät juhlat, niiden sisältö ja merkitys (huomioidaan kristillinen monimuotoisuus ja uskonnottomuus)

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta

- Oikea ja väärä - omatunto
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen
- Rehellisyys, riita ja sopiminen
- Hyvät tavat
- Kateus
- Vastuu toisista ihmisistä,
- Ympäristöstä ja luonnosta
- Kultainen sääntö

T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä

- Oikea ja väärä - omatunto
  - Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
  - Anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen
  - Rehellisyys, riita ja sopiminen
  - Hyvät tavat
  - Kateus
  - Vastuu toisista ihmisistä,
  - Ympäristöstä ja luonnosta
  - Kultainen sääntö
-
- Kirkkovuosi (painottaen joulun ja pääsiäiseen läheisesti liittyviä kirkkovuoden tapahtumia)
  - Isä meidän -rukous
  - Kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuus)
  - Alkukertomukset: luomiskertomus ja syntiinlankeemuskertomus.
  - Virsikirjaan tutustuminen

34.6.4. Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustiedon tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetaajuusena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskelleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämäkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 elämäkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaitoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämäkatsomustiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

- eskarilaisesta koululaiseksi
- oman elämänvaiheen pohdintaa
- oikean ja väärän erottaminen lasten arkipäiväisissä tilanteissa
- leikkien ja satujen kautta toisen kohtaaminen ja toisen asemaan asettuminen

S2 Erilaisia elämäntapoja

Pohditaan kysymystä "Kuka minä olen?" sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

- perhe ja suku
- erilaisia elämäntapoja
- uskonnoton tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä.

- säännöt ja sopimukset kotona ja koulussa
- oikeudet ja velvollisuudet kotona ja koulussa
- kaveritaidot
- riita ja sovinto
- yhteistyö, jota tuetaan yhteisöllisillä työtavoilla

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

- ihmisen vastuu luonnosta
- kestävä kehitys näkökulma lapsen arkipäivässä kotona ja koulussa
- elävä ja eloton luonto

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T2	S2	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7

T6	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L7
----	----------------	------------

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua

- säännöt ja sopimukset kotona ja koulussa
- oikeudet ja velvollisuudet kotona ja koulussa
- kaveritaidot
- riita ja sovinto
- yhteistyö, jota tuetaan yhteisöllisillä työtavoilla

- ihmisen vastuu luonnosta
- kestävän kehityksen näkökulma lapsen arkipäivässä kotona ja koulussa
- elävä ja eloton luonto

- eskarilaisesta koululaiseksi
- oman elämänvaiheen pohdintaa
- oikean ja väärän erottaminen lasten arkipäiväisissä tilanteissa
- leikkien ja satujen kautta toisen kohtaaminen ja toisen asemaan asettuminen

- perhe ja suku
- erilaisia elämäntapoja
- uskonnoton tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)

T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin

- perhe ja suku
- erilaisia elämäntapoja
- uskonnoton tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)

T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua

- eskarilaisesta koululaiseksi
- oman elämänvaiheen pohdintaa
- oikean ja väärän erottaminen lasten arkipäiväisissä tilanteissa
- leikkien ja satujen kautta toisen kohtaaminen ja toisen asemaan asettuminen

T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyttä

- perhe ja suku
- erilaisia elämäntapoja
- uskonnoton tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)

- eskarilaisesta koululaiseksi
- oman elämänvaiheen pohdintaa
- oikean ja väärän erottaminen lasten arkipäiväisissä tilanteissa
- leikkien ja satujen kautta toisen kohtaaminen ja toisen asemaan asettuminen

- säännöt ja sopimukset kotona ja koulussa
  - oikeudet ja velvollisuudet kotona ja koulussa
  - kaveritaidot
  - riita ja sovinto
  - yhteistyö, jota tuetaan yhteisöllisillä työtavoilla
-
- ihmisen vastuu luonnosta
  - kestävän kehityksen näkökulma lapsen arkipäivässä kotona ja koulussa
  - elävä ja eloton luonto

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyttä. Tutkitaan ystävyuden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

- leikkien, satujen ja tarinoiden kautta toisen kohtaamista ja toisen asemaan asettumista
- hyvä, oikea ja väärä
- satujen moraalisten opetusten tarkastelu

S2 Erilaisia elämäntapoja

Pohditaan kysymystä "Kuka minä olen?" sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

- oman koulun muista kulttuureista tulleiden lasten tapoihin ja juhliin perehtymistä
- muiden maiden lasten elämää
- muinaissuomalaisia satuhahmoja
- uskonnon tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reilun merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä.

- yhteistyö, jota tuetaan yhteisöllisillä työtavoilla
- kaveritaidot
- ystävien ja ystävyuden merkitys
- luottamus, rehellisyys, reiluus

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

- syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
- ihmisen vastuu luonnosta
- kestävän tulevaisuuden näkökulma koulutyöskentelyssä ja kodin arkipäivässä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L7
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L4
T7	S2	L2, L4
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L3, L7
T9	S4	L3, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä

- leikkien, satujen ja tarinoiden kautta toisen kohtaamista ja toisen asemaan asettumista
- hyvä, oikea ja väärä
- satujen moraalisten opetusten tarkastelu
- yhteistyö, jota tuetaan yhteisöllisillä työtavoilla
- kaveritaidot
- ystävien ja ystävyyden merkitys
- luottamus, rehellisyys, reiluus
- oman koulun muista kulttuureista tulleiden lasten tapoihin ja juhliin perehtymistä
- muiden maiden lasten elämää
- muinaissuomalaisia satuhahmoja
- uskonnoton tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)
- syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
- ihmisen vastuu luonnosta
- kestävän tulevaisuuden näkökulma koulutyöskentelyssä ja kodin arkipäivässä

T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia

- syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
- ihmisen vastuu luonnosta
- kestävän tulevaisuuden näkökulma koulutyöskentelyssä ja kodin arkipäivässä
- leikkien, satujen ja tarinoiden kautta toisen kohtaamista ja toisen asemaan asettumista
- hyvä, oikea ja väärä
- satujen moraalisten opetusten tarkastelu
- oman koulun muista kulttuureista tulleiden lasten tapoihin ja juhliin perehtymistä
- muiden maiden lasten elämää

- muinaissuomalaisia satuhahmoja
  - uskonnon tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)
-
- yhteistyö, jota tuetaan yhteisöllisillä työtavoilla
  - kaveritaidot
  - ystävien ja ystävyyden merkitys
  - luottamus, rehellisyys, reiluus

T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja

- oman koulun muista kulttuureista tulleiden lasten tapoihin ja juhliin perehtymistä
- muiden maiden lasten elämää
- muinaissuomalaisia satuhahmoja
- uskonnon tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita

- syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
  - ihmisen vastuu luonnosta
  - kestävän tulevaisuuden näkökulma koulutyöskentelyssä ja kodin arkipäivässä
-
- leikkien, satujen ja tarinoiden kautta toisen kohtaamista ja toisen asemaan asettumista
  - hyvä, oikea ja väärä
  - satujen moraalisten opetusten tarkastelu
-
- yhteistyö, jota tuetaan yhteisöllisillä työtavoilla
  - kaveritaidot
  - ystävien ja ystävyyden merkitys
  - luottamus, rehellisyys, reiluus
-
- oman koulun muista kulttuureista tulleiden lasten tapoihin ja juhliin perehtymistä
  - muiden maiden lasten elämää
  - muinaissuomalaisia satuhahmoja
  - uskonnon tapakulttuuri (vuoden kierto ja ihmisen elämänkaareen liittyvät juhlat)

T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa

- syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
- ihmisen vastuu luonnosta
- kestävän tulevaisuuden näkökulma koulutyöskentelyssä ja kodin arkipäivässä

34.6.5. Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen

opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet on kuvattu valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea.

Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa on kuvattu valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle
- edistyminen materiaalien kokeilemisessä ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessä
- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessä.

Oppilaan arviointi on kuvattu valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot.

- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
- Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
- Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
- Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
- Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
- Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
- Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
- Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
- Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
- Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
- Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan.
- Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
- Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
- Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6

T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
----	------------	----------------

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä

- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan.
- Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
- Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
- Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
  - Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot.
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen.
-
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia.

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
  - Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot.
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen.
-
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia.
-
- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan.
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla

- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan.
- Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.

- Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
- Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
- Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
- Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
- Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
- Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
- Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
- Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
- Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
- Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
- Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
- Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot.
- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen.

T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja

- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
- Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
- Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
- Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.

- Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
- Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
- Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
- Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
- Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
- Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
- Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
  - Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot.
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen.
-
- Taidekuvat luokkatason painatuksen mukaan.
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä

- Taidekuvat luokkatason painatuksen mukaan.
- Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
- Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
- Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.

- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot.
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen.
-
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia.

T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot.

- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen.
  - Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia.
-
- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan.
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.

- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot
- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenajoista, näkymistä ja rakennuksista
- Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
- Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
- Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
- Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
- Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
- Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
- Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
- Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
- Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
- Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan
- Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
- Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
- Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6

T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja

- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia
-
- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot

- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen

T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
  - Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen
-
- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.
-
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia

T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa

- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia
-
- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot
- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen

T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä

- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
- Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.

- Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia
-
- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot
- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen

T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään

- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan
- Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
- Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
- Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
  - Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämisviivan ja kirjoittamisviivan erot
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen
-
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia

T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta

- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
- Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
- Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
- Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
- Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
- Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
- Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
- Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
- Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
- Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
- Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
  - Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen
-
- Taidekuvat luokkatason painatuksen mukaan
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja

- Taidekuvat luokkatason painatuksen mukaan
  - Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
  - Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
  - Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.
-
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.
  - Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
  - Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
- Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
- Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
- Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
- Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
- Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
- Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
- Valojen ja varjojen kokeilua.
- Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
- Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
- Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
- Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot
- Erilaisiin piirtimiin tutustuminen

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys

Omien kuvien tarkastelussa korostetaan oppilaan omaa, persoonallista toteuttamistapaa.

- Oman ilmaisun rohkeus, kokeilu.
  - Moniaistillisuus: muodot, pinnat, materiaalit, kaikkien aistien käyttö.
  - Luodaan mahdollisuuksia oppilaslähtöiseen kokeiluun ja työskentelyyn ja annetaan mahdollisuus tehdä omia tulkintoja ja ratkaisuja.
  - Erilaisia kuvanteko- ja rakentelutapoja sekä materiaali- ja välinekokeiluja leikin ja kokeilun avulla.
  - Ilmaisuun rohkeaa leikinomaista kokeilua.
  - Värioppia: väriympyrään tutustuminen, mikä on väriympyrä, mihin sitä käytetään?
  - Värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista.
  - Valojen ja varjojen kokeilua.
  - Leikittelyä kuvan peruselementeillä, pisteillä ja viivoilla.
  - Muotojen tutkimista lähellä olevista esineistä.
  - Sommittelun harjoittelua omista mieltymyksistä lähtien. Mikä näyttää omasta mielestä hyvältä.
  - Välineiden käyttö kokeilemalla, selvä ero kirjoittamisen harjoitteluun ja välineiden huolto. Piirtämissiivan ja kirjoittamissiivan erot
  - Erilaisiin piirtimiin tutustuminen
-
- Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen. Tuotetaan kuvataidetoita lähiympäristöstä ja luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista
  - Kuvataan näkymiä ja yksityiskohtia.
  - Lapsen oma lähiympäristö: koulu, välitunnit, koti, koulumatka, harrastukset ja mielenkiinnon kohteet.
  - Lähellä oleva esineistö; lelut, arjen omat esineet; harrastusvälineet, huonekalut, kodin käyttöesineet.
  - Etsitään fyysisestä, kuvallisesta ja sosiaalisesta lähiympäristöstä oppilaita itseä kiinnostavia kohteita ja tekemistä.
  - Hailuodossa erityisesti meriluonto ja pohjoissuomalaiset eläimet.
  - Pintojen tunnustelua ja tutkimista lähiympäristöstä.
  - Tehdään kuvallisia muistiinpanoja lähiympäristöstä, luonnosta, rakennuksista, näkymistä, yksityiskohdista, väreistä piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla, videoimalla.
  - Vältetään valmiita malleja kuvataiteellisessa työskentelyssä.

- Tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä omia ja toisten tekemiä kuvia.
- Tuotosten tarkastelu liitetään oleelliseksi osaksi työskentelyprosessia
- Taidekuvat luokkatason painotuksen mukaan
- Rohkaistaan kyselemiseen ja muistetaan, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.
- Taidekuvia, maalauksia, veistoksia, arkkitehtuuria, muotoilua tarkasteltaessa tehdään itse kysymyksiä, joita pohditaan yhdessä.
- Miten koen itseni ja maailman? Miten ilmaisen omakohtaisesti taiteen keinoin erilaisia ja monipuolisia, tunteita herättäviä kokemuksia ja elämyksiä tai havaintojani ympäröivästä maailmasta.
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

34.6.6. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoisiksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisäilöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa,

oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemaisensa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös

opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppimäärän erityinen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemaisensa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

- oppilaan kokemusmaailman kielellinen jäsentäminen: kuvaamista, nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista
- ryhmäviestintätaidot erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset viestintätavat: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä

- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

- lukutaidon opettelu ja siinä tarvittavien käsitteiden harjoittelu: äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva
- ympäristön monimuotoisten tekstien ja niiden merkitysten havainnointi (muun muassa kuvat, lastenkirjallisuus, yksinkertaiset tietotekstit ja mediatekstit)
- sanojen ja sanontojen merkityksien sekä sananvalintojen pohtiminen ja käsitevarannon laajentaminen
- erilaisiin ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisun tapoihin tutustuminen erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- omien tunteiden jakaminen henkilöistä ja hahmoista, joita teksteissä esiintyy
- lukukokemusten jakaminen eri tavoin, esimerkiksi sisällöistä keskusteleminen, kertominen omin sanoin ja eläytyminen draamapedagogisin keinoin
- tiedon etsinnän harjoittelu ja tiedon kertominen toisille, erityisesti oppilaan omien kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen tekstien ja aiheiden valinnoissa

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omassa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omassa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

- tekstien tuottamisen ja mielikuvituksen käyttämisen harjoittelu, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen sekä omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- tarinan rakenne (alku, tapahtumaosa, loppu) sekä kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiä piirteitä (esim. kuvailevat sanat ja ilmaisut)
- omien tarinoiden keksiminen ja kertominen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- isot ja pienet tekstauskirjaimet ja näppäintaidot
- oikeinkirjoitustaidon kehittäminen äänne-kirjain-vastaavuutta harjoittelemalla ja omaa sekä luokkatovereiden tekstiä lukemalla ja tarkastelemalla

- oikeinkirjoituksen perusasioiden ja joidenkin kirjoitettua kieltä koskevien sopimusten harjoittelu (sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä)

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

- kielellisen tietoisuuden vahvistaminen tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien
- eri puhetapojen havainnointi erilaisissa puhetilanteissa, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä (esimerkiksi koulun eri äidinkielen tarkastelu) sekä kielenkäytön vaikutus muihin, erityisesti ristiriitatilanteiden käsittelyssä
- sanojen, sanontojen ja ilmaisutapojen pohtiminen, kielellä leikkittely lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla
- itseä kiinnostavan luettavan etsiminen ja lukuharrastukseen innostaminen
- monimuotoisiin teksteihin tutustuminen lukien ja kuunnellen (esimerkiksi lapsille suunnattu kirjallisuus ja mediatekstit), niiden käyttäminen ilmaisun virikkeenä ja niiden merkityksestä keskusteleminen
- kirjastoon ja sen käyttöön tutustuminen
- lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin tutustuminen omassa lähiympäristössä, tutustuminen juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistuminen yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3
T2	S1	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7
T5	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L2, L4, L5
T9	S3	L1, L4, L5, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T13	S4	L2, L3, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

- oppilaan kokemusmaailman kielellinen jäsentäminen: kuvaamista, nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista
- ryhmäviestintätaidot erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset viestintätavat: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin

- oppilaan kokemusmaailman kielellinen jäsentäminen: kuvaamista, nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista
- ryhmäviestintätaidot erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset viestintätavat: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla

- oppilaan kokemusmaailman kielellinen jäsentäminen: kuvaamista, nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista
- ryhmäviestintätaidot erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset viestintätavat: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan

- lukutaidon opettelu ja siinä tarvittavien käsitteiden harjoittelu: äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva
- ympäristön monimuotoisten tekstien ja niiden merkitysten havainnointi (muun muassa kuvat, lastenkirjallisuus, yksinkertaiset tietotekstit ja mediatekstit)
- sanojen ja sanontojen merkityksien sekä sanavalintojen pohtiminen ja käsitevarannon laajentaminen
- erilaisiin ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisun tapoihin tutustuminen erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- omien tunteiden jakaminen henkilöistä ja hahmoista, joita teksteissä esiintyy
- lukukokemusten jakaminen eri tavoin, esimerkiksi sisällöistä keskustelemisen, kertominen omin sanoin ja eläytyminen draamapedagogisin keinoin
- tiedon etsinnän harjoittelu ja tiedon kertominen toisille, erityisesti oppilaan omien kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen tekstien ja aiheiden valinnoissa

T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen

- lukutaidon opettelu ja siinä tarvittavien käsitteiden harjoittelu: äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva
- ympäristön monimuotoisten tekstien ja niiden merkitysten havainnointi (muun muassa kuvat, lastenkirjallisuus, yksinkertaiset tietotekstit ja mediatekstit)
- sanojen ja sanontojen merkityksien sekä sanavalintojen pohtiminen ja käsitevarannon laajentaminen
- erilaisiin ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisun tapoihin tutustuminen erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- omien tuntemuksien jakaminen henkilöistä ja hahmoista, joita teksteissä esiintyy
- lukukokemusten jakaminen eri tavoin, esimerkiksi sisällöistä keskusteleminen, kertominen omin sanoin ja eläytyminen draamapedagogisin keinoin
- tiedon etsinnän harjoittelu ja tiedon kertominen toisille, erityisesti oppilaan omien kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen tekstien ja aiheiden valinnoissa

T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla

- tekstien tuottamisen ja mielikuvituksen käyttämisen harjoittelu, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen sekä omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- tarinan rakenne (alku, tapahtumaosa, loppu) sekä kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiä piirteitä (esim. kuvailevat sanat ja ilmaisut)
- omien tarinoiden keksiminen ja kertominen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- isot ja pienet tekstauskirjaimet ja näppäintaidot
- oikeinkirjoitustaidon kehittäminen äänne-kirjain-vastaavuutta harjoittelemalla ja omaa sekä luokkatovereiden tekstiä lukemalla ja tarkastelemalla
- oikeinkirjoituksen perusasioiden ja joidenkin kirjoitettua kieltä koskevien sopimusten harjoittelu (sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä)

T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia

- tekstien tuottamisen ja mielikuvituksen käyttämisen harjoittelu, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen sekä omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- tarinan rakenne (alku, tapahtumaosa, loppu) sekä kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiä piirteitä (esim. kuvailevat sanat ja ilmaisut)
- omien tarinoiden keksiminen ja kertominen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- isot ja pienet tekstauskirjaimet ja näppäintaidot
- oikeinkirjoitustaidon kehittäminen äänne-kirjain-vastaavuutta harjoittelemalla ja omaa sekä luokkatovereiden tekstiä lukemalla ja tarkastelemalla
- oikeinkirjoituksen perusasioiden ja joidenkin kirjoitettua kieltä koskevien sopimusten harjoittelu (sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä)

T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön

- kielellisen tietoisuuden vahvistaminen tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien
- eri puhetaipien havainnointi erilaisissa puhetilanteissa, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä (esimerkiksi koulun eri äidinkielen tarkastelu) sekä kielenkäytön vaikutus muihin, erityisesti ristiriitatilanteiden käsittelyssä
- sanojen, sanontojen ja ilmaisutapojen pohtiminen, kielellä leikkely lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla
- itseä kiinnostavan luettavan etsiminen ja lukuharrastukseen innostaminen
- monimuotoisiin teksteihin tutustuminen lukien ja kuunnellen (esimerkiksi lapsille suunnattu kirjallisuus ja mediatekstit), niiden käyttäminen ilmaisun virikkeenä ja niiden merkityksestä keskusteleminen
- kirjastoon ja sen käyttöön tutustuminen
- lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin tutustuminen omassa lähiympäristössä, tutustuminen juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistuminen yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

- oppilaan kokemusmaailman kielellisen jäsentämisen harjoittelu: kuvaaminen, nimeäminen; kuunteleminen, kysyminen; vastaaminen ja kertominen
- ryhmäviestintätaitojen harjoittelu erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisten viestintätapojen havainnointi: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitteistöä. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

- lukutaidon kehittäminen ja vakiinnuttaminen, käsitteiden *äänne*, *kirjain*, *tavu* ja *sana* hallinta.
- käsitteiden *virke*, *lopetusmerkki*, *otsikko*, *teksti* ja *kuva* ymmärtäminen ja käyttö tekstien tulkitsemisessa ja tuottamisessa
- tekstinymmärtämisen taitojen harjoittelu ja keskeisiin tekstinymmärtämisen strategioihin tutustuminen (silmäily, pääasiat, otsikot, kuvat, kuvatekstit ja graafiset esitykset)
- kuullunymmärtämisen prosessointi
- koneella tuotetun tekstin visuaaliset korostukset (lihavointi, kursivointi, alleviivaus, numerointi)
- ympäristön monimuotoisten tekstien havainnointi ja tulkinta, niiden merkityksien ja rakenteiden tarkastelu sekä muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa työskentely
- sanojen, sanontojen ja sanavalintojen merkityksien pohdinta sekä käsitevarannon laajentaminen
- erilaisiin ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisun tapoihin tutustuminen erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- kirjallisuuden peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika sekä juoni)
- lukukokemuksien jakaminen eri tavoin, esimerkiksi sisällöistä keskusteleminen, kertominen omin sanoin ja eläytyminen draamapedagogisin keinoin
- tiedon etsinnän harjoittelu tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä
- tiedon kertomisen harjoittelu
- tutustuminen kirjastoon ja internetiin tiedon lähteinä (käytetään erityisesti oppilaan omia kiinnostuksen kohteita tekstien ja aiheiden valinnoissa)

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

- tekstien tuottaminen yksilöllisin tavoittein, mielikuvituksen käyttäminen, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen sekä omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- puhutun kielen muuntaminen kirjoitetuksi kieleksi
- tekstin suunnittelu
- kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiä piirteitä, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutavat ja kertomuksen perusrakenne, niiden käyttämisen harjoittelu omissa ja yhteisissä teksteissä
- isoilla ja pienillä tekstauskirjaimilla kirjoittaminen ja näppäintaidot
- oikeinkirjoitustaidon harjoittelu yksilöllisin tavoittein monipuolisten harjoitteiden ja lukemisen avulla
- oikeinkirjoituksen perusasioiden ja joidenkin kirjoitettua kieltä koskevien sopimusten harjoittelu (sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä)

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja

vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

- kielellisen tietoisuuden vahvistaminen tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien
- eri puhetapojen havainnointi sekä kielenkäytön vaikutuksen havainnointi, erityisesti ristiriitatilanteiden käsittelyssä
- sanojen, sanontojen ja ilmaisutapojen pohtiminen, kielellä leikkittely lorujen, runojen, sanoitusten ja sanaleikkien avulla
- itseä kiinnostavan luettavan etsiminen ja lukuharrastukseen innostaminen
- monimuotoisiin teksteihin tutustuminen kuunnellen ja lukien (lapsille suunnattu kirjallisuus ja mediatekstit) ja niiden käyttäminen ilmaisun virikkeenä, niiden merkityksestä keskusteleminen omassa arjessa
- kirjastoon ja sen palveluihin tutustuminen
- lastenkulttuuriin tutustuminen ja esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen osallistuminen
- lähiympäristön omien sekä vieraiden kulttuurien tapoihin ja juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin perehtyminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3
T2	S1	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7
T4	S1	L1, L2, L7
T6	S2	L1, L2, L4
T7	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L2, L4, L5
T9	S3	L1, L4, L5, L7
T10	S3	L2, L4, L5
T11	S3	L1, L4, L5
T12	S4	L2, L4, L7
T14	S4	L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

- oppilaan kokemusmaailman kielellisen jäsentämisen harjoittelu: kuvaaminen, nimeäminen; kuunteleminen, kysyminen; vastaaminen ja kertominen
- ryhmäviestintätaitojen harjoittelu erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa

- erilaisten viestintätapojen havainnointi: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin

- oppilaan kokemusmaailman kielellisen jäsentämisen harjoittelu: kuvaaminen, nimeäminen; kuunteleminen, kysyminen; vastaaminen ja kertominen
- ryhmäviestintätaitojen harjoittelu erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisten viestintätapojen havainnointi: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla

- oppilaan kokemusmaailman kielellisen jäsentämisen harjoittelu: kuvaaminen, nimeäminen; kuunteleminen, kysyminen; vastaaminen ja kertominen
- ryhmäviestintätaitojen harjoittelu erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisten viestintätapojen havainnointi: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin

- oppilaan kokemusmaailman kielellisen jäsentämisen harjoittelu: kuvaaminen, nimeäminen; kuunteleminen, kysyminen; vastaaminen ja kertominen
- ryhmäviestintätaitojen harjoittelu erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaisten viestintätapojen havainnointi: suullinen, kuvallinen, kirjallinen, nonverbaalinen, monimediainen sekä kulttuurinen viestintä
- lastenkirjallisuuden maailmaan eläytyminen draaman, äänikirjojen, lorujen, laulujen, leikkien ja muun luovan toiminnan avulla; kokemuksista keskusteleminen

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä

- lukutaidon kehittäminen ja vakiinnuttaminen, käsitteiden *äänne*, *kirjain*, *tavu* ja *sana* hallinta.
- käsitteiden *virke*, *lopetusmerkki*, *otsikko*, *teksti* ja *kuva* ymmärtäminen ja käyttö tekstien tulkitsemisessa ja tuottamisessa
- tekstinymmärtämisen taitojen harjoittelu ja keskeisiin tekstinymmärtämisen strategioihin tutustuminen (silmäily, pääasiat, otsikot, kuvat, kuvatestit ja graafiset esitykset)
- kuullunymmärtämisen prosessointi

- koneella tuotetun tekstin visuaaliset korostukset (lihavointi, kursivointi, alleviivaus, numerointi)
- ympäristön monimuotoisten tekstien havainnointi ja tulkinta, niiden merkityksien ja rakenteiden tarkastelu sekä muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa työskentely
- sanojen, sanontojen ja sanavalintojen merkityksien pohdinta sekä käsitevarannon laajentaminen
- erilaisiin ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisun tapoihin tutustuminen erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- kirjallisuuden peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika sekä juoni)
- lukukokemuksien jakaminen eri tavoin, esimerkiksi sisällöistä keskusteleminen, kertominen omin sanoin ja eläytyminen draamapedagogisin keinoin
- tiedon etsinnän harjoittelu tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä
- tiedon kertomisen harjoittelu
- tutustuminen kirjastoon ja internetiin tiedon lähteenä (käytetään erityisesti oppilaan omia kiinnostuksen kohteita tekstien ja aiheiden valinnoissa)

T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin

- lukutaidon kehittäminen ja vakiinnuttaminen, käsitteiden *äänne*, *kirjain*, *tavu* ja *sana* hallinta.
- käsitteiden *virke*, *lopetusmerkki*, *otsikko*, *teksti* ja *kuva* ymmärtäminen ja käyttö tekstien tulkitsemisessä ja tuottamisessa
- tekstinymmärtämisen taitojen harjoittelu ja keskeisiin tekstinymmärtämisen strategioihin tutustuminen (silmäily, pääasiat, otsikot, kuvat, kuvatekstit ja graafiset esitykset)
- kuullunymmärtämisen prosessointi
- koneella tuotetun tekstin visuaaliset korostukset (lihavointi, kursivointi, alleviivaus, numerointi)
- ympäristön monimuotoisten tekstien havainnointi ja tulkinta, niiden merkityksien ja rakenteiden tarkastelu sekä muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa työskentely
- sanojen, sanontojen ja sanavalintojen merkityksien pohdinta sekä käsitevarannon laajentaminen
- erilaisiin ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisun tapoihin tutustuminen erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- kirjallisuuden peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika sekä juoni)
- lukukokemuksien jakaminen eri tavoin, esimerkiksi sisällöistä keskusteleminen, kertominen omin sanoin ja eläytyminen draamapedagogisin keinoin
- tiedon etsinnän harjoittelu tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä
- tiedon kertomisen harjoittelu
- tutustuminen kirjastoon ja internetiin tiedon lähteenä (käytetään erityisesti oppilaan omia kiinnostuksen kohteita tekstien ja aiheiden valinnoissa)

T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen

- lukutaidon kehittäminen ja vakiinnuttaminen, käsitteiden *äänne*, *kirjain*, *tavu* ja *sana* hallinta.
- käsitteiden *virke*, *lopetusmerkki*, *otsikko*, *teksti* ja *kuva* ymmärtäminen ja käyttö tekstien tulkitsemisessä ja tuottamisessa
- tekstinymmärtämisen taitojen harjoittelu ja keskeisiin tekstinymmärtämisen strategioihin tutustuminen (silmäily, pääasiat, otsikot, kuvat, kuvatekstit ja graafiset esitykset)
- kuullunymmärtämisen prosessointi

- koneella tuotetun tekstin visuaaliset korostukset (lihavointi, kursivointi, alleviivaus, numerointi)
- ympäristön monimuotoisten tekstien havainnointi ja tulkinta, niiden merkityksien ja rakenteiden tarkastelu sekä muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa työskentely
- sanojen, sanontojen ja sanavalintojen merkityksien pohdinta sekä käsitevarannon laajentaminen
- erilaisiin ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisun tapoihin tutustuminen erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- kirjallisuuden peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika sekä juoni)
- lukukokemuksien jakaminen eri tavoin, esimerkiksi sisällöistä keskusteleminen, kertominen omin sanoin ja eläytyminen draamapedagogisin keinoin
- tiedon etsinnän harjoittelu tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä
- tiedon kertomisen harjoittelu
- tutustuminen kirjastoon ja internetiin tiedon lähteinä (käytetään erityisesti oppilaan omia kiinnostuksen kohteita tekstien ja aiheiden valinnoissa)

T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla

- tekstien tuottaminen yksilöllisin tavoittein, mielikuvituksen käyttäminen, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen sekä omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- puhutun kielen muuntaminen kirjoitetuksi kieleksi
- tekstin suunnittelu
- kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiä piirteitä, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutavat ja kertomuksen perusrakenne, niiden käyttämisen harjoittelu omissa ja yhteisissä teksteissä
- isoilla ja pienillä tekstauskirjaimilla kirjoittaminen ja näppäintaidot
- oikeinkirjoitustaidon harjoittelu yksilöllisin tavoittein monipuolisten harjoitteiden ja lukemisen avulla
- oikeinkirjoituksen perusasioiden ja joidenkin kirjoitettua kieltä koskevien sopimusten harjoittelu (sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä)

T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä

- tekstien tuottaminen yksilöllisin tavoittein, mielikuvituksen käyttäminen, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen sekä omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- puhutun kielen muuntaminen kirjoitetuksi kieleksi
- tekstin suunnittelu
- kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiä piirteitä, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutavat ja kertomuksen perusrakenne, niiden käyttämisen harjoittelu omissa ja yhteisissä teksteissä
- isoilla ja pienillä tekstauskirjaimilla kirjoittaminen ja näppäintaidot
- oikeinkirjoitustaidon harjoittelu yksilöllisin tavoittein monipuolisten harjoitteiden ja lukemisen avulla
- oikeinkirjoituksen perusasioiden ja joidenkin kirjoitettua kieltä koskevien sopimusten harjoittelu (sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä)

T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun

ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia

- tekstien tuottaminen yksilöllisin tavoittein, mielikuvituksen käyttäminen, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen sekä omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- puhutun kielen muuntaminen kirjoitetuksi kieleksi
- tekstin suunnittelu
- kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiä piirteitä, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutavat ja kertomuksen perusrakenne, niiden käyttämisen harjoittelu omissa ja yhteisissä teksteissä
- isoilla ja pienillä tekstauskirjaimilla kirjoittaminen ja näppäintaidot
- oikeinkirjoitustaidon harjoittelu yksilöllisin tavoittein monipuolisten harjoitteiden ja lukemisen avulla
- oikeinkirjoituksen perusasioiden ja joidenkin kirjoitettua kieltä koskevien sopimusten harjoittelu (sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä)

T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen

- kielellisen tietoisuuden vahvistaminen tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien
- eri puhetapojen havainnointi sekä kielenkäytön vaikutuksen havainnointi, erityisesti ristiriitatilanteiden käsittelyssä
- sanojen, sanontojen ja ilmaisutapojen pohtiminen, kielellä leikkittely lorujen, runojen, sanoitusten ja sanaleikkien avulla
- itseä kiinnostavan luettavan etsiminen ja lukuharrastukseen innostaminen
- monimuotoisiin teksteihin tutustuminen kuunnellen ja lukien (lapsille suunnattu kirjallisuus ja mediatekstit) ja niiden käyttäminen ilmaisun virikkeenä, niiden merkityksestä keskusteleminen omassa arjessa
- kirjastoon ja sen palveluihin tutustuminen
- lastenkulttuuriin tutustuminen ja esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen osallistuminen
- lähiympäristön omien sekä vieraiden kulttuurien tapoihin ja juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin perehtyminen

T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa

- kielellisen tietoisuuden vahvistaminen tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien
- eri puhetapojen havainnointi sekä kielenkäytön vaikutuksen havainnointi, erityisesti ristiriitatilanteiden käsittelyssä
- sanojen, sanontojen ja ilmaisutapojen pohtiminen, kielellä leikkittely lorujen, runojen, sanoitusten ja sanaleikkien avulla
- itseä kiinnostavan luettavan etsiminen ja lukuharrastukseen innostaminen
- monimuotoisiin teksteihin tutustuminen kuunnellen ja lukien (lapsille suunnattu kirjallisuus ja mediatekstit) ja niiden käyttäminen ilmaisun virikkeenä, niiden merkityksestä keskusteleminen omassa arjessa
- kirjastoon ja sen palveluihin tutustuminen

- lastenkulttuuriin tutustuminen ja esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen osallistuminen
- lähiympäristön omien sekä vieraiden kulttuurien tapoihin ja juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin perehtyminen

34.6.7. Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

”Liikutaan yhdessä leikkien.”

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoiminen ja

opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat

- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksua ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisiin ja turvallisiin tehtäviin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

Välineitä käytetään rohkeasti ja oppilaslähtöisesti kokeillen. 1. luokan liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilaita kohti oikeita suoritustekniikoita positiivisen palautteen, kokeilun ja ohjatun oivaltamisen kautta. Kilpailua voi käyttää apuna esimerkiksi erilaisissa viestileikeissä.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

1-2-luokkien liikunnassa harjoitellaan turvallisuutta edistävien sääntöjen noudattamista. Sääntöjen määrä pidetään maltillisena ja niiden merkitystä pohditaan yhdessä oppilaiden kanssa. Opettajan kannattaa muokata sääntöjä ikäkauden kehitykseen sopiviksi. Oppilaita ohjataan keskittymään omiin suorituksiinsa ja kehittymiseensä, mutta sallitaan oppilaiden ottaa mallia edistyneemmiltä. Erilaisissa leikeissä ja peleissä harjoitellaan myös yhteistyötä ja muiden auttamista.

- Tuetaan oppilaan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikutaan ja pelataan "Fair Playn" hengessä.
- Oppilaan minäkuva vahvistuu sillä, että hänen annetaan tehdä valintoja ja päätöksiä häntä itseään koskeviin asioihin sekä omatoimisuuteen kannustamisella.
- Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3, L6, L7
T7	S2	L2, L3, L6, L7
T8	S2	L2, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla

Välineitä käytetään rohkeasti ja oppilaslähtöisesti kokeillen. 1. luokan liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilaita kohti oikeita suoritustekniikoita positiivisen palautteen, kokeilun ja ohjatun oivaltamisen kautta. Kilpailua voi käyttää apuna esimerkiksi erilaisissa viestileikeissä.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Välineitä käytetään rohkeasti ja oppilaslähtöisesti kokeillen. 1. luokan liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilaita kohti oikeita suoritustekniikoita positiivisen palautteen, kokeilun ja ohjatun oivaltamisen kautta. Kilpailua voi käyttää apuna esimerkiksi erilaisissa viestileikeissä.

T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina

Välineitä käytetään rohkeasti ja oppilaslähtöisesti kokeillen. 1. luokan liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilaita kohti oikeita suoritustekniikoita positiivisen palautteen, kokeilun ja ohjatun oivaltamisen kautta. Kilpailua voi käyttää apuna esimerkiksi erilaisissa viestileikeissä.

T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä

Välineitä käytetään rohkeasti ja oppilaslähtöisesti kokeillen. 1. luokan liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilaita kohti oikeita suoritustekniikoita positiivisen palautteen, kokeilun ja ohjatun oivaltamisen kautta. Kilpailua voi käyttää apuna esimerkiksi erilaisissa viestileikeissä.

T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuintaito

Välineitä käytetään rohkeasti ja oppilaslähtöisesti kokeillen. 1. luokan liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilaita kohti oikeita suoritustekniikoita positiivisen palautteen, kokeilun ja ohjatun oivaltamisen kautta. Kilpailua voi käyttää apuna esimerkiksi erilaisissa viestileikeissä.

T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

Välineitä käytetään rohkeasti ja oppilaslähtöisesti kokeillen. 1. luokan liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilaita kohti oikeita suoritustekniikoita positiivisen palautteen, kokeilun ja ohjatun oivaltamisen kautta. Kilpailua voi käyttää apuna esimerkiksi erilaisissa viestileikeissä.

T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa

1-2-luokkien liikunnassa harjoitellaan turvallisuutta edistävien sääntöjen noudattamista. Sääntöjen määrä pidetään maltillisena ja niiden merkitystä pohditaan yhdessä oppilaiden kanssa. Opettajan kannattaa muokata sääntöjä ikäkauden kehitykseen sopiviksi. Oppilaita ohjataan keskittymään omiin suorituksiinsa ja kehittymiseensä, mutta sallitaan oppilaiden ottaa mallia edistyneemmiltä. Erilaisissa leikeissä ja peleissä harjoitellaan myös yhteistyötä ja muiden auttamista.

- Tuetaan oppilaan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikutaan ja pelataan "Fair Playn" hengessä.
- Oppilaan minäkuva vahvistuu sillä, että hänen annetaan tehdä valintoja ja päätöksiä häntä itseään koskeviin asioihin sekä omatoimisuuteen kannustamisella.
- Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen

T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta

1-2-luokkien liikunnassa harjoitellaan turvallisuutta edistävien sääntöjen noudattamista. Sääntöjen määrä pidetään maltillisena ja niiden merkitystä pohditaan yhdessä oppilaiden kanssa. Opettajan kannattaa muokata sääntöjä ikäkauden kehitykseen sopiviksi. Oppilaita ohjataan keskittymään omiin suorituksiinsa ja kehittymiseensä, mutta sallitaan oppilaiden ottaa mallia edistyneemmiltä. Erilaisissa leikeissä ja peleissä harjoitellaan myös yhteistyötä ja muiden auttamista.

- Tuetaan oppilaan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikutaan ja pelataan "Fair Playn" hengessä.

- Oppilaan minäkuva vahvistuu sillä, että hänen annetaan tehdä valintoja ja päätöksiä häntä itseään koskeviin asioihin sekä omatoimisuuteen kannustamisella.
- Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S3 Psyykinen toimintakyky

Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Oppilaille pyritään antamaan pääsääntöisesti positiivista palautetta ja onnistumisen elämyksiä sekä iloa ja virkistystä tuottavia vaihtelevia tehtäviä, leikkejä ja pelejä. Pettymysten käsittelyyn ja emotionaalisesti vaihtelevien tilanteiden selvittelyyn annetaan tarvittaessa aikaa liikuntatunneilla. Tärkeää on oppilaan huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen, pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla, myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri sekä kannustaminen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T9	S3	L1, L2, L3
T10	S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaistamiseen.

Oppilaille pyritään antamaan pääsääntöisesti positiivista palautetta ja onnistumisen elämyksiä sekä iloa ja virkistystä tuottavia vaihtelevia tehtäviä, leikkejä ja pelejä. Pettymysten käsittelyyn ja emotionaalisesti vaihtelevien tilanteiden selvittelyyn annetaan tarvittaessa aikaa liikuntatunneilla. Tärkeää on oppilaan huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen, pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla, myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri sekä kannustaminen.

T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja

Oppilaille pyritään antamaan pääsääntöisesti positiivista palautetta ja onnistumisen elämyksiä sekä iloa ja virkistystä tuottavia vaihtelevia tehtäviä, leikkejä ja pelejä. Pettymysten käsittelyyn ja emotionaalisesti vaihtelevien tilanteiden selvittelyyn annetaan tarvittaessa aikaa liikuntatunneilla. Tärkeää on oppilaan huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen, pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla, myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri sekä kannustaminen.

34.6.8. Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapo. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiseksi ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativimmat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehitymässä olevien taitojen harjoitteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- lukujen vertailua, luokittelua, järjestykseen asettamista
- päässä-laskut
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässä-laskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

- lukumäärän pysyvyys
- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)

S3 Geometria ja mittaaminen

Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

- tutustutaan tasokuvioihin ja luokitellaan niitä
- harjoitellaan mittaamisen alkeita
- kello (tasan, puoli)

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4	L4
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T6	S2	L1, L4
T7	S2	L1, L4

T9	S3	L1, L4, L5
T11	S4	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittämistä

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- lukujen vertailua, luokittelua, järjestykseen asettamista
- päässälkut
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

- tutustutaan tasokuvioihin ja luokitellaan niitä
- harjoitellaan mittaamisen alkeita
- kello (tasan, puoli)

- lukumäärän pysyvyys
- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa

- lukumäärän pysyvyys
- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)

- tutustutaan tasokuvioihin ja luokitellaan niitä
- harjoitellaan mittaamisen alkeita
- kello (tasan, puoli)

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen

- lukujen vertailua, luokittelua, järjestykseen asettamista
- päässä-laskut
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita
- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja
- lukumäärän pysyvyys
- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)
- tutustutaan tasokuvioihin ja luokitellaan niitä
- harjoitellaan mittaamisen alkeita
- kello (tasan, puoli)
- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- lukujen vertailua, luokittelua, järjestykseen asettamista
- päässä-laskut
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan

- lukumäärän pysyvyys
- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)
- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja
- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- lukujen vertailua, luokittelua, järjestykseen asettamista

- päässä-laskut
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita
- tutustutaan tasokuvioihin ja luokitellaan niitä
- harjoitellaan mittaamisen alkeita
- kello (tasan, puoli)

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja
- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- lukujen vertailua, luokittelua, järjestykseen asettamista
- päässä-laskut
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita
- tutustutaan tasokuvioihin ja luokitellaan niitä
- harjoitellaan mittaamisen alkeita
- kello (tasan, puoli)
- lukumäärän pysyvyys
- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)

T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä

- lukumäärän pysyvyys
- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)

T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin

- lukumäärän pysyvyys

- lukualue 0 - 20
- lukukäsite
- lukusuora
- yhteen- ja vähennyslasku
- hajotelmat (kymppiparit)

T9 tutustuttaa oppilas geometriin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia

- tutustutaan tasokuvioihin ja luokitellaan niitä
- harjoitellaan mittaamisen alkeita
- kello (tasan, puoli)

T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- harjoitellaan luokittelua, vertailua ja järjestykseen asettamista
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajottelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässä-laskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkreetian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

- lukualue 0 - 100
- kymmenjärjestelmän ymmärtäminen
- yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- allekkainlasku
- kertolaskun käsite
- kertotaulut: 1 - 5, 10
- kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- tutustutaan jakolaskuun ja murtoluvun käsitteeseen puolittamalla

S3 Geometria ja mittaaminen

Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4	L4
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L6

T5	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T9	S3	L1, L4, L5
T10	S3	L1, L4
T11	S4	L4, L5
T12	S1	L1, L2, L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- harjoitellaan luokittelua, vertailua ja järjestykseen asettamista
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt

- lukualue 0 - 100
- kymmenjärjestelmän ymmärtäminen
- yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- allekkainlasku
- kertolaskun käsite
- kertotaulut: 1 - 5, 10
- kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- tutustutaan jakolaskuun ja murtoluvun käsitteeseen puolittamalla

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa

- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja
- lukualue 0 - 100
- kymmenjärjestelmän ymmärtäminen
- yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- allekkainlasku
- kertolaskun käsite
- kertotaulut: 1 - 5, 10
- kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- tutustutaan jakolaskuun ja murtoluvun käsitteeseen puolittamalla
- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- harjoitellaan luokittelua, vertailua ja järjestykseen asettamista
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- harjoitellaan luokittelua, vertailua ja järjestykseen asettamista
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita
- lukualue 0 - 100
- kymmenjärjestelmän ymmärtäminen
- yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- allekkainlasku
- kertolaskun käsite
- kertotaulut: 1 - 5, 10
- kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- tutustutaan jakolaskuun ja murtoluvun käsitteeseen puolittamalla
- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja
- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt

T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja
- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt
- lukualue 0 - 100
- kymmenjärjestelmän ymmärtäminen
- yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- allekkainlasku
- kertolaskun käsite
- kertotaulut: 1 - 5, 10
- kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- tutustutaan jakolaskuun ja murtoluvun käsitteeseen puolittamalla
- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- harjoitellaan luokittelua, vertailua ja järjestykseen asettamista
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja
- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt
- lukualue 0 - 100
- kymmenjärjestelmän ymmärtäminen
- yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- allekkainlasku
- kertolaskun käsite
- kertotaulut: 1 - 5, 10
- kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys

- tutustutaan jakolaskuun ja murtoluvun käsitteeseen puolittamalla
- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- harjoitellaan luokittelua, vertailua ja järjestykseen asettamista
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita

- lukualue 0 - 100
- kymmenjärjestelmän ymmärtäminen
- yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- allekkainlasku
- kertolaskun käsite
- kertotaulut: 1 - 5, 10
- kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys
- tutustutaan jakolaskuun ja murtoluvun käsitteeseen puolittamalla

T9 tutustuttaa oppilas geometriin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia

- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt

T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate

- luokitellaan ja tutkitaan tasokuvioita ja kappaleita
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l
- kellonajat, ajanyksiköt

T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin

- yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- harjoitellaan luokittelua, vertailua ja järjestykseen asettamista

- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

34.6.9. Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaallisen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpääpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisen kulttuurin moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien,

työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat

- edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
- edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- leikkaaminen
- liimaaminen
- sahaaminen
- naulaaminen
- käsin ompeleminen
- pinnan viimeistely ja käsittely
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite

Työn tarkoitus voi myös olla varsinaisen tuotteen sijaan erilaisiin materiaaleihin tutustuminen ja kokeileminen. Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
- Suunnittelun pohjana esim. äänite, piirros, tarina, kuva,
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- harjaannutetaan oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.
- harjoitellaan työturvallisuuden perustaitoja.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

- käytetään tarpeen mukaan mm. tietokonetta, kameraa ja tabletteja töiden ideoinnissa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa.
- dokumentoidut työt voidaan koota portfoliotyypisesti esim. pilvipalveluun.

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Kannustavan ja rohkaisevan arvioinnin lähtökohtana on oppilaan kokonaisvaltainen työskentelyprosessi ja valmis työ. Oppilas arvioi itse edistymistään vuorovaikutuksellisesti koko prosessin ajan. Arvioinnin kuluessa harjaannutetaan oppilaan taitoa kyetä tarkastelemaan

työskentelyään ja oppimistaan, osoittamaan prosessin aikana tapahtuneita heikkouksia ja vahvuuksia sekä taitoa muuttaa toimintaansa palautteen mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T2	S1, S2, S3	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L7
T4	S2, S3, S4	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
- Suunnittelun pohjana esim. äänite, piirros, tarina, kuva,
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- harjaannutetaan oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.
- harjoitellaan työturvallisuuden perustaitoja.
- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - leikkaaminen
  - liimaaminen
  - sahaaminen
  - naulaaminen
  - käsin ompeleminen
  - pinnan viimeistely ja käsittely
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite

Työn tarkoitus voi myös olla varsinaisen tuotteen sijaan erilaisiin materiaaleihin tutustuminen ja kokeileminen. Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - leikkaaminen
  - liimaaminen
  - sahaaminen
  - naulaaminen
  - käsin ompeleminen
  - pinnan viimeistely ja käsittely
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite

Työn tarkoitus voi myös olla varsinaisen tuotteen sijaan erilaisiin materiaaleihin tutustuminen ja kokeileminen. Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
- Suunnittelun pohjana esim. äänite, piirros, tarina, kuva,
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- harjaannutetaan oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.
- harjoitellaan työturvallisuuden perustaitoja.

- käytetään tarpeen mukaan mm. tietokonetta, kameraa ja tabletteja töiden ideoinnissa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa.
- dokumentoidut työt voidaan koota portfoliotyypisesti esim. pilvipalveluun.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
- Suunnittelun pohjana esim. äänite, piirros, tarina, kuva,
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - leikkaaminen
  - liimaaminen
  - sahaaminen
  - naulaaminen
  - käsin ompeleminen
  - pinnan viimeistely ja käsittely
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite

Työn tarkoitus voi myös olla varsinaisen tuotteen sijaan erilaisiin materiaaleihin tutustuminen ja kokeileminen. Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- harjaannutetaan oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.
- harjoitellaan työturvallisuuden perustaitoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
- Suunnittelun pohjana esim. äänite, piirros, tarina, kuva,
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - leikkaaminen
  - liimaaminen
  - sahaaminen
  - naulaaminen
  - käsin ompeleminen
  - pinnan viimeistely ja käsittely
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite

Työn tarkoitus voi myös olla varsinaisen tuotteen sijaan erilaisiin materiaaleihin tutustuminen ja kokeileminen. Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- harjaannutetaan oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.
- harjoitellaan työturvallisuuden perustaitoja.

Kannustavan ja rohkaisevan arvioinnin lähtökohtana on oppilaan kokonaisvaltainen työskentelyprosessi ja valmis työ. Oppilas arvioi itse edistymistään vuorovaikutuksellisesti koko prosessin ajan. Arvioinnin kuluessa harjaannutetaan oppilaan taitoa kyetä tarkastelemaan työskentelyään ja oppimistaan, osoittamaan prosessin aikana tapahtuneita heikkouksia ja vahvuuksia sekä taitoa muuttaa toimintaansa palautteen mukaisesti.

- käytetään tarpeen mukaan mm. tietokonetta, kameraa ja tabletteja töiden ideoinnissa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa.
- dokumentoidut työt voidaan koota portfoliotyypisesti esim. pilvipalveluun.
- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - leikkaaminen
  - liimaaminen
  - sahaaminen
  - naulaaminen
  - käsin ompeleminen
  - pinnan viimeistely ja käsittely

- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite

Työn tarkoitus voi myös olla varsinaisen tuotteen sijaan erilaisiin materiaaleihin tutustuminen ja kokeileminen. Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
- Suunnittelun pohjana esim. äänite, piirros, tarina, kuva,
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia.
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - ruuviliitos
  - huovuttaminen
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Lisää materiaaleja ja vaativampia kokeiluja
- Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

- Oppilaan oma ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana, ei valmis mallityö!
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen. Harjoituksen myötä hän oppii perustelevaan omia valintojaan.

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.

Tekemisen tarkoituksena on harjaannuttaa oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

- Käytetään tarpeen mukaan mm. tietokonetta, kameraa ja tabletteja töiden ideoinnissa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa.
- Dokumentoidut työt voidaan koota portfoliotyypisesti esim. pilvipalveluun.

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Kannustavan ja rohkaisevan arvioinnin lähtökohtana on oppilaan kokonaisvaltainen työskentelyprosessi ja valmis työ. Oppilas arvioi itse edistymistään vuorovaikutuksellisesti koko prosessin ajan. Arvioinnin kuluessa harjaannutetaan oppilaan taitoa kyetä tarkastelemaan työskentelyään ja oppimistaan, osoittamaan prosessin aikana tapahtuneita heikkouksia ja vahvuuksia sekä taitoa muuttaa toimintaansa palautteen mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T2	S1, S2, S3	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L7
T4	S2, S3, S4	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia.
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

- Oppilaan oma ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana, ei valmis mallityö!
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.

Tekemisen tarkoituksena on harjaannuttaa oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - ruuviliitos
  - huovuttaminen
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Lisää materiaaleja ja vaativampia kokeiluja
- Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - ruuviliitos
  - huovuttaminen
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Lisää materiaaleja ja vaativampia kokeiluja
- Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

- Oppilaan oma ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana, ei valmis mallityö!
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa.

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuviutus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia.
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuviutus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia.
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - ruuviliitos
  - huovuttaminen
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Lisää materiaaleja ja vaativampia kokeiluja
- Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.
- Käytetään tarpeen mukaan mm. tietokonetta, kameraa ja tabletteja töiden ideoinnissa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa.
- Dokumentoidut työt voidaan koota portfoliotyypisesti esim. pilvipalveluun.
- Oppilaan oma ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana, ei valmis mallityö!
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.

Tekemisen tarkoituksena on harjaannuttaa oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.

T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti

- Oppilaan oma ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana, ei valmis mallityö!
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - ruuviliitos
  - huovuttaminen
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Lisää materiaaleja ja vaativampia kokeiluja
- Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.

Tekemisen tarkoituksena on harjaannuttaa oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.

T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.

Tekemisen tarkoituksena on harjaannuttaa oppilaan kädentaitoja erilaisten perustekniikoiden avulla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan ilmiöpohjaista oppimista.

- Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja (puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - ruuviliitos
  - huovuttaminen
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Lisää materiaaleja ja vaativampia kokeiluja
- Materiaaleihin voidaan tutustua moniaistillisesti tai teknisiä ominaisuuksia tutkien esim. mikroskoopin avulla.

- Oppilaan oma ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana, ei valmis mallityö!
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita suunnittelun pohjana

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen. Harjoituksen myötä hän oppii perustelemaan omia valintojaan.

Oppilas oppii hahmottamaan ja kuvailemaan työskentelyvaiheet ideoinnista valmiiseen tuotteeseen ja myöhemmin hyödyntämään omaa osaamistaan jo suunnitteluvaiheessa.

- Käytetään tarpeen mukaan mm. tietokonetta, kameraa ja tabletteja töiden ideoinnissa, suunnittelussa ja dokumentoinnissa.
- Dokumentoidut työt voidaan koota portfoliotyypisesti esim. pilvipalveluun.

Kannustavan ja rohkaisevan arvioinnin lähtökohtana on oppilaan kokonaisvaltainen työskentelyprosessi ja valmis työ. Oppilas arvioi itse edistymistään vuorovaikutuksellisesti koko prosessin ajan. Arvioinnin kuluessa harjaannutetaan oppilaan taitoa kyetä tarkastelemaan työskentelyään ja oppimistaan, osoittamaan prosessin aikana tapahtuneita heikkouksia ja vahvuuksia sekä taitoa muuttaa toimintaansa palautteen mukaisesti.

- Lähtökohtana tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt
- Tutkitaan liikettä ja tasapainoa osana käsityöprosessia.
- Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista
- Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri, pinta
- Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin (säänmukainen pukeutuminen, liikenne, arjen toiminnasta ym...).

Tavoitteena on että oppilas tekee jokaisesta työstä suunnitelman. Se voi olla esim. piirustus, johon on merkitty materiaalit, värit, mitat tms. Ennen työn aloittamista suunnitelma arvioidaan yhdessä. Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan tekemään itsenäisiä valintoja ja kokeiluja.

34.6.10. Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja

oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Hailuodon koulun kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

Hailuodon koulussa A1-kielen opiskelu alkaa 2. vuosiluokalla. A1-kielenä opiskellaan englantia. Opetuksessa korostuu laulut, leikinomaisuus ja toiminnallisuus. Opetukseen varataan tuntijaon mukainen resurssi.

Opetuksen sisällöt muodostuvat aiheista, jotka seuraavat mm. vuoden kierron ja juhlapyhien kulkua sekä käsittelevät oppilasta lähellä olevia asioita (esim. perhe, koulu, värit, lukusanat). Opetuksessa korostetaan suullista kielitaitoa laulujen, leikkien ja toiminnallisuuden kautta. Lisäksi pyritään herättämään innostus kielten opiskeluun ja tietoisuus ympäristön kielellisestä monimuotoisuudesta.

34.6.11. Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskelunvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskelunvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

34.6.12. Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1-2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat

- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaitoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T5	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T7	S1, S2, S3, S4	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä

T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen

T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

- Oppilas osallistuu toimintaan laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisissa raameissa esim. pienryhmissä
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita)
- Oppilas opettelee soittamista (kehosoittimet, pienrytmisoittimet, laattasoittimet ja kantele)

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

Oppilas tutustuu musiikin peruskäsitteisiin:

- rytmi ja kesto (perussyke ja sanarytmit, pitkä/lyhyt ääni)
- melodia (sävelkorkeus: korkea/matala, melodian kulku: nouseva/laskeva)
- voima (äänen voimakkuus ja dynamiikan alkeet)
- väri (äänten sävyerot)
- Oppilas tutustuu musiikin merkitsemistapoihin (esim. rytmimerkit, nuottien nimet, kuvionuotit)
- Oppilas tutustuu niihin musiikkikäsitteisiin (esim. sanasto, merkit), jotka liittyvät olennaisesti musiikin tekemiseen musiikintunnilla.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan oman yhteisön ja lähiympäristön musiikkielämään

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

- Monipuolinen ohjelmisto (laulut, leikit, lorut, liikunta)
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3, S4	L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4	L4
T8	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja

S1 Miten musiikissa toimitaan

- Oppilas osallistuu toimintaan laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisissa raameissa esim. pienryhmissä
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita)
- Oppilas opettelee soittamista (kehosoittimet, pienrytmisoittimet, laattasoittimet ja kantele)

S2 Mistä musiikki muodostuu

- Oppilas tutustuu musiikin peruskäsitteisiin:
  - rytmi ja kesto (perussyke ja sanarytmit, pitkä/lyhyt ääni)
  - melodia (sävelkorkeus: korkea/matala, melodian kulku: nouseva/laskeva)
  - voima (äänen voimakkuus ja dynamiikan alkeet)
  - väri (äänten sävyerot)
- Oppilas tutustuu musiikin merkitsemistapoihin (esim. rytmimerkit, nuottien nimet, kuvionuotit)
- Oppilas tutustuu niihin musiikkikäsitteisiin (esim. sanasto, merkit), jotka liittyvät olennaisesti musiikin tekemiseen musiikintunnilla.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan oman yhteisön ja lähiympäristön musiikkielämään

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

- Monipuolinen ohjelmisto (laulut,leikit lorut liikunta)
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan oman yhteisön ja lähiympäristön musiikkielämään

- Oppilas osallistuu toimintaan laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisissa raameissa esim. pienryhmissä
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita)
- Oppilas opettelee soittamista (kehosoittimet, pienrytmisoittimet, laattasoittimet ja kantele)

- Monipuolinen ohjelmisto (laulut,leikit lorut liikunta)
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Oppilas tutustuu musiikin peruskäsitteisiin:

- rytmi ja kesto (perussyke ja sanarytmit, pitkä/lyhyt ääni)
- melodia (sävelkorkeus: korkea/matala, melodian kulku: nouseva/laskeva)
- voima (äänen voimakkuus ja dynamiikan alkeet)
- väri (äänten sävyerot)
- Oppilas tutustuu musiikin merkitsemistapoihin (esim. rytmimerkit, nuottien nimet, kuvionuotit)
- Oppilas tutustuu niihin musiikkikäsitteisiin (esim. sanasto, merkit), jotka liittyvät olennaisesti musiikin tekemiseen musiikintunnilla.

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen peruseriaatteita musisoinnin yhteydessä

Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan oman yhteisön ja lähiympäristön musiikkielämään

- Monipuolinen ohjelmisto (laulut,leikit lorut liikunta)
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Oppilas tutustuu musiikin peruskäsitteisiin:

- rytmi ja kesto (perussyke ja sanarytmit, pitkä/lyhyt ääni)
- melodia (sävelkorkeus: korkea/matala, melodian kulku: nouseva/laskeva)
- voima (äänen voimakkuus ja dynamiikan alkeet)
- väri (äänten sävyerot)
- Oppilas tutustuu musiikin merkitsemistapoihin (esim. rytmimerkit, nuottien nimet, kuvionuotit)

- Oppilas tutustuu niihin musiikkikäsitteisiin (esim. sanasto, merkit), jotka liittyvät olennaisesti musiikin tekemiseen musiikintunnilla.
- Oppilas osallistuu toimintaan laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisissa raameissa esim. pienryhmissä
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita)
- Oppilas opettelee soittamista (kehosoittimet, pienrytmisoittimet, laattasoittimet ja kantele)

T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa

Oppilas tutustuu musiikin peruskäsitteisiin:

- rytmi ja kesto (perussyke ja sanarytmit, pitkä/lyhyt ääni)
- melodia (sävelkorkeus: korkea/matala, melodian kulku: nouseva/laskeva)
- voima (äänen voimakkuus ja dynamiikan alkeet)
- väri (äänten sävyerot)
- Oppilas tutustuu musiikin merkitsemistapoihin (esim. rytmimerkit, nuottien nimet, kuvionuotit)
- Oppilas tutustuu niihin musiikkikäsitteisiin (esim. sanasto, merkit), jotka liittyvät olennaisesti musiikin tekemiseen musiikintunnilla.
- Monipuolinen ohjelmisto (laulut, leikit, lorut liikunta)
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa
- Oppilas osallistuu toimintaan laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisissa raameissa esim. pienryhmissä
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita)
- Oppilas opettelee soittamista (kehosoittimet, pienrytmisoittimet, laattasoittimet ja kantele)

Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan oman yhteisön ja lähiympäristön musiikkielämään

35. Vuosiluokat 3-6

35.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

35.2. Oppijana kehittyminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

35.3. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

35.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestäväen elämäntavan omaksumiselle ja kestäväen kehityksen tarpeen pohtimiselle.

35.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien

vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Laaja-alainen opiskelu englannin ja ruotsin kielten opiskelussa:

- Käytetään monipuolisia työtapoja, joilla pyritään kehittämään oppilaiden omia kielenoppimisstrategioita.
- Kannustetaan omaehtoiseen työskentelyyn ja itsenäiseen ajatteluun.
- Tuetaan tutkivaa ja yhteisöllistä oppimista.
- Kehitetään rohkeutta, ongelmanratkaisua ja luovuutta toiminnallisilla menetelmillä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan koulu yhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan koulu yhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Laaja-alainen opiskelu englannin ja ruotsin kielten opiskelussa:

- Kulttuurisen moninaisuuden arvostamista tuetaan tutustumalla kohdekielen erityispiirteisiin ja kulttuuriperintöön käyttäen saatavilla olevia tietolähteitä.
- Oppilaita ohjataan arvostamaan ihmisten kohtaamiseen ja hyviin tapoihin eri kulttuureissa.
- Kannustetaan käyttämään vähäistäkin kielitaitoa.
- Haastetaan oppilaita pohtimaan myös oman kulttuurin erityispiirteitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Laaja-alainen opiskelu englannin ja ruotsin kielten opiskelussa:

- Tutustutaan kohdekielellä aineistoon, jossa korostetaan turvallista ja vastuullista toimimista arjessa.
- Tutustutaan kohdekielellä terveyteen liittyviin asioihin.

- Korostetaan oman toiminnan tärkeyttä ympäristön hyvinvoinnista tutustumalla aihetta käsittelevään aineistoon.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktio, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkuttaa ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsejan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktio, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkuttaa ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsejan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

Laaja-alainen opiskelu englannin ja ruotsin kielten opiskelussa:

- Tuetaan oppilaiden kykyä ja taitoa ymmärtää ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä kehittämällä systemaattisesti heidän kielitaitoaan.
- Käytetään ja tuotetaan erilaisia tekstejä kohdekielellä.
- Monilukutaitoa kehitetään huomioimalla tieto- ja viestintäteknologian tarjoamat mahdollisuudet sekä käyttämällä perinteisiä oppimisympäristöjä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tv) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävästä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tv:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan tv:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien peruseränteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetusikässä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisen työjaksojen merkityksestä terveydelle. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tv:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tv:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tv) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävästä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tv:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan tv:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien peruseränteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetusikässä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisen työjaksojen merkityksestä terveydelle. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tv:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tv:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Laaja-alainen opiskelu englannin ja ruotsin kielten opiskelussa:

- Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa harjoittelussa, tiedon etsimisessä, osaamisen dokumentoinnissa ja viestinnässä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

Laaja-alainen opiskelu englannin ja ruotsin kielten opiskelussa:

- Korostetaan omaehtoista, aktiivista ja yritteliästä toimintaa.
- Huomioidaan työelämän tarpeet sekä ohjataan oppijat huomaamaan kielitaidon merkitys työelämässä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Laaja-alainen opiskelu englannin ja ruotsin kielten opiskelussa:

- Kielen opiskelussa oppilas osallistuu ikätasonsa mukaisesti oman opiskelunsa ja oppimisympäristöjensä suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.
- Kielitaidon edetessä oppilaan omien näkemysten ilmaiseminen ja keskustelutaito kehittyvät.
- Tutustutaan vaikuttamisen ja vastuullisuuden teemoihin.

35.6. Oppiaineet

35.6.1. Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

Tutustutaan ruotsin kieleen ja kulttuuriin Suomessa, sivutaan myös muita Pohjoismaita.

S2 Kielenopiskelutaidot

Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

Kerrataan kielenopiskelun erityistaitoja, esim. sanaston käyttöä, sanojen opiskelua ja ääneen lukemista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Korostetaan ruotsin kielen oikeaa ääntämistä, intonaatiota ja puherytmiä.

Kirjoitetaan pienimuotoisia tuotoksia esim. ostoslista.

Hyödynnetään sähköisiä viestintätapoja.

Valitaan arkisia puhetilanteita lähipiirissä.

Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostava ajankohtainen aihepiiri, jota käydään läpi eri tavoin.

Rakenteista opetellaan mm.:

- substantiivien taivutus
- adjektiivien taivutus
- lukusanat (kellonajat)
- verbin preesens
- persoona- ja possessiivipronominit
- lauseen sanajärjestys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2
T3	S2	L1, L3, L5

T4	S2	L3, L5
T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L4
T8	S3	L4
T9	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta

Oppilasta ohjataan ymmärtämään, mitkä kielet ovat sukulaiskieliä keskenään.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.

Tutustutaan ruotsin kieleen ja kulttuuriin Suomessa, sivutaan myös muita Pohjoismaita.

T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen

Ohjataan oppilasta huomaamaan, miksi ruotsin kieltä kannattaa opiskella ja miksi ruotsin kieli on rikkaus.

Ohjataan oppilasta ruotsin kielen vaikutus oppilaiden käyttämään arkikieleen (lainasanat).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.

Tutustutaan ruotsin kieleen ja kulttuuriin Suomessa, sivutaan myös muita Pohjoismaita.

T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan

Huomioitavaa on ruotsinkielisen ympäristön vähäisyys, joten sähköisten oppimisympäristöjen asema korostuu.

Ohjataan oppilasta edelleen vieraan kielen opiskelustrategioissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.

Kerrataan kielenopiskelun erityistaitoja, esim. sanaston käyttöä, sanojen opiskelua ja ääneen lukemista.

T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella

Pyritään luomaan kontakteja ruotsinkielisiin alueisiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ruotsin kielen käyttöalueiden ja – mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.

Kerrataan kielenopiskelun erityistaitoja, esim. sanaston käyttöä, sanojen opiskelua ja ääneen lukemista.

T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotas: A1.2: Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.

Korostetaan ruotsin kielen oikeaa ääntämistä, intonaatiota ja puherytmiä.

Kirjoitetaan pienimuotoisia tuotoksia esim. ostoplista.

Hyödynnetään sähköisiä viestintätapoja.

Valitaan arkisia puhetilanteita lähipiirissä.

Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostava ajankohtainen aihepiiri, jota käydään läpi eri tavoin.

Rakenteista opetellaan mm.:

- substantiivien taivutus
- adjektiivien taivutus

- lukusanat (kellonajat)
- verbin preesens
- persoona- ja possessiivipronominit
- lauseen sanajärjestys

T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso: A1.2: Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.

Korostetaan ruotsin kielen oikeaa ääntämistä, intonaatiota ja puherytmiä.

Kirjoitetaan pienimuotoisia tuotoksia esim. ostoslista.

Hyödynnetään sähköisiä viestintätapoja.

Valitaan arkisia puhetilanteita lähipiirissä.

Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostava ajankohtainen aihepiiri, jota käydään läpi eri tavoin.

Rakenteista opetellaan mm.:

- substantiivien taivutus
- adjektiivien taivutus
- lukusanat (kellonajat)
- verbin preesens
- persoona- ja possessiivipronominit
- lauseen sanajärjestys

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso: A1.2: Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.

Korostetaan ruotsin kielen oikeaa ääntämistä, intonaatiota ja puherytmiä.

Kirjoitetaan pienimuotoisia tuotoksia esim. ostoslista.

Hyödynnetään sähköisiä viestintätapoja.

Valitaan arkisia puhetilanteita lähipiirissä.

Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostava ajankohtainen aihepiiri, jota käydään läpi eri tavoin.

Rakenteista opetellaan mm.:

- substantiivien taivutus
- adjektiivien taivutus
- lukusanat (kellonajat)
- verbin preesens
- persoona- ja possessiivipronominit
- lauseen sanajärjestys

T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.1: Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.

Korostetaan ruotsin kielen oikeaa ääntämistä, intonaatiota ja puherytmiä.

Kirjoitetaan pienimuotoisia tuotoksia esim. ostoslista.

Hyödynnetään sähköisiä viestintätapoja.

Valitaan arkisia puhetilanteita lähipiirissä.

Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostava ajankohtainen aihepiiri, jota käydään läpi eri tavoin.

Rakenteista opetellaan mm.:

- substantiivien taivutus
- adjektiivien taivutus
- lukusanat (kellonajat)
- verbin preesens
- persoona- ja possessiivipronominit
- lauseen sanajärjestys

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.1: Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin

harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

Korostetaan ruotsin kielen oikeaa ääntämistä, intonaatiota ja puherytimiä.

Kirjoitetaan pienimuotoisia tuotoksia esim. ostoslista.

Hyödynnetään sähköisiä viestintätapoja.

Valitaan arkisia puhetilanteita lähipiirissä.

Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostava ajankohtainen aihepiiri, jota käydään läpi eri tavoin.

Rakenteista opetellaan mm.:

- substantiivien taivutus
- adjektiivien taivutus
- lukusanat (kellonajat)
- verbin preesens
- persoona- ja possessiivipronominit
- lauseen sanajärjestys

35.6.2. Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennyttään lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 4-6

Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltujen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuosituodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)

- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

S3 Keskiaika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- kansainvaellukset
- Länsi- ja Itä-Rooma (Bysantti)
- luostarilaitos ja katolinen kirkko
- elämää maalla ja kaupungissa
- arabikulttuuri ja islamin vaikutus
- Lähteinä kronikat, taide, asiakirjat

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

S5 Suomi osana Ruotsia

Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5, L7

T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- kansainvaellukset
- Länsi- ja Itä-Rooma (Bysantti)
- luostarilaitos ja katolinen kirkko
- elämää maalla ja kaupungissa
- arabikulttuuri ja islamin vaikutus
- Lähteinä kronikat, taide, asiakirjat

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset.

T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- kansainvaellukset
- Länsi- ja Itä-Rooma (Bysantti)
- luostarilaitos ja katolinen kirkko
- elämää maalla ja kaupungissa
- arabikulttuuri ja islamin vaikutus
- Lähteinä kronikat, taide, asiakirjat

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- kansainvaellukset
- Länsi- ja Itä-Rooma (Bysantti)
- luostarilaitos ja katolinen kirkko
- elämää maalla ja kaupungissa
- arabikulttuuri ja islamin vaikutus
- Lähteinä kronikat, taide, asiakirjat

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- kansainvaellukset
- Länsi- ja Itä-Rooma (Bysantti)
- luostarilaitos ja katolinen kirkko
- elämää maalla ja kaupungissa
- arabikulttuuri ja islamin vaikutus
- Lähteinä kronikat, taide, asiakirjat

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
------------------------	--

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- kansainvaellukset
- Länsi- ja Itä-Rooma (Bysantti)
- luostarilaitos ja katolinen kirkko
- elämää maalla ja kaupungissa
- arabikulttuuri ja islamin vaikutus
- Lähteinä kronikat, taide, asiakirjat

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

S3 Keskiäika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suomen alue uskonnollisen ja kaupallisen kiinnostuksen kohteena (Novgorod, Ruotsi ja Hansa), ristiretket
- Kalmarin unioni
- elämää keskiajan maaseudulla ja kaupungissa
- Vaasa-kuninkaiden aika
- ensimmäiset suomenkieliset tekstit

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

S5 Suomi osana Ruotsia

Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa

- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L7
T9	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4
T10	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T11	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suomen alue uskonnollisen ja kaupallisen kiinnostuksen kohteena (Novgorod, Ruotsi ja Hansa), ristiretket
- Kalmarin unioni
- elämää keskiajan maaseudulla ja kaupungissa
- Vaasa-kuninkaiden aika
- ensimmäiset suomenkieliset tekstit

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika

- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpäkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpäkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suomen alue uskonnollisen ja kaupallisen kiinnostuksen kohteena (Novgorod, Ruotsi ja Hansa), ristiretket
- Kalmarin unioni
- elämää keskiajan maaseudulla ja kaupungissa
- Vaasa-kuninkaiden aika
- ensimmäiset suomenkieliset tekstit

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suomen alue uskonnollisen ja kaupallisen kiinnostuksen kohteena (Novgorod, Ruotsi ja Hansa), ristiretket
- Kalmarin unioni
- elämää keskiajan maaseudulla ja kaupungissa
- Vaasa-kuninkaiden aika
- ensimmäiset suomenkieliset tekstit

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

T9 ohjata oppilasta esittämääseen muutoksille syitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suomen alue uskonnollisen ja kaupallisen kiinnostuksen kohteena (Novgorod, Ruotsi ja Hansa), ristiretket
- Kalmarin unioni
- elämää keskiajan maaseudulla ja kaupungissa
- Vaasa-kuninkaiden aika
- ensimmäiset suomenkieliset tekstit

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket
- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suomen alue uskonnollisen ja kaupallisen kiinnostuksen kohteena (Novgorod, Ruotsi ja Hansa), ristiretket
- Kalmarin unioni
- elämää keskiajan maaseudulla ja kaupungissa
- Vaasa-kuninkaiden aika
- ensimmäiset suomenkieliset tekstit

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suomen alue uskonnollisen ja kaupallisen kiinnostuksen kohteena (Novgorod, Ruotsi ja Hansa), ristiretket
- Kalmarin unioni
- elämää keskiajan maaseudulla ja kaupungissa
- Vaasa-kuninkaiden aika
- ensimmäiset suomenkieliset tekstit

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ruotsin suurvalta-aika Suomessa
- säätyvallan aika
- Suuri Pohjan sota aikakauden murroskohtana
- valistuksen aika
- maanviljelyn ja varhaisen teollisuuden kehittyminen

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Suurten jokilaaksojen korkeakulttuurit (Mesopotamia, Niili, Indus ja Jangtse)
- Antiikin aika, Kreikka, Rooma, Hellenismi
- Lähteinä arkkitehtuuri, ensimmäiset tekstilähteet (esim. hieroglyfit, nuolenpääkirjoitus)

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- renessanssi
- reformaatio
- ns. löytöretket

- kirjapainotaito

Opetuksessa tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Ihmislajin kehitys, kivikausi, rautakausi, pronssikausi
- Esihistorialliset lähteet (arkeologiaa), esim. kaivaukset, haudat, esinelöydöt, kalliomaalaukset

35.6.3. Ympäristöoppi

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuun.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevilla henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuva vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämissuhteiden avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- arjen terveystottumukset

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihheet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- turvataidot (liikenne-, sähkö-, paloturvallisuus)
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteessa

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala.

- kartan ominaisuuksiin tutustuminen, ilmansuunnat
- Suomen luonnonmaantieteelliset alueet ja ihmisen toiminta

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasviohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- yksinkertaisia laitteita: esim. vipu, kiila, jousi ja pyörä
- maa- ja kallioperä
- tutustutaan Suomen eliöihin ja elinympäristöihin
- tutkitaan lähialueen kasveja, eliöitä ja elinympäristöjä
- eliöiden talvehtiminen
- kasvatuskoe
- veden olomuodot
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erialaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- tutustutaan avaruuteen
- vuorokausi, kuukausi, vuosi planetaarisena ilmiönä
- tutustutaan yksinkertaiseen ravintoketjuun

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- lajittelu ja kierrätys
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5

T19	S1, S2, S3, S6	L1, L3
-----	----------------	--------

Vuosiluokan tavoitteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.

- arjen terveystottumukset
- lajittelu ja kierrätys
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön
- kartan ominaisuuksiin tutustuminen, ilmansuunnat
- Suomen luonnonmaantieteelliset alueet ja ihmisen toiminta
- tutustutaan avaruuteen
- vuorokausi, kuukausi, vuosi planetaarisena ilmiönä
- tutustutaan yksinkertaiseen ravintoketjuun
- turvataidot (liikenne-, sähkö-, paloturvallisuus)
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteessa
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- yksinkertaisia laitteita: esim. vipu, kiila, jousi ja pyörä
- maa- ja kallioperä
- tutustutaan Suomen eliöihin ja elinympäristöihin
- tutkitaan lähialueen kasveja, eliöitä ja elinympäristöjä
- eliöiden talvehtiminen
- kasvatuskoe
- veden olomuodot
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittaussäilyneitä käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

- lajittelu ja kierrätys
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- yksinkertaisia laitteita: esim. vipu, kiila, jousi ja pyörä
- maa- ja kallioperä
- tutustutaan Suomen eliöihin ja elinympäristöihin
- tutkitaan lähialueen kasveja, eliöitä ja elinympäristöjä
- eliöiden talvehtiminen
- kasvatuskoe
- veden olomuodot
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- turvataidot (liikenne-, sähkö-, paloturvallisuus)
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteessa
- kartan ominaisuuksiin tutustuminen, ilmansuunnat
- Suomen luonnonmaantieteelliset alueet ja ihmisen toiminta
- arjen terveystottumukset
- tutustutaan avaruuteen
- vuorokausi, kuukausi, vuosi planetaarisena ilmiönä
- tutustutaan yksinkertaiseen ravintoketjuun

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet

- yksinkertaisia laitteita: esim. vipu, kiila, jousi ja pyörä
- maa- ja kallioperä
- tutustutaan Suomen eliöihin ja elinympäristöihin
- tutkitaan lähialueen kasveja, eliöitä ja elinympäristöjä
- eliöiden talvehtiminen
- kasvatuskoe
- veden olomuodot
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet

- tutustutaan avaruuteen
- vuorokausi, kuukausi, vuosi planetaarisena ilmiönä
- tutustutaan yksinkertaiseen ravintoketjuun

- lajittelu ja kierrätys
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön

- turvataidot (liikenne-, sähkö-, paloturvallisuus)
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteessa

- kartan ominaisuuksiin tutustuminen, ilmansuunnat
- Suomen luonnonmaantieteelliset alueet ja ihmisen toiminta

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.

- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- yksinkertaisia laitteita: esim. vipu, kiila, jousi ja pyörä
- maa- ja kallioperä
- tutustutaan Suomen eliöihin ja elinympäristöihin
- tutkitaan lähialueen kasveja, eliöitä ja elinympäristöjä
- eliöiden talvehtiminen
- kasvatuskoe

- veden olomuodot
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- lajittelu ja kierrätys
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön
- tutustutaan avaruuteen
- vuorokausi, kuukausi, vuosi planetaarisena ilmiönä
- tutustutaan yksinkertaiseen ravintoketjuun
- turvataidot (liikenne-, sähkö-, paloturvallisuus)
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteessa
- kartan ominaisuuksiin tutustuminen, ilmansuunnat
- Suomen luonnonmaantieteelliset alueet ja ihmisen toiminta
- arjen terveystottumukset

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntilannetta, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveystottumustaan arjessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystiedon tiedonala: Terveiden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämäntilannetta eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

- turvataidot (liikenne-, sähkö-, paloturvallisuus)
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteessa
- kartan ominaisuuksiin tutustuminen, ilmansuunnat
- Suomen luonnonmaantieteelliset alueet ja ihmisen toiminta
- arjen terveystottumukset
- lajittelu ja kierrätys
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- arjen terveystottumukset (ravinto, lepo, liikunta, hygienia)
- itsehoitotaitoja sairastumisen varalle
- kaveritaidot

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvatoimia esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- liikennekasvatus vuodenaikojen mukaan
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala.

- Pohjoismaat maantieteellisenä alueena
- ihmisen toiminta eri luonnonympäristöissä
- karttojen ja karttasymbolien tulkintaa

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja

elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- lämpötilan mittaaminen
- äänimaisema

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- Pohjoismaiden eliöitä ja elinympäristöjä
- yksinkertainen ravintoketju
- sää
- lämpö, valo ja ääni fysikaalisena ilmiönä

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- materiaalin uusiokäyttö
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L3

T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T17	S2, S4, S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.

- liikennekasvatus vuodenaikojen mukaan
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa

- Pohjoismaat maantieteellisenä alueena
- ihmisen toiminta eri luonnonympäristöissä
- karttojen ja karttasymbolien tulkintaa

- arjen terveystottumukset (ravinto, lepo, liikunta, hygienia)
- itsehoitotaitoja sairastumisen varalle
- kaveritaidot

- materiaalin uusiokäyttö
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön

- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- lämpötilan mittaaminen
- äänimaisema

- Pohjoismaiden eliöitä ja elinympäristöjä
- yksinkertainen ravintoketju
- sää
- lämpö, valo ja ääni fysikaalisena ilmiönä

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

- liikennekasvatus vuodenaikojen mukaan
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa

- arjen terveystottumukset (ravinto, lepo, liikunta, hygienia)
- itsehoitotaitoja sairastumisen varalle
- kaveritaidot

- Pohjoismaat maantieteellisenä alueena
- ihmisen toiminta eri luonnonympäristöissä
- karttojen ja karttasymbolien tulkintaa

- materiaalin uusiokäyttö
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön

- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- lämpötilan mittaaminen
- äänimaisema

- Pohjoismaiden eliöitä ja elinympäristöjä
- yksinkertainen ravintoketju
- sää
- lämpö, valo ja ääni fysikaalisena ilmiönä

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti.

Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

- Pohjoismaat maantieteellisenä alueena
- ihmisen toiminta eri luonnonympäristöissä
- karttojen ja karttasymbolien tulkintaa
- Pohjoismaiden eliöitä ja elinympäristöjä
- yksinkertainen ravintoketju
- sää
- lämpö, valo ja ääni fysikaalisena ilmiönä
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- lämpötilan mittaaminen
- äänimaisema
- arjen terveystottumukset (ravinto, lepo, liikunta, hygienia)
- itsehoitotaitoja sairastumisen varalle
- kaveritaidot
- liikennekasvatus vuodenaikojen mukaan
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa
- materiaalin uusiokäyttö
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe

- lämpötilan mittaaminen
- äänimaisema
- materiaalin uusiokäyttö
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön
- Pohjoismaiden eliöitä ja elinympäristöjä
- yksinkertainen ravintoketju
- sää
- lämpö, valo ja ääni fysikaalisena ilmiönä
- liikennekasvatus vuodenaikojen mukaan
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa
- Pohjoismaat maantieteellisenä alueena
- ihmisen toiminta eri luonnonympäristöissä
- karttojen ja karttasymbolien tulkintaa

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.

- liikennekasvatus vuodenaikojen mukaan
- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa
- materiaalin uusiokäyttö
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön
- Pohjoismaiden eliöitä ja elinympäristöjä
- yksinkertainen ravintoketju
- sää
- lämpö, valo ja ääni fysikaalisena ilmiönä
- Pohjoismaat maantieteellisenä alueena

- ihmisen toiminta eri luonnonympäristöissä
- karttojen ja karttasymbolien tulkintaa
- arjen terveystottumukset (ravinto, lepo, liikunta, hygienia)
- itsehoitotaitoja sairastumisen varalle
- kaveritaidot
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- lämpötilan mittaaminen
- äänimaisema

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.

- Pohjoismaiden eliöitä ja elinympäristöjä
- yksinkertainen ravintoketju
- sää
- lämpö, valo ja ääni fysikaalisena ilmiönä
- materiaalin uusiokäyttö
- oman toiminnan vaikutus ympäristöön
- retket lähiympäristöön, jokamiehen oikeudet
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- lämpötilan mittaaminen
- äänimaisema
- liikennekasvatus vuodenaikojen mukaan

- toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaidot

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala.

- Eurooppa maanosana

- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erialaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen

vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T7	S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L3
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T15	S1, S3, S4, S5, S6	L1
T17	S2, S4, S5, S6	L1
T18	S2, S4, S5, S6	L1
T19	S1, S2, S3, S6	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita
- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus

- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja

- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat
- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen
- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja
- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen
- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.

- terveyden edistäminen

- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat
- turvataidot - fyysinen ja psyykkinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja
- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen
- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita
- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen
- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
-------------------------	---

<p>Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset</p>	<p>Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.</p>
---	--

- turvataidot - fyysinen ja psyykkinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja

- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita

- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.

- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen

- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita

- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihteet

- myrkytykset
- ensiaputaitoja
- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja
- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat
- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen
- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.

- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen
- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja
- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat
- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita

- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita

- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen
- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.

- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen
- turvataidot - fyysinen ja psyykkinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja
- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia

- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen
- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.

- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja
- yhteyttäminen
- energian säilymisen periaate: energialajien muuntuminen
- lämpöenergia
- palaminen
- metsä elinympäristönä
- metsän kerrokset
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- kasvatuskoe
- ilman ominaisuuksia
- lämpö
- kemiallisia reaktioita tutuilla ruoka-aineilla, esim. liukeneminen
- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveystietoa arjessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystiedon tiedonala: Terveiden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveystottumukset voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämäntapaa eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

- Eurooppa maanosana
- Euroopan eliöitä ja elinympäristöjä
- Euroopan ilmastoalueita ja ihmisen toimintaa eri alueilla
- ravinnontuotanto
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- terveyden edistäminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- uusiutuvat ja uusiutumattomat energiavarat

- turvataidot - fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- päihitteet
- myrkytykset
- ensiaputaitoja

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot: esim. hengitys, verenkierto ja ruuansulatus
- ihmisen lisääntyminen
- murrosikä
- ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- ihmislajin kehitysvaiheita

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen

ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvatoimia esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti kartoja ja muuta geomediala.

- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatuksi sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille

- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L5

T7	S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L3
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4, L5
T16	S3, S4, S5, S6	L1, L5
T17	S2, S4, S5, S6	L1
T18	S2, S4, S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia

- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset

- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat

- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne
- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset
- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja
- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne
- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja
- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö

- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.

- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja
- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne
- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja
- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia

- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset
- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne
- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja
- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja
- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus

- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia
- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia
- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja
- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset
- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja
- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa

- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.

- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja
- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja
- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne
- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia
- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia

- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja

- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
---------------------	--

- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja

- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne

- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia

- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset

T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten

näkemyksen perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia

- tunnetaidot, arvot ja asenteet
- itsestä huolehtiminen
- terveystottumukset

- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne

- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemissään alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista

monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia

- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö

- maanosat, mantereet, valtameret
- luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa sekä sen vaikutuksia
- erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja

- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.

- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku
- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit

- maapallon rakenne
- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia
- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.

- rakennettu sosiaalinen ympäristö ja niiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- metsien virkistys- ja hyötykäyttö
- tutkimusprojektin toteutus ja raportointi, tutkimuksen vaiheet
- veden ominaisuuksia
- sähkö esim. virtapiirit ja aineiden sähkönjohtavuus
- tutustutaan voiman käsitteeseen tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia
- ilmastonmuutos ja sen hillitseminen
- ihminen ympäristöongelmien aiheuttajana
- luonnonvarojen kestävä käyttö
- aineen säilymisen periaate: veden kiertokulku

- maa osana aurinkokuntaa
- vuorokauden- ja vuodenaajat
- pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit
- maapallon rakenne
- vesi - ja liikenneturvallisuus eri vuodenaikoina
- sähköturvallisuus
- vaaratilanteita ja ensiaputaitoja

35.6.4. Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Yhteiskuntaopin tehtävä vuosiluokilla 4-6

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittamisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaan.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin.

- Lasten oikeudet
- Tasa-arvo
- Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöryhmät
- Säännöt ja niihin vaikuttaminen
- Some-etiketti

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa vaikuttamishanke koululla tai lähiympäristössä. Kohde valitaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Vaikuttamisen keinot
- Projektin vaiheet (suunnittelu, toteutus, arviointi)
- Aktiivinen kansalainen

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin

- Oman rahan käyttö
- Työ ja yrittäminen
- Monenlaiset ammatit

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	
T2	S1, S2, S3, S4	
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L7
T4	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin.

- Lasten oikeudet

- Tasa-arvo
- Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöryhmät
- Säännöt ja niihin vaikuttaminen
- Some-etiketti

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin

- Oman rahan käyttö
- Työ ja yrittäminen
- Monenlaiset ammatit

Voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa vaikuttamishanke koululla tai lähiympäristössä. Kohde valitaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Vaikuttamisen keinot
- Projektin vaiheet (suunnittelu, toteutus, arviointi)
- Aktiivinen kansalainen

T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa vaikuttamishanke koululla tai lähiympäristössä. Kohde valitaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Vaikuttamisen keinot
- Projektin vaiheet (suunnittelu, toteutus, arviointi)
- Aktiivinen kansalainen

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin.

- Lasten oikeudet
- Tasa-arvo
- Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöryhmät
- Säännöt ja niihin vaikuttaminen
- Some-etiketti

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin

- Oman rahan käyttö
- Työ ja yrittäminen
- Monenlaiset ammatit

T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin.

- Lasten oikeudet
- Tasa-arvo
- Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöryhmät
- Säännöt ja niihin vaikuttaminen
- Some-etiketti

Voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa vaikuttamishanke koululla tai lähiympäristössä. Kohde valitaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Vaikuttamisen keinot
- Projektin vaiheet (suunnittelu, toteutus, arviointi)
- Aktiivinen kansalainen

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin

- Oman rahan käyttö
- Työ ja yrittäminen

- Monenlaiset ammatit

Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin.

- Lasten oikeudet
- Tasa-arvo
- Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöryhmät
- Säännöt ja niihin vaikuttaminen
- Some-etiketti

Voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa vaikuttamishanke koululla tai lähiympäristössä. Kohde valitaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Vaikuttamisen keinot
- Projektin vaiheet (suunnittelu, toteutus, arviointi)
- Aktiivinen kansalainen

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

Teemana ovat oikeuteni ja velvollisuuteni kansalaisena. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus
- Perusoikeudet Suomessa (Suomen perustuslaista)
- Eri-ikäisten oikeudet ja velvollisuudet lain edessä
- Some-etiketti

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä

esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan vaikuttamishanke lähiympäristössä. Kohde pyritään valitsemaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Demokratia
- Lobbaus
- Verkko vaikuttaminen

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Teemana kuluttajana toimiminen, kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Kestävä kuluttaminen
- Markkinoinnin kriittinen tarkastelu
- Kuluttajan oikeudet
- Maksamisen tavat

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S1, S4	L3, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T8	S1, S4	L3
T9	S1, S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.

Teemana kuluttajana toimiminen, kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Kestävä kuluttaminen
- Markkinoinnin kriittinen tarkastelu
- Kuluttajan oikeudet
- Maksamisen tavat

T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.

Pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan vaikuttamishanke lähiympäristössä. Kohde pyritään valitsemaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Demokratia
- Lobbaus
- Verkko vaikuttaminen

Teemana ovat oikeuteni ja velvollisuuteni kansalaisena. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus
- Perusoikeudet Suomessa (Suomen perustuslaista)
- Eri-ikäisten oikeudet ja velvollisuudet lain edessä
- Some-etiketti

T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistö päätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.

Pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan vaikuttamishanke lähiympäristössä. Kohde pyritään valitsemaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Demokratia
- Lobbaus
- Verkko vaikuttaminen

Teemana ovat oikeuteni ja velvollisuuteni kansalaisena. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus
- Perusoikeudet Suomessa (Suomen perustuslaista)
- Eri-ikäisten oikeudet ja velvollisuudet lain edessä
- Some-etiketti

T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.

Teemana kuluttajana toimiminen, kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Kestävä kuluttaminen
- Markkinoinnin kriittinen tarkastelu
- Kuluttajan oikeudet
- Maksamisen tavat

T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan vaikuttamishanke lähiympäristössä. Kohde pyritään valitsemaan oppilaiden havaintojen, huolien ja kiinnostusten perusteella. Kokonaisuuden käsittelyn myötä tutustutaan ainakin seuraaviin asioihin:

- Demokratia

- Lobbaus
- Verkkovaikuttaminen

35.6.5. Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämönhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Evangelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimus. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen

yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- Kristinuskon pyhä kirja Raamattu
- Tutustuminen Raamatun rakenteeseen kirjana
- Raamatun henkilöitä (Aabraham, Mooses, Joosef)
- Vanhan Testamentin keskeiset kertomukset ja opetukset
- Herran siunaus
- Kirkkovuoden juhlat, pääsiäisen vanhatestamentillinen merkitys
- Kirkkorakennus

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- Luokkatovereiden ja lähiympäristön uskonnollinen elämä
- Suvaitsevaisuus
- Uskonnolliset yhteisöt

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2

T3	S1, S2	L2, L3, L4
----	--------	------------

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

- Kristinuskon pyhä kirja Raamattu
- Tutustuminen Raamatun rakenteeseen kirjana
- Raamatun henkilöitä (Aabraham, Mooses, Joosef)
- Vanhan Testamentin keskeiset kertomukset ja opetukset
- Herran siunaus
- Kirkkovuoden juhlat, pääsiäisen vanhatestamentillinen merkitys
- Kirkkorakennus

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

- Kristinuskon pyhä kirja Raamattu
- Tutustuminen Raamatun rakenteeseen kirjana
- Raamatun henkilöitä (Aabraham, Mooses, Joosef)
- Vanhan Testamentin keskeiset kertomukset ja opetukset
- Herran siunaus
- Kirkkovuoden juhlat, pääsiäisen vanhatestamentillinen merkitys
- Kirkkorakennus

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- Kristinuskon pyhä kirja Raamattu
- Tutustuminen Raamatun rakenteeseen kirjana

- Raamatun henkilöitä (Aabraham, Mooses, Joosef)
  - Vanhan Testamentin keskeiset kertomukset ja opetukset
  - Herran siunaus
  - Kirkkovuoden juhlat, pääsiäisen vanhatestamentillinen merkitys
  - Kirkkorakennus
-
- Luokkatovereiden ja lähiympäristön uskonnollinen elämä
  - Suvaitsevaisuus
  - Uskonnolliset yhteisöt

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- Uuden testamentin kertomuksia ja Jeesuksen opetuksia
- Raamatun vertauskuvallisuus ja yhteydet kulttuuriin
- Vuorisaarna, Isä meidän -rukous, rakkauden kaksoiskäskey
- Virsiä ja hengellistä musiikkia
- Jumalanpalvelus
- Kirkkovuoden rakenne
- Pääsiäinen ja kristinuskon symboleista risti

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- Muut kristilliset yhteisöt
- Luokkatovereiden ja lähiympäristön uskonnollinen elämä - suvaitsevaisuus

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kulaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

- Tasa-arvo
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka: anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen, rehellisyys, riita ja sopiminen, hyvät tavat, kateus, vastuu toisesta ihmisestä, empaattisuus ja erilaisuuden hyväksyminen
- Kulainen sääntö
- Koulukiusaamisen tunnistaminen ja vähentäminen
- Vastuu ympäristöstä ja luonnosta
- Keskustelutaidot: Mieli-pide, mieli-piteen perustelu ja toisen mieli-piteen kuuntelu
- Perehdytään suomalaiseen katsomukselliseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin
- Rasismiin ja suvaitsevaisuuteen suhtautuminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5	S1, S2	L1, L2
T6	S2, S3	L2

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- Muut kristilliset yhteisöt
- Luokkatovereiden ja lähiympäristön uskonnollinen elämä - suvaitsevaisuus
- Tasa-arvo
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka: anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen, rehellisyys, riita ja sopiminen, hyvät tavat, kateus, vastuu toisesta ihmisestä, empaattisuus ja erilaisuuden hyväksyminen

- Kultainen sääntö
  - Koulukiusaamisen tunnistaminen ja vähentäminen
  - Vastuu ympäristöstä ja luonnosta
  - Keskustelutaidot: Mieliä, mielihiteen perustelu ja toisen mielihiteen kuuntelu
  - Perehdytään suomalaiseen katsomukselliseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin
  - Rasismiin ja suvaitsevaisuuteen suhtautuminen
-
- Uuden testamentin kertomuksia ja Jeesuksen opetuksia
  - Raamatun vertauskuvallisuus ja yhteydet kulttuuriin
  - Vuorisaarna, Isä meidän -rukous, rakkauden kaksoiskäskey
  - Virsiä ja hengellistä musiikkia
  - Jumalanpalvelus
  - Kirkkovuoden rakenne
  - Pääasiäinen ja kristinuskon symboleista risti

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.

- Muut kristilliset yhteisöt
  - Luokkatovereiden ja lähiympäristön uskonnollinen elämä - suvaitsevaisuus
-
- Uuden testamentin kertomuksia ja Jeesuksen opetuksia
  - Raamatun vertauskuvallisuus ja yhteydet kulttuuriin
  - Vuorisaarna, Isä meidän -rukous, rakkauden kaksoiskäskey
  - Virsiä ja hengellistä musiikkia
  - Jumalanpalvelus
  - Kirkkovuoden rakenne
  - Pääasiäinen ja kristinuskon symboleista risti

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

- Tasa-arvo
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus

- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka: anteeksi antaminen ja anteeksi saaminen, rehellisyys, riita ja sopiminen, hyvät tavat, kateus, vastuu toisesta ihmisestä, empaattisuus ja erilaisuuden hyväksyminen
  - Kultainen sääntö
  - Koulukiusaamisen tunnistaminen ja vähentäminen
  - Vastuu ympäristöstä ja luonnosta
  - Keskustelutaidot: Mieliä, mielipiteen perustelu ja toisen mielipiteen kuuntelu
  - Perehdytään suomalaiseen katsomukselliseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin
  - Rasismiin ja suvaitsevaisuuteen suhtautuminen
-
- Muut kristilliset yhteisöt
  - Luokkatovereiden ja lähiympäristön uskonnollinen elämä - suvaitsevaisuus

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyyliä sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- Lähetyskäsky
- Oma seurakunta: mitä yhteistä ja mitä eroavaisuutta alkuseurakunnalla ja 2000-luvun omalla seurakunnalla on
- Oma seurakunta: diakonia ja lähetystyö

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- Kristinuskon juutalaiset juuret
- Kirkon historian ensimmäiset 1000 vuotta: Seurakunnan synty ja alkuseurakunta, Paavalin toiminta, idän- ja lännen kirkkojen ero
- Tutustuminen kirkkotaiteeseen, arkkitehtuuriin ja kirkkomusiikkiin
- Islamin synty ja vaikutus Euroopan kulttuuriin

- Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämäntekijöitä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perusteleamiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Rakkauden kaksoiskäsky – lähimmäisenrakkaus
- Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa eri katsomuksissa
- Oppilaan omat elämänvalinnat ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavat arvot (elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi)
- Eettinen keskustelu ja omien näkemysten perusteleminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L2

Vuosiluokan tavoitteet

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

- Lähetyskäsky
- Oma seurakunta: mitä yhteistä ja mitä eroavaisuutta alkuseurakunnalla ja 2000-luvun omalla seurakunnalla on
- Oma seurakunta: diakonia ja lähetystyö
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Rakkauden kaksoiskäsky – lähimmäisenrakkaus
- Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa eri katsomuksissa

- Oppilaan omat elämänvalinnat ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavat arvot (elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi)
- Eettinen keskustelu ja omien näkemysten perusteleminen
- Kristinuskon juutalaiset juuret
- Kirkon historian ensimmäiset 1000 vuotta: Seurakunnan synty ja alkuseurakunta, Paavalin toiminta, idän- ja lännen kirkkojen ero
- Tutustuminen kirkkotaiteeseen, arkkitehtuuriin ja kirkkomusiikkiin
- Islamin synty ja vaikutus Euroopan kulttuuriin
- Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskkoa ja islamia yhdistäviin pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

- Lähetyskäsky
- Oma seurakunta: mitä yhteistä ja mitä eroavaisuutta alkuseurakunnalla ja 2000-luvun omalla seurakunnalla on
- Oma seurakunta: diakonia ja lähetystyö
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Rakkauden kaksoiskäsky – lähimmäisenrakkaus
- Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa eri katsomuksissa
- Oppilaan omat elämänvalinnat ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavat arvot (elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi)
- Eettinen keskustelu ja omien näkemysten perusteleminen
- Kristinuskon juutalaiset juuret
- Kirkon historian ensimmäiset 1000 vuotta: Seurakunnan synty ja alkuseurakunta, Paavalin toiminta, idän- ja lännen kirkkojen ero
- Tutustuminen kirkkotaiteeseen, arkkitehtuuriin ja kirkkomusiikkiin
- Islamin synty ja vaikutus Euroopan kulttuuriin
- Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskkoa ja islamia yhdistäviin pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
  - Rakkauden kaksoiskäsky – lähimmäisenrakkaus
  - Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa eri katsomuksissa
  - Oppilaan omat elämänvalinnat ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavat arvot (elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi)
  - Eettinen keskustelu ja omien näkemysten perusteleminen
-
- Kristinuskon juutalaiset juuret
  - Kirkon historian ensimmäiset 1000 vuotta: Seurakunnan synty ja alkuseurakunta, Paavalin toiminta, idän- ja lännen kirkkojen ero
  - Tutustuminen kirkkotaiteeseen, arkkitehtuuriin ja kirkkomusiikkiin
  - Islamin synty ja vaikutus Euroopan kulttuuriin
  - Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyyliä sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- Martti Luther ja Mikael Agricola uskonpuhdistajina: luterilaisen kirkon synty, pelastus, usko ja Jumalan armo
- Syvennetään tietoa luterilaisen opin keskeisistä asioista: kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuusoppi), sakramentit (kaste ja ehtoollinen), uskontunnustus
- Raamattu kirjana: tyyliä, vertauskuvallisuus, kielen erityispiirteet, Raamattu kirjakokoelmana
- Hengellinen musiikki, esimerkiksi Lutherin virret, gospel

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- Kirkkohistoria uskonpuhdistuksesta nykypäivään: reformaatio ja pietismi.

- Tutustutaan herätysliikkeisiin.
- Muita kristillisiä seurakuntia, esimerkiksi Vapaakirkko, helluntaiseurakunta, baptismi.
- Alustava tutustuminen ekumeniaan ja uskontodialogiin
- Tarkastellaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta
- Tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä
- Tutustutaan uskonnonvapauslain sisältöön, joka korostaa jokaisen oikeutta harjoittaa omaa uskontoaan Suomessa tai oikeutta jättäytyä kaikkien uskontokuntien ulkopuolelle

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kulaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perusteleamiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

- Oppilaan tekojen eettinen pohdinta: tekojen seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.
- Erilaisuuden hyväksyminen, suvaitsevaisuus
- Yhteisvastuu, vastuu lähimmäisestä ja luonnosta
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12	S3	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.

- Oppilaan tekojen eettinen pohdinta: tekojen seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.
- Erilaisuuden hyväksyminen, suvaitsevaisuus

- Yhteisvastuu, vastuu lähimmäisestä ja luonnosta
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka
- Kirkkohistoria uskonpuhdistuksesta nykypäivään: reformaatio ja pietismi.
- Tutustutaan herätysliikkeisiin.
- Muita kristillisiä seurakuntia, esimerkiksi Vapaakirkko, helluntaiseurakunta, baptismi.
- Alustava tutustuminen ekumeniaan ja uskontodialogiin
- Tarkastellaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta
- Tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä
- Tutustutaan uskonnonvapauslain sisältöön, joka korostaa jokaisen oikeutta harjoittaa omaa uskontoaan Suomessa tai oikeutta jättäytyä kaikkien uskontokuntien ulkopuolelle

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

- Kirkkohistoria uskonpuhdistuksesta nykypäivään: reformaatio ja pietismi.
- Tutustutaan herätysliikkeisiin.
- Muita kristillisiä seurakuntia, esimerkiksi Vapaakirkko, helluntaiseurakunta, baptismi.
- Alustava tutustuminen ekumeniaan ja uskontodialogiin
- Tarkastellaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta
- Tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä
- Tutustutaan uskonnonvapauslain sisältöön, joka korostaa jokaisen oikeutta harjoittaa omaa uskontoaan Suomessa tai oikeutta jättäytyä kaikkien uskontokuntien ulkopuolelle
- Martti Luther ja Mikael Agricola uskonpuhdistajina: luterilaisen kirkon synty, pelastus, usko ja Jumalan armo
- Syvennetään tietoa luterilaisen opin keskeisistä asioista: kristillinen jumalakäsitys (kolminaisuusoppi), sakramentit (kaste ja ehtoollinen), uskontunnustus
- Raamattu kirjana: tyylilajit, vertauskuvallisuus, kielen erityispiirteet, Raamattu kirjakokoelmana
- Hengellinen musiikki, esimerkiksi Lutherin virret, gospel
- Oppilaan tekojen eettinen pohdinta: tekojen seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.
- Erilaisuuden hyväksyminen, suvaitsevaisuus
- Yhteisvastuu, vastuu lähimmäisestä ja luonnosta
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Oppilaan tekojen eettinen pohdinta: tekojen seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.
- Erilaisuuden hyväksyminen, suvaitsevaisuus
- Yhteisvastuu, vastuu lähimmäisestä ja luonnosta
- Tunnetaidot ja arkipäivän etiikka

35.6.6. Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetaajuusena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissa otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

- oikea ja väärä
- hyvä elämä moraalisisina valintoina

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

- perheet eri puolilla maailmaa
- oma maa, oma kulttuuri, sen perinteet ennen ja nyt

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin

erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

- Yhdessä toisten kanssa, omien toiveiden sovittaminen yhteisiin päämääriin
- Kaveritaidot
- Kuka kääsee ja millä perusteella?

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

- elävän luonnon sekä ihmisen rakentaman luonnon kauneuden ja rumuuden havainnointia
- ihmisen toiminnan tarkastelua em. havaintojen perusteella

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L3, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3	L1, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.

- Yhdessä toisten kanssa, omien toiveiden sovittaminen yhteisiin päämääriin
- Kaveritaidot
- Kuka kääsee ja millä perusteella?
- oikea ja väärä
- hyvä elämä moraalisisina valintoina
- elävän luonnon sekä ihmisen rakentaman luonnon kauneuden ja rumuuden havainnointia
- ihmisen toiminnan tarkastelua em. havaintojen perusteella
- perheet eri puolilla maailmaa
- oma maa, oma kulttuuri, sen perinteet ennen ja nyt

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta

- elävän luonnon sekä ihmisen rakentaman luonnon kauneuden ja rumuuden havainnointia
- ihmisen toiminnan tarkastelua em. havaintojen perusteella

- oikea ja väärä
- hyvä elämä moraalisisina valintoina

- Yhdessä toisten kanssa, omien toiveiden sovittaminen yhteisiin päämääriin
- Kaveritaidot
- Kuka kääsee ja millä perusteella?

- perheet eri puolilla maailmaa
- oma maa, oma kulttuuri, sen perinteet ennen ja nyt

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan

- perheet eri puolilla maailmaa
- oma maa, oma kulttuuri, sen perinteet ennen ja nyt

- oikea ja väärä
- hyvä elämä moraalisisina valintoina

- Yhdessä toisten kanssa, omien toiveiden sovittaminen yhteisiin päämääriin
- Kaveritaidot
- Kuka kääsee ja millä perusteella?

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään

arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

- arvo, normi
- oikeudenmukaisuuden toteutuminen jokapäiväisessä elämässä

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

- hyväksyminen, ymmärtäminen, tietäminen, uskominen, luuleminen

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

- maailma ja maailmankaikkeus
- mitä maailma minulle merkitsee ja mitä siihen kuuluu?
- miten maailmaa voi tutkia?
- mitä on todellisuus?

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3	L3, L7
T5	S2, S3, S4	L2, L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
-----------------------------------	--

- arvo, normi
- oikeudenmukaisuuden toteutuminen jokapäiväisessä elämässä
- hyväksyminen, ymmärtäminen, tietäminen, uskominen, luuleminen

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta

- hyväksyminen, ymmärtäminen, tietäminen, uskominen, luuleminen
- maailma ja maailmankaikkeus
- mitä maailma minulle merkitsee ja mitä siihen kuuluu?
- miten maailmaa voi tutkia?
- mitä on todellisuus?

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

- hyvyyden ilmeneminen ajatuksissa ja teoissa,
- ihmisen kyky pahuuteen (esimerkkien tarkastelu lähipiiristä ja kauempaa)
- etiikan perusteita
- teon tarkoitus ja seuraus
- omien tekojen ja valintojen perustelu ja vastuu
- seksuaalinen identiteetti ja sen vaikutus elämän valintoihin

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

- eri maiden, kulttuurien ja ihmisten näkemyksiä elämästä ja maailmasta
- maailman kulttuuriperintö, UNESCO
- elämän synty
- tieteellisen maailmanselityksen perusteita ja vertailua legendoihin sekä myyttisiin ja uskonnollisiin selityksiin

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

- kotikansainvälisyys (oman koulun ja asuinalueen kansainvälisyyden merkkejä ja ilmiöitä)
- maahanmuuton, pakoilaisuuden, kansainvaellusten yms. käsitteiden, syiden ja seurausten pohdintaa
- miepiteiden ilmaisu ja perustelu (vaikutuskeinojen tarkastelua; faktat, tunteet, auktoriteetit, kokemus, tutkimukset, manipulointi)

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

- elämän evoluutio

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.

- eri maiden, kulttuurien ja ihmisten näkemyksiä elämästä ja maailmasta
  - maailman kulttuuriperintö, UNESCO
  - elämän synty
  - tieteellisen maailmanselityksen perusteita ja vertailua legendoihin sekä myyttisiin ja uskonnollisiin selityksiin
-
- hyvyyden ilmeneminen ajatuksissa ja teoissa,
  - ihmisen kyky pahuuteen (esimerkkien tarkastelu lähipiiristä ja kauempaa)
  - etiikan perusteita
  - teon tarkoitus ja seuraus
  - omien tekojen ja valintojen perustelu ja vastuu
  - seksuaalinen identiteetti ja sen vaikutus elämän valintoihin
-
- elämän evoluutio
-
- kotikansainvälisyys (oman koulun ja asuinalueen kansainvälisyyden merkkejä ja ilmiöitä)
  - maahanmuuton, pakoilaisuuden, kansainvaellusten yms. käsitteiden, syiden ja seurausten pohdintaa
  - miepiteiden ilmaisu ja perustelu (vaikutuskeinojen tarkastelua; faktat, tunteet, auktoriteetit, kokemus, tutkimukset, manipulointi)

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.

- elämän evoluutio
-
- kotikansainvälisyys (oman koulun ja asuinalueen kansainvälisyyden merkkejä ja ilmiöitä)
  - maahanmuuton, pakoilaisuuden, kansainvaellusten yms. käsitteiden, syiden ja seurausten pohdintaa
  - miepiteiden ilmaisu ja perustelu (vaikutuskeinojen tarkastelua; faktat, tunteet, auktoriteetit, kokemus, tutkimukset, manipulointi)

- eri maiden, kulttuurien ja ihmisten näkemyksiä elämästä ja maailmasta
  - maailman kulttuuriperintö, UNESCO
  - elämän synty
  - tieteellisen maailmanselityksen perusteita ja vertailua legendoihin sekä myyttisiin ja uskonnollisiin selityksiin
-
- hyvyyden ilmeneminen ajatuksissa ja teoissa,
  - ihmisen kyky pahuuteen (esimerkkien tarkastelu lähipiiristä ja kauempaa)
  - etiikan perusteita
  - teon tarkoitus ja seuraus
  - omien tekojen ja valintojen perustelu ja vastuu
  - seksuaalinen identiteetti ja sen vaikutus elämän valintoihin

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäntapojen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
----------------------	---------------------------------------	-------------------------

T8	S1, S2, S3	L2, L7
T9	S3	L2, L3
T10	S1, S2, S3, S4	L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus-aidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.

T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

35.6.7. Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja

kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tietoa- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuksiin rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan

tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
- Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
- Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
- Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
- Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
- Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä, yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuksista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

- Rakennettu lähiympäristö
- Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
- Oman arkiympäristön tarkastelu
- Erilaisiin medioihin tutustuminen
- Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
- Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohdaksi. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

- Suomen kultakauden taide
- Paikallinen arkkitehtuuri
- Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
- Ympäriämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä

- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
  - Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
  - Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
  - Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
  - Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
  - Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä, yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
  - Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.
-
- Rakennettu lähiympäristö
  - Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
  - Oman arkiympäristön tarkastelu
  - Erilaisiin medioihin tutustuminen

- Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
- Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa
- Suomen kultakauden taide
- Paikallinen arkkitehtuuri
- Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
- Ympärillämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti

- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
- Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
- Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
- Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
- Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
- Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä, yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.

- Rakennettu lähiympäristö
- Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
- Oman arkiympäristön tarkastelu
- Erilaisiin medioihin tutustuminen
- Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
- Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa

- Suomen kultakauden taide
- Paikallinen arkkitehtuuri
- Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
- Ympärillämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja
--	--

- Rakennettu lähiympäristö
  - Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
  - Oman arkiympäristön tarkastelu
  - Erilaisiin medioihin tutustuminen
  - Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
  - Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa
- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
  - Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
  - Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
  - Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
  - Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
  - Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä, yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
  - Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.
- Suomen kultakauden taide
  - Paikallinen arkkitehtuuri
  - Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
  - Ympäriämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan

- Suomen kultakauden taide
  - Paikallinen arkkitehtuuri
  - Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
  - Ympäriämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.
- Rakennettu lähiympäristö
  - Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
  - Oman arkiympäristön tarkastelu
  - Erilaisiin medioihin tutustuminen
  - Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)

- Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa
- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
- Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
- Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
- Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
- Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
- Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä, yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuksista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
- Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
- Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
- Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
- Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
- Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä ja yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuksista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

- Rakennettu lähiympäristö
- Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
- Oman arkiympäristön tarkastelu
- Erilaisiin medioihin tutustuminen

- Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
- Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohdaksi. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

- Suomen kultakauden taide
- Paikallinen arkkitehtuuri
- Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
- Ympärillämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti

- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
- Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
- Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
- Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
- Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
- Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä ja yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.

- Rakennettu lähiympäristö
  - Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
  - Oman arkiympäristön tarkastelu
  - Erilaisiin medioihin tutustuminen
  - Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
  - Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa
-
- Suomen kultakauden taide
  - Paikallinen arkkitehtuuri
  - Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
  - Ympärillämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
- Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
- Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
- Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
- Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
- Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä ja yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.

- Rakennettu lähiympäristö
- Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
- Oman arkiympäristön tarkastelu
- Erilaisiin medioihin tutustuminen
- Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
- Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa

- Suomen kultakauden taide
- Paikallinen arkkitehtuuri
- Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
- Ympärillämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan

- Suomen kultakauden taide
  - Paikallinen arkkitehtuuri
  - Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
  - Ympäriällämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.
-
- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
  - Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
  - Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
  - Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
  - Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
  - Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä ja yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuksista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
  - Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.
-
- Rakennettu lähiympäristö
  - Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
  - Oman arkiympäristön tarkastelu
  - Erilaisiin medioihin tutustuminen
  - Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
  - Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa

T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä

- Suomen kultakauden taide
- Paikallinen arkkitehtuuri
- Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
- Ympäriällämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

- Rakennettu lähiympäristö
  - Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
  - Oman arkiympäristön tarkastelu
  - Erilaisiin medioihin tutustuminen
  - Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
  - Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa
- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
  - Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
  - Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
  - Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
  - Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
  - Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä ja yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
  - Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omista kuvistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään

- Oppilaiden kokeman visuaalisen kulttuurin taltioiminen kuvataiteen keinoin, havainnoidaan lähiympäristöä eri aistein ja kuvataan omia kokemuksia erilaisin menetelmin.
  - Värioppia: väriympyrän kertaus, värien eri sävyjä
  - Puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka, värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona
  - Sommittelu: kerrataan kuvan perustekijät (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike)
  - Kuvan muuttajat: koon ja muodon huomioiminen.
  - Tutkitaan yksin, pareittain, ryhmissä ja yhdessä omia tuotoksia työskentelyn eri vaiheissa sekä lopuksi etsitään erilaisia, persoonallisia tapoja kuvata havaintoja, kokemuksia tai mielikuvia. Kerrotaan omista kuvallisista ratkaisuista parille tai ryhmälle. Etsitään tuotoksista yhtäläisyyksiä ja eroja. Todetaan, että kaikki ratkaisut ovat oikeita.
  - Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka.
- Rakennettu lähiympäristö
  - Tila: muotojen, värien, valon ja materiaalin vaikutus tilaan.
  - Oman arkiympäristön tarkastelu
  - Erilaisiin medioihin tutustuminen
  - Erilaiset kuvat (elokuva, sarjakuva, mainoskuva, uutiskuva jne.)
  - Kuvilla vaikuttaminen ja kuvien käyttö erilaisissa tilanteissa
- Suomen kultakauden taide
  - Paikallinen arkkitehtuuri

- Muiden oppiaineiden sisältöihin liittyvä taide
- Ympäriämme olevan visuaalisen kulttuurin tulkinta
- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten taiteilijoiden kanssa.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
- Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
- Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
- Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
- Mittasuhteilla leikittely
- Näyttelyn rakentaminen

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
- Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
- Uutiskuvien analysointi

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
----------------------	---------------------------------------	-------------------------

T7	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5
T8	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan

- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan
- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
- Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
- Utiskuvien analysointi
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
- Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
- Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
- Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
- Mittasuhteilla leikittely
- Näyttelyn rakentaminen

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa

- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
- Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
- Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
- Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
- Mittasuhteilla leikittely

- Näyttelyn rakentaminen
- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan
- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
- Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
- Uutiskuvien analysointi

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omassa kuvissaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia

- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
- Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
- Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
- Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
- Mittasuhteilla leikittely
- Näyttelyn rakentaminen
- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan
- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
- Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
- Uutiskuvien analysointi

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn

lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
- Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
- Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
- Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
- Mittasuhteilla leikittely
- Näyttelyn rakentaminen

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
- Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
- Utiskuvien analysointi

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T8	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa

- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
  - Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
  - Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
  - Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
  - Mittasuhteilla leikittely
  - Näyttelyn rakentaminen
-
- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
  - Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
  - Utiskuvien analysointi
-
- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
  - Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
  - Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omista kuvistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia

- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
  - Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
  - Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
  - Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
  - Mittasuhteilla leikittely
  - Näyttelyn rakentaminen
-
- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
  - Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot

- Uutiskuvien analysointi
- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan

T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista

- Erialaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
- Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
- Uutiskuvien analysointi
- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.
- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
- Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
- Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
- Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
- Mittasuhteilla leikkittely
- Näyttelyn rakentaminen

T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväään kehitykseen liittyviä näkökulmia

- Tietoinen irtiotto valokuvamaisuudesta, perspektiivistä ja realismista, ismien synty ja oman tyylin kehittäminen
- Antiikin taide ja sen hyödyntäminen nykyajan visuaalisessa kuvakulttuurissa ja arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössä.

- Paikalliseen taiteeseen ja taiteilijoihin tutustuminen sekä yhteistyö mahdollisuuksien mukaan
- Erilaisten medioiden kuvat, ihminen kuvissa
- Mainoskuvien tulkintaa, mainonnan keinot
- Uutiskuvien analysointi
- Erilaisia käsiteltäviä materiaaleja ja tekniikoita ovat esimerkiksi video tai valokuva, piirtäminen erilaisin piirtimin, kolmiulotteinen työskentely, maalaaminen, grafiikka
- Värioppia: värin taittaminen, läpinäkyvyys ja peittävyys
- Sommittelu: ihmisen mittasuhteet, kuvakoot ja kuvakulmat.
- Perspektiivin alkeet (1-pakopiste)
- Mittasuhteilla leikittely
- Näyttelyn rakentaminen

35.6.8. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoisiksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen

dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävä. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen
- Toisten puheenvuorojen kuunteleminen ja rakentava kommentointi
- Erilaiset ilmaisukeinot viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa; pari-, pienryhmä- ja luokkaviestintä
- Leikin ja draamamenetelmien käyttö

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinyymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- Sujuvan peruslukutaidon vahvistaminen
- Erilaisten oppilaan tekstimaailmaan liittyvien tekstien lukeminen
- Tekstinyymmärtämiseen ja opiskelutaitoihin liittyvät strategiat (esim. ajatuskartta, kokeeseen lukeminen ja valmistautuminen)
- Sanavaraston laajentaminen, mm. kuvailevat sanat
- Verbi, substantiivi ja adjektiivi
- Verbin taivuttaminen eri persoonissa
- Lapsille suunnatun kirjallisuuden kuunteleminen ja lukeminen
- Tiedonhankinnan harjoittelu

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- Virkkeen tunnistaminen ja muodostaminen
- Tekstin tuottamisen vaiheet; palautteen antaminen ja saaminen (myös vertaispalaute).
- Lyhyitä kaunokirjallisia tekstejä, tietotekstejä ja mediatekstejä oppilaan omien valintojen pohjalta
- Kuvailevan sanaston käyttö
- Oikeinkirjoituksen perusasioita (iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat)
- Käsinkirjoittamisen harjoittelu (esim. kirjainkorkeudet), näppäintaitojen harjoittelu

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L4, L7
T5	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T12	S3	L2, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

- Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen
- Toisten puheenvuorojen kuunteleminen ja rakentava kommentointi
- Erilaiset ilmaisukeinot viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa; pari-, pienryhmä- ja luokkaviestintä
- Leikin ja draamamenetelmien käyttö

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.

- Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen
- Toisten puheenvuorojen kuunteleminen ja rakentava kommentointi
- Erilaiset ilmaisukeinot viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa; pari-, pienryhmä- ja luokkaviestintä
- Leikin ja draamamenetelmien käyttö

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.

- Mielen ilmaiseminen ja perusteleminen
- Toisten puheenvuorojen kuunteleminen ja rakentava kommentointi
- Erilaiset ilmaisukeinot viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa; pari-, pienryhmä- ja luokkaviestintä
- Leikin ja draamamenetelmien käyttö

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.

- Sujuvan peruslukutaidon vahvistaminen
- Erilaisten oppilaan tekstimaailmaan liittyvien tekstien lukeminen
- Tekstinymmärtämiseen ja opiskelutaitoihin liittyvät strategiat (esim. ajatuskartta, kokeeseen lukeminen ja valmistautuminen)
- Sanavaraston laajentaminen, mm. kuvailevat sanat
- Verbi, substantiivi ja adjektiivi
- Verbin taivuttaminen eri persoonissa
- Lapsille suunnatun kirjallisuuden kuunteleminen ja lukeminen
- Tiedonhankinnan harjoittelu

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita

tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

- Sujuvan peruslukutaidon vahvistaminen
- Erialaisten oppilaan tekstimaailmaan liittyvien tekstien lukeminen
- Tekstinymmärtämiseen ja opiskelutaitoihin liittyvät strategiat (esim. ajatuskartta, kokeeseen lukeminen ja valmistautuminen)
- Sanavaraston laajentaminen, mm. kuvailevat sanat
- Verbi, substantiivi ja adjektiivi
- Verbin taivuttaminen eri persoonissa
- Lapsille suunnatun kirjallisuuden kuunteleminen ja lukeminen
- Tiedonhankinnan harjoittelu

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- Virkkeen tunnistaminen ja muodostaminen
- Tekstin tuottamisen vaiheet; palautteen antaminen ja saaminen (myös vertaispalaute).
- Lyhyitä kaunokirjallisia tekstejä, tietotekstejä ja mediatekstejä oppilaan omien valintojen pohjalta
- Kuvailevan sanaston käyttö
- Oikeinkirjoituksen perusasioita (iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat)
- Käsinkirjoittamisen harjoittelu (esim. kirjainkorkeudet), näppäintaitojen harjoittelu

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

- Virkkeen tunnistaminen ja muodostaminen
- Tekstin tuottamisen vaiheet; palautteen antaminen ja saaminen (myös vertaispalaute).
- Lyhyitä kaunokirjallisia tekstejä, tietotekstejä ja mediatekstejä oppilaan omien valintojen pohjalta
- Kuvailevan sanaston käyttö
- Oikeinkirjoituksen perusasioita (iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat)
- Käsinkirjoittamisen harjoittelu (esim. kirjainkorkeudet), näppäintaitojen harjoittelu

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

- Virkkeen tunnistaminen ja muodostaminen
- Tekstin tuottamisen vaiheet; palautteen antaminen ja saaminen (myös vertaispalaute).
- Lyhyitä kaunokirjallisia tekstejä, tietotekstejä ja mediatekstejä oppilaan omien valintojen pohjalta
- Kuvailevan sanaston käyttö
- Oikeinkirjoituksen perusasioita (iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat)
- Käsinkirjoittamisen harjoittelu (esim. kirjainkorkeudet), näppäintaitojen harjoittelu

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- mielipiteen ilmaiseminen ja perustelukeinoja
- aktiivisen kuuntelun harjoittelu
- opetellaan antamaan ja vastaanottamaan rakentavaa palautetta
- ilmaisukeinojen valikoiman laajentaminen erilaisissa viestintätilanteissa (kertominen, selostaminen, kuvailu, kysymysten tekeminen)
- leikin ja draaman käyttö kirjallisuuden ja ajankohtaisten aiheiden käsittelyssä
- tilanteeseen sopivan kielenkäytön harjoittelu
- erilaiset roolit ryhmässä; erilaisten roolien ja viestintätapojen vaikutukset ryhmän toimintaan
- kokonaisilmaisuun ohjaaminen ilmaisutaidon harjoituksin

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- ymmärtävän lukemisen harjoittelu monipuolisia tekstejä hyödyntäen
- kertovien ja kuvaavien tekstien kielelliset ja tekstuaaliset piirteet
- tiedonetsintää ja valikointia useasta eri lähteestä ja tietojen yhdistelemistä kokonaisuudeksi
- tekstinymmärtämisen strategioita harjoittelu (pääasioiden erottaminen yksityiskohdista, myös käsitteiden avulla)
- mielipiteen ja faktan erottaminen teksteistä
- erilaisten tekstilajien tunnistaminen, esim. kertomus, runo, uutinen, mielipideteksti, mainos.
- laajennetaan sanavarastoa (synonyymit, vastakohtat)
- sanojen luokittelu merkityksen ja muodon perusteella (numeraalit, pronominit)
- verbin aikamuodot, passiivin käyttötavat

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyytit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omassa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- lauseen tunnistaminen
- sekä fiktiivisiä tekstejä että tietotekstejä
- selkeän käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaitojen sujuvoittaminen
- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- otsikointi ja kappalejako
- oikeinkirjoituksen taidot (yleis- ja erisnimet, yhdyssanat, yhdysmerkki, lopetusmerkit, vuoropuhelun kirjoittaminen, pilkku sanojen ja ilmausten välissä)
- puhutun ja kirjoitetun kielen eroja

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L4, L7
T5	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T12	S3	L2, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

- mielipiteen ilmaiseminen ja perustelukeinoja
- aktiivisen kuuntelun harjoittelu
- opetellaan antamaan ja vastaanottamaan rakentavaa palautetta
- ilmaisukeinojen valikoiman laajentaminen erilaisissa viestintätilanteissa (kertominen, selostaminen, kuvailu, kysymysten tekeminen)
- leikin ja draaman käyttö kirjallisuuden ja ajankohtaisten aiheiden käsittelyssä
- tilanteeseen sopivan kielenkäytön harjoittelu
- erilaiset roolit ryhmässä; erilaisten roolien ja viestintätapojen vaikutukset ryhmän toimintaan
- kokonaisilmaisuun ohjaaminen ilmaisutaidon harjoituksin

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.

- mielipiteen ilmaiseminen ja perustelukeinoja
- aktiivisen kuuntelun harjoittelu
- opetellaan antamaan ja vastaanottamaan rakentavaa palautetta

- ilmaisukeinojen valikoiman laajentaminen erilaisissa viestintätilanteissa (kertominen, selostaminen, kuvailu, kysymysten tekeminen)
- leikin ja draaman käyttö kirjallisuuden ja ajankohtaisten aiheiden käsittelyssä
- tilanteeseen sopivan kielenkäytön harjoittelu
- erilaiset roolit ryhmässä; erilaisten roolien ja viestintätapojen vaikutukset ryhmän toimintaan
- kokonaisilmaisuun ohjaaminen ilmaisutaidon harjoituksin

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.

- mielipiteen ilmaiseminen ja perustelukeinoja
- aktiivisen kuuntelun harjoittelu
- opetellaan antamaan ja vastaanottamaan rakentavaa palautetta
- ilmaisukeinojen valikoiman laajentaminen erilaisissa viestintätilanteissa (kertominen, selostaminen, kuvailu, kysymysten tekeminen)
- leikin ja draaman käyttö kirjallisuuden ja ajankohtaisten aiheiden käsittelyssä
- tilanteeseen sopivan kielenkäytön harjoittelu
- erilaiset roolit ryhmässä; erilaisten roolien ja viestintätapojen vaikutukset ryhmän toimintaan
- kokonaisilmaisuun ohjaaminen ilmaisutaidon harjoituksin

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.

- ymmärtävän lukemisen harjoittelu monipuolisia tekstejä hyödyntäen
- kertovien ja kuvaavien tekstien kielelliset ja tekstuaaliset piirteet
- tiedonetsintää ja valikointia useasta eri lähteestä ja tietojen yhdistelemistä kokonaisuudeksi
- tekstinymmärtämisen strategioita harjoittelu (pääasioiden erottaminen yksityiskohdista, myös käsitekarttojen avulla)
- mielipiteen ja faktan erottaminen teksteistä
- erilaisten tekstilajien tunnistaminen, esim. kertomus, runo, uutinen, mielipideteksti, mainos.
- laajennetaan sanavarastoa (synonyymit, vastakohtat)
- sanojen luokittelu merkityksen ja muodon perusteella (numeraalit, pronominit)
- verbin aikamuodot, passiivin käyttötavat

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

- ymmärtävän lukemisen harjoittelu monipuolisia tekstejä hyödyntäen
- kertovien ja kuvaavien tekstien kielelliset ja tekstuaaliset piirteet
- tiedonetsintää ja valikointia useasta eri lähteestä ja tietojen yhdistelemistä kokonaisuudeksi
- tekstinymmärtämisen strategioita harjoittelu (pääasioiden erottaminen yksityiskohdista, myös käsittekarttojen avulla)
- mielipiteen ja faktan erottaminen teksteistä
- erilaisten tekstilajien tunnistaminen, esim. kertomus, runo, uutinen, mielipideteksti, mainos.
- laajennetaan sanavarastoa (synonyymit, vastakohtat)
- sanojen luokittelu merkityksen ja muodon perusteella (numeraalit, pronominit)
- verbin aikamuodot, passiivin käyttötavat

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- lauseen tunnistaminen
- sekä fiktiivisiä tekstejä että tietotekstejä
- selkeään käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaitojen sujuvoittaminen
- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- otsikointi ja kappalejako
- oikeinkirjoituksen taidot (yleis- ja erisnimet, yhdyssanat, yhdysmerkki, lopetusmerkit, vuoropuhelun kirjoittaminen, pilkku sanojen ja ilmausten välissä)
- puhutun ja kirjoitetun kielen eroja

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun

	kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
--	--

- lauseen tunnistaminen
- sekä fiktiivisiä tekstejä että tietotekstejä
- selkeän käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaitojen sujuvoittaminen
- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- otsikointi ja kappalejako
- oikeinkirjoituksen taidot (yleis- ja erisnimet, yhdyssanat, yhdysmerkki, lopetusmerkit, vuoropuhelun kirjoittaminen, pilkku sanojen ja ilmausten välissä)
- puhutun ja kirjoitetun kielen eroja

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

- lauseen tunnistaminen
- sekä fiktiivisiä tekstejä että tietotekstejä
- selkeän käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaitojen sujuvoittaminen
- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- otsikointi ja kappalejako
- oikeinkirjoituksen taidot (yleis- ja erisnimet, yhdyssanat, yhdysmerkki, lopetusmerkit, vuoropuhelun kirjoittaminen, pilkku sanojen ja ilmausten välissä)
- puhutun ja kirjoitetun kielen eroja

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä.

Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- omien kokemusten, ajatusten, mielipiteiden jakaminen erilaisissa viestintätilanteissa
- rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- draamamenetelmien käyttö erilaisten ajankohtaisten aiheiden ja kirjallisuuden käsittelyssä empatiakyvyn syventämiseksi
- ilmaisurohkeuden ja -halun vahvistaminen
- osallistuminen oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstintymmärtämisen strategioiden käyttö
- oman lukutaidon tarkkailu
- sanojen, sanontojen ja käsitteiden merkitykset ja hierarkiat (esimerkiksi ylä- ja alakäsitteet)
- lapsille ja nuorille suunnattua monipuolista kirjallisuutta, myös tietokirjallisuutta
- kaunokirjallisten tekstien eläytyvä lukeminen (erilaiset tunnetilat) ja niistä keskusteleminen
- tiedon hankintaa eri lähteistä
- taipumattomat sanat, erityisesti adverbit ja konjunktiot

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsikirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyytit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- monimuotoisten tekstien tuottaminen, erityisesti ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien tuottaminen, tiivistäminen
- tekstien otsikointi, rakenne (aloitus, käsittely, lopetus), kappalejako
- sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen vaikutus tekstin merkityksiin
- kirja- ja puhekielen ero
- konjunktiosivulause, relatiivilause ja kysyvä sivulause
- pilkku pää- ja sivulauseen välissä
- sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja
- lauseen pääjäsenet (subjekti, predikaatti, objekti)
- omien tekstien tarkastelu ja arviointi
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- lähteiden käyttö ja lähdemerkinnät

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkaajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kielen vaihtelu tilanteen ja aiheen mukaan
- kirjaston monipuolinen käyttö
- lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1	L1, L2, L4, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L4
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7
T10	S3	L1, L4, L5, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T12	S3	L2, L4, L5, L6
T13	S4	L1, L2, L4
T14	S4	L2, L4, L5, L7
T15	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.

- omien kokemusten, ajatusten, mielipiteiden jakaminen erilaisissa viestintätilanteissa
- rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- draamamenetelmien käyttö erilaisten ajankohtaisten aiheiden ja kirjallisuuden käsittelyssä empatiakyvyn syventämiseksi
- ilmaisurohkeuden ja -halun vahvistaminen
- osallistuminen oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuva ja halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.

- omien kokemusten, ajatusten, mielipiteiden jakaminen erilaisissa viestintätilanteissa
- rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- draamamenetelmien käyttö erilaisten ajankohtaisten aiheiden ja kirjallisuuden käsittelyssä empatiakyvyn syventämiseksi
- ilmaisurohkeuden ja -halun vahvistaminen
- osallistuminen oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittely, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.

- ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstintymmärtämisen strategioiden käyttö
- oman lukutaidon tarkkailu
- sanojen, sanontojen ja käsitteiden merkitykset ja hierarkiat (esimerkiksi ylä- ja alakäsitteet)
- lapsille ja nuorille suunnattua monipuolista kirjallisuutta, myös tietokirjallisuutta
- kaunokirjallisten tekstien eläytyvä lukeminen (erilaiset tunnetilat) ja niistä keskusteleminen
- tiedon hankintaa eri lähteistä
- taipumattomat sanat, erityisesti adverbit ja konjunktiot

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

- ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstintymmärtämisen strategioiden käyttö
- oman lukutaidon tarkkailu
- sanojen, sanontojen ja käsitteiden merkitykset ja hierarkiat (esimerkiksi ylä- ja alakäsitteet)
- lapsille ja nuorille suunnattua monipuolista kirjallisuutta, myös tietokirjallisuutta
- kaunokirjallisten tekstien eläytyvä lukeminen (erilaiset tunnetilat) ja niistä keskusteleminen
- tiedon hankintaa eri lähteistä
- taipumattomat sanat, erityisesti adverbit ja konjunktiot

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

- ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstintymmärtämisen strategioiden käyttö
- oman lukutaidon tarkkailu
- sanojen, sanontojen ja käsitteiden merkitykset ja hierarkiat (esimerkiksi ylä- ja alakäsitteet)
- lapsille ja nuorille suunnattua monipuolista kirjallisuutta, myös tietokirjallisuutta
- kaunokirjallisten tekstien eläytyvä lukeminen (erilaiset tunnetilat) ja niistä keskusteleminen
- tiedon hankintaa eri lähteistä
- taipumattomat sanat, erityisesti adverbit ja konjunktiot

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- monimuotoisten tekstien tuottaminen, erityisesti ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien tuottaminen, tiivistäminen
- tekstien otsikointi, rakenne (alitus, käsittely, lopetus), kappalejako
- sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen vaikutus tekstin merkityksiin
- kirja- ja puhekielen ero
- konjunktiosivulause, relatiivilause ja kysyvä sivulause
- pilkku pää- ja sivulauseen välissä
- sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja
- lauseen pääjäsenet (subjekti, predikaatti, objekti)
- omien tekstien tarkastelu ja arviointi
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- lähteiden käyttö ja lähdemerkinnät

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.

- monimuotoisten tekstien tuottaminen, erityisesti ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien tuottaminen, tiivistäminen
- tekstien otsikointi, rakenne (alitus, käsittely, lopetus), kappalejako
- sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen vaikutus tekstin merkityksiin
- kirja- ja puhekielen ero
- konjunktiosivulause, relatiivilause ja kysyvä sivulause
- pilkku pää- ja sivulauseen välissä
- sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja
- lauseen pääjäsenet (subjekti, predikaatti, objekti)
- omien tekstien tarkastelu ja arviointi
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- lähteiden käyttö ja lähdemerkinnät

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

- monimuotoisten tekstien tuottaminen, erityisesti ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien tuottaminen, tiivistäminen
- tekstien otsikointi, rakenne (aloitus, käsittely, lopetus), kappalejako
- sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen vaikutus tekstin merkityksiin
- kirja- ja puhekielen ero
- konjunktiosivulause, relatiivilause ja kysyvä sivulause
- pilkku pää- ja sivulauseen välissä
- sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja
- lauseen pääjäsenet (subjekti, predikaatti, objekti)
- omien tekstien tarkastelu ja arviointi
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- lähteiden käyttö ja lähdemerkinnät

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

- monimuotoisten tekstien tuottaminen, erityisesti ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien tuottaminen, tiivistäminen
- tekstien otsikointi, rakenne (aloitus, käsittely, lopetus), kappalejako
- sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen vaikutus tekstin merkityksiin
- kirja- ja puhekielen ero
- konjunktiosivulause, relatiivilause ja kysyvä sivulause
- pilkku pää- ja sivulauseen välissä
- sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja
- lauseen pääjäsenet (subjekti, predikaatti, objekti)
- omien tekstien tarkastelu ja arviointi

- palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- lähteiden käyttö ja lähdemerkinnät

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kielen vaihtelu tilanteen ja aiheen mukaan
- kirjaston monipuolinen käyttö
- lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kielen vaihtelu tilanteen ja aiheen mukaan
- kirjaston monipuolinen käyttö
- lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kielen vaihtelu tilanteen ja aiheen mukaan
- kirjaston monipuolinen käyttö
- lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- omien vuorovaikutustaitojen merkitys eri viestintätilanteissa
- ilmaisurohkeuden ja -halun sekä empatiakyvyn syventäminen
- toisten huomioonottaminen eri viestintätilanteissa
- monipuolisten ilmaisukeinojen harjoittelu
- draamamenetelmien käyttö
- osallistuminen oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- monimuotoisten tekstien tutkiminen ja vertaileminen (tekstin tulkinta)
- kielikuvien tulkinta
- ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielelliset piirteet
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstinymmärtämisen strategioiden käyttö
- lapsille ja nuorille suunnattun kirjallisuuden lukeminen
- kirjallisuuden tulkintaa (kertoja, aihe, teema)
- tekstien ja lähteiden luotettavuuden arviointi

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- monipuolisten tekstien tuottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus
- sijamuotojen käytön havainnointi (nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijat)
- lauseiden yhdistäminen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kotimaisen ja ulkomaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen
- suomen kielen murteisiin ja sukulaiskieliin tutustuminen
- elokuva- ja teatterikokemusten jakaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1	L1, L2, L4, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L4
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7

T10	S3	L1, L4, L5, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T12	S3	L2, L4, L5, L6
T13	S4	L1, L2, L4
T14	S4	L2, L4, L5, L7
T15	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.

- omien vuorovaikutustaitojen merkitys eri viestintätilanteissa
- ilmaisurohkeuden ja -halun sekä empatiakyvyn syventäminen
- toisten huomioonottaminen eri viestintätilanteissa
- monipuolisten ilmaisukeinojen harjoittelu
- draamamenetelmien käyttö
- osallistuminen oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaakin sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.

- omien vuorovaikutustaitojen merkitys eri viestintätilanteissa
- ilmaisurohkeuden ja -halun sekä empatiakyvyn syventäminen
- toisten huomioonottaminen eri viestintätilanteissa
- monipuolisten ilmaisukeinojen harjoittelu
- draamamenetelmien käyttö
- osallistuminen oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.

- monimuotoisten tekstien tutkiminen ja vertaileminen (tekstin tulkinta)
- kielikuvien tulkinta
- ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielelliset piirteet
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstinymmärtämisen strategioiden käyttö
- lapsille ja nuorille suunnattun kirjallisuuden lukeminen
- kirjallisuuden tulkintaa (kertoja, aihe, teema)
- tekstien ja lähteiden luotettavuuden arviointi

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

- monimuotoisten tekstien tutkiminen ja vertaileminen (tekstin tulkinta)
- kielikuvien tulkinta
- ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielelliset piirteet
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstinymmärtämisen strategioiden käyttö
- lapsille ja nuorille suunnattun kirjallisuuden lukeminen
- kirjallisuuden tulkintaa (kertoja, aihe, teema)
- tekstien ja lähteiden luotettavuuden arviointi

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
--	--

- monimuotoisten tekstien tutkiminen ja vertaileminen (tekstin tulkinta)
- kielikuvien tulkinta
- ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielelliset piirteet
- mediateksteihin tutustuminen
- tekstinymmärtämisen strategioiden käyttö
- lapsille ja nuorille suunnattun kirjallisuuden lukeminen
- kirjallisuuden tulkintaa (kertoja, aihe, teema)
- tekstien ja lähteiden luotettavuuden arviointi

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- monipuolisten tekstien tuottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus
- sijamuotojen käytön havainnointi (nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijat)
- lauseiden yhdistäminen

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.

- monipuolisten tekstien tuottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus
- sijamuotojen käytön havainnointi (nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijat)
- lauseiden yhdistäminen

T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

- monipuolisten tekstien tuottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus
- sijamuotojen käytön havainnointi (nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijat)
- lauseiden yhdistäminen

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstiin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

- monipuolisten tekstien tuottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus
- sijamuotojen käytön havainnointi (nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijat)
- lauseiden yhdistäminen

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää

oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
--

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kotimaisen ja ulkomaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen
- suomen kielen murteisiin ja sukulaiskieliin tutustuminen
- elokuva- ja teatterikokemusten jakaminen

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kotimaisen ja ulkomaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen
- suomen kielen murteisiin ja sukulaiskieliin tutustuminen
- elokuva- ja teatterikokemusten jakaminen

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

- omien esitysten suunnittelu ja toteutus
- kotimaisen ja ulkomaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden lukeminen
- suomen kielen murteisiin ja sukulaiskieliin tutustuminen
- elokuva- ja teatterikokemusten jakaminen

35.6.9. Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja

liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Liikunnassa oppilaiden motorinen ja fysiologinen kehitys vaikuttaa asetettujen tehtävien, tavoitteiden ja sisältöjen saavuttamiseen. Tästä syystä tavoitteita ja sisältöjä ei eritellä erikseen vuosiluokilla 3-6.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoiminen ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyden, itsenäisyyden sekä ilmaisen ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen
- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
- Kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä
- Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot: Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen: Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus. Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä
- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskarttamerkkituntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia ja hengenpelastusta
- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä, akrobatiaa

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Liikuntatunteilla harjoitellaan yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, pelejä ja harjoituksia. Opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Opitaan myös tunneilmaisun säätelyä, yhteistä vastuuta liikuntatilanteista sekä palautteen vastaanottamista ja antamista sekä sääntöjä. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua tuntien suunnitteluun oman kehitystasonsa mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
----------------------------	--

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen
- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikkuttamista.
- Kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä
- Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot: Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen: Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus. Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä
- Luontoliikunta: luontoretkeä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskartamerkit tuntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia ja hengenpelastusta
- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä, akrobatiaa

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen
- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
- Kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä
- Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot: Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen: Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus. Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä
- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskarttamerkkien tuntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia ja hengenvpelastusta
- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä, akrobatiaa

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen
- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.

- Kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä
- Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot: Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen: Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus. Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä
- Luontoliikunta: luontoretkeä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskarttamerkkituntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia ja hengenpelastusta
- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä, akrobatiaa

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen
- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
- Kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä
- Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot: Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen: Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus. Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä
- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskartamerkit tuntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia ja hengenvpelastusta
- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä, akrobatiaa

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen
- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
- Kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä
- Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot: Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen: Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus. Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä
- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskartamerkit tuntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia ja hengenvpelastusta

- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä, akrobatiaa

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Liikuntatunteilla harjoitellaan yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, pelejä ja harjoituksia. Opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Opitaan myös tunneilmaisun säätelyä, yhteistä vastuuta liikuntatilanteista sekä palautteen vastaanottamista ja antamista sekä sääntöjä. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua tuntien suunnitteluun oman kehitystasonsa mukaisesti.

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

Liikuntatunteilla harjoitellaan yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, pelejä ja harjoituksia. Opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Opitaan myös tunneilmaisun säätelyä, yhteistä vastuuta liikuntatilanteista sekä palautteen vastaanottamista ja antamista sekä sääntöjä. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua tuntien suunnitteluun oman kehitystasonsa mukaisesti.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Katso 3. luokan sisällöt.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Katso 3. luokan sisällöt.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

Katso 3. luokan sisällöt.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Katso 3. luokan sisällöt.

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

Katso 3. luokan sisällöt.

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

Katso 3. luokan sisällöt.

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Katso 3. luokan sisällöt.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Katso 3. luokan sisällöt.

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

Katso 3. luokan sisällöt.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Katso 3. luokan sisällöt.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Katso 3. luokan sisällöt.

S3 Psykykinen toimintakyky

Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Oppilaiden saama palaute ja arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja rakentavaa. 3-6 -luokkien liikunnanopetuksessa harjoitellaan psyykkisen toimintakyvyn osalta ainakin:

- iloa ja virkistystä tuottavia luovia liikuntatehtäviä, joissa oppilaalla on itse mahdollisuus vaikuttaa tehtävän sisältöön ja toteutumiseen
- pitkäjänteisen työskentelyn tukemista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- mahdollisuutta esteettisiin kokemuksiin ja keholliseen ilmaisuun turvalliseksi koetussa ryhmässä
- voittamisen ja häviämisen kokemusten käsittelyä
- oman kehittymisen sekä kasvun seuraamisen taitoja

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

Katso 3. luokan sisällöt.

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Katso 3. luokan sisällöt.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Katso 3. luokan sisällöt.

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

Katso 3. luokan sisällöt.

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Oppilaiden saama palaute ja arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja rakentavaa. 3-6 -luokkien liikunnanopetuksessa harjoitellaan psyykkisen toimintakyvyn osalta ainakin:

- iloa ja virkistystä tuottavia luovia liikuntatehtäviä, joissa oppilaalla on itse mahdollisuus vaikuttaa tehtävän sisältöön ja toteutumiseen
- pitkäjänteisen työskentelyn tukemista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- mahdollisuutta esteettisiin kokemuksiin ja keholliseen ilmaisuun turvallisesti koetussa ryhmässä
- voittamisen ja häviämisen kokemusten käsittelyä
- oman kehittymisen sekä kasvun seuraamisen taitoja

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Oppilaiden saama palaute ja arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja rakentavaa. 3-6 -luokkien liikunnanopetuksessa harjoitellaan psyykkisen toimintakyvyn osalta ainakin:

- iloa ja virkistystä tuottavia luovia liikuntatehtäviä, joissa oppilaalla on itse mahdollisuus vaikuttaa tehtävän sisältöön ja toteutumiseen
- pitkäjänteisen työskentelyn tukemista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- mahdollisuutta esteettisiin kokemuksiin ja keholliseen ilmaisuun turvalliseksi koetussa ryhmässä
- voittamisen ja häviämisen kokemusten käsittelyä
- oman kehittymisen sekä kasvun seuraamisen taitoja

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
- Kehonhahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä. - Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot:

- Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen:

- Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus.- Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi:
- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä,

- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskarttamerkit tuntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia
- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Liikuntatunteilla harjoitellaan yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, pelejä ja harjoituksia. Opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Opitaan tunneilmaisun säätelyä, yhteistä vastuuta liikuntatilanteista sekä palautteen vastaanottamista ja antamista ja sääntöjä. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua tuntien suunnitteluun oman kehitystasonsa mukaisesti.

S3 Psykykinen toimintakyky

Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Oppilaiden saama palaute ja arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja rakentavaa. 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa harjoitellaan psykkinen toimintakyvyn osalta ainakin:

- iloa ja virkistystä tuottavia luovia liikuntatehtäviä, joissa oppilaalla on itse mahdollisuus vaikuttaa tehtävän sisältöön ja toteutumiseen
- pitkäjänteisen työskentelyn tukemista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- mahdollisuutta esteettisiin kokemuksiin ja keholliseen ilmaisuun turvalliseksi koetussa ryhmässä
- voittamisen ja häviämisen kokemusten käsittelyä
- oman kehittymisen sekä kasvun seuraamisen taitoja

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7

T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikkuttamista.
- Kehonhahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä. - Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot:

- Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen:

- Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus.- Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi:

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä,

- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskartamerkit tuntien, teline- ja ketteryysratoja

- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista

- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa

- Luovaa liikuntaa

- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista

- Vesileikit ja -pelit, uintia

- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä

T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
- Kehonhahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä. - Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot:

- Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen:

- Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus.- Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi:

- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä,

- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskarttamerkit tuntien, teline- ja ketteryysratoja

- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista

- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa

- Luovaa liikuntaa

- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista

- Vesileikit ja -pelit, uintia

- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Monipuoliset liikuntamuodot ja runsas fyysinen aktiivisuus ovat tekijöitä opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opetuksessa huomioidaan niin uudet kuin perinteisetkin liikuntamuodot. Leikinomaiset pelit ja kisat ovat osa koululiikuntaa. Oppilasta rohkaistaan ja tuetaan löytämään sopiva vaatimustaso ja lisäämään aktiivisuuttaan.

Fyysinen aktiivisuus, kokeilu ja harjoittelu:

- Koulu- ja harrastusvälineiden nostaminen ja kantaminen omin lihasvoimin sekä istuvan elämäntavan vaikutusten ennaltaehkäiseminen

Havaintomotoriset taidot:

- Aistitoimintojen herkistäminen- Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
- Kehonhahmotusta ja kehon tuntemusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä. - Liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla ja välineillä vaihtelevissa olosuhteissa.

Motoriset perustaidot:

- Tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot.

Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen:

- Kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus.- Tavoitteiden mukaisia sisältöjä 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa ovat esimerkiksi:
- Perusliikunta: juoksu ja koordinaatiotaitoja, yhdistelykyvyn kehittämistä loikka- ja hyppyharjoituksin, juoksemista, hyppyjä, heittoja, kuntoliikuntaa, kiinniottoleikkejä erilaisissa liikuntaympäristöissä,
- Luontoliikunta: luontoretkiä, liikkumista kartan avulla maastossa peruskartamerkit tuntien, teline- ja ketteryysratoja
- Pallopelejä soveltaen erilaisin välinein, pujottelua, väistämistä, reaktiokyvyn kehittämistä, pallon pomputtamista ja lyömistä erilaisin välinein, välineen kuljettamista käsillä ja jaloilla, heittämistä, kiinniottamista
- Rytmiliikuntaa tanssien, musiikkiliikuntaa
- Luovaa liikuntaa
- Lumiliikuntaa ja monipuolisia talviliikuntataitoja suksin ja luistimin, lumella liikkumista
- Vesileikit ja -pelit, uintia
- Oman kehon hahmotusta, tasapainotaitoa ja rytmikykyä tukevaa voimistelua ja musiikkiliikuntaa, voimistelua telineillä ja välineillä

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Liikuntatunteilla harjoitellaan yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, pelejä ja harjoituksia. Opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Opitaan tunneilmaisun säätelyä, yhteistä vastuuta liikuntatilanteista sekä palautteen vastaanottamista ja antamista ja sääntöjä. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua tuntien suunnitteluun oman kehitystasonsa mukaisesti.

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

Liikuntatunteilla harjoitellaan yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, pelejä ja harjoituksia. Opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Opitaan tunneilmaisun säätelyä, yhteistä vastuuta liikuntatilanteista sekä palautteen vastaanottamista ja antamista ja sääntöjä. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua tuntien suunnitteluun oman kehitystasonsa mukaisesti.

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Oppilaiden saama palaute ja arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja rakentavaa. 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa harjoitellaan psyykkisen toimintakyvyn osalta ainakin:

- iloa ja virkistystä tuottavia luovia liikuntatehtäviä, joissa oppilaalla on itse mahdollisuus vaikuttaa tehtävän sisältöön ja toteutumiseen
- pitkäjänteisen työskentelyn tukemista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- mahdollisuutta esteettisiin kokemuksiin ja keholliseen ilmaisuun turvalliseksi koetussa ryhmässä
- voittamisen ja häviämisen kokemusten käsittelyä
- oman kehittymisen sekä kasvun seuraamisen taitoja

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
--	--

Oppilaiden saama palaute ja arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja rakentavaa. 3-6-luokkien liikunnanopetuksessa harjoitellaan psyykkisen toimintakyvyn osalta ainakin:

- iloa ja virkistystä tuottavia luovia liikuntatehtäviä, joissa oppilaalla on itse mahdollisuus vaikuttaa tehtävän sisältöön ja toteutumiseen
- pitkäjänteisen työskentelyn tukemista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- mahdollisuutta esteettisiin kokemuksiin ja keholliseen ilmaisuun turvalliseksi koetussa ryhmässä
- voittamisen ja häviämisen kokemusten käsittelyä
- oman kehittymisen sekä kasvun seuraamisen taitoja

35.6.10. Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvausta matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3–6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- päässälaskutaitojen varmentaminen
- ongelmanratkaisu, pulmatehtävät, diagrammit
- vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukuluettua negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosenttien käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.

- kymmenjärjestelmän varmentaminen
- kertolaskukäsitteen varmistaminen
- kertotaulut 1 - 10
- opetellaan kertomaan allekkain
- peruslaskutoimitukset
- lauseke
- laskujärjestykseen tutustuminen
- murtoluvun käsite toiminnallisesti

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja pääättelemällä ja kokeilemalla.

- lukujonon säännönmukaisuus

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- tutkitaan ja luokitellaan tasokuvioita
- piste, suora, jana ja kulmien luokittelua
- mittaaminen
- piiriin tutustuminen
- kellon kertausta (tasa, puoli, vartti)

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdollon, mahdollinen vai varma.

- kehitetään taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T10	S2	L1, L3, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

- kehitetään taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti
- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- päässä laskutaitojen varmentaminen
- ongelmanratkaisu, pulmatehtävät, diagrammit

- vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita
- lukujonon säännönmukaisuus
- kymmenjärjestelmän varmentaminen
- kertolaskukäsitteen varmistaminen
- kertotaulut 1 - 10
- opetellaan kertomaan allekkain
- peruslaskutoimitukset
- lauseke
- laskujärjestykseen tutustuminen
- murtoluvun käsite toiminnallisesti
- tutkitaan ja luokitellaan tasokuvioita
- piste, suora, jana ja kulmien luokittelua
- mittaaminen
- piiriin tutustuminen
- kellon kertausta (tasa, puoli, vartti)

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä

- yhtäsuuruuden ymmärtäminen
- päässäälaskutaitojen varmentaminen
- ongelmanratkaisu, pulmatehtävät, diagrammit
- vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita
- kehitetään taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti
- tutkitaan ja luokitellaan tasokuvioita
- piste, suora, jana ja kulmien luokittelua
- mittaaminen
- piiriin tutustuminen
- kellon kertausta (tasa, puoli, vartti)

- kymmenjärjestelmän varmentaminen
- kertolaskukäsitteen varmistaminen
- kertotaulut 1 - 10
- opetellaan kertomaan allekkain
- peruslaskutoimitukset
- lauseke
- laskujärjestykseen tutustuminen
- murtoluvun käsite toiminnallisesti

- lukujonon säännönmukaisuus

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.

- kymmenjärjestelmän varmentaminen
- kertolaskukäsitteen varmistaminen
- kertotaulut 1 - 10
- opetellaan kertomaan allekkain
- peruslaskutoimitukset
- lauseke
- laskujärjestykseen tutustuminen
- murtoluvun käsite toiminnallisesti

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

- kymmenjärjestelmän varmentaminen
- kertolaskukäsitteen varmistaminen
- kertotaulut 1 - 10
- opetellaan kertomaan allekkain
- peruslaskutoimitukset

- lauseke
- laskujärjestykseen tutustuminen
- murtoluvun käsite toiminnallisesti

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmeja ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

- jakokulma, yksiköittäin jakaminen
- 1 - numeroinen kertoja ja jakaja
- tutustutaan pyöristämiseen
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku (samannimiset)
- kellonajat

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja pääättelemällä ja kokeilemalla.

- tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- yksikönmuunnoksia
- tutkitaan tarkemmin tasokuvioita
- piirin laskeminen
- koordinaatiston 1. neljännes
- suoran suhteen peilaaminen
- havaitaan kierto- ja siirtosymmetrioita esim. ympäristössä tai taiteessa

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella pääättelemällä, onko tapahtuma mahdollon, mahdollinen vai varma.

- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5

T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T8	S2	L1, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

- yksikönmuunnoksia
- tutkitaan tarkemmin tasokuvioita
- piirin laskeminen
- koordinaatiston 1. neljännes
- suoran suhteen peilaaminen
- havaitaan kierto- ja siirtosymmetrioita esim. ympäristössä tai taiteessa

- tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta

- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla

- jakokulma, yksiköittäin jakaminen
- 1 - numeroinen kertoja ja jakaja
- tutustutaan pyöristämiseen
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku (samannimiset)
- kellonajat

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.

- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita

- yksikönmuunnoksia
- tutkitaan tarkemmin tasokuvioita
- piirin laskeminen
- koordinaatiston 1. neljännes
- suoran suhteen peilaaminen
- havaitaan kierto- ja siirtosymmetrioita esim. ympäristössä tai taiteessa

- jakokulma, yksiköittäin jakaminen
- 1 - numeroinen kertoja ja jakaja
- tutustutaan pyöristämiseen
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku (samannimiset)
- kellonajat

- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla

- tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

- jakokulma, yksiköittäin jakaminen
- 1 - numeroinen kertoja ja jakaja
- tutustutaan pyöristämiseen
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku (samannimiset)
- kellonajat

- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla

- tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta
- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- ohjelmoinnin ja koodauksen alkeita
- yksikönmuunnoksia
- tutkitaan tarkemmin tasokuvioita
- piirin laskeminen
- koordinaatiston 1. neljännes
- suoran suhteen peilaaminen
- havaitaan kierto- ja siirtosymmetrioita esim. ympäristössä tai taiteessa

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.

- jakokulma, yksiköittäin jakaminen
- 1 - numeroinen kertoja ja jakaja
- tutustutaan pyöristämiseen
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku (samannimiset)
- kellonajat

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosenttien käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.

- kokonaisluvut - positiiviset ja negatiiviset luvut
- allekkainkertolasku kaksinumeroisella kertojalla
- murtolukujen kertolasku (kertojana luonnollinen luku)
- tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää
- harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla
- tutustutaan prosenttilukuun ja prosenttiarvoon
- tutustutaan murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttiluvun välisiin yhteyksiin

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännön mukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja pääättelemällä ja kokeilemalla.

- jatketaan lukujonoa säännön mukaan

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- suorakulmion, kolmion, neliön pinta-ala ja piiri
- luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin
- suurennus ja pienennös

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdollinen, mahdollinen vai varma.

- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla
- tutustutaan todennäköisyyteen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T9	S2	L1, L4
T11	S4	L4, L5
T12	S4	L1, L3, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

- kokonaisluvut - positiiviset ja negatiiviset luvut

- allekkainkertolasku kaksinumeroisella kertojalla
- murtolukujen kertolasku (kertojana luonnollinen luku)
- tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää
- harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla
- tutustutaan prosenttilukuun ja prosenttiarvoon
- tutustutaan murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttiluvun välisiin yhteyksiin

- jatketaan lukujonoa säännön mukaan

- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä

- suorakulmion, kolmion, neliön pinta-ala ja piiri
- luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin
- suurennus ja pienennös

- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla
- tutustutaan todennäköisyyteen

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.

- jatketaan lukujonoa säännön mukaan

- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla
- tutustutaan todennäköisyyteen

- kokonaisluvut - positiiviset ja negatiiviset luvut
- allekkainkertolasku kaksinumeroisella kertojalla
- murtolukujen kertolasku (kertojana luonnollinen luku)
- tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää
- harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla
- tutustutaan prosenttilukuun ja prosenttiarvoon
- tutustutaan murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttiluvun välisiin yhteyksiin

- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä
- suorakulmion, kolmion, neliön pinta-ala ja piiri
- luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin
- suurennus ja pienennös

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.

- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä
- jatketaan lukujonoa säännön mukaan
- suorakulmion, kolmion, neliön pinta-ala ja piiri
- luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin
- suurennus ja pienennös
- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla
- tutustutaan todennäköisyyteen
- kokonaisluvut - positiiviset ja negatiiviset luvut
- allekkainkertolasku kaksinumeroisella kertojalla
- murtolukujen kertolasku (kertojana luonnollinen luku)
- tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää
- harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla
- tutustutaan prosenttilukuun ja prosenttiarvoon
- tutustutaan murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttiluvun välisiin yhteyksiin

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

- suorakulmion, kolmion, neliön pinta-ala ja piiri
- luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin
- suurennus ja pienennös
- harjoitellaan vertailu- ja luokittelutaitoja
- löydetään yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä
- tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla
- tutustutaan todennäköisyyteen
- kokonaisluvut - positiiviset ja negatiiviset luvut
- allekkainkertolasku kaksinumeroisella kertojalla
- murtolukujen kertolasku (kertojana luonnollinen luku)
- tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää
- harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla
- tutustutaan prosenttilukuun ja prosenttiarvoon
- tutustutaan murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttiluvun välisiin yhteyksiin
- jatketaan lukujonoa säännön mukaan

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja.

- kokonaisluvut - positiiviset ja negatiiviset luvut
- allekkainkertolasku kaksinumeroisella kertojalla
- murtolukujen kertolasku (kertojana luonnollinen luku)
- tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää

- harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla
- tutustutaan prosenttilukuun ja prosenttiarvoon
- tutustutaan murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttiluvun välisiin yhteyksiin

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geometrian käsitteet ja geometrinen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.

- suorakulmion, kolmion, neliön pinta-ala ja piiri
- luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin
- suurennus ja pienennös

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.

- suorakulmion, kolmion, neliön pinta-ala ja piiri
- luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin
- suurennus ja pienennös

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

- syvennetään vertailu- ja luokittelutaitoja

- syvennetään taitoja havaita syy- ja seuraussuhteita
- tuloksen suuruusluokan ja järkevyyden arviointia
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

- kaksinumeroinen jakaja
- desimaalilukujen kerto- ja jakolasku
- pyöristäminen
- harjoitellaan prosenttiluvun ja -arvon laskemista yksinkertaisissa tapauksissa
- murtolukujen kertolasku - kertojana luonnollinen luku

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännön mukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja pääättelemällä ja kokeilemalla.

- tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen kokeilemalla

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin
- suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia
- koordinaatisto
- tutustutaan mittakaavaan
- tutustutaan aikavyöhykkeisiin

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

- käsitellään tyyppiarvo ja keskiarvo
- tutustutaan todennäköisyyslaskentaan

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3
T13	S5	L4, L5
T14	S1	L1, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia
--	--

- käsitellään tyyppi-arvo ja keskiarvo
- tutustutaan todennäköisyyslaskentaan
- kaksinumeroinen jakaja
- desimaalilukujen kerto- ja jakolasku
- pyöristäminen
- harjoitellaan prosenttiluvun ja -arvon laskemista yksinkertaisissa tapauksissa
- murtolukujen kertolasku - kertojana luonnollinen luku
- syvennetään vertailu- ja luokittelutaitoja
- syvennetään taitoja havaita syy- ja seuraussuhteita
- tuloksen suuruusluokan ja järkevyyden arviointia
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä
- tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen kokeilemalla
- tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin
- suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia
- koordinaatisto
- tutustutaan mittakaavaan
- tutustutaan aikavyöhykkeisiin

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä

- tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen kokeilemalla
- käsitellään tyyppi-arvo ja keskiarvo
- tutustutaan todennäköisyyslaskentaan
- syvennetään vertailu- ja luokittelutaitoja
- syvennetään taitoja havaita syy- ja seuraussuhteita
- tuloksen suuruusluokan ja järkevyyden arviointia

- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä
- kaksinumeroinen jakaja
- desimaalilukujen kerto- ja jakolasku
- pyöristäminen
- harjoitellaan prosenttiluvun ja -arvon laskemista yksinkertaisissa tapauksissa
- murtolukujen kertolasku - kertojana luonnollinen luku
- tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin
- suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia
- koordinaatisto
- tutustutaan mittakaavaan
- tutustutaan aikavyöhykkeisiin

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.

- tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin
- suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia
- koordinaatisto
- tutustutaan mittakaavaan
- tutustutaan aikavyöhykkeisiin
- kaksinumeroinen jakaja
- desimaalilukujen kerto- ja jakolasku
- pyöristäminen
- harjoitellaan prosenttiluvun ja -arvon laskemista yksinkertaisissa tapauksissa
- murtolukujen kertolasku - kertojana luonnollinen luku
- tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen kokeilemalla
- syvennetään vertailu- ja luokittelutaitoja
- syvennetään taitoja havaita syy- ja seuraussuhteita

- tuloksen suuruusluokan ja järkevyyden arviointia
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä
- käsitellään tyyppi-arvo ja keskiarvo
- tutustutaan todennäköisyyslaskentaan

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.

- tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen kokeilemalla
- kaksinumeroinen jakaja
- desimaalilukujen kerto- ja jakolasku
- pyöristäminen
- harjoitellaan prosenttiluvun ja -arvon laskemista yksinkertaisissa tapauksissa
- murtolukujen kertolasku - kertojana luonnollinen luku
- tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin
- suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia
- koordinaatisto
- tutustutaan mittakaavaan
- tutustutaan aikavyöhykkeisiin
- käsitellään tyyppi-arvo ja keskiarvo
- tutustutaan todennäköisyyslaskentaan
- syvennetään vertailu- ja luokittelutaitoja
- syvennetään taitoja havaita syy- ja seuraussuhteita
- tuloksen suuruusluokan ja järkevyyden arviointia
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiä.

- käsitellään tyyppiä ja keskiarvo
- tutustutaan todennäköisyyslaskentaan

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmoinnissa graafisessa ohjelmointiympäristössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

- syvennetään vertailu- ja luokittelutaitoja
- syvennetään taitoja havaita syy- ja seuraussuhteita
- tuloksen suuruusluokan ja järkevyyden arviointia
- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmointia graafisessa ympäristössä

35.6.11. Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäristön materiaalisesta maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämäntilanne, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestäväen kehityksen näkökulmista.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneilyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

- Suunnittelun lähtökohtana ovat moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen ja muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Käsityön opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisia teemoja.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä. Oppilaan työsuunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. Töiden suunnitelmat kootaan oppilaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- mittaaminen ja merkitseminen (kaava)
- pensselin käyttö
- koneompelun alkeet (mm. perehtyminen ompelukoneen käyttöön, ompelukoneajokortin suorittaminen)
- virtapiiri (elektroniikan alkeita)
- silittäminen
- metallin taivuttaminen

- lankatöiden alkeet (mm. neulomisen ja virkkauksen alkeet, silmukoiden luominen ja työn päättely, oikea silmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka)
- Käsityöstä riippuen työhön sisällytetään mahdollisuuksien mukaan eri tekniikoita (esim. huovutusta, kankaanpainantaa, kirjontaa).
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
- Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä (esim. koodaus).

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

- Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Suunnitelma ja kuva valmiista työstä talletetaan esim. oppilaan portfolioon tai kasvunkansioon.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T6	S1, S2, S6	L5
T7	S6	L1, L4, L7

T8	S1, S2, S3, S5	L1, L3, L7
----	----------------	------------

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

- Annetaan tilaa oppilaan omille ideoille, yrityksille ja erehdyksille.
- Hyödynnetään Hailuotoa ympäristönä ainakin yhden oppimistehtävän lähtökohtana.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Suunnitelma ja kuva valmiista työstä talletetaan esim. oppilaan portfolioon tai kasvunkansioon.
- Suunnittelun lähtökohtana ovat moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen ja muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Käsityön opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisia teemoja.
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä. Oppilaan työsuunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. Töiden suunnitelmat kootaan oppilaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
- Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä (esim. koodaus).

Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- mittaaminen ja merkitseminen (kaava)
- pensselin käyttö

- koneompelun alkeet (mm. perehtyminen ompelukoneen käyttöön, ompelukoneajokortin suorittaminen)
- virtapiiri (elektroniikan alkeita)
- silittäminen
- metallin taivuttaminen
- lankatöiden alkeet (mm. neulomisen ja virkkauksen alkeet, silmukoiden luominen ja työn päättely, oikea silmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka)
- Käsityöstä riippuen työhön sisällytetään mahdollisuuksien mukaan eri tekniikoita (esim. huovutusta, kankaanpainantaa, kirjontaa).
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

- Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti (ideointi, kokeilu, suunnittelu, tekeminen ja esittely) ja ohjataan oppilasta tekniikka- ja materiaalikokeiluissa.
- Oppimisen kannalta lopputulos ei ole ainoa tavoite, vaan prosessi itsessään on myös tärkeä oppimisen väline.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä.

Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- mittaaminen ja merkitseminen (kaava)
- pensselin käyttö
- koneompelun alkeet (mm. perehtyminen ompelukoneen käyttöön, ompelukoneajokortin suorittaminen)
- virtapiiri (elektroniikan alkeita)
- silittäminen
- metallin taivuttaminen
- lankatöiden alkeet (mm. neulomisen ja virkkauksen alkeet, silmukoiden luominen ja työn päättely, oikea silmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka)
- Käsityöstä riippuen työhön sisällytetään mahdollisuuksien mukaan eri tekniikoita (esim. huovutusta, kankaanpainantaa, kirjontaa).
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

- Suunnittelun lähtökohtana ovat moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
  - Tutustutaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita.
  - Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen ja muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
  - Käsityön opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisia teemoja.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
  - Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä (esim. koodaus).
- Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
  - Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
  - Suunnitelma ja kuva valmiista työstä talletetaan esim. oppilaan portfolioon tai kasvunkansioon.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä. Oppilaan työsuunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. Töiden suunnitelmat kootaan oppilaan portfolioon/kasvunkansioon.
  - Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä.

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

- Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa on edelleen merkittävä, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
- Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä (esim. koodaus).

Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- mittaaminen ja merkitseminen (kaava)
- pensselin käyttö
- koneompelun alkeet (mm. perehtyminen ompelukoneen käyttöön, ompelukoneajokortin suorittaminen)
- virtapiiri (elektroniikan alkeita)
- silittäminen
- metallin taivuttaminen
- lankatöiden alkeet (mm. neulomisen ja virkkauksen alkeet, silmukoiden luominen ja työn päättely, oikea silmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka)

- Käsityöstä riippuen työhön sisällytetään mahdollisuuksien mukaan eri tekniikoita (esim. huovutusta, kankaanpainantaa, kirjontaa).
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.
- Suunnittelun lähtökohtana ovat moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen ja muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Käsityön opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisia teemoja.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä. Oppilaan työsuunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. Töiden suunnitelmat kootaan oppilaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä.

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

- Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti materiaaleja, tekniikoita ja laitteiden kokeilua.
- Opetuksessa käytetään asianmukaista termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä itse.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä.

Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- mittaaminen ja merkitseminen (kaava)
- pensselin käyttö
- koneompelelun alkeet (mm. perehtyminen ompelukoneen käyttöön, ompelukoneajokortin suorittaminen)
- virtapiiri (elektroniikan alkeita)
- silittäminen

- metallin taivuttaminen
- lankatöiden alkeet (mm. neulomisen ja virkkauksen alkeet, silmukoiden luominen ja työn päättely, oikea silmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka)
- Käsityöstä riippuen työhön sisällytetään mahdollisuuksien mukaan eri tekniikoita (esim. huovutusta, kankaanpainantaa, kirjontaa).
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

- Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen käsityöprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan.
- Tuetaan oppilaan aktiivista roolia ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa.
- Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työvälineiden sekä työtilojen käyttöön sekä ryhmässä toimimiseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
- Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä (esim. koodaus).
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä.

Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- mittaaminen ja merkitseminen (kaava)
- pensselin käyttö
- koneompelun alkeet (mm. perehtyminen ompelukoneen käyttöön, ompelukoneajokortin suorittaminen)
- virtapiiri (elektroniikan alkeita)
- silittäminen
- metallin taivuttaminen
- lankatöiden alkeet (mm. neulomisen ja virkkauksen alkeet, silmukoiden luominen ja työn päättely, oikea silmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka)
- Käsityöstä riippuen työhön sisällytetään mahdollisuuksien mukaan eri tekniikoita (esim. huovutusta, kankaanpainantaa, kirjontaa).

- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.
- Suunnittelun lähtökohtana ovat moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen ja muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Käsiyön opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisia teemoja.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä. Oppilaan työsuunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. Töiden suunnitelmat kootaan oppilaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä.

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

- Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä. Oppilaan työsuunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. Töiden suunnitelmat kootaan oppilaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä.
- Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Suunnitelma ja kuva valmiista työstä talletetaan esim. oppilaan portfolioon tai kasvunkansioon.
- Suunnittelun lähtökohtana ovat moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen ja muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.

- Käsityön opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisia teemoja.

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissa.
- Harjoitellaan itse- ja vertaisarvointia.
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa.
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan omista lähtökohdista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

- Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Suunnitelma ja kuva valmiista työstä talletetaan esim. oppilaan portfolioon tai kasvunkansioon.

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti

- Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön.
- Opetellaan etsimään ympäristöstä käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

- Suunnittelun lähtökohtana ovat moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen ja muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Käsityön opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisia teemoja.

Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:

- mittaaminen ja merkitseminen (kaava)
- pensselin käyttö
- koneompelun alkeet (mm. perehtyminen ompelukoneen käyttöön, ompelukoneajokortin suorittaminen)
- virtapiiri (elektroniikan alkeita)
- silittäminen

- metallin taivuttaminen
  - lankatöiden alkeet (mm. neulomisen ja virkkauksen alkeet, silmukoiden luominen ja työn päättely, oikea silmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka)
  - Käsityöstä riippuen työhön sisällytetään mahdollisuuksien mukaan eri tekniikoita (esim. huovutusta, kankaanpainantaa, kirjontaa).
  - Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua, edelleen ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
  - Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.
-
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä. Oppilaan työsuunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. Töiden suunnitelmat kootaan oppilaan portfolioon/kasvunkansioon.
  - Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä.
-
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
  - Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
  - Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumusominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana oman työn toteutusta.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelun lähtökohtana voi olla muiden oppiaineiden sisältöjä tai ajankohtainen tema.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä. Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - kaava ja levityskuva
  - teknisen piirtämisen perusteita
  - koneompeluun liittyviä saumarakenteita ja keskeisiä käsitteitä (esim. sauma, käänne, päärme, huolittelu, saumanvara, langansuunta)
  - ompelutöissä tarvittavien työvälineiden nimistö (mm. mittaliisa, mittanauha, ratkoja, erilaiset neulat)
  - neulonnan tekniikoista syventäminen (mm. harjoitellaan oikean ja nurjan silmukan neulomista, työn päättelyä ja värin vaihtamista)
  - virkkauksen perusteiden syventäminen (mm. eri silmukoiden harjoittelu)
  - käsityön valmistusprosessiin pyritään sisällyttämään jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta, kirjonta, huovutus, solmubatiikki)
  - puun lastuaminen
  - elektroniikan perusteita (komponentteja)
  - erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyöntimeistit)
  - poraaminen (esim. akkuporakone)
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
- Harjoitellaan ohjelmoinnin mahdollisuuksia käsitöissä (esim. koodaus).

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Suunnitelma työvaiheineen sekä kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T6	S1, S2, S6	L5
T7	S6	L1, L4, L7
T8	S1, S2, S3, S5	L1, L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

- Annetaan tilaa oppilaan omille ideoille, yrityksille ja erehdyksille.
- Hyödynnetään saaristolaisuutta ja merellistä ympäristöä ainakin yhden oppimistehtävän lähtökohtana.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - kaava ja levityskuva
  - teknisen piirtämisen perusteita
  - koneompeluun liittyviä saumarakenteita ja keskeisiä käsitteitä (esim. sauma, käänne, pääärme, huolittelu, saumanvara, langansuunta)
  - ompelutöissä tarvittavien työvälineiden nimistö (mm. mittaliisa, mittanauha, ratkoja, erilaiset neulat)
  - neulonnan tekniikoista syventäminen (mm. harjoitellaan oikean ja nurjan silmukan neulomista, työn päättelyä ja värin vaihtamista)
  - virkkauksen perusteiden syventäminen (mm. eri silmukoiden harjoittelu)

- käsityön valmistusprosessiin pyritään sisällyttämään jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta, kirjonta, huovutus, solmubatiikki)
  - puun lastuaminen
  - elektroniikan perusteita (komponentteja)
  - erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyöntimeistit)
  - poraaminen (esim. akkuporakone)
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
  - Tutustutaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
  - Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana oman työn toteutusta.
  - Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyytlejä.
  - Suunnittelun lähtökohtana voi olla muiden oppiaineiden sisältöjä tai ajankohtainen tema.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
  - Harjoitellaan ohjelmoinnin mahdollisuuksia käsitöissä (esim. koodaus).
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
  - Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
  - Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä.
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
  - Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
  - Suunnitelma työvaiheeseen sekä kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/ kasvunkansioon.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä. Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
  - Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

- Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti (ideointi, kokeilu, suunnittelu, tekeminen ja esittely) ohjaten oppilasta edelleen eri tekniikka- ja materiaalikokeiluihin.
- Oppimisen kannalta lopputulos ei ole ainut tavoite.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
--	---

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
  - Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana oman työn toteutusta.
  - Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyytlejä.
  - Suunnittelun lähtökohtana voi olla muiden oppiaineiden sisältöjä tai ajankohtainen teema.
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
  - Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
  - Suunnitelma työvaiheineen sekä kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
  - Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
  - Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä. Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
  - Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
  - Harjoitellaan ohjelmoinnin mahdollisuuksia käsitöissä (esim. koodaus).
- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
    - kaava ja levityskuva
    - teknisen piirtämisen perusteita
    - koneompeluun liittyviä saumarakenteita ja keskeisiä käsitteitä (esim. sauma, käänne, pääärme, huolittelu, saumanvara, langansuunta)
    - ompelutöissä tarvittavien työvälineiden nimistö (mm. mittaliisa, mittanauha, ratkoja, erilaiset neulat)
    - neulonnan tekniikoista syventäminen (mm. harjoitellaan oikean ja nurjan silmukan neulomista, työn päättelyä ja värin vaihtamista)
    - virkkauksen perusteiden syventäminen (mm. eri silmukoiden harjoittelu)
    - käsityön valmistusprosessiin pyritään sisällyttämään jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta, kirjonta, huovutus, solmubatiikki)
    - puun lastuaminen
    - elektroniikan perusteita (komponentteja)
    - erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyöntimeistit)
    - poraaminen (esim. akkuporakone)
  - Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.

- Tutustutaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa on edelleen merkittävä. Oppilaan oma osuus työn suunnittelussa ja toteutuksessa kasvaa taitojen karttuessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
- Harjoitellaan ohjelmoinnin mahdollisuuksia käsitöissä (esim. koodaus).
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana oman työn toteutusta.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelun lähtökohtana voi olla muiden oppiaineiden sisältöjä tai ajankohtainen tema.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä. Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.
- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - kaava ja levityskuva
  - teknisen piirtämisen perusteita
  - koneempeluun liittyviä saumarakenteita ja keskeisiä käsitteitä (esim. sauma, käänne, pääärme, huolittelu, saumanvara, langansuunta)
  - ompelutöissä tarvittavien työvälineiden nimistö (mm. mittaliisa, mittanauha, ratkoja, erilaiset neulat)
  - neulonnan tekniikoista syventäminen (mm. harjoitellaan oikean ja nurjan silmukan neulomista, työn päättelyä ja värien vaihtamista)
  - virkkauksen perusteiden syventäminen (mm. eri silmukoiden harjoittelu)
  - käsityön valmistusprosessiin pyritään sisällyttämään jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta, kirjonta, huovutus, solmubatiikki)
  - puun lastuaminen
  - elektroniikan perusteita (komponentteja)
  - erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyöntimeistit)
  - poraaminen (esim. akkuporakone)

- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

- Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti materiaaleja, tekniikoita ja laitteiden kokeilua.
- Opetuksessa käytetään asianmukaista termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä itse.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä.
- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - kaava ja levityskuva
  - teknisen piirtämisen perusteita
  - koneompeluun liittyviä saumarakenteita ja keskeisiä käsitteitä (esim. sauma, käänne, päärme, huolittelu, saumanvara, langansuunta)
  - ompelutöissä tarvittavien työvälineiden nimistö (mm. mittaliisa, mittanauha, ratkoja, erilaiset neulat)
  - neulonnan tekniikoista syventäminen (mm. harjoitellaan oikean ja nurjan silmukan neulomista, työn päättelyä ja värin vaihtamista)
  - virkkauksen perusteiden syventäminen (mm. eri silmukoiden harjoittelu)
  - käsityön valmistusprosessiin pyritään sisällyttämään jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta, kirjonta, huovutus, solmubatiikki)
  - puun lastuaminen
  - elektroniikan perusteita (komponentteja)
  - erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyöntimeistit)
  - poraaminen (esim. akkuporakone)
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

- Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen käsityöprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan.
- Tuetaan oppilaan aktiivista roolia ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa.
- Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työvälineiden sekä työtilojen käyttöön.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä. Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.
- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - kaava ja levityskuva
  - teknisen piirtämisen perusteita
  - koneompeluun liittyviä saumarakenteita ja keskeisiä käsitteitä (esim. sauma, käänne, pääärme, huolittelu, saumanvara, langansuunta)
  - ompelutöissä tarvittavien työvälineiden nimistö (mm. mittaliisa, mittanauha, ratkoja, erilaiset neulat)
  - neulonnan tekniikoista syventäminen (mm. harjoitellaan oikean ja nurjan silmukan neulomista, työn päättelyä ja värin vaihtamista)
  - virkkauksen perusteiden syventäminen (mm. eri silmukoiden harjoittelu)
  - käsityön valmistusprosessiin pyritään sisällyttämään jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta, kirjonta, huovutus, solmubatiikki)
  - puun lastuaminen
  - elektroniikan perusteita (komponentteja)
  - erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyöntimeistit)
  - poraaminen (esim. akkuporakone)
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja -teoksia.
- Harjoitellaan ohjelmoinnin mahdollisuuksia käsitöissä (esim. koodaus).

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä.
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana oman työn toteutusta.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelun lähtökohtana voi olla muiden oppiaineiden sisältöjä tai ajankohtainen teema.

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja (esim. suunnitelman ja kuvan liittäminen portfolioon/kasvunkansioon).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana oman työn toteutusta.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelun lähtökohtana voi olla muiden oppiaineiden sisältöjä tai ajankohtainen teema.
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Suunnitelma työvaiheineen sekä kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä. Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestyks.

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissa.
- Harjoitellaan itse- ja vertaisarviointia.
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa.
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan omista lähtökohdista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Suunnitelma työvaiheineen sekä kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti

- Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön.
- Opetellaan etsimään ympäristöstä käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana oman työn toteutusta.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelun lähtökohtana voi olla muiden oppiaineiden sisältöjä tai ajankohtainen teema.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä. Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestyksen.

- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnon- ja kierrätysmateriaalit) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - kaava ja levityskuva
  - teknisen piirtämisen perusteita
  - koneompeluun liittyviä saumarakenteita ja keskeisiä käsitteitä (esim. sauma, käänne, pääärme, huolittelu, saumanvara, langansuunta)
  - ompelutöissä tarvittavien työvälineiden nimistö (mm. mittaliisa, mittanauha, ratkoja, erilaiset neulat)
  - neulonnan tekniikoista syventäminen (mm. harjoitellaan oikean ja nurjan silmukan neulomista, työn päättelyä ja värin vaihtamista)
  - virkkauksen perusteiden syventäminen (mm. eri silmukoiden harjoittelu)
  - käsityön valmistusprosessiin pyritään sisällyttämään jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta, kirjonta, huovutus, solmubatiikki)
  - puun lastuaminen
  - elektroniikan perusteita (komponentteja)

- erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyöntimeistit)
- poraaminen (esim. akkuporakone)
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Tutustutaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin.
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumusominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Perehdytään materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelussa integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjä hyödyntäen monipuolisesti myös ajankohtaisia teemoja.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (esim. suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja

toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) edellä opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, petsaaminen, lakkaaminen, öljyäminen, muovaaminen
  - liitokset (esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos)
  - robotiikkaan tutustuminen
  - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Perehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Tutustutaan johonkin ohjelmointialustaan tai -opetussarjaan esim. valmiit robotiikkasarjat.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Harjoitellaan työvaiheiden dokumentointia visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma työvaiheeseen ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5

T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T6	S1, S2, S6	L5
T7	S6	L1, L4, L7
T8	S1, S2, S3, S5	L1, L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

- Annetaan tilaa oppilaan omille ideoille, yrityksille ja erehdyksille.
- Ainakin yhden oppimistehtävän tulee painottua keksimiseen ja luovuuden käyttöön.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) edellä opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, petsaaminen, lakkaaminen, öljyäminen, muovaaminen
  - liitokset (esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos)
  - robotiikkaan tutustuminen
  - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Pehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Tutustutaan johonkin ohjelmointialustaan tai -opetussarjaan esim. valmiit robotiikkasarjat.
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Harjoitellaan työvaiheiden dokumentointia visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma työvaiheeseen ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (esim. suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Perehdytään materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelussa integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjä hyödyntäen monipuolisesti myös ajankohtaisia teemoja.
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään.

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

- Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti (ideointi, kokeilu, suunnittelu, tekeminen ja esittely) painottaen työsuunnitelmaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Tutustutaan johonkin ohjelmointialustaan tai -opetussarjaan esim. valmiit robotiikkasarjat.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (esim. suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään.
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Perehdytään materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelussa integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjä hyödyntäen monipuolisesti myös ajankohtaisia teemoja.
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Harjoitellaan työvaiheiden dokumentointia visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma työvaiheineen ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) edellä opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, petsaaminen, lakkaaminen, öljyäminen, muovaaminen
  - liitokset (esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos)
  - robotiikkaan tutustuminen
  - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Pehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa vähenee. Taitojen karttuessa oppilaan oma rooli työn suunnittelussa ja toteuttamisessa kasvaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (esim. suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Pehdytään materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelussa integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjä hyödyntäen monipuolisesti myös ajankohtaisia teemoja.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Tutustutaan johonkin ohjelmointialustaan tai -opetussarjaan esim. valmiit robotiikkasarjat.
- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) edellä opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, petsaaminen, lakkaaminen, öljyäminen, muovaaminen
  - liitokset (esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos)
  - robotiikkaan tutustuminen
  - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö

- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Perehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

- Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään entistä monipuolisemmin materiaaleja, tekniikoita ja laitteiden kokeilua.
- Opetuksessa käytetään asianmukaista termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä omassa suunnitelmassaan.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) edellä opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, petsaaminen, lakkaaminen, öljyäminen, muovaaminen
  - liitokset (esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos)
  - robotiikkaan tutustuminen
  - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Perehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

- Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen käsityöprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan.
- Oppilaalla on aktiivinen rooli ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa.
- Käytetään oikeita ja turvallisia työvälineitä sekä toimitaan turvallisesti eri työtiloissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien

laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
- Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Pehdytään materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Suunnittelussa integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjä hyödyntäen monipuolisesti myös ajankohtaisia teemoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (esim. suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Tutustutaan johonkin ohjelmointialustaan tai -opetussarjaan esim. valmiit robotiikkasarjat.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) edellä opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, petsaaminen, lakkaaminen, öljyäminen, muovaaminen
  - liitokset (esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos
  - robotiikkaan tutustuminen
  - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Pehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

- Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja (esim. piirto- ja suunnitteluohjelmia).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (esim. suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
  - Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.
-
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
  - Perehdytään materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen.
  - Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
  - Suunnittelussa integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjä hyödyntäen monipuolisesti myös ajankohtaisia teemoja.
-
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
  - Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
  - Harjoitellaan työvaiheiden dokumentointia visuaalisesti ja sanallisesti.
  - Suunnitelma työvaiheineen ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissa.
- Käytetään itse- ja vertaisarviointia osana kokonaisarviointia.
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa.
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan omista lähtökohdista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia.
- Harjoitellaan työvaiheiden dokumentointia visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma työvaiheineen ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti

- Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön.
- Etsitään ympäristöstä käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
  - Perehdytään materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen.
  - Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
  - Suunnittelussa integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjä hyödyntäen monipuolisesti myös ajankohtaisia teemoja.
- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa.
  - Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan.
  - Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (esim. suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
  - Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys.
- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) edellä opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
    - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, petsaaminen, lakkaaminen, öljyminen, muovaaminen
    - liitokset (esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos)
    - robotiikkaan tutustuminen
    - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö
  - Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
  - Perehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Sovelletaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana ideointia.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje.
- Syvennetään luonnostelutaitoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
- • poraaminen (pylväsporakone)
- • koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
- • tietokonepohjainen 3D -tuotesuunnitteluohjelma
- • teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
- • kolmiulotteinen rakenne
- • metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus)
- • Tutkitaan ja testataan tekstiilimateriaalien ominaisuuksia ja rakennetta (esim. polttokokeen, venytys- ja palautuskokeiden avulla).
- • Monipuolistetaan tietoja luonnonkuiduista ja tutustutaan tekokuituihin, niiden eroavaisuuksiin esim. ompeluteknisesti ja hoito-ominaisuuksiltaan.
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti.
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Ymmärretään tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Kokeillaan jotakin ohjelmointialustaa tai -opetussarjaa esim. valmiita robotiikkasarjoja.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

- Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja.
- Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- Käytetään ja syvennetään käsityön peruskäsitteistöä.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja työohjeiden toteutumista osana itsearviointia.
- Dokumentoidaan työvaiheita visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma, työohje ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T6	S1, S2, S6	L5
T7	S6	L1, L4, L7
T8	S1, S2, S3, S5	L1, L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

- Annetaan tilaa oppilaan omille ideoille, yrityksille ja erehdyksille.
- Ainakin yhden oppimistehtävän tulee painottua keksimiseen ja luovuuden käyttöön.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
  - Sovelletaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana ideointia.
  - Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
  - Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja.
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
  - Kokeillaan jotakin ohjelmointialustaa tai -opetussarjaa esim. valmiita robotiikkasarjoja.
- Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja.
  - Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
  - Käytetään ja syvennetään käsityön peruskäsitteistöä.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
  - Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje.
  - Syvennetään luonnostelutaitoja.
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
  - Tarkastellaan suunnitelman ja työohjeiden toteutumista osana itsearviointia.
  - Dokumentoidaan työvaiheita visuaalisesti ja sanallisesti.
  - Suunnitelma, työohje ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
    - poraaminen (pylväsporakone)
    - koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
    - tietokonepohjainen 3D -tuotesuunnitteluohjelma
    - teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
    - kolmiulotteinen rakenne
    - metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus)
    - Tutkitaan ja testataan tekstiilimateriaalien ominaisuuksia ja rakennetta (esim. polttokokeen, venytys- ja palautuskokeiden avulla).
    - Monipuolistetaan tietoja luonnonkuiduista ja tutustutaan tekokuituihin, niiden eroavaisuuksiin esim. ompeluteknisesti ja hoito-ominaisuuksiltaan.
  - Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti.
  - Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
  - Ymmärretään tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

- Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti (ideointi, kokeilu, suunnittelu, tekeminen ja esittely).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Kokeillaan jotakin ohjelmointialustaa tai -opetussarjaa esim. valmiita robotiikkasarjoja.
- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja työohjeiden toteutumista osana itsearviointia.
- Dokumentoidaan työvaiheita visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma, työohje ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.
- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje.
- Syvennetään luonnostelutaitoja.
- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - poraaminen (pylväsporakone)
  - koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
  - tietokonepohjainen 3D -tuotesuunnitteluohjelma
  - teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
  - kolmiulotteinen rakenne
  - metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus)
  - Tutkitaan ja testataan tekstiilimateriaalien ominaisuuksia ja rakennetta (esim. polttokokeen, venytys- ja palautuskokeiden avulla).
  - Monipuolistetaan tietoja luonnonkuiduista ja tutustutaan tekokuituihin, niiden eroavaisuuksiin esim. ompeluteknisesti ja hoito-ominaisuuksiltaan.
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti.
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Ymmärretään tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Sovelletaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana ideointia.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja.
- Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja.
- Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- Käytetään ja syvennetään käsityön peruskäsitteistöä.

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

- Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa vähenee, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa.
- Oppilas osaa valmistaa omaan suunnitelman mukaisen tuotteen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
  - Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
  - Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
  - Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje.
  - Syvennetään luonnostelutaitoja.
-
- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
    - poraaminen (pylväsporakone)
    - koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
    - tietokonepohjainen 3D -tuotesuunnitteluohjelma
    - teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
    - kolmiulotteinen rakenne
    - metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus)
    - Tutkitaan ja testataan tekstiilimateriaalien ominaisuuksia ja rakennetta (esim. polttokokeen, venytys- ja palautuskokeiden avulla).
    - Monipuolistetaan tietoja luonnonkuiduista ja tutustutaan tekokuituihin, niiden eroavaisuuksiin esim. ompeluteknisesti ja hoito-ominaisuuksiltaan.
  - Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti.
  - Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
  - Ymmärretään tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.
-
- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
  - Sovelletaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana ideointia.
  - Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyytlejä.
  - Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja.
-
- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
  - Kokeillaan jotakin ohjelmointialustaa tai -opetussarjaa esim. valmiita robotiikkasarjoja.

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

- Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan, käyttämään ja yhdistämään entistä monipuolisemmin materiaaleja, tekniikoita ja laitteiden kokeilua.
- Oppilas käyttää asianmukaista termistöä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

- Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja.
- Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- Käytetään ja syvennetään käsityön peruskäsitteistöä.
- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - poraaminen (pylväsporakone)
  - koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
  - tietokonepohjainen 3D -tuotesuunnitteluohjelma
  - teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
  - kolmiulotteinen rakenne
  - metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus)
  - Tutkitaan ja testataan tekstiilimateriaalien ominaisuuksia ja rakennetta (esim. polttokokeen, venytys- ja palautuskokeiden avulla).
  - Monipuolistetaan tietoja luonnonkuiduista ja tutustutaan tekokuituihin, niiden eroavaisuuksiin esim. ompeluteknisesti ja hoito-ominaisuuksiltaan.
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti.
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Ymmärretään tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

- Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen käsityöprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan.
- Oppilaalla on aktiivinen rooli ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa.
- Käytetään oikeita ja turvallisia työvälineitä vastuullisesti sekä toimitaan turvallisesti eri työtiloissa.
- Tutustutaan yksinkertaisten arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteisiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata

yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja.
- Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- Käytetään ja syvennetään käsityön peruskäsitteistöä.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - poraaminen (pylväsporakone)
  - koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
  - tietokonepohjainen 3D -tuotesuunnitteluohjelma
  - teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
  - kolmiulotteinen rakenne
  - metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus)
  - Tutkitaan ja testataan tekstiilimateriaalien ominaisuuksia ja rakennetta (esim. polttokokeen, venytys- ja palautuskokeiden avulla).
  - Monipuolistetaan tietoja luonnonkuiduista ja tutustutaan tekokuituihin, niiden eroavaisuuksiin esim. ompeluteknisesti ja hoito-ominaisuuksiltaan.
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti.
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Ymmärretään tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Sovelletaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana ideointia.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyynejä.
- Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje.
- Syvennetään luonnostelutaitoja.

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia.
- Kokeillaan jotakin ohjelmointialustaa tai -opetussarjaa esim. valmiita robotiikkasarjoja.

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

- Dokumentoidaan prosessin eri vaiheet.
- Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. piirto- ja suunnitteluohjelmia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Sovelletaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana ideointia.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyylejä.
- Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje.
- Syvennetään luonnostelutaitoja.

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja työohjeiden toteutumista osana itsearviointia.
- Dokumentoidaan työvaiheita visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma, työohje ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissa.
- Käytetään itse- ja vertaisarviointia osana kokonaisarviointia.
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa.
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan omista lähtökohdista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.
- Tarkastellaan suunnitelman ja työohjeiden toteutumista osana itsearviointia.
- Dokumentoidaan työvaiheita visuaalisesti ja sanallisesti.
- Suunnitelma, työohje ja kuva valmiista työstä talletetaan portfolioon/kasvunkansioon.

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti

- Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön.
- Etsitään ympäristöstä käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä.
- Tutustutaan tuotteen elinkaareen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaareen.

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja (esim. puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, kierrätysmateriaali) sekä aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - poraaminen (pylväsporakone)
  - koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
  - tietokonepohjainen 3D -tuotesuunnitteluohjelma
  - teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
  - kolmiulotteinen rakenne
  - metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus)
  - Tutkitaan ja testataan tekstiilimateriaalien ominaisuuksia ja rakennetta (esim. polttokokeen, venytys- ja palautuskokeiden avulla).
  - Monipuolistetaan tietoja luonnonkuiduista ja tutustutaan tekokuituihin, niiden eroavaisuuksiin esim. ompeluteknisesti ja hoito-ominaisuuksiltaan.
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti.
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite.
- Ymmärretään tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

- Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi.
- Sovelletaan materiaalien taipumis- ja lujuusominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja sekä energian käyttöä osana ideointia.
- Yhdistetään tuotoksessa värien, pintojen, muotojen lisäksi kuvioita ja tyyliä.
- Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja.

- Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja.
- Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- Käytetään ja syvennetään käsityön peruskäsitteistöä.

- Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana.
- Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana.
- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos-pienennös-mittakaava). Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.
- Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje.
- Syvennetään luonnostelutaitoja.

35.6.12. Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Hailuodon koulun kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Englannin A-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Hailuodon koulussa vuosiluokilla 2-6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä (englanti) sekä B1-kielessä (ruotsi).

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden

saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet on kuvattu valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa. Oppimistilanteisiin tuodaan toiminnallisuutta ja autenttisuutta ikätasolle sopivasti. Pyritään käyttämään sähköisiä oppimisympäristöjä ovat aktiivisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki on kuvattu valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa. Oppilasta ohjataan osallistumaan aktiivisesti oman oppimisensa eriyttämiseen, asettamaan henkilökohtaisia tavoitteita ja tekemään valintoja opintoihinsa liittyen.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Arviointi kattaa kaikki kielitaidon osa-alueet, myös viestinnällisyyden ja ääntämisen arvioinnin.

Oppimista ja koetilanteita tarkastellaan onnistumisten kautta ja virheiden merkitystä oppimisessa arvostetaan.

Opettajan jatkuva arviointi on kannustavaa ja rohkaisevaa.

Itsearviointi ja vertaisarviointi on positiivista, ohjattua ja monipuolista. Vertaisarviointi on aluksi suullista, mutta jo vuosiluokalta 5 eteenpäin sekä suullista että kirjallista.

Itsearviointi kohdistuu vuosiluokilla 3-4 työtapoihin. Vuosiluokilla 5-6 pyritään siihen, että oppilas mahdollisesti pystyy muuttamaan toimintatapojaan tehokkaammiksi itsearviointin perusteella.

Itsearviointi vuosiluokalla 3:

- ohjatusti ja monipuolisesti harjoitellaan omista kotitehtävistä suoriutumisen itsearviointi

- oman kieltaidon itsearviointi

Itsearviointi vuosiluokalla 4:

- ohjatusti ja monipuolisesti jatketaan kotitehtävistä suoriutumisen itsearviointi
- oman kielitaidon itsearviointi
- aktiivinen, jatkuva sanojen ja sanonotojen opiskelutaitojen itsearviointi

Itsearviointi vuosiluokalla 5:

- harjoitellaan omista koulutehtävistä suoriutumista arvioidaan suhteessa saavutettuihin oppimistuloksiin
- oman kielitaidon itsearviointi
- yhä enenevässä määrin omien valittujen toimintatapojen toimivuuden itsearviointi
- itse asetettujen tavoitteiden sopivuuden itsearviointi

Itsearviointi vuosiluokalla 6:

- oman kielitaidon itsearviointi valtakunnallisten arviointikriteerien pohjalta
- omien valittujen toimintatapojen toimivuuden itsearviointi
- itse asetettujen tavoitteiden sopivuuden itsearviointi

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

Korostetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta: oppilas tutustuu minimipareihin, harjoittelee englannin perusäänteitä ja varmistuu niiden tunnistamisessa ja opettelee aktiivisesti niiden tuottamista- tarkastellaan lähiympäristön kieliä ja opetellaan erottamaan englannin kieli.

Nimien käyttö puhutellessa vahvistuu.

Vertaillaan suomen ja englannin kielen äänteitä ja sanojen erilaisuutta ja samankaltaisuutta.

Tarkastellaan englannin kielen esiintymistä omassa lähiympäristössä

Tutustutaan englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut).

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omassa ilmaisussa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Puhutun ja kirjoitetun kielen eroavuuksien aktiivinen tarkastelu alkaa.

Oppilas harjaantuu lukuläksyn (kuuntelu, tulkinta, ääneen lukeminen) ja sanaläksyn tekemiseen (muistaminen, ääntäminen, kirjoittaminen).

Oppilas harjoittelee sanakokeisiin valmistautumista ja niiden tekemistä sekä harjoittelee laajempaa koetta varten (viestintä, sanasto, kuuntelu, luettu).

Oppilaalla on vastuu huolehtia kirjoista, läksyjen merkitsemisestä ja tekemisestä.

Oppilas harjoittelee oppikirjan sanaston käyttöä.

Itsearviointi tarkentuu vähitellen tavoiteltuihin taitoihin.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Ääntämisen harjoittelua jatketaan (soinnillisuuden ja soinnittomuuden kuuleminen ja tuottaminen: aspiraatio, ö, ø, j, z, v, f). Tarkastellaan ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Oppilaiden kanssa yhdessä valitaan lisäksi yksi (esim. ajankohtainen) aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin.

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Tutustutaan perusrakenteisiin, substantiivieihin ja keskeisiin verbeihin ja adjektiiveihin sekä muutamiin prepositioihin ja pronomineihin. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6

T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L4
T9	S3	L2, L4
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

Ohjataan oppilasta huomaamaan lähiympäristön ja maailman kielellisen ja kulttuurillisen runsauden.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.

Korostetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta: oppilas tutustuu minimipareihin, harjoittelee englannin perusäänteitä ja varmistuu niiden tunnistamisessa ja opettelee aktiivisesti niiden tuottamista- tarkastellaan lähiympäristön kieliä ja opetellaan erottamaan englannin kieli.

Nimien käyttö puhuteltaessa vahvistuu.

Vertaillaan suomen ja englannin kielen äänteitä ja sanojen erilaisuutta ja samankaltaisuutta.

Tarkastellaan englannin kielen esiintymistä omassa lähiympäristössä

Tutustutaan englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut).

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia

Pyritään järjestämään erilaisia yhteyksiä englannin kielellä koulun ulkopuolelle.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Korostetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta: oppilas tutustuu minimipareihin, harjoittelee englannin perusäänteitä ja varmistuu niiden tunnistamisessa ja opettelee aktiivisesti niiden tuottamista- tarkastellaan lähiympäristön kieliä ja opetellaan erottamaan englannin kieli.

Nimien käyttö puhutellessa vahvistuu.

Vertaillaan suomen ja englannin kielen äänneitä ja sanojen erilaisuutta ja samankaltaisuutta.

Tarkastellaan englannin kielen esiintymistä omassa lähiympäristössä

Tutustutaan englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut).

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä

Tuetaan oppilaan oman kielellisen päättelykyvyn kehittymistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkiellensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

Korostetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta: oppilas tutustuu minimipareihin, harjoittelee englannin perusäänteitä ja varmistuu niiden tunnistamisessa ja opettelee aktiivisesti niiden tuottamista- tarkastellaan lähiympäristön kieliä ja opetellaan erottamaan englannin kieli.

Nimien käyttö puhutellessa vahvistuu.

Vertaillaan suomen ja englannin kielen äänneitä ja sanojen erilaisuutta ja samankaltaisuutta.

Tarkastellaan englannin kielen esiintymistä omassa lähiympäristössä

Tutustutaan englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut).

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Oppilas ymmärtää, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Korostetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta: oppilas tutustuu minimipareihin, harjoittelee englannin perusäänteitä ja varmistuu niiden tunnistamisessa ja opettelee aktiivisesti niiden tuottamista- tarkastellaan lähiympäristön kieliä ja opetellaan erottamaan englannin kieli.

Nimien käyttö puhutellessa vahvistuu.

Vertaillaan suomen ja englannin kielen äänneitä ja sanojen erilaisuutta ja samankaltaisuutta.

Tarkastellaan englannin kielen esiintymistä omassa lähiympäristössä

Tutustutaan englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut).

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Oppilas pystyy vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön ja opetuksessa korostuu myönteinen opiskeluilmapiiri ja yhdessä oppiminen.

Oppilas hahmottaa enemmän puhutun ja kirjoitetun kielen eroavaisuuksia.

Korostetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta.

Oppilas ennakoi tekstejä ja vuorovaikutustilanteita, esim. kuvien, tuttujen sanojen, intonaation, ilmeiden ja eleiden avulla).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

Puhutun ja kirjoitetun kielen eroavuuksien aktiivinen tarkastelu alkaa.

Oppilas harjaantuu lukuläksyn (kuuntelu, tulkinta, ääneen lukeminen) ja sanaläksyn tekemiseen (muistaminen, ääntäminen, kirjoittaminen).

Oppilas harjoittelee sanakokeisiin valmistautumista ja niiden tekemistä sekä harjoittelee laajempaa koetta varten (viestintä, sanasto, kuuntelu, luettu).

Oppilaalla on vastuu huolehtia kirjoista, läksyjen merkitsemisestä ja tekemisestä.

Oppilas harjoittelee oppikirjan sanaston käyttöä.

Itsearviointi tarkentuu vähitellen tavoiteltuihin taitoihin.

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten

Oppilas oppii lukuläksyn tekemisen (kuuntelu, tulkinta, ääneen lukeminen).

Oppilas oppii sanaläksyn tekemisen (muistaminen, ääntäminen, kirjoittaminen).

Oppilas oppii harjoittamaan muistiaan ja harjoittelee sanakokeiden tekemistä.

Oppilas harjoittelee erilaisia kielenopiskeluun liittyviä tehtävätyyppejä (viestintä, sanasto, kuuntelu, luettu).

Oppilaalla on vastuu huolehtia kirjoista, läksyjen merkitsemisestä ja tekemisestä.

Oppilas harjoittelee tehtävien tarkistamista ja niiden korjaamista.

Oppilas harjoittelee taitojensa itsearviointia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä

käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Puhutun ja kirjoitetun kielen eroavuuksien aktiivinen tarkastelu alkaa.

Oppilas harjaantuu lukuläksyn (kuuntelu, tulkinta, ääneen lukeminen) ja sanaläksyn tekemiseen (muistaminen, ääntäminen, kirjoittaminen).

Oppilas harjoittelee sanakokeisiin valmistautumista ja niiden tekemistä sekä harjoittelee laajempaa koetta varten (viestintä, sanasto, kuuntelu, luettu).

Oppilaalla on vastuu huolehtia kirjoista, läksyjen merkitsemisestä ja tekemisestä.

Oppilas harjoittelee oppikirjan sanaston käyttöä.

Itsearviointi tarkentuu vähitellen tavoiteltuihin työtaitoihin.

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Oppilas rohkaistuu itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Oppilas pystyy pari - ja ryhmiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.

Ääntämisen harjoittelua jatketaan (soinnillisuuden ja soinnittomuuden kuuleminen ja tuottaminen: aspiraatio, ð, θ, ʃ, ʒ, v, f). Tarkastellaan ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Oppilaiden kanssa yhdessä valitaan lisäksi yksi (esim. ajankohtainen) aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin.

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Tutustutaan perusrakenteisiin, substantiivieihin ja keskeisimpiin verbeihin ja adjektiiveihin sekä muutamiin prepositioihin ja pronomineihin. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja

Oppilas rohkaistuu itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Oppilas pystyy pari - ja ryhmiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A2.1: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
-------------------------------	--

Ääntämisen harjoittelua jatketaan (soinnillisuuden ja soinnittomuuden kuuleminen ja tuottaminen: aspiraatio, ð, θ, ʃ, ʒ, v, f). Tarkastellaan ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Oppilaiden kanssa yhdessä valitaan lisäksi yksi (esim. ajankohtainen) aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin.

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Tutustutaan perusrakenteisiin, substantiivieihin ja keskeisimpiin verbeihin ja adjektiiveihin sekä muutamiin prepositioihin ja pronomineihin. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita

Oppilas rohkaistuu itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Oppilas pystyy pari - ja ryhmittöihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A2.1: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Ääntämisen harjoittelua jatketaan (soinnillisuuden ja soinnittomuuden kuuleminen ja tuottaminen: aspiraatio, ð, θ, ʃ, ʒ, v, f). Tarkastellaan ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Oppilaiden kanssa yhdessä valitaan lisäksi yksi (esim. ajankohtainen) aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin.

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Tutustutaan perusrakenteisiin, substantiivieihin ja keskeisimpiin verbeihin ja adjektiiveihin sekä muutamiin prepositioihin ja pronomineihin. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita

Oppilas rohkaistuu ennakoimaan ja arvaamaan tekstien sisältöjä, vaikka tunnistaa vain osan sanoista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.

Ääntämisen harjoittelua jatketaan (soinnillisuuden ja soinnittomuuden kuuleminen ja tuottaminen: aspiraatio, ö, θ, f, ʒ, v, f). Tarkastellaan ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan tekstien ennakointia.

Oppilaiden kanssa yhdessä valitaan lisäksi yksi (esim. ajankohtainen) aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin.

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Tutustutaan perusrakenteisiin, substantiiveihin ja keskeisiin verbeihin ja adjektiveihin sekä muutamisiin prepositioihin ja pronomineihin. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Oppilas harjoittelee englannin perusäänteitä, varmistuu niiden tunnistamisessa ja opettelee aktiivisesti niiden tuottamista esim. tutustumalla minimipareihin.

Oppilas rohkaistuu kuvien tuella tuottamaan tuttuja ja yksinkertaisia peruslauseita (mallin mukaan).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa

soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Ääntämisen harjoittelua jatketaan (soinnillisuuden ja soinnittomuuden kuuleminen ja tuottaminen: aspiraatio, ð, θ, ʃ, ʒ, v, f). Tarkastellaan ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Oppilaiden kanssa yhdessä valitaan lisäksi yksi (esim. ajankohtainen) aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin.

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Tutustutaan perusrakenteisiin, substantiivieihin ja keskeisimpiin verbeihin ja adjektiiveihin sekä muutamii prepositioihin ja pronomineihin. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

Pohditaan suomen ja englannin vahvuuksia ja heikkouksia eri kulttuureihin ja ihmisiin tutustumisen näkökulmasta. Englannin kieli ja anglosaksinen kulttuuri on laajasti levinnyt, joten englannin taitaminen auttaa kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä ja ihmisten kohtaamista.

Jatketaan suomen ja englannin kielen yhtäläisyyksien havainnointia (esim. samankaltaiset sanat, sanaluokat).

Jatketaan suomen ja englannin eroavaisuuksien havainnointia (esim. artikkelit, do/does - apuverbit, prepositiot).

Tutustutaan erilaisiin englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut, ohjelmat).

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuih, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Vahvistetaan sanojen ja sanontojen opiskelua, mahdollisesti tutustutaan vaihtoehtoisii tapoihin opiskella sanoja (mahdollisesti tieto- ja viestintäteknologian tuki), havainnoidaan opeteltavana olevan sanaston puhutun ja kirjoitetun muodon eroavuuksia.

Vahvistetaan kotitehtävistä huolehtimista ja harjoitellaan kokeisiin valmistautumista (oppilaan oma vastuunotto lisääntyy).

Oppilaan itsearviointi ja vertaisarviointi vahvistuu, ja arviointi kohdistuu edelleen pääasiallisesti työtaitoihin.

Vahvistetaan oppikirjan sanaston käytön osaamista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L4
T9	S3	L2, L4
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalissa viestinnän kielenä

Ohjataan oppilasta huomaamaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurillinen runsaus.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä

	ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
--	--

Pohditaan suomen ja englannin vahvuuksia ja heikkouksia eri kulttuureihin ja ihmisiin tutustumisen näkökulmasta. Englannin kieli ja anglosaksinen kulttuuri on laajasti levinnyt, joten englannin taitaminen auttaa kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä ja ihmisten kohtaamista.

Jatketaan suomen ja englannin kielen yhtäläisyyksien havainnointia (esim. samankaltaiset sanat, sanaluokat).

Jatketaan suomen ja englannin eroavaisuuksien havainnointia (esim. artikkelit, do/does - apuverbit, prepositiot).

Tutustutaan erilaisiin englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut, ohjelmat).

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia

Pyritään järjestämään erilaisia yhteyksiä englannin kielellä koulun ulkopuolelle.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Pohditaan suomen ja englannin vahvuuksia ja heikkouksia eri kulttuureihin ja ihmisiin tutustumisen näkökulmasta. Englannin kieli ja anglosaksinen kulttuuri on laajasti levinnyt, joten englannin taitaminen auttaa kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä ja ihmisten kohtaamista.

Jatketaan suomen ja englannin kielen yhtäläisyyksien havainnointia (esim. samankaltaiset sanat, sanaluokat).

Jatketaan suomen ja englannin eroavaisuuksien havainnointia (esim. artikkelit, do/does - apuverbit, prepositiot).

Tutustutaan erilaisiin englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut, ohjelmat).

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä

Tuetaan oppilaan oman kielellisen päättelykyvyn kehittymistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkiensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

Pohditaan suomen ja englannin vahvuuksia ja heikkouksia eri kulttuureihin ja ihmisiin tutustumisen näkökulmasta. Englannin kieli ja anglosaksinen kulttuuri on laajasti levinnyt, joten englannin taitaminen auttaa kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä ja ihmisten kohtaamista.

Jatketaan suomen ja englannin kielen yhtäläisyyksien havainnointia (esim. samankaltaiset sanat, sanaluokat).

Jatketaan suomen ja englannin eroavaisuuksien havainnointia (esim. artikkelit, do/does - apuverbit, prepositiot).

Tutustutaan erilaisiin englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut, ohjelmat).

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Oppilas ymmärtää, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Pohditaan suomen ja englannin vahvuuksia ja heikkouksia eri kulttuureihin ja ihmisiin tutustumisen näkökulmasta. Englannin kieli ja anglosaksinen kulttuuri on laajasti levinnyt, joten englannin taitaminen auttaa kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä ja ihmisten kohtaamista.

Jatketaan suomen ja englannin kielen yhtäläisyyksien havainnointia (esim. samankaltaiset sanat, sanaluokat).

Jatketaan suomen ja englannin eroavaisuuksien havainnointia (esim. artikkelit, do/does - apuverbit, prepositiot).

Tutustutaan erilaisiin englanninkielisiin aineistoihin (esim. kirjat, lehdet, nettisivut, ohjelmat).

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Oppilas pystyy vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön ja opetuksessa korostuu myönteinen opiskeluilmapiiri ja yhdessä oppiminen.

Oppilas hahmottaa puhutun ja kirjoitetun kielen eroavaisuuksia.

Oppilas ennakoii tekstejä ja vuorovaikustustilanteita (esim. kuvien, tuttujen sanojen, intonaation, ilmeiden ja eleiden avulla).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

Vahvistetaan sanojen ja sanontojen opiskelua, mahdollisesti tutustutaan vaihtoehtoisin tapoihin opiskella sanoja (mahdollisesti tieto- ja viestintäteknologian tuki), havainnoidaan opeteltavana olevan sanaston puhutun ja kirjoitetun muodon eroavuuksia.

Vahvistetaan kotitehtävistä huolehtimista ja harjoitellaan kokeisiin valmistautumista (oppilaan oma vastuunotto lisääntyy).

Oppilaan itsearviointi ja vertaisarviointi vahvistuu, ja arviointi kohdistuu edelleen pääasiallisesti taitoihin.

Vahvistetaan oppikirjan sanaston käytön osaamista.

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten

Oppilas vahvistaa sanojen ja sanontojen opiskelutaitojaan, mahdollisesti tutustuu vaihtoehtoisin tapoihin opiskella sanoja (tieto- ja viestintäteknologian tuki).

Oppilas hahmottaa puhutun ja kirjoitetun englannin kielen eroavuuksia sanastoa opiskellessaan.

Oppilas huolehtii kotitehtävistään: ottaa vastuuta niiden merkitsemisestä ja huolellisesta tekemisestä.

Oppilas harjoittelee kokeisiin valmistautumista: harjoittelee opiskelutapojaan ja opiskelunsa ajoittamista.

Oppilas harjaantuu itsearvioinnissa ja vertaisarvioinnissa, jotka edelleen kohdistuvat pääasiallisesti taitoihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Vahvistetaan sanojen ja sanontojen opiskelua, mahdollisesti tutustutaan vaihtoehtoisin tapoihin opiskella sanoja (mahdollisesti tieto- ja viestintäteknologian tuki), havainnoidaan opeteltavana olevan sanaston puhutun ja kirjoitetun muodon eroavuuksia.

Vahvistetaan kotitehtävistä huolehtimista ja harjoitellaan kokeisiin valmistautumista (oppilaan oma vastuunotto lisääntyy).

Oppilaan itsearviointi ja vertaisarviointi vahvistuu, ja arviointi kohdistuu edelleen pääasiallisesti taitoihin.

Vahvistetaan oppikirjan sanaston käytön osaamista.

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Kannustetaan oppilasta vuorovaikutukseen välittämättä kielitaidon puutteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja

Kannustetaan oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta välittämättä kielitaidon puutteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A2.1: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita

Oppilas rohkaistuu itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Oppilas pystyy pari - ja ryhmiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A2.1: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita

Oppilas rohkaistuu ennakoimaan ja arvaamaan tekstien sisältöjä, vaikka tunnistaa vain osan sanoista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään

kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukena.

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Oppilas rohkaistuu kuvien tuella tuottamaan tuttuja ja yksinkertaisia peruslauseita (mallin mukaan).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (mm. lauserakenteiden vertailu englanti-suomi, sanojen lainautuminen).

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuihin, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Oppilas valitsee aktiivisesti itselleen tehokkaita tapoja opiskella sanastoa ja työskentelee keskittyneesti tekemänsä valinnan mukaisesti.

Jatketaan oppikirjan sanaston käytön harjoittelua ja harjoitellaan käyttämään sanakirjaa.

Harjoitellaan omien tavoitteiden asettamista oppimiselle.

Harjoitellaan erilaisia tapoja ottaa haltuun uusi teksti, ohjataan tekstin ennakkointiin (kuvaluku, olennaisten sanojen/sanontojen löytäminen jne.).

Harjoitellaan kielen rakenteiden opiskelutaitoja: miten omaksua rakenteeseen liittyvä sääntö ja miten oppia sen soveltaminen.

Harjoitellaan uskallusta ilmaista asia toisin, jos ensin ajateltu ajatus ei käänny vieraille kielelle (viestinnällinen kompensatio).

Itsearviointi toteutetaan tavoitteiden mukaisesti (työtaidot ja sisällön hallinta).

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan erilaisia sosiaalisissa tilanteissa käytettäviä fraaseja.

Harjoitellaan erilaisten viestien tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat-viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan perusrakenteiden käyttöä ja harjoitellaan mm. yleis- ja kestopreesenissä kertomista ja tutustutaan imperfektiin. Laajennetaan mm. adjektiivien vertailua pitkien adjektiivien vertailuun ja tutustutaan mm. muodollisen subjektin käyttöön. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2

T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L4
T9	S3	L2, L4
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (mm. lauserakenteiden vertailu englanti-suomi, sanojen lainautuminen).

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia

Pyritään järjestämään erilaisia yhteyksiä englannin kielellä koulun ulkopuolelle.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (mm. lauserakenteiden vertailu englanti-suomi, sanojen lainautuminen).

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (mm. lauserakenteiden vertailu englanti-suomi, sanojen lainautuminen).

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (mm. lauserakenteiden vertailu englanti-suomi, sanojen lainautuminen).

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

Oppilas valitsee aktiivisesti itselleen tehokkaita tapoja opiskella sanastoa ja työskentelee keskittyneesti tekemänsä valinnan mukaisesti.

Jatketaan oppikirjan sanaston käytön harjoittelua ja harjoitellaan käyttämään sanakirjaa.

Harjoitellaan omien tavoitteiden asettamista oppimiselle.

Harjoitellaan erilaisia tapoja ottaa haltuun uusi teksti, ohjataan tekstin ennakointiin (kuvaluku, olennaisten sanojen/sanontojen löytäminen jne.).

Harjoitellaan kielen rakenteiden opiskelutaitoja: miten omaksua rakenteeseen liittyvä sääntö ja miten oppia sen soveltaminen.

Harjoitellaan uskallusta ilmaista asia toisin, jos ensin ajateltu ajatus ei käänny vieraille kielelle (viestinnällinen kompensatio).

Itsearviointi toteutetaan tavoitteiden mukaisesti (työtaidot ja sisällön hallinta).

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja

viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten

Oppilas vahvistaa sanojen ja sanontojen opiskelutaitojaan, mahdollisesti tutustuu vaihtoehtoisiin tapoihin opiskella sanoja (tieto- ja viestintäteknologian tuki).

Oppilas hahmottaa puhutun ja kirjoitetun englannin kielen eroavuuksia sanastoa opiskellessaan.

Oppilas huolehtii kotitehtävistään: ottaa vastuuta niiden merkitsemisestä ja huolellisesta tekemisestä.

Oppilas harjoittelee kokeisiin valmistautumista: harjoittelee opiskelutapojaan ja opiskelunsa ajoittamista.

Oppilas harjaantuu itsearvioinnissa ja vertaisarvioinnissa, jotka edelleen kohdistuvat pääasiallisesti työtaitoihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Oppilas valitsee aktiivisesti itselleen tehokkaita tapoja opiskella sanastoa ja työskentelee keskittyneesti tekemänsä valinnan mukaisesti.

Jatketaan oppikirjan sanaston käytön harjoittelua ja harjoitellaan käyttämään sanakirjaa.

Harjoitellaan omien tavoitteiden asettamista oppimiselle.

Harjoitellaan erilaisia tapoja ottaa haltuun uusi teksti, ohjataan tekstin ennakointiin (kuvaluku, olennaisten sanojen/sanontojen löytäminen jne.).

Harjoitellaan kielen rakenteiden opiskelutaitoja: miten omaksua rakenteeseen liittyvä sääntö ja miten oppia sen soveltaminen.

Harjoitellaan uskallusta ilmaista asia toisin, jos ensin ajateltu ajatus ei käänny vieraalle kielelle (viestinnällinen kompensatio).

Itsearviointi toteutetaan tavoitteiden mukaisesti (työtaidot ja sisällön hallinta).

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotasoa A2.1: Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan erilaisia sosiaalisissa tilanteissa käytettäviä fraaseja.

Harjoitellaan erilaisten viestien tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat-viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan perusrakenteiden käyttöä ja harjoitellaan mm. yleis- ja kestopreesenissä kertomista ja tutustutaan imperfektiin. Laajennetaan mm. adjektiivien vertailua pitkien adjektiivien vertailuun ja tutustutaan mm. muodollisen subjektin käyttöön. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A2.1: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan erilaisia sosiaalisissa tilanteissa käytettäviä fraaseja.

Harjoitellaan erilaisten viestien tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat-viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan perusrakenteiden käyttöä ja harjoitellaan mm. yleis- ja kestopreesenissä kertomista ja tutustutaan imperfektiin. Laajennetaan mm. adjektiivien vertailua pitkien adjektiivien vertailuun ja tutustutaan mm. muodollisen subjektin käyttöön. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A2.1: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan erilaisia sosiaalisissa tilanteissa käytettäviä fraaseja.

Harjoitellaan erilaisten viestien tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat -viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan perusrakenteiden käyttöä ja harjoitellaan mm. yleis- ja kestopreesenissä kertomista ja tutustutaan imperfektiin. Laajennetaan mm. adjektiivien vertailua pitkien adjektiivien vertailuun ja tutustutaan mm. muodollisen subjektin käyttöön. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan erilaisia sosiaalisissa tilanteissa käytettäviä fraaseja.

Harjoitellaan erilaisten viestien tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat-viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan perusrakenteiden käyttöä ja harjoitellaan mm. yleis- ja kestopreesenissä kertomista ja tutustutaan imperfektiin. Laajennetaan mm. adjektiivien vertailua pitkien adjektiivien vertailuun ja tutustutaan mm. muodollisen subjektin käyttöön. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Harjoitellaan erilaisia sosiaalisissa tilanteissa käytettäviä fraaseja.

Harjoitellaan erilaisten viestien tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat-viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan perusrakenteiden käyttöä ja harjoitellaan mm. yleis- ja kestopreesenissä kertomista ja tutustutaan imperfektiin. Laajennetaan mm. adjektiivien vertailua pitkien adjektiivien vertailuun ja tutustutaan mm. muodollisen subjektin käyttöön. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

Tarkastellaan englannin levinneisyyttä äidinkielenä ja vieraana kielenä.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (lauserakenteiden vertailu, sanojen lainautuminen). Vertaillaan myös muihin oppilaiden opiskelemiin kieliin.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuisissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Harjoitellaan monipuolisesti tavoitteiden asettamista omalle vieraan kielen oppimiselle.

Kokeillaan edelleen erilaisia tapoja opiskella vierasta kieltä ja kannustetaan oppilaita käyttämään toimivimpia työskentelytapoja.

Vahvistetaan kielen rakenteiden opiskelutaitoja, etsitään aktiivisesti erilaisia tapoja painaa asiat muistiin.

Opiskellaan sanastoa oppilaille tehokkailla tavoilla ja ohjataan oppilaita aktiiviseen valintojen tekemiseen.

Jatketaan oppikirjan sanaston sekä sanakirja käytön harjoittelua.

Itsearviointi vahvistuu edelleen ja itsearvioinnin tulisi ohjata oppilasta uusien toimintatapojen valintaan.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä,

verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Jatketaan erilaisten sosiaalisissa tilanteissa käytettävien fraasien harjoittelua.

Harjoitellaan erilaisten viestien ja oman mielipiteen tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat -viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan viestintää ylläpitäviä kysymyksiä.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan preesensmuotojen hallintaa ja harjoitellaan imperfektiä. Lisäksi opiskellaan mm. järjestyslukuja, päivämääriä, persoonapronomien objektimuotoja ja prepositioita. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Rakenteina 6. luokan loppuun mennessä:

- substantiivien artikkelit, säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko, genetiivi (s- ja ofgenetiivit)
- persoonapronominit (perus-, omistus- ja objektimuodot), muita pronomineja (esim. indefiniitti- ja demonstratiivipronominit)
- lukusanat ja ajanilmaisut: perusluvut ja järjestysluvut, kello, päivät, kuukaudet, vuosiluvut jne.
- prepositiot
- adjektiivit ja niiden vertailu: lyhyet ja pitkät adjektiivit
- verbit: preesens (yleis- ja kestopreesens, be, have), imperfekti, apuverbit can, could, let's -rakenne

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L2
T4	S1	L2, L3
T5	S2	L1, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T8	S3	L4

T9	S3	L2, L4
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.

Tarkastellaan englannin levinneisyyttä äidinkielenä ja vieraana kielenä.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (lauserakenteiden vertailu, sanojen lainautuminen). Vertaillaan myös muihin oppilaiden opiskelemiin kieliin.

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia

Pyritään järjestämään erilaisia yhteyksiä englannin kielellä koulun ulkopuolelle.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tarkastellaan englannin levinneisyyttä äidinkielenä ja vieraana kielenä.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (lauserakenteiden vertailu, sanojen lainautuminen). Vertaillaan myös muihin oppilaiden opiskelemiin kieliin.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielenensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

Tarkastellaan englannin levinneisyyttä äidinkielenä ja vieraana kielenä.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (lauserakenteiden vertailu, sanojen lainautuminen). Vertaillaan myös muihin oppilaiden opiskelemiin kieliin.

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Tarkastellaan englannin levinneisyyttä äidinkielenä ja vieraana kielenä.

Vertaillaan suomen ja englannin yhtäläisyyksiä ja eroja (lauserakenteiden vertailu, sanojen lainautuminen). Vertaillaan myös muihin oppilaiden opiskelemiin kieliin.

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Oppilas pyrkii asettamaan itselleen ja oppimiselleen tavoitteita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

Harjoitellaan monipuolisesti tavoitteiden asettamista omalle vieraan kielen oppimiselle.

Kokeillaan edelleen erilaisia tapoja opiskella vierasta kieltä ja kannustetaan oppilaita käyttämään toimivimpia työskentelytapoja.

Vahvistetaan kielen rakenteiden opiskelutaitoja, etsitään aktiivisesti erilaisia tapoja painaa asiat muistiin.

Opiskellaan sanastoa oppilaille tehokkailla tavoilla ja ohjataan oppilaita aktiiviseen valintojen tekemiseen.

Jatketaan oppikirjan sanaston sekä sanakirja käytön harjoittelua.

Itsearviointi vahvistuu edelleen ja itsearvioinnin tulisi ohjata oppilasta uusien toimintatapojen valintaan.

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja

viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten

Oppilas vahvistaa kielen rakenteiden opiskelutaitojaan ja osaa jo mahdollisesti valita itselleen sopivia tapoja opiskella.

Oppilas opiskelee sanastoa itselleen tehokkailla tavoilla.

Oppilaan itsearviointi vahvistuu edelleen ja hän mahdollisesti pystyy itsearvioinnin perusteella muuttamaan toimintatapojaan tehokkaammiksi.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Harjoitellaan monipuolisesti tavoitteiden asettamista omalle vieraan kielen oppimiselle.

Kokeillaan edelleen erilaisia tapoja opiskella vierasta kieltä ja kannustetaan oppilaita käyttämään toimivimpia työskentelytapoja.

Vahvistetaan kielen rakenteiden opiskelutaitoja, etsitään aktiivisesti erilaisia tapoja painaa asiat muistiin.

Opiskellaan sanastoa oppilaille tehokkailla tavoilla ja ohjataan oppilaita aktiiviseen valintojen tekemiseen.

Jatketaan oppikirjan sanaston sekä sanakirja käytön harjoittelua.

Itsearviointi vahvistuu edelleen ja itsearvioinnin tulisi ohjata oppilasta uusien toimintatapojen valintaan.

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Jatketaan erilaisten sosiaalisissa tilanteissa käytettävien fraasien harjoittelua.

Harjoitellaan erilaisten viestien ja oman mielipiteen tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat -viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan viestintää ylläpitäviä kysymyksiä.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan preesensmuotojen hallintaa ja harjoitellaan imperfektiä. Lisäksi opiskellaan mm. järjestyslukuja, päivämääriä, persoonapronominien objektimuotoja ja prepositioita. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Rakenteina 6. luokan loppuun mennessä:

- substantiivien artikkelit, säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko, genetiivi (s- ja of-genetiivit)
- persoonapronomininit (perus-, omistus- ja objektimuodot), muita pronomineja (esim. indefiniitti- ja demonstratiivipronomininit)
- lukusanat ja ajanilmaisut: perusluvut ja järjestysluvut, kello, päivät, kuukaudet, vuosiluvut jne.
- prepositiot
- adjektiivit ja niiden vertailu: lyhyet ja pitkät adjektiivit
- verbit: preesens (yleis- ja kestopreesens, be, have), imperfekti, apuverbit can, could, let's -rakenne

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A2.1: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Jatketaan erilaisten sosiaalisissa tilanteissa käytettävien fraasien harjoittelua.

Harjoitellaan erilaisten viestien ja oman mielipiteen tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat -viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan viestintää ylläpitäviä kysymyksiä.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan preesensmuotojen hallintaa ja harjoitellaan imperfektiä. Lisäksi opiskellaan mm. järjestyslukuja, päivämääriä, persoonapronominien objektimuotoja ja prepositioita. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Rakenteina 6. luokan loppuun mennessä:

- substantiivien artikkelit, säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko, genetiivi (s- ja of-genetiivit)
- persoonapronomininit (perus-, omistus- ja objektimuodot), muita pronomineja (esim. indefiniitti- ja demonstratiivipronomininit)
- lukusanat ja ajanilmaisut: perusluvut ja järjestysluvut, kello, päivät, kuukaudet, vuosiluvut jne.
- prepositiot
- adjektiivit ja niiden vertailu: lyhyet ja pitkät adjektiivit
- verbit: preesens (yleis- ja kestopreesens, be, have), imperfekti, apuverbit can, could, let's -rakenne

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A2.1: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Jatketaan erilaisten sosiaalisissa tilanteissa käytettävien fraasien harjoittelua.

Harjoitellaan erilaisten viestien ja oman mielipiteen tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat -viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan viestintää ylläpitäviä kysymyksiä.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan preesensmuotojen hallintaa ja harjoitellaan imperfektiä. Lisäksi opiskellaan mm. järjestyslukuja, päivämääriä, persoonapronominien objektimuotoja ja prepositioita. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Rakenteina 6. luokan loppuun mennessä:

- substantiivien artikkelit, säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko, genetiivi (s- ja of-genetiivit)
- persoonapronomininit (perus-, omistus- ja objektimuodot), muita pronomineja (esim. indefiniitti- ja demonstratiivipronomininit)
- lukusanat ja ajanilmaisut: perusluvut ja järjestysluvut, kello, päivät, kuukaudet, vuosiluvut jne.
- prepositiot
- adjektiivit ja niiden vertailu: lyhyet ja pitkät adjektiivit
- verbit: preesens (yleis- ja kestopreesens, be, have), imperfekti, apuverbit can, could, let's -rakenne

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotasoa A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Jatketaan erilaisten sosiaalisissa tilanteissa käytettävien fraasien harjoittelua.

Harjoitellaan erilaisten viestien ja oman mielipiteen tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat -viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan viestintää ylläpitäviä kysymyksiä.

Harjoitellaan tekstien ennakkointia.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan preesensmuotojen hallintaa ja harjoitellaan imperfektiä. Lisäksi opiskellaan mm. järjestyslukuja, päivämääriä, persoonapronominien objektimuotoja ja prepositioita. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Rakenteina 6. luokan loppuun mennessä:

- substantiivien artikkelit, säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko, genetiivi (s- ja of-genetiivit)
- persoonapronominit (perus-, omistus- ja objektimuodot), muita pronomineja (esim. indefiniitti- ja demonstratiivipronominit)
- lukusanat ja ajanilmaisut: perusluvut ja järjestysluvut, kello, päivät, kuukaudet, vuosiluvut jne.
- prepositiot
- adjektiivit ja niiden vertailu: lyhyet ja pitkät adjektiivit
- verbit: preesens (yleis- ja kestopreesens, be, have), imperfekti, apuverbit can, could, let's -rakenne

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Kirjallisen materiaalin ymmärtämisen ja oman kirjallisen tuottamisen osuus kasvaa.

Harjoitellaan oman oppimisen kannalta olennaisten aineistojen etsimistä ja valintaa.

Harjoitellaan edelleen ääntämistä äänne-, sana- ja lausetasolla, myös pidempiä tekstejä luetaan ääneen.

Harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito on vielä rajallinen.

Jatketaan erilaisten sosiaalisissa tilanteissa käytettävien fraasien harjoittelua.

Harjoitellaan erilaisten viestien ja oman mielipiteen tuottamista (esim. ääniviestit, puhelinkeskustelut, tekstiviestit, chat -viestit ja niihin vastaaminen).

Harjoitellaan viestintää ylläpitäviä kysymyksiä.

Harjoitellaan tekstien ennakoitua.

Valitaan yhdessä oppilaiden kanssa lisäksi yksi aihe/vuosi, johon perehdytään tarkemmin (ajankohtaisuus/integrointi muihin ikäluokan aihekokonaisuuksiin/itsenäinen työskentely).

Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: esim. minä itse, perhe, ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö.

Vahvistetaan preesensmuotojen hallintaa ja harjoitellaan imperfektiä. Lisäksi opiskellaan mm. järjestyslukuja, päivämääriä, persoonapronomien objektimuotoja ja prepositioita. Rakenteita harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden kautta.

Rakenteina 6. luokan loppuun mennessä:

- substantiivien artikkelit, säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko, genetiivi (s- ja of-genetiivit)

- persoonapronominit (perus-, omistus- ja objektimuodot), muita pronomineja (esim. indefiniitti- ja demonstratiivipronominit)
- lukusanat ja ajanilmaisut: perusluvat ja järjestysluvat, kello, päivät, kuukaudet, vuosiluvat jne.
- prepositiot
- adjektiivit ja niiden vertailu: lyhyet ja pitkät adjektiivit
- verbit: preesens (yleis- ja kestopreesens, be, have), imperfekti, apuverbit can, could, let's -rakenne

35.6.13. Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvälmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin

oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

35.6.14. Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositolidistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

- Oppilas osallistuu musisointiin laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen.
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisessa ympäristössä esim. pienryhmissä.
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita).
- Oppilas harjoittelee merkkijärjestelmien mukaan soittamista ja laulamista, lähtökohta on yhteismusisoinnissa.
- Oppilas harjoittelee yhteismusisointia laulaen ja käytössä olevilla soittimilla (rytmi-, melodia- ja sointusoittimet).
- Oppilas harjoittelee tekemään valintoja yhteismusisoinnissa oman osaamistasonsa ja mielenkiintonsa mukaan.

- Tutustutaan niihin teknisiin laitteisiin (mikrofoni, vahvistin, äänitys ja soitto esim. mobiililaitteilla), joita on käytettävissä ja jotka voi luontevasti liittää osaksi opetusta ja muuta koulun toimintaa.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

Tutustutaan nuotteihin ja sävelnimiin (esim. c1-c2).

Opetellaan yksinkertaisia aika-arvoja (esim. puolinuotti, neljäsosanuotti ja kahdeksasosanuotti).

Kiinnitetään huomiota musiikin muotorakenteisiin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänten vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittöänet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).
- Osallistutaan lähiympäristön musiikkielämään.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

- Musiikin tunneilla käytetään monipuolista ohjelmistoa, jota linkitetään muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

- Oppilas osallistuu musisointiin laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisessa ympäristössä esim. pienryhmissä
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita)
- Oppilas harjoittelee merkkijärjestelmien mukaan soittamista ja laulamista, lähtökohta on yhteismusisoinnissa
- Oppilas harjoittelee yhteismusisointia laulaen ja käytössä olevilla soittimilla (rytmi-, melodia- ja sointusoittimet)
- Oppilas harjoittelee tekemään valintoja yhteismusisoinnissa oman osaamistasonsa ja mielenkiintonsa mukaan
- Tutustutaan niihin teknisiin laitteisiin (mikrofoni, vahvistin, äänitys ja soitto esim. mobiililaitteilla), joita on käytettävissä ja jotka voi luontevasti liittää osaksi opetusta ja muuta koulun toimintaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.

- Musiikin tunneilla käytetään monipuolista ohjelmistoa, jota linkitetään muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.
- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänten vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäännet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).
- Osallistutaan lähiympäristön musiikkielämään.

Tutustutaan nuotteihin ja sävelnimiin (esim. c1-c2).

Opetellaan yksinkertaisia aika-arvoja (esim. puolinuotti, neljäsosanuotti ja kahdeksasosanuotti).

Kiinnitetään huomiota musiikin muotorakenteisiin.

- Oppilas osallistuu musisointiin laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen.
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisessa ympäristössä esim. pienryhmissä.
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita).
- Oppilas harjoittelee merkkijärjestelmien mukaan soittamista ja laulamista, lähtökohta on yhteismusisoinnissa.

- Oppilas harjoittelee yhteismusisointia laulaen ja käytössä olevilla soittimilla (rytmi-, melodia- ja sointusoittimet).
- Oppilas harjoittelee tekemään valintoja yhteismusisoinnissa oman osaamistasonsa ja mielenkiintonsa mukaan.
- Tutustutaan niihin teknisiin laitteisiin (mikrofoni, vahvistin, äänitys ja soitto esim. mobiililaitteilla), joita on käytettävissä ja jotka voi luontevasti liittää osaksi opetusta ja muuta koulun toimintaa.

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänten vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäännet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).
- Osallistutaan lähiympäristön musiikkielämään.
- Monipuolista ohjelmistoa, jota linkitetään muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

- Oppilas osallistuu musisointiin laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen.
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisessa ympäristössä esim. pienryhmissä.
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita).
- Oppilas harjoittelee merkkijärjestelmien mukaan soittamista ja laulamista, lähtökohta on yhteismusisoinnissa.
- Oppilas harjoittelee yhteismusisointia laulaen ja käytössä olevilla soittimilla (rytmi-, melodia- ja sointusoittimet).
- Oppilas harjoittelee tekemään valintoja yhteismusisoinnissa oman osaamistasonsa ja mielenkiintonsa mukaan.
- Tutustutaan niihin teknisiin laitteisiin (mikrofoni, vahvistin, äänitys ja soitto esim. mobiililaitteilla), joita on käytettävissä ja jotka voi luontevasti liittää osaksi opetusta ja muuta koulun toimintaa.

Tutustutaan nuotteihin ja sävelnimiin (esim. c1-c2).

Opetellaan yksinkertaisia aika-arvoja (esim. puolinuotti, neljäsosanuotti ja kahdeksasosanuotti).

Kiinnitetään huomiota musiikin muotorakenteisiin.

- Musiikin tunteilla käytetään monipuolista ohjelmistoa, jota linkitetään muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.

- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.
- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänten vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäännet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).
- Osallistutaan lähiympäristön musiikkielämään.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

Ohjataan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytm-, melodia-, harmonia-, muoto-, sointiväri- ja dynamiikka-hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

- Tutustutaan niihin musiikkikäsitteisiin, joita tarvitaan yhteismusisoinnissa.
- - rytm- (rytmimerkkejä ja tahtilajeja)
  - melodia (nuottien nimet/niiden paikat viivastolla/tabulaari)
  - harmonia (sointumerkkejä ja moniäänisyyttä)
  - dynamiikka (voimakkuuksia ja niiden vaihteluja, tulkinta)
  - sointiväri (soundi, tulkinta)
  - muoto (kappaleen rakenne)

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin ja musiikkikäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäännet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).
- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi.
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2

Vuosiluokan tavoitteet

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen

- Oppilas osallistuu musisointiin laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen
- Oppilas rohkaistuu omiin luoviin tuotoksiin ja improvisointiin turvallisessa ympäristössä esim. pienryhmissä
- Oppilas opettelee kuuntelemaan musiikkia (elämyksellisesti ja erottamaan kuullusta asioita)
- Oppilas harjoittelee tekemään valintoja yhteismusisoinnissa oman osaamistasonsa ja mielenkiintonsa mukaan
- Harjoitellaan käytössä olevien soitinten oikeita soittotapoja sekä luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista
-

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiliikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.

- Tutustutaan niihin musiikkikäsitteisiin, joita tarvitaan yhteismusisoinnissa.
  - rytmi (rytmimerkkejä ja tahtilajeja)
  - melodia (nuottien nimet/niiden paikat viivastolla/tabulaari)
  - harmonia (sointumerkkejä ja moniäänisyyttä)
  - dynamiikka (voimakkuuksia ja niiden vaihteluja, tulkinta)
  - sointiväri (soundi, tulkinta)
  - muoto (kappaleen rakenne)
- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.

- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.
- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin ja musiikinkäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoaänet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).
- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi.
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään.

Ohjataan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja soitusaitimien soitutaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä.

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä
- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänen vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin ja musiikinkäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoaänet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio)
- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään
- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.

Ohjataan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja soitusaitimien soitutaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä.

- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin ääniympäristöihin ja musiikinkäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoaänet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).

- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi.
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään.
- Tutustutaan niihin musiikkikäsitteisiin, joita tarvitaan yhteismusisoinnissa.
  - rytmi (rytmimerkkejä ja tahtilajeja)
  - melodia (nuottien nimet/niiden paikat viivastolla/tabulaari)
  - harmonia (sointumerkkejä ja moniäänisyyttä)
  - dynamiikka (voimakkuuksia ja niiden vaihteluja, tulkinta)
  - sointiväri (soundi, tulkinta)
  - muoto (kappaleen rakenne)

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä
- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänen vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta
- Tutustutaan musiikilla luotuihin äänympäristöihin ja musiikinkäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäänet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio)
- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi (verkostoituminen mahdollisuuksien mukaan paikalliseen musiikkitarjontaan)
- Tutustutaan erilaisiin musiikin esityskokoonpanoihin
- Oppilas opettelee valitsemaan ja käyttämään musiikkia erilaisiin käyttötarkoituksiin (esim. taustamusiikit)
- Oppilas osallistuu mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin

Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4	L2

Vuosiluokan tavoitteet

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen

- Oppilas osallistuu musisointiin laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen sekä draaman ja kuvataiteen keinoja hyödyntäen.
- Oppilas ymmärtää oman roolinsa osana yhteismusisointia.
- Oppilas kehittää aikaisemmin opittuja taitoja merkkipöytäsoittimien mukaan soittamisessa ja laulamassa, lähtökohta on yhteismusisoinnissa (rytmi-, melodia- ja sointusoittimet).
- Oppilas käyttää aikaisemmin oppimiaan taitoja improvisointiin ja omien musiikillisten tuotosten tekemiseen.
- Oppilas harjoittelee tekemään valintoja yhteismusisoinnissa oman osaamistasonsa ja mielenkiintonsa mukaan.
- Käytetään teknisiä laitteita (mikrofoni, vahvistin, äänitys ja soitto esim. mobiililaitteet), joita on käytettävissä ja jotka voi luontevasti liittää osaksi opetusta ja muuta koulun toimintaa.
- Harjoitellaan käytössä olevien soitinten oikeita soittotapoja sekä luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista.
- Tutustutaan niihin musiikkikäsitteisiin, joita tarvitaan yhteismusisoinnissa.
  - rytmi (rytmimerkkejä ja tahtilajeja)
  - melodia (nuottien nimet/niiden paikat viivastolla/tabulatuuri)
  - harmonia (sointumerkkejä ja moniäänisyyttä)
  - dynamiikka (voimakkuuksia ja niiden vaihteluja, tulkinta)
  - sointiväri (soundi, tulkinta)
  - muoto (kappaleen rakenne)
- Sähköinen musiikki (sähköiset soittimet, äänentoisto, äänitys, elektroninen musiikki)

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti

hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin

Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä
- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänen vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta
- Tutustutaan musiikilla luotuihin äänympäristöihin ja musiikinkäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäänet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio)
- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi (verkostoituminen mahdollisuuksien mukaan paikalliseen musiikkitarjontaan)
- Tutustutaan erilaisiin musiikin esityskokoonpanoihin
- Oppilas opettelee valitsemaan ja käyttämään musiikkia erilaisiin käyttötarkoituksiin (esim. taustamusiikit)
- Oppilas osallistuu mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta

- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä.
- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänen vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta.
- Tutustutaan musiikilla luotuihin äänympäristöihin ja musiikinkäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäänet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio).
- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi (verkostoituminen mahdollisuuksien mukaan paikalliseen musiikkitarjontaan).
- Tutustutaan erilaisiin musiikin esityskokoonpanoihin.
- Oppilas opettelee valitsemaan ja käyttämään musiikkia erilaisiin käyttötarkoituksiin (esim. taustamusiikit).
- Oppilas osallistuu mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään.
- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.

- Oppilas oppii arvostamaan jo saavuttamia taitoja ja haluaa kehittää niitä
- Kiinnitetään huomiota musiikin ja äänen vaikutuksiin ihmisessä (fyysiset-psykkiset) ja ympäristössä sekä keskustellaan kuulonsuojelusta
- Tutustutaan musiikilla luotuihin äänympäristöihin ja musiikinkäyttötapoihin, hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia (esim. soittoäännet, Youtube, pelit, elokuvat, TV, radio)
- Tarjotaan oppilaille monipuolesti esimerkkejä ja kokemuksia erilaisista musiikkityyleistä (perinnesmusiikki, taidemusiikki, maailmanmusiikki, populaarimusiikki) oman musiikkimaun kehittämiseksi (verkostoituminen mahdollisuuksien mukaan paikalliseen musiikkitarjontaan)
- Tutustutaan erilaisiin musiikin esityskokoonpanoihin
- Oppilas opettelee valitsemaan ja käyttämään musiikkia erilaisiin käyttötarkoituksiin (esim. taustamusiikit)
- Oppilas osallistuu mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön musiikkielämään

Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin

Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T8	S1, S2, S3	L3
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Hahmottamiskykyä kehitetään musiikin peruskäsitteiden (ääni, taso, kesto ja voima) lisäksi musiikkikäsitteiden (rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka) osalta.

Käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Oppilaiden kokemukset ja havinnot musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä.

Musiikin merkitysten pohtiminen elämän eri tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin.
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa.
- Musisoivan ryhmän jäsenenä toimiminen.
- Laulamisen, soittamisen ja musiikkiliikunnan harjoittelu.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

- Monipuolista ohjelmistoa, jota voidaan linkittää muiden oppiaineiden sisältöihin sekä ilmiöihin
- Osa ohjelmistosta valmistetaan viimeistellyksi kokonaisuudeksi esitettäväksi esim. koulun yhteisissä tilaisuuksissa

36. Vuosiluokat 7-9

36.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Hailuodon peruskoulussa kuudennen luokan opettaja yhdessä erityisopettajan kanssa pitää tiedonsiirtopalaverin seitsemännen luokan luokanvalvojalle toukokuussa. Siirtymävaiheessa tilat ja kouluympäristö ovat oppilaille tuttuja.

36.2. Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämällä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

36.3. Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

Hailuodon peruskoulussa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaan pärjäämiseen peruskoulun jälkeisessä elämässä, koska Hailuodossa ei ole toisen asteen oppilaitosta. Yhdeksäsluokkalaisille on laadittu kattava opas uutta elämänvaihetta varten toisen asteen opintoihin Manner-Suomessa. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään kolmannen sektorin palveluntuottajia. Yhdeksännen luokan oppilaat käyvät mantereella tutustumassa tuleviin opinahjoihin. Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan myös esimerkiksi koulutusmessuille.

36.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeitä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestäväen elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestäväen kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestäväen kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

36.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella oppittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentamisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulle. Oppilaille tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestäväää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyi. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Hailuodon peruskoulussa opetuksessa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan saaren ominaispiirteitä sekä kulttuuriperintöä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestäväen elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Hailuodon peruskoulussa arjen taitojen harjoittelu korostuu, koska suurin osa oppilaista muuttaa pois kotoa yhdeksännen luokan jälkeen.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoja kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoitteluun.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tv:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestäväan kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestäväan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja välttämään tiedon häviämistä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuojaja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heidä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Hailuodon peruskoulussa seitsemännen luokan oppilailla on yhden päivän mittainen TET-päivä. Kahdeksannen luokan oppilailla on kolme TET-päivää. Yhdeksännen luokan oppilaat suorittavat kaksi viikon mittaista TET-viikkoa, toinen viikko syksyllä ja toinen keväällä. Oppilas hakee itse TET-paikan oppilaanohjaajan avustuksella. Pyritään että oppilas käy TET-harjoittelunsa eri paikoissa. Mahdollisuuksien mukaan järjestetään yritysvierailuja paikallisiin yrityksiin.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Pyritään järjestämään Hailuodon peruskoulun oppilaille mahdollisuuksia päästä seuraamaan kunnanvaltuuston kokousta. Hailuodon peruskoululaiset voivat osallistua ja olla vaikuttamassa yhteisten asioiden hoitamiseen esimerkiksi nuorisovaltuuston kautta. Pyritään tutustumaan paikallisiin vapaaehtoistyön toimijoihin. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään ja mielipiteitään esimerkiksi draaman keinoin.

36.6. Oppiaineet

36.6.1. Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja

sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppiaineen valtakunnallisiin ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehitty kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskeleemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

- oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin muotoutuminen (esimerkiksi oppilaan oppimat kielet ja erilaiset suomen kielen murteet oppilaan omassa elinympäristössä; Oulun murre)
- Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin sekä pohjoismaisiin kieliin tutustuminen
- suomenruotsin ja ruotsinruotsin vertaileminen sekä vertailu muihin oppilaan osaamiin kieliin
- pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja eri vuodenaikojen juhliin tutustuminen
- verkostoituminen ruotsia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- tiedonhaku Pohjoismaista, erityisesti tv-taitoja hyödyntäen
- ruotsin kielen säännönmukaisuudet
- keskeiset kielitiedon käsitteet

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

- havaintojen tekeminen omasta oppimisesta

- vastuun ottaminen omien tavoitteidensa asettelusta, oman työn suunnittelusta ja työskentelyprosessista
- eri aistikanavien hyödyntäminen
- pitkäjänteinen työskentely toisia arvostavalla, kannustavalla ja positiivisella tavalla vastavuoroisesti, myös arvioitaessa itseä ja ryhmän muita jäseniä
- erilaiset oppimateriaalit sekä apuvälineet, kuten sanakirjat ja verkkotyökalut, mahdollisesti myös internetin käännösohjelmat
- oppilaiden omat kielenkäyttökokemukset sekä oman kielitaidon käyttömahdollisuudet
- ruotsin kielen mahdollinen käyttö tiedonhaun välineenä muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

- monipuoliset viestintätilanteet sekä oppilaan omien viestintätaitojen vahvistaminen
- oppijan vuorovaikutustaitojen syventäminen
- viestinnän vastavuoroisuus: kuinka kysytään yksinkertaisia kysymyksiä, vastataan, pyydetään keskustelukumppania toistamaan sanomansa sekä ylläpidetään keskustelua reagoimalla ja auttamalla puhekumppania
- omia asenteiden, kohtaamistaitojen ja toimintatapojen tarkastelu, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun kielenoppimiskertomuksen avulla
- erilaiset apuvälineet kuten sanastot ja internet
- tekstien tulkitseminen
- entuudestaan tuttujen aihepiirien hallinnan vahvistaminen esimerkiksi itsestä kertominen ja yksinkertaisista ostopilanteista selviytyminen
- uusia aihepiirejä otetaan esille laajentaen elämisen piiriä
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaan mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan (oman elinympäristön, valmiiden oppimateriaalien, lehtien, sosiaalisen median, tietotekniikan ja muiden sähköisten viestimien tarjoamat mahdollisuudet)
- omia tekstien tuottaminen niin suullisesti kuin kirjallisestikin eri muodoissa, myös esimerkiksi miellekartan, sarjakuvan tms. keinoin
- erilaisten roolien ottaminen ja draaman käyttö, ryhmä- ja projektityöskentely
- toiminnallisuus mm. kielen rakenteiden harjoittelussa
- elekielen ja erilaisten tunteen ilmauksen keinojen hyödyntäminen
- sanaston kertaaminen ja syventäminen esimerkiksi pelien ja leikkien avulla
- kielitiedon käsitteet ja eri sanaluokkien keskeisimmät ominaisuudet
- ruotsin kielelle ominainen ääntäminen ja äänteet vaihtelevin keinoin, esimerkiksi tv-ohjelmien, elokuvakatkelmien, musiikin tai riimien avulla
- ääntämisen luonteva harjoittelu äänne-, sana-, lause- ja tekstitasolla

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L5
T2	S1	L1, L4
T3	S2	L1
T4	S2	L2, L7

T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L2, L4, L6
T8	S3	L4
T9	S3	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin

- Oppilas tutustuu Ruotsiin ja muihin pohjoismaihin sekä niissä puhuttaviin kieliin.
- Oppilas pohtii, miksi on tärkeää suhtautua arvostavasti muita kieliä puhuviin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.

- oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin muotoutuminen (esimerkiksi oppilaan oppimat kielet ja erilaiset suomen kielen murteet oppilaan omassa elinympäristössä; Oulun murre)
- Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin sekä pohjoismaisiin kieliin tutustuminen
- suomenruotsin ja ruotsinruotsin vertaileminen sekä vertailu muihin oppilaan osaamiin kieliin
- pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja eri vuodenaikojen juhliin tutustuminen
- verkostoituminen ruotsia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- tiedonhaku Pohjoismaista, erityisesti tv-taitoja hyödyntäen
- ruotsin kielen säännönmukaisuudet
- keskeiset kielitiedon käsitteet

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

- Oppilas harjoittelee huomaamaan kielessä olevia säännönmukaisuuksia ja kuvailemaan niitä äidinkielestä tutuin keskeisin kielitiedon käsittein.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

- oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin muotoutuminen (esimerkiksi oppilaan oppimat kielet ja erilaiset suomen kielen murteet oppilaan omassa elinympäristössä; Oulun murre)

- Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin sekä pohjoismaisiin kieliin tutustuminen
- suomenruotsin ja ruotsinruotsin vertaileminen sekä vertailu muihin oppilaan osaamiin kieliin
- pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja eri vuodenaikojen juhliin tutustuminen
- verkostoituminen ruotsia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- tiedonhaku Pohjoismaista, erityisesti tv-taitoja hyödyntäen
- ruotsin kielen säännönmukaisuudet
- keskeiset kielitiedon käsitteet

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

- Oppilas harjoittelee realistista tavoitteenasettelua, pitkäjänteistä oma-aloitteista työskentelyä, itselle parhaiten soveltuvien työtapojen valintaa sekä oppimista tukevaa itsearviointia.
- Oppilas kokeilee rohkeasti uusia työtapoja.
- Oppilas harjoittelee rakentavia ryhmässä toimimisen taitoa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

- havaintojen tekeminen omasta oppimisesta
- vastuun ottaminen omien tavoitteidensa asettelusta, oman työn suunnittelusta ja työskentelyprosessista
- eri aistikanavien hyödyntäminen
- pitkäjänteinen työskentely toisia arvostavalla, kannustavalla ja positiivisella tavalla vastavuoroisesti, myös arvioitaessa itseä ja ryhmän muita jäseniä
- erilaiset oppimateriaalit sekä apuvälineet, kuten sanakirjat ja verkkotyökalut, mahdollisesti myös internetin käännösohjelmat
- oppilaiden omat kielenkäyttökokemukset sekä oman kielitaidon käyttömahdollisuudet
- ruotsin kielen mahdollinen käyttö tiedonhaun välineenä muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.

- Oppilas harjaantuu havainnoimaan omaa elinympäristöään huomataksaan, missä ruotsin kieltä käytetään.
- Oppilas pohtii kokemuksiaan erilaisista tilanteista, joissa tarvitaan kielitaitoa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

- havaintojen tekeminen omasta oppimisesta
- vastuun ottaminen omien tavoitteidensa asettelusta, oman työn suunnittelusta ja työskentelyprosessista
- eri aistikanavien hyödyntäminen
- pitkäjänteinen työskentely toisia arvostavalla, kannustavalla ja positiivisella tavalla vastavuoroisesti, myös arvioitaessa itseä ja ryhmän muita jäseniä
- erilaiset oppimateriaalit sekä apuvälineet, kuten sanakirjat ja verkkotyökalut, mahdollisesti myös internetin käännösohjelmat
- oppilaiden omat kielenkäyttökokemukset sekä oman kielitaidon käyttömahdollisuudet
- ruotsin kielen mahdollinen käyttö tiedonhaun välineenä muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

- Oppilas harjaantuu osallistumaan aktiivisesti ja harjoittelemaan kieltä rohkeasti uusissakin tilanteissa vaihtelevia työtapoja ja eri viestintäkanavia kokeillen, puhuen ja kirjoittaen.
- Oppilas harjoittelee vastavuoroisuutta sekä sitä, kuinka hän pyytää ja antaa apua viestintätilanteessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso: A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

- monipuoliset viestintätilanteet sekä oppilaan omien viestintätaitojen vahvistaminen
- oppijan vuorovaikutustaitojen syventäminen
- viestinnän vastavuoroisuus: kuinka kysytään yksinkertaisia kysymyksiä, vastataan, pyydetään keskustelukumppania toistamaan sanomansa sekä ylläpidetään keskustelua reagoimalla ja auttamalla puhekumppania
- omia asenteiden, kohtaamistaitojen ja toimintatapojen tarkastelu, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun kielenoppimiskertomuksen avulla
- erilaiset apuvälineet kuten sanastot ja internet
- tekstien tulkitseminen
- entuudestaan tuttujen aihepiirien hallinnan vahvistaminen esimerkiksi itsestä kertominen ja yksinkertaisista ostostilanteista selviytyminen
- uusia aihepiirejä otetaan esille laajentaen elämisen piiriä
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaan mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan (oman elinympäristön, valmiiden oppimateriaalien, lehtien, sosiaalisen median, tietotekniikan ja muiden sähköisten viestimien tarjoamat mahdollisuudet)
- omia tekstien tuottaminen niin suullisesti kuin kirjallisestikin eri muodoissa, myös esimerkiksi miellekartan, sarjakuvan tms. keinoin
- erilaisten roolien ottaminen ja draaman käyttö, ryhmä- ja projektityöskentely
- toiminnallisuus mm. kielen rakenteiden harjoittelussa
- elekielen ja erilaisten tunteen ilmauksen keinojen hyödyntäminen
- sanaston kertaaminen ja syventäminen esimerkiksi pelien ja leikkien avulla
- kielitiedon käsitteet ja eri sanaluokkien keskeisimmät ominaisuudet
- ruotsin kielelle ominainen ääntäminen ja äänneet vaihtelevin keinoin, esimerkiksi tv-ohjelmien, elokuvakatkelmien, musiikin tai riimien avulla
- ääntämisen luonteva harjoittelu äänne-, sana-, lause- ja tekstitasolla

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

- Oppilas pohtii erilaisia tapoja tukea viestin ymmärrettävyyttä ja harjoittelee uusien kielellisten ja ei-kielellisten viestintästrategioiden soveltamista erilaisissa vaihtelevissa viestintätilanteissa.
- Oppilas harjoittelee vastavuoroisuutta ja kokeilee erilaisten apuvälineiden käyttöä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

- monipuoliset viestintätilanteet sekä oppilaan omien viestintätaitojen vahvistaminen
- oppijan vuorovaikutustaitojen syventäminen
- viestinnän vastavuoroisuus: kuinka kysytään yksinkertaisia kysymyksiä, vastataan, pyydetään keskustelukumppania toistamaan sanomansa sekä ylläpidetään keskustelua reagoimalla ja auttamalla puhekumppania
- omia asenteiden, kohtaamistaitojen ja toimintatapojen tarkastelu, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun kielenoppimiskertomuksen avulla
- erilaiset apuvälineet kuten sanastot ja internet
- tekstien tulkitseminen
- entuudestaan tuttujen aihepiirien hallinnan vahvistaminen esimerkiksi itsestä kertominen ja yksinkertaisista ostopilanteista selviytyminen
- uusia aihepiirejä otetaan esille laajentaen elämisen piiriä
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaan mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan (oman elinympäristön, valmiiden oppimateriaalien, lehtien, sosiaalisen median, tietotekniikan ja muiden sähköisten viestimien tarjoamat mahdollisuudet)
- omia tekstien tuottaminen niin suullisesti kuin kirjallisestikin eri muodoissa, myös esimerkiksi miellekartan, sarjakuvan tms. keinoin
- erilaisten roolien ottaminen ja draaman käyttö, ryhmä- ja projektityöskentely
- toiminnallisuus mm. kielen rakenteiden harjoittelussa
- elekielen ja erilaisten tunteen ilmauksen keinojen hyödyntäminen
- sanaston kertaaminen ja syventäminen esimerkiksi pelien ja leikkien avulla
- kielitiedon käsitteet ja eri sanaluokkien keskeisimmät ominaisuudet
- ruotsin kielelle ominainen ääntäminen ja äänteet vaihtelevin keinoin, esimerkiksi tv-ohjelmien, elokuvakatkelmien, musiikin tai riimien avulla
- ääntämisen luonteva harjoittelu äänne-, sana-, lause- ja tekstitasolla

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

- Oppilas pohtii kohteliaaseen kielenkäyttöön liittyviä ilmauksia ja harjoittelee niitä erilaisissa viestintätilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
----------------------------------	--

- monipuoliset viestintätilanteet sekä oppilaan omien viestintätaitojen vahvistaminen
- oppijan vuorovaikutustaitojen syventäminen
- viestinnän vastavuoroisuus: kuinka kysytään yksinkertaisia kysymyksiä, vastataan, pyydetään keskustelukumppania toistamaan sanomansa sekä ylläpidetään keskustelua reagoimalla ja auttamalla puhekumppania
- omia asenteiden, kohtaamistaitojen ja toimintatapojen tarkastelu, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun kielenoppimiskertomuksen avulla
- erilaiset apuvälineet kuten sanastot ja internet
- tekstien tulkitseminen
- entuudestaan tuttujen aihepiirien hallinnan vahvistaminen esimerkiksi itsestä kertominen ja yksinkertaisista ostopilanteista selviytyminen
- uusia aihepiirejä otetaan esille laajentaen elämisen piiriä
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaan mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan (oman elinympäristön, valmiiden oppimateriaalien, lehtien, sosiaalisen median, tietotekniikan ja muiden sähköisten viestimien tarjoamat mahdollisuudet)
- omia tekstien tuottaminen niin suullisesti kuin kirjallisestikin eri muodoissa, myös esimerkiksi miellekartan, sarjakuvan tms. keinoin
- erilaisten roolien ottaminen ja draaman käyttö, ryhmä- ja projektityöskentely
- toiminnallisuus mm. kielen rakenteiden harjoittelussa
- elekielen ja erilaisten tunteen ilmauksen keinojen hyödyntäminen
- sanaston kertaaminen ja syventäminen esimerkiksi pelien ja leikkien avulla
- kielitiedon käsitteet ja eri sanaluokkien keskeisimmät ominaisuudet
- ruotsin kielelle ominainen ääntäminen ja äänteet vaihtelevin keinoin, esimerkiksi tv-ohjelmien, elokuvakatkelmien, musiikin tai riimien avulla
- ääntämisen luonteva harjoittelu äänne-, sana-, lause- ja tekstitasolla

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

- Oppilas harjoittelee tuttua sanastoa sisältävien tekstien keskeisen sisällön ymmärtämistä ja yksittäisten tietojen etsimistä niistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

- monipuoliset viestintätilanteet sekä oppilaan omien viestintätaitojen vahvistaminen
- oppijan vuorovaikutustaitojen syventäminen
- viestinnän vastavuoroisuus: kuinka kysytään yksinkertaisia kysymyksiä, vastataan, pyydetään keskustelukumppania toistamaan sanomansa sekä ylläpidetään keskustelua reagoimalla ja auttamalla puhekumppania
- omia asenteiden, kohtaamistaitojen ja toimintatapojen tarkastelu, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun kielenoppimiskertomuksen avulla

- erilaiset apuvälineet kuten sanastot ja internet
- tekstien tulkitseminen
- entuudestaan tuttujen aihepiirien hallinnan vahvistaminen esimerkiksi itsestä kertominen ja yksinkertaisista ostopilanteista selviytyminen
- uusia aihepiirejä otetaan esille laajentaen elämisen piiriä
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaan mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan (oman elinympäristön, valmiiden oppimateriaalien, lehtien, sosiaalisen median, tietotekniikan ja muiden sähköisten viestimien tarjoamat mahdollisuudet)
- omia tekstien tuottaminen niin suullisesti kuin kirjallisestikin eri muodoissa, myös esimerkiksi miellekartan, sarjakuvan tms. keinoin
- erilaisten roolien ottaminen ja draaman käyttö, ryhmä- ja projektityöskentely
- toiminnallisuus mm. kielen rakenteiden harjoittelussa
- elekielen ja erilaisten tunteen ilmauksen keinojen hyödyntäminen
- sanaston kertaaminen ja syventäminen esimerkiksi pelien ja leikkien avulla
- kielitiedon käsitteet ja eri sanaluokkien keskeisimmät ominaisuudet
- ruotsin kielelle ominainen ääntäminen ja äänteet vaihtelevin keinoin, esimerkiksi tv-ohjelmien, elokuvakatkelmien, musiikin tai riimien avulla
- ääntämisen luonteva harjoittelu äänne-, sana-, lause- ja tekstitasolla

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin

- Oppilas harjoittelee rohkeasti opitun soveltamista puheen ja kirjoittaen eri aihepiireistä.
- Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti tuttuja ilmauksia ja yksinkertaisia toteavia ja kysyviä lauserakenteita.
- Oppilas harjoittelee tuttujen ilmausten ymmärrettävää ääntämistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvälinettä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

- monipuoliset viestintätilanteet sekä oppilaan omien viestintätaitojen vahvistaminen
- oppijan vuorovaikutustaitojen syventäminen
- viestinnän vastavuoroisuus: kuinka kysytään yksinkertaisia kysymyksiä, vastataan, pyydetään keskustelukumppania toistamaan sanomansa sekä ylläpidetään keskustelua reagoimalla ja auttamalla puhekumppania
- omia asenteiden, kohtaamistaitojen ja toimintatapojen tarkastelu, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun kielenoppimiskertomuksen avulla
- erilaiset apuvälineet kuten sanastot ja internet
- tekstien tulkitseminen
- entuudestaan tuttujen aihepiirien hallinnan vahvistaminen esimerkiksi itsestä kertominen ja yksinkertaisista ostopilanteista selviytyminen
- uusia aihepiirejä otetaan esille laajentaen elämisen piiriä
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaan mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen

mukaan (oman elinympäristön, valmiiden oppimateriaalien, lehtien, sosiaalisen median, tietotekniikan ja muiden sähköisten viestimien tarjoamat mahdollisuudet)

- omia tekstien tuottaminen niin suullisesti kuin kirjallisestikin eri muodoissa, myös esimerkiksi miellekartan, sarjakuvan tms. keinoin
- erilaisten roolien ottaminen ja draaman käyttö, ryhmä- ja projektityöskentely
- toiminnallisuus mm. kielen rakenteiden harjoittelussa
- elekielen ja erilaisten tunteen ilmauksen keinojen hyödyntäminen
- sanaston kertaaminen ja syventäminen esimerkiksi pelien ja leikkien avulla
- kielitiedon käsitteet ja eri sanaluokkien keskeisimmät ominaisuudet
- ruotsin kielelle ominainen ääntäminen ja äänteet vaihtelevin keinoin, esimerkiksi tv-ohjelmien, elokuvakatkelmien, musiikin tai riimien avulla
- ääntämisen luonteva harjoittelu äänne-, sana-, lause- ja tekstitasolla

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskeleemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

- Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden sekä pohjoismaisten kielten ja kulttuuri-ilmiöiden tuntemuksen syventäminen
- oppilaan oman identiteetin vahvistaminen sekä suomalaisena että pohjoismaalaisena
- pohditaan, kuinka kieli voi yhdistää ihmisiä sekä sitä, mitä iloa ja hyötyä kielitaidosta voi olla
- toisien kulttuureiden arvostaminen sekä vuorovaikutuksessa toimiminen rakentavasti, arvostavasti ja hyviä tapoja noudattaen
- eri kielten ja kulttuurien edustajia koskevat stereotyyppit
- mahdollisimman monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tiedonhaku Pohjoismaista tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
- havaintojen ja johtopäätöksien tekeminen kohdekielen säännönmukaisuuksista
- kielen rakenteiden kuvailu sopivia keskeisiä kielitiedon käsitteitä käyttäen, mahdollisuuksien mukaan myös monikielisesti, esim. englannin avulla

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

- aktiivinen vastuun ottaminen omien tavoitteiden asettelusta vuosiluokan tavoitteiden suuntaisesti sekä työn suunnittelusta ja pitkäjänteisestä työskentelystä
- itselle luontevien ja tehokkaiden opiskelutapojen soveltaminen itsenäisesti ja ryhmässä toimittaessa
- taito tehdä huomioita omasta oppimisesta
- sitkeään työskentelyn tärkeyden sekä positiivisen vastavuoroisuuden korostaminen, myös arvioidessa itseään, työparia ja ryhmän muita jäseniä
- oppimisen ilon ylläpitäminen draaman, pelillisyyden ja leikin avulla
- oman myönteisen asennoitumisen ja hyväksyvän ilmapiirin ylläpitämisen tärkeys sekä jokaisen ryhmän jäsenen vastuu siinä
- ruotsin kielen käyttö kaikissa oppiaineissa tiedonhaun välineenä mahdollisuuksien mukaan

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

- ajankohtaisuuden, autenttisuuden ja merkityksellisyyden huomioiminen vuorovaikutustilanteissa nuoren itsensä ja hänen tulevaisuutensa kannalta
- draama ja erilaiset roolit, jotka antavat luontevan mahdollisuuden näkökulman vaihtamiselle ja tunneilmaisulle
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esim. sosiaaliset kohtaamiset, kysyminen ja vastaaminen, kertominen ja mieltymysten ilmaiseminen esim. kohteliaita ilmaisutapoja, vastavuoroisuutta, ilmeitä ja elekieltä käyttäen
- avun pyytäminen (esim. toisto ja hidastus) ja avun antaminen (esim. kiertoilmaukset) vuorovaikutustilanteissa ruotsin kielellä
- erilaisten viestintäteknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen erilaisten tekstien lähteenä
- sähköiset sanakirja- ja käännösohjelmat
- aiemmin esille otettuja aihepiirejä (itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen ja palvelutilanteet) voidaan tarpeen mukaan kerrata, vahvistaa ja syventää
- sujuvan ääntäminen vahvistaminen sekä ruotsin kielelle tyypilliset äänteet, sana- ja lausepaino
- havaintoja kielen säännönmukaisuuksista vertaillen rakenteita myös oppilaan osaamien muiden kielten kanssa
- kielitietouden vahvistaminen niin, että erilaiset lauserakenteet ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen keskeisimmät erityispiirteet alkavat tulla esiin myös omassa tuotoksissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L5
T2	S1	L1, L4
T3	S2	L1
T4	S2	L2, L7
T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L2, L4, L6
T8	S3	L4
T9	S3	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin

- Oppilas syventää tietämystään Pohjoismaista ja pohjoismaisesta kieliperheestä.
- Oppilas pohtii oman asennoitumisen ja esimerkiksi stereotyyppien vaikutusta eri kieliä puhuvien välisessä kanssakäymisessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.

- Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden sekä pohjoismaisten kielten ja kulttuuri-ilmiöiden tuntemuksen syventäminen
- oppilaan oman identiteetin vahvistaminen sekä suomalaisena että pohjoismaalaisena
- pohditaan, kuinka kieli voi yhdistää ihmisiä sekä sitä, mitä iloa ja hyötyä kielitaidosta voi olla
- toisien kulttuureiden arvostaminen sekä vuorovaikutuksessa toimiminen rakentavasti, arvostavasti ja hyviä tapoja noudattaen
- eri kielten ja kulttuurien edustajia koskevat stereotypiat
- mahdollisimman monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tiedonhaku Pohjoismaista tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
- havaintojen ja johtopäätöksien tekeminen kohdekielen säännönmukaisuuksista
- kielen rakenteiden kuvailu sopivia keskeisiä kielitiedon käsitteitä käyttäen, mahdollisuuksien mukaan myös monikielisesti, esim. englannin avulla

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

- Oppilas syventää taitoaan tehdä ruotsin kielen keskeisiin ilmauksiin ja säännönmukaisuuksiin liittyviä huomioita ja kuvailla niitä sopivin kielitiedon käsittein.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

- Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden sekä pohjoismaisten kielten ja kulttuuri-ilmiöiden tuntemuksen syventäminen
- oppilaan oman identiteetin vahvistaminen sekä suomalaisena että pohjoismaalaisena
- pohditaan, kuinka kieli voi yhdistää ihmisiä sekä sitä, mitä iloa ja hyötyä kielitaidosta voi olla
- toisien kulttuureiden arvostaminen sekä vuorovaikutuksessa toimiminen rakentavasti, arvostavasti ja hyviä tapoja noudattaen
- eri kielten ja kulttuurien edustajia koskevat stereotypiat
- mahdollisimman monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tiedonhaku Pohjoismaista tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
- havaintojen ja johtopäätöksien tekeminen kohdekielen säännönmukaisuuksista
- kielen rakenteiden kuvailu sopivia keskeisiä kielitiedon käsitteitä käyttäen, mahdollisuuksien mukaan myös monikielisesti, esim. englannin avulla

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä

sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

- Oppilas syventää taitojaan pohtia omia tavoitteitaan, työskentelyään ja osaamistaan.
- Oppilas oppii vähitellen soveltamaan erilaisia työtapoja itselleen sopiviksi.
- Oppilas oppii oivaltamaan oman asennoitumisen ja toiminnan vaikutukset yhteistyölle ja vuorovaikutukseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

- aktiivinen vastuun ottaminen omien tavoitteiden asettelusta vuosiluokan tavoitteiden suuntaisesti sekä työn suunnittelusta ja pitkäjänteisestä työskentelystä
- itselle luontevien ja tehokkaiden opiskelutapojen soveltaminen itsenäisesti ja ryhmässä toimittaessa
- taito tehdä huomioita omasta oppimisesta
- sitkeän työskentelyn tärkeyden sekä positiivisen vastavuoroisuuden korostaminen, myös arvioidessa itseään, työparia ja ryhmän muita jäseniä
- oppimisen ilon ylläpitäminen draaman, pelillisyyden ja leikin avulla
- oman myönteisen asennoitumisen ja hyväksyvän ilmapiirin ylläpitämisen tärkeys sekä jokaisen ryhmän jäsenen vastuu siinä
- ruotsin kielen käyttö kaikissa oppiaineissa tiedonhaun välineenä mahdollisuuksien mukaan

T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.

- Oppilas ymmärtää kielitaidon tarpeellisuuden eri tilanteissa.
- Oppilas rohkaistuu kokeilemaan ruotsin kieltä myös tiedonhaun välineenä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

- aktiivinen vastuun ottaminen omien tavoitteiden asettelusta vuosiluokan tavoitteiden suuntaisesti sekä työn suunnittelusta ja pitkäjänteisestä työskentelystä
- itselle luontevien ja tehokkaiden opiskelutapojen soveltaminen itsenäisesti ja ryhmässä toimittaessa
- taito tehdä huomioita omasta oppimisesta
- sitkeän työskentelyn tärkeyden sekä positiivisen vastavuoroisuuden korostaminen, myös arvioidessa itseään, työparia ja ryhmän muita jäseniä
- oppimisen ilon ylläpitäminen draaman, pelillisyyden ja leikin avulla
- oman myönteisen asennoitumisen ja hyväksyvän ilmapiirin ylläpitämisen tärkeys sekä jokaisen ryhmän jäsenen vastuu siinä
- ruotsin kielen käyttö kaikissa oppiaineissa tiedonhaun välineenä mahdollisuuksien mukaan

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

- Oppilas käyttää kielitaitoaan soveltaen sekä puhuen että kirjoittaen tutuista aihepiireistä.
- Oppilas harjoittelee myös uutta sanastoa erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.
- Oppilas harjoittelee toimimista rakentavassa yhteistyössä muiden kanssa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso: A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

- ajankohtaisuuden, autenttisuuden ja merkityksellisyyden huomioiminen vuorovaikutustilanteissa nuoren itsensä ja hänen tulevaisuutensa kannalta
- draama ja erilaiset roolit, jotka antavat luontevan mahdollisuuden näkökulman vaihtamiselle ja tunneilmaisulle
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esim. sosiaaliset kohtaamiset, kysyminen ja vastaaminen, kertominen ja mieltymysten ilmaiseminen esim. kohteliaita ilmaisutapoja, vastavuoroisuutta, ilmeitä ja elekieltä käyttäen
- avun pyytäminen (esim. toisto ja hidastus) ja avun antaminen (esim. kiertoilmaukset) vuorovaikutustilanteissa ruotsin kielellä
- erilaisten viestintäteknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen erilaisten tekstien lähteenä
- sähköiset sanakirja- ja käännösohjelmat
- aiemmin esille otettuja aihepiirejä (itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen ja palvelutilanteet) voidaan tarpeen mukaan kerrata, vahvistaa ja syventää
- sujuvan ääntäminen vahvistaminen sekä ruotsin kielelle tyypilliset äänteet, sana- ja lausepaino
- havaintoja kielen säännönmukaisuuksista vertaillen rakenteita myös oppilaan osaamien muiden kielten kanssa
- kielitietouden vahvistaminen niin, että erilaiset lauserakenteet ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen keskeisimmät erityispiirteet alkavat tulla esiin myös omissa tuotoksissa

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

- Oppilas syventää taitojaan selvittääkseen viestinnän haasteista.
- Oppilas harjoittelee, kuinka pyytää tukea ja auttaa toista erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

- ajankohtaisuuden, autenttisuuden ja merkityksellisyyden huomioiminen vuorovaikutustilanteissa nuoren itsensä ja hänen tulevaisuutensa kannalta

- draama ja erilaiset roolit, jotka antavat luontevan mahdollisuuden näkökulman vaihtamiselle ja tunneilmaisulle
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esim. sosiaaliset kohtaamiset, kysyminen ja vastaaminen, kertominen ja mieltymysten ilmaiseminen esim. kohteliaita ilmaisutapoja, vastavuoroisuutta, ilmeitä ja elekieltä käyttäen
- avun pyytäminen (esim. toisto ja hidastus) ja avun antaminen (esim. kiertoilmaukset) vuorovaikutustilanteissa ruotsin kielellä
- erilaisten viestintäteknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen erilaisten tekstien lähteenä
- sähköiset sanakirja- ja käännösohjelmat
- aiemmin esille otettuja aihepiirejä (itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen ja palvelutilanteet) voidaan tarpeen mukaan kerrata, vahvistaa ja syventää
- sujuvan ääntäminen vahvistaminen sekä ruotsin kielelle tyypilliset äänteet, sana- ja lausepaino
- havaintoja kielen säännönmukaisuuksista vertaillen rakenteita myös oppilaan osaamien muiden kielten kanssa
- kielitietouden vahvistaminen niin, että erilaiset lauserakenteet ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen keskeisimmät erityispiirteet alkavat tulla esiin myös omassa tuotoksissa

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

- Oppilas oppii kiinnittämään huomiota kohteliaisiin sanontoihin erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa sekä soveltamaan niitä omassa tuotoksissaan.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotasoa A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

- ajankohtaisuuden, autenttisuuden ja merkityksellisyyden huomioiminen vuorovaikutustilanteissa nuoren itsensä ja hänen tulevaisuutensa kannalta
- draama ja erilaiset roolit, jotka antavat luontevan mahdollisuuden näkökulman vaihtamiselle ja tunneilmaisulle
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esim. sosiaaliset kohtaamiset, kysyminen ja vastaaminen, kertominen ja mieltymysten ilmaiseminen esim. kohteliaita ilmaisutapoja, vastavuoroisuutta, ilmeitä ja elekieltä käyttäen
- avun pyytäminen (esim. toisto ja hidastus) ja avun antaminen (esim. kiertoilmaukset) vuorovaikutustilanteissa ruotsin kielellä
- erilaisten viestintäteknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen erilaisten tekstien lähteenä
- sähköiset sanakirja- ja käännösohjelmat
- aiemmin esille otettuja aihepiirejä (itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen ja palvelutilanteet) voidaan tarpeen mukaan kerrata, vahvistaa ja syventää
- sujuvan ääntäminen vahvistaminen sekä ruotsin kielelle tyypilliset äänteet, sana- ja lausepaino
- havaintoja kielen säännönmukaisuuksista vertaillen rakenteita myös oppilaan osaamien muiden kielten kanssa
- kielitietouden vahvistaminen niin, että erilaiset lauserakenteet ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen keskeisimmät erityispiirteet alkavat tulla esiin myös omassa tuotoksissa

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

- Oppilas syventää taitoaan tulkita eri aihepiireihin ja tekstityyppeihin liittyviä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
- Lisäksi oppilas osaa hakea keskeistä tietoa ja hyödyntää myös erilaisia apuvälineitä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

- ajankohtaisuuden, autenttisuuden ja merkityksellisyyden huomioiminen vuorovaikutustilanteissa nuoren itsensä ja hänen tulevaisuutensa kannalta
- draama ja erilaiset roolit, jotka antavat luontevan mahdollisuuden näkökulman vaihtamiselle ja tunneilmaisulle
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esim. sosiaaliset kohtaamiset, kysyminen ja vastaaminen, kertominen ja mieltymysten ilmaiseminen esim. kohteliaita ilmaisutapoja, vastavuoroisuutta, ilmeitä ja elekieltä käyttäen
- avun pyytäminen (esim. toisto ja hidastus) ja avun antaminen (esim. kiertoilmaukset) vuorovaikutustilanteissa ruotsin kielellä
- erilaisten viestintäteknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen erilaisten tekstien lähteenä
- sähköiset sanakirja- ja käännösohjelmat
- aiemmin esille otettuja aihepiirejä (itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen ja palvelutilanteet) voidaan tarpeen mukaan kerrata, vahvistaa ja syventää
- sujuvan ääntäminen vahvistaminen sekä ruotsin kielelle tyypilliset äänneet, sana- ja lausepaino
- havaintoja kielen säännönmukaisuuksista vertaillen rakenteita myös oppilaan osaamien muiden kielten kanssa
- kielitietouden vahvistaminen niin, että erilaiset lauserakenteet ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen keskeisimmät erityispiirteet alkavat tulla esiin myös omassa tuotoksissa

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

- Oppilas syventää taitoaan soveltaa opittua sanastoa ja kielitietoa omassa pienimuotoisissa puhutuissa ja kirjoitetuissa tuotoksissaan sekä kokeilee myös erilaisten apuvälineiden käyttöä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvälineistöä ja kirjoittamaan

- ajankohtaisuuden, autenttisuuden ja merkityksellisyyden huomioiminen vuorovaikutustilanteissa nuoren itsensä ja hänen tulevaisuutensa kannalta
- draama ja erilaiset roolit, jotka antavat luontevan mahdollisuuden näkökulman vaihtamiselle ja tunneilmaisulle
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esim. sosiaaliset kohtaamiset, kysyminen ja vastaaminen, kertominen ja mieltymysten ilmaiseminen esim. kohteliaita ilmaisutapoja, vastavuoroisuutta, ilmeitä ja elekieltä käyttäen
- avun pyytäminen (esim. toisto ja hidastus) ja avun antaminen (esim. kiertoilmaukset) vuorovaikutustilanteissa ruotsin kielellä
- erilaisten viestintäteknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen erilaisten tekstien lähteenä
- sähköiset sanakirja- ja käännösohjelmat
- aiemmin esille otettuja aihepiirejä (itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen ja palvelutilanteet) voidaan tarpeen mukaan kerrata, vahvistaa ja syventää
- sujuvan ääntäminen vahvistaminen sekä ruotsin kielelle tyypilliset äänteet, sana- ja lausepaino
- havaintoja kielen säännönmukaisuuksista vertaillen rakenteita myös oppilaan osaamien muiden kielten kanssa
- kielitiedon vahvistaminen niin, että erilaiset lauserakenteet ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen keskeisimmät erityispiirteet alkavat tulla esiin myös omissa tuotoksissa

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

- Pohjoismaihin, pohjoismaisiin kieliin ja pohjoismaalaisia yhdistäviin arvoihin tutustuminen, kuten kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen, tasa-arvo ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
- oppilaan oman identiteetin vahvistaminen sekä suomalaisena että pohjoismaalaisena esimerkiksi tutustumalla erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vertailemalla niitä
- kielen keskeisimpien rakenteiden ja kielitiedon käsitteiden käytön syventäminen
- opitun keskeisen kielitiedon ja sanaston soveltaminen omissa tuotoksissa

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

- elinikäiseen oppimiseen tähtäävien monipuolisten kieltenopiskelutaitojen syventäminen
- oppilaan omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen kielenoppijana sekä erilaisten kielenoppimisstrategioiden monipuolinen käyttö ja soveltaminen oman osaamisen edistämiseksi

- oppilaan aktiivinen vastuun ottaminen omien realististen tavoitteidensa asettelusta, työn suunnittelusta sekä työskentelyprosessista
- positiivisen suhtautumisen vahvistaminen kielten opiskeluun ja opiskeluun yleisesti sekä itseän oppijana
- monipuoliset työskentelytavat, jotka auttavat oppilasta löytämään itselleen luontevia ja tehokkaita opiskelutapoja toimiessaan niin itsenäisesti kuin ryhmässäkin
- pitkäjänteinen työskentely toisia arvostavalla, kannustavalla ja positiivisella tavalla vastavuoroisesti, myös arvioidessa itseä ja ryhmän muita jäseniä
- hyvien vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen tärkeyden korostaminen koulutyössä, kaikessa koulun ulkopuolisessa toiminnassa ja työelämässä
- oman kielitaidon käyttömahdollisuuksien huomaaminen niin koulun toiminnassa kuin koulun ulkopuolellakin itseilmaisun ja tiedonhankinnan välineenä
- omille taidoille sopivaa ja kiinnostuksen kohteisiin liittyvän aineiston etsiminen
- monipuolisen kielitaidon ja erityisesti ruotsin kielen taidon merkityksen ymmärtäminen myöhemmin opiskelu- ja työmahdollisuuksien löytämisessä
- ruotsin kieltä voidaan käyttää kaikissa oppiaineissa tiedonhaun välineenä

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

- vuorovaikutustaitojen syventäminen jatko-opintoja silmällä pitäen. Painopiste on epämuodollisissa ja arkielämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- pohjoismainen näkökulma: keskustellaan myös ruotsin kielen taidon tuomista mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa
- monipuolisten ja omien, itselle ominaisten kielen oppimisen ja viestinnän strategioiden käyttö, esimerkiksi puhekuppanin huomioonottaminen ja aktiivinen kuunteleminen, vuoronotto, selvennyksen pyytäminen, reagoiminen, kiertoilmausten käyttäminen, ylä- ja alakäsitteiden käyttäminen, tarvittavan käsitteen kuvaileminen, tarvittaessa avun pyytäminen keskustelukumppanilta, tilanteeseen sopivien apuvälineiden hyödyntäminen, muihin kieliin tukeutuminen, piirtäminen sekä eleet, ilmeet ja muu kehonkieli. Viestin välittyminen on virheettömyyttä tärkeämpää.
- erilaisten kohteliaiden ilmaisutapojen ja fraasien soveltaminen uusissa viestintätilanteissa, esimerkiksi kohtelias tapa tervehtiä, kuulumisten kysyminen, pyytäminen esim. ravintolassa, kiittäminen ja anteeksipyyttäminen
- erilaiset tekstityypit puhuttuina ja kirjoitettuina sekä kuvitetuina, esim. kertovat tekstit, dialogit, lyhyet uutiset, toimintaohjeet, lehtiartikkelit, mainokset, esitteet, elokuvakatkkelmat, sarjakuvat, laulujen sanoitukset, opasteet ja aikataulut
- erilaiset oman elinympäristön, oppimateriaalien, lehtien ja muiden painotuotteiden sekä sähköisten viestimien tarjoamat ajankohtaiset, oppilaita kiinnostavat ja heille merkitykselliset aihepiirit
- tekstin keskeisen sisällön kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja yksityiskohtaisen tiedon etsiminen tekstistä
- tulkintataidot, esim. vieraan sanan merkityksen päättely asiayhteyden avulla
- omat soveltavat erityyppiset tekstituotokset suullisesti ja kirjallisesti
- toiminnallisuus, pelillisuus, roolin ottaminen ja leikillisuus, rohkeus ilmaista itseä luovasti
- positiivinen ja optimistinen asenne omaa opiskelua kohtaan
- eriyttävien tehtävien ja työtapojen valinta omien taitojen mukaan ja opitun soveltaminen esimerkiksi portfoliotyöskentelyssä, joka voi koostua sekä puhutuista että kirjoitetuista tuotoksista

- aiemmin esille otettujen aihepiirien kertaaminen, vahvistaminen ja syventäminen (esim. itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen, palvelutilanteet ja matkustaminen). Keskeinen uusi aihepiiri voi olla esim. jatko-opinnot ja työelämä.
- sujuvan ääntämisen vahvistaminen: ruotsin kielelle tyypilliset äänneet, sana- ja lausepaino vaihtelevilla työtavoilla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös verkkoa, erilaisia ohjelmatalenteita, televisiota jne.
- keskeisten lauserakenteiden ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen tärkeimpien erityispiirteiden käyttö omassa tuotoksissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L5
T2	S1	L1, L4
T3	S2	L1
T4	S2	L2, L7
T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L2, L4, L6
T8	S3	L4
T9	S3	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin

- Oppilas osaa nimetä pohjoismaiseen kieliperheeseen kuuluvat kielet sekä muita alueellisia kieliä, kuten saame, fääri ja grönlanti, sekä sijoittaa ne kartalle.
- Oppilas tiedostaa, että monet yhteiset arvot yhdistävät Pohjoismaita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.

- Pohjoismaihin, pohjoismaisiin kieliin ja pohjoismaalaisia yhdistäviin arvoihin tutustuminen, kuten kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen, tasa-arvo ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
- oppilaan oman identiteetin vahvistaminen sekä suomalaisena että pohjoismaalaisena esimerkiksi tutustumalla erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vertailemalla niitä
- kielen keskeisimpien rakenteiden ja kielitiedon käsitteiden käytön syventäminen
- opitun keskeisen kielitiedon ja sanaston soveltaminen omassa tuotoksissa

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

- Oppilas osaa havainnoida kieltä, löytää siitä säännönmukaisuuksia, soveltaa oivalluksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa sekä nimetä kielen keskeisimpiä ilmiöitä.
- Oppilas osaa käyttää äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä havaintojensa tukena.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

- Pohjoismaihin, pohjoismaisiin kieliin ja pohjoismaalaisia yhdistäviin arvoihin tutustuminen, kuten kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen, tasa-arvo ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
- oppilaan oman identiteetin vahvistaminen sekä suomalaisena että pohjoismaalaisena esimerkiksi tutustumalla erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vertailemalla niitä
- kielen keskeisimpien rakenteiden ja kielitiedon käsitteiden käytön syventäminen
- opitun keskeisen kielitiedon ja sanaston soveltaminen omissa tuotoksissa

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

- Oppilas oppii asettamaan opiskelulle lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita, valitsemaan itselleen soveltuvia työtapoja, ottamaan vastuuta omasta työskentelystään sekä arvioimaan realistisesti omaa työskentelyään ja osaamistaan.
- Oppilas oppii osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin rakentavasti sekä antamaan kannustavaa palautetta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

- elinikäiseen oppimiseen tähtäävien monipuolisten kieltenopiskelutaitojen syventäminen
- oppilaan omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen kielenoppijana sekä erilaisten kielenoppimisstrategioiden monipuolinen käyttö ja soveltaminen oman osaamisen edistämiseksi
- oppilaan aktiivinen vastuun ottaminen omien realististen tavoitteidensa asettelusta, työn suunnittelusta sekä työskentelyprosessista
- positiivisen suhtautumisen vahvistaminen kielten opiskeluun ja opiskeluun yleisesti sekä itseän oppijana

- monipuoliset työskentelytavat, jotka auttavat oppilasta löytämään itselleen luontevia ja tehokkaita opiskelutapoja toimiessaan niin itsenäisesti kuin ryhmässäkin
- pitkäjänteinen työskentely toisia arvostavalla, kannustavalla ja positiivisella tavalla vastavuoroisesti, myös arvioidessa itseä ja ryhmän muita jäseniä
- hyvien vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen tärkeyden korostaminen koulutyössä, kaikessa koulun ulkopuolisessa toiminnassa ja työelämässä
- oman kielitaidon käyttömahdollisuuksien huomaaminen niin koulun toiminnassa kuin koulun ulkopuolellakin itseilmaisun ja tiedonhankinnan välineenä
- omille taidoille sopivaa ja kiinnostuksen kohteisiin liittyvän aineiston etsiminen
- monipuolisen kielitaidon ja erityisesti ruotsin kielen taidon merkityksen ymmärtäminen myöhemmin opiskelu- ja työmahdollisuuksien löytämisessä
- ruotsin kieltä voidaan käyttää kaikissa oppiaineissa tiedonhaun välineenä

T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.

- Oppilas oppii huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä koulussa ja vapaa-ajalla kommunikoinnin ja tiedonhaun välineenä.
- Oppilas oivaltaa mahdollisimman monipuolisen kielitaidon merkityksen myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

- elinikäiseen oppimiseen tähtäävien monipuolisten kieltenopiskelutaitojen syventäminen
- oppilaan omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen kielenoppijana sekä erilaisten kielenoppimisstrategioiden monipuolinen käyttö ja soveltaminen oman osaamisen edistämiseksi
- oppilaan aktiivinen vastuun ottaminen omien realististen tavoitteidensa asettelusta, työn suunnittelusta sekä työskentelyprosessista
- positiivisen suhtautumisen vahvistaminen kielten opiskeluun ja opiskeluun yleisesti sekä itseän oppijana
- monipuoliset työskentelytavat, jotka auttavat oppilasta löytämään itselleen luontevia ja tehokkaita opiskelutapoja toimiessaan niin itsenäisesti kuin ryhmässäkin
- pitkäjänteinen työskentely toisia arvostavalla, kannustavalla ja positiivisella tavalla vastavuoroisesti, myös arvioidessa itseä ja ryhmän muita jäseniä
- hyvien vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen tärkeyden korostaminen koulutyössä, kaikessa koulun ulkopuolisessa toiminnassa ja työelämässä
- oman kielitaidon käyttömahdollisuuksien huomaaminen niin koulun toiminnassa kuin koulun ulkopuolellakin itseilmaisun ja tiedonhankinnan välineenä
- omille taidoille sopivaa ja kiinnostuksen kohteisiin liittyvän aineiston etsiminen
- monipuolisen kielitaidon ja erityisesti ruotsin kielen taidon merkityksen ymmärtäminen myöhemmin opiskelu- ja työmahdollisuuksien löytämisessä
- ruotsin kieltä voidaan käyttää kaikissa oppiaineissa tiedonhaun välineenä

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

- Oppilas osaa soveltaa keskeistä kielialainesta erilaisissa tutuissa viestintätilanteissa käyttäen tarvittaessa keskustelukumppanin apua.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso: A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

- vuorovaikutustaitojen syventäminen jatko-opintoja silmällä pitäen. Painopiste on epämuodollisissa ja arkielämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- pohjoismainen näkökulma: keskustellaan myös ruotsin kielen taidon tuomista mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa
- monipuolisten ja omien, itselle ominaisten kielen oppimisen ja viestinnän strategioiden käyttö, esimerkiksi puhekumppanin huomioonottaminen ja aktiivinen kuunteleminen, vuoronotto, selvennyksen pyytäminen, reagoiminen, kiertoilmausten käyttäminen, ylä- ja alakäsitteiden käyttäminen, tarvittavan käsitteen kuvaileminen, tarvittaessa avun pyytäminen keskustelukumppanilta, tilanteeseen sopivien apuvälineiden hyödyntäminen, muihin kieliin tukeutuminen, piirtäminen sekä eleet, ilmeet ja muu kehonkieli. Viestin välittyminen on virheettömyyttä tärkeämpää.
- erilaisten kohteliaiden ilmaisutapojen ja fraasien soveltaminen uusissa viestintätilanteissa, esimerkiksi kohtelias tapa tervehtiä, kuulumisten kysyminen, pyytäminen esim. ravintolassa, kiittäminen ja anteeksipyyttäminen
- erilaiset tekstityypit puhuttuina ja kirjoitettuina sekä kuvitettuina, esim. kertovat tekstit, dialogit, lyhyet uutiset, toimintaohjeet, lehtiartikkelit, mainokset, esitteet, elokuvakatkkelmat, sarjakuvat, laulujen sanoitukset, opasteet ja aikataulut
- erilaiset oman elinympäristön, oppimateriaalien, lehtien ja muiden painotuotteiden sekä sähköisten viestimien tarjoamat ajankohtaiset, oppilaita kiinnostavat ja heille merkitykselliset aihepiirit
- tekstin keskeisen sisällön kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja yksityiskohtaisen tiedon etsiminen tekstistä
- tulkintataidot, esim. vieraan sanan merkityksen päättelemisen asiayhteyden avulla
- omat soveltavat erityyppiset tekstituotokset suullisesti ja kirjallisesti
- toiminnallisuus, pelillisuus, roolin ottaminen ja leikillisuus, rohkeus ilmaista itseä luovasti
- positiivinen ja optimistinen asenne omaa opiskelua kohtaan
- eriyttävien tehtävien ja työtapojen valinta omien taitojen mukaan ja opitun soveltaminen esimerkiksi portfoliotyöskentelyssä, joka voi koostua sekä puhutuista että kirjoitetuista tuotoksista
- aiemmin esille otettujen aihepiirien kertaaminen, vahvistaminen ja syventäminen (esim. itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen, palvelutilanteet ja matkustaminen). Keskeinen uusi aihepiiri voi olla esim. jatko-opinnot ja työelämä.
- sujuvan ääntämisen vahvistaminen: ruotsin kielelle tyypilliset äänneet, sana- ja lausepaino vaihtelevilla työtavoilla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös verkkoa, erilaisia ohjelmatalenteita, televisiota jne.
- keskeisten lauserakenteiden ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen tärkeimpien erityispiirteiden käyttö omassa tuotoksissa

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

- Oppilas osallistuu viestintätilanteisiin rohkeasti yrittäen.
- Oppilas osaa käyttää äänenpainoja, ilmeitä, eleitä ja muuta oheisviestintää ja apukeinoja viestin ymmärrettävyyden tukena.

- Oppilas osaa ilmaista avuntarpeensa pyytäen hidastusta, toistoa tai muuta selvennystä, jos ei ymmärrä keskustelukumppaninsa viestiä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

- vuorovaikutustaitojen syventäminen jatko-opintoja silmällä pitäen. Painopiste on epämuodollisissa ja arkielämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- pohjoismainen näkökulma: keskustellaan myös ruotsin kielen taidon tuomista mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa
- monipuolisten ja omien, itselle ominaisten kielen oppimisen ja viestinnän strategioiden käyttö, esimerkiksi puhekuumppanin huomioonottaminen ja aktiivinen kuunteleminen, vuoronotto, selvennyksen pyytäminen, reagoiminen, kiertoilmausten käyttäminen, ylä- ja alakäsitteiden käyttäminen, tarvittavan käsitteen kuvaileminen, tarvittaessa avun pyytäminen keskustelukumppanilta, tilanteeseen sopivien apuvälineiden hyödyntäminen, muihin kieliin tukeutuminen, piirtäminen sekä eleet, ilmeet ja muu kehonkieli. Viestin välittyminen on virheettömyyttä tärkeämpää.
- erilaisten kohteliaiden ilmaisutapojen ja fraasien soveltaminen uusissa viestintätilanteissa, esimerkiksi kohtelias tapa tervehtiä, kuulumisten kysyminen, pyytäminen esim. ravintolassa, kiittäminen ja anteeksipyytäminen
- erilaiset tekstityypit puhuttuina ja kirjoitettuina sekä kuvitettuina, esim. kertovat tekstit, dialogit, lyhyet uutiset, toimintaohjeet, lehtiartikkelit, mainokset, esitteet, elokuvakatkkelmat, sarjakuvat, laulujen sanoitukset, opasteet ja aikataulut
- erilaiset oman elinympäristön, oppimateriaalien, lehtien ja muiden painotuotteiden sekä sähköisten viestimien tarjoamat ajankohtaiset, oppilaita kiinnostavat ja heille merkitykselliset aihepiirit
- tekstin keskeisen sisällön kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja yksityiskohtaisen tiedon etsiminen tekstistä
- tulkintataidot, esim. vieraan sanan merkityksen päättelemine asiayhteyden avulla
- omat soveltavat erityyppiset tekstituotokset suullisesti ja kirjallisesti
- toiminnallisuus, pelillisuus, roolin ottaminen ja leikillisuus, rohkeus ilmaista itseä luovasti
- positiivinen ja optimistinen asenne omaa opiskelua kohtaan
- eriyttävien tehtävien ja työtapojen valinta omien taitojen mukaan ja opitun soveltaminen esimerkiksi portfoliotyöskentelyssä, joka voi koostua sekä puhutuista että kirjoitetuista tuotoksista
- aiemmin esille otettujen aihepiirien kertaaminen, vahvistaminen ja syventäminen (esim. itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen, palvelutilanteet ja matkustaminen). Keskeinen uusi aihepiiri voi olla esim. jatko-opinnot ja työelämä.
- sujuvan ääntämisen vahvistaminen: ruotsin kielelle tyypilliset äänneet, sana- ja lausepaino vaihtelevilla työtavoilla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös verkkoa, erilaisia ohjelmatalenteita, televisiota jne.
- keskeisten lauserakenteiden ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen tärkeimpien erityispiirteiden käyttö omassa tuotoksissa

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

- Oppilas osaa soveltaa ruotsin kieleen kuuluvia kohteliaita käytänteitä sosiaalisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

- vuorovaikutustaitojen syventäminen jatko-opintoja silmällä pitäen. Painopiste on epämuodollisissa ja arkielämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- pohjoismainen näkökulma: keskustellaan myös ruotsin kielen taidon tuomista mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa
- monipuolisten ja omien, itselle ominaisten kielen oppimisen ja viestinnän strategioiden käyttö, esimerkiksi puhekumppanin huomioonottaminen ja aktiivinen kuunteleminen, vuoronotto, selvennyksen pyytäminen, reagoiminen, kiertoilmausten käyttäminen, ylä- ja alakäsitteiden käyttäminen, tarvittavan käsitteen kuvaileminen, tarvittaessa avun pyytäminen keskustelukumppanilta, tilanteeseen sopivien apuvälineiden hyödyntäminen, muihin kieliin tukeutuminen, piirtäminen sekä eleet, ilmeet ja muu kehonkieli. Viestinnän välittyminen on virheettömyyttä tärkeämpää.
- erilaisten kohteliaiden ilmaisu- ja fraasien soveltaminen uusissa viestintätilanteissa, esimerkiksi kohtelias tapa tervehtiä, kuulumisten kysyminen, pyytäminen esim. ravintolassa, kiittäminen ja anteeksipyyttäminen
- erilaiset tekstityypit puhuttuina ja kirjoitettuina sekä kuvitetuina, esim. kertovat tekstit, dialogit, lyhyet uutiset, toimintaohjeet, lehtiartikkelit, mainokset, esitteet, elokuvakatkkelmat, sarjakuvat, laulujen sanoitukset, opasteet ja aikataulut
- erilaiset oman elinympäristön, oppimateriaalien, lehtien ja muiden painotuotteiden sekä sähköisten viestimien tarjoamat ajankohtaiset, oppilaita kiinnostavat ja heille merkitykselliset aihepiirit
- tekstin keskeisen sisällön kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja yksityiskohtaisen tiedon etsiminen tekstistä
- tulkintataidot, esim. vieraan sanan merkityksen päättelemisen asiayhteyden avulla
- omat soveltavat erityyppiset tekstituotokset suullisesti ja kirjallisesti
- toiminnallisuus, pelillisuus, roolin ottaminen ja leikillisuus, rohkeus ilmaista itseä luovasti
- positiivinen ja optimistinen asenne omaa opiskelua kohtaan
- eriyttävien tehtävien ja työtapojen valinta omien taitojen mukaan ja opitun soveltaminen esimerkiksi portfoliotyöskentelyssä, joka voi koostua sekä puhutuista että kirjoitetuista tuotoksista
- aiemmin esille otettujen aihepiirien kertaaminen, vahvistaminen ja syventäminen (esim. itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen, palvelutilanteet ja matkustaminen). Keskeinen uusi aihepiiri voi olla esim. jatko-opinnot ja työelämä.
- sujuvan ääntämisen vahvistaminen: ruotsin kielelle tyypilliset äänneet, sana- ja lausepaino vaihtelevilla työtavoilla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös verkkoa, erilaisia ohjelmatalenteita, televisiota jne.
- keskeisten lauserakenteiden ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen tärkeimpien erityispiirteiden käyttö omassa tuotoksissa

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

- Oppilas osaa hyödyntää asiayhteyttä ja päättelyä ottaessaan selvää tuttua kieliaineesta sisältävästä puhutusta tai kirjoitetusta tekstistä ja löytää siitä tarvitsemansa keskeisen tiedon.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

- vuorovaikutustaitojen syventäminen jatko-opintoja silmällä pitäen. Painopiste on epämuodollisissa ja arkielämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- pohjoismainen näkökulma: keskustellaan myös ruotsin kielen taidon tuomista mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa
- monipuolisten ja omien, itselle ominaisten kielen oppimisen ja viestinnän strategioiden käyttö, esimerkiksi puhekumppanin huomioonottaminen ja aktiivinen kuunteleminen, vuoronotto, selvennyksen pyytäminen, reagoiminen, kiertoilmausten käyttäminen, ylä- ja alakäsitteiden käyttäminen, tarvittavan käsitteen kuvaileminen, tarvittaessa avun pyytäminen keskustelukumppanilta, tilanteeseen sopivien apuvälineiden hyödyntäminen, muihin kieliin tukeutuminen, piirtäminen sekä eleet, ilmeet ja muu kehonkieli. Viestin välittyminen on virheettömyyttä tärkeämpää.
- erilaisten kohteliaiden ilmaisutapojen ja fraasien soveltaminen uusissa viestintätilanteissa, esimerkiksi kohtelias tapa tervehtiä, kuulumisten kysyminen, pyytäminen esim. ravintolassa, kiittäminen ja anteeksipyyttäminen
- erilaiset tekstityypit puhuttuina ja kirjoitettuina sekä kuvitettuina, esim. kertovat tekstit, dialogit, lyhyet uutiset, toimintaohjeet, lehtiartikkelit, mainokset, esitteet, elokuvakatkkelmat, sarjakuvat, laulujen sanoitukset, opasteet ja aikataulut
- erilaiset oman elinympäristön, oppimateriaalien, lehtien ja muiden painotuotteiden sekä sähköisten viestimien tarjoamat ajankohtaiset, oppilaita kiinnostavat ja heille merkitykselliset aihepiirit
- tekstin keskeisen sisällön kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja yksityiskohtaisen tiedon etsiminen tekstistä
- tulkintataidot, esim. vieraan sanan merkityksen päätteleminen asiayhteyden avulla
- omat soveltavat erityyppiset tekstituotokset suullisesti ja kirjallisesti
- toiminnallisuus, pelillisuus, roolin ottaminen ja leikillisuus, rohkeus ilmaista itseä luovasti
- positiivinen ja optimistinen asenne omaa opiskelua kohtaan
- eriyttävien tehtävien ja työtapojen valinta omien taitojen mukaan ja opitun soveltaminen esimerkiksi portfoliotyöskentelyssä, joka voi koostua sekä puhutuista että kirjoitetuista tuotoksista
- aiemmin esille otettujen aihepiirien kertaaminen, vahvistaminen ja syventäminen (esim. itsestä ja omasta elinpiiristä kertominen, palvelutilanteet ja matkustaminen). Keskeinen uusi aihepiiri voi olla esim. jatko-opinnot ja työelämä.
- sujuvan ääntämisen vahvistaminen: ruotsin kielelle tyypilliset äänneet, sana- ja lausepaino vaihtelevilla työtavoilla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös verkkoa, erilaisia ohjelmatalenteita, televisiota jne.
- keskeisten lauserakenteiden ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen tärkeimpien erityispiirteiden käyttö omassa tuotoksissa

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

- Oppilas osaa soveltaa puheen ja kirjoittaen tuttua sanastoa ja keskeisiä ilmauksia yksinkertaisin lauserakentein omissa tuotoksissaan, jotka käsittelevät häneen itseensä ja hänen läheiseen elämänpiiriinsä liittyviä aiheita.
- Oppilas osaa ääntää keskeiset tutut ilmaukset ymmärrettävästi.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

- vuorovaikutustaitojen syventäminen jatko-opintoja silmällä pitäen. Painopiste on epämuodollisissa ja arkielämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- pohjoismainen näkökulma: keskustellaan myös ruotsin kielen taidon tuomista mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa
- monipuolisten ja omien, itselle ominaisten kielen oppimisen ja viestinnän strategioiden käyttö, esimerkiksi puhekuppanin huomioonottaminen ja aktiivinen kuunteleminen, vuoronotto, selvennyksen pyytäminen, reagoiminen, kiertoilmausten käyttäminen, ylä- ja alakäsitteiden käyttäminen, tarvittavan käsitteen kuvaileminen, tarvittaessa avun pyytäminen keskustelukumppanilta, tilanteeseen sopivien apuvälineiden hyödyntäminen, muihin kieliin tukeutuminen, piirtäminen sekä eleet, ilmeet ja muu kehonkieli. Viestin välittyminen on virheettömyyttä tärkeämpää.
- erilaisten kohteliaiden ilmaisutapojen ja fraasien soveltaminen uusissa viestintätilanteissa, esimerkiksi kohtelias tapa tervehtiä, kuulumisten kysyminen, pyytäminen esim. ravintolassa, kiittäminen ja anteeksipyyttäminen
- erilaiset tekstityypit puhuttuina ja kirjoitettuina sekä kuvitetuina, esim. kertovat tekstit, dialogit, lyhyet uutiset, toimintaohjeet, lehtiartikkelit, mainokset, esitteet, elokuvakatkkelmat, sarjakuvat, laulujen sanoitukset, opasteet ja aikataulut
- erilaiset oman elinympäristön, oppimateriaalien, lehtien ja muiden painotuotteiden sekä sähköisten viestimien tarjoamat ajankohtaiset, oppilaita kiinnostavat ja heille merkitykselliset aihepiirit
- tekstin keskeisen sisällön kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja yksityiskohtaisen tiedon etsiminen tekstistä
- tulkintataidot, esim. vieraan sanan merkityksen päätteleminen asiayhteyden avulla
- omat soveltavat erityyppiset tekstituotokset suullisesti ja kirjallisesti
- toiminnallisuus, pelillisuus, roolin ottaminen ja leikkillisuus, rohkeus ilmaista itseä luovasti
- positiivinen ja optimistinen asenne omaa opiskelua kohtaan
- eriyttävien tehtävien ja työtapojen valinta omien taitojen mukaan ja opitun soveltaminen esimerkiksi portfoliotyöskentelyssä, joka voi koostua sekä puhutuista että kirjoitetuista tuotoksista
- aiemmin esille otettujen aihepiirien kertaaminen, vahvistaminen ja syventäminen (esim. itsestä ja omasta elinympäristöstä kertominen, palvelutilanteet ja matkustaminen). Keskeinen uusi aihepiiri voi olla esim. jatko-opinnot ja työelämä.
- sujuvan ääntämisen vahvistaminen: ruotsin kielelle tyypilliset äänneet, sana- ja lausepaino vaihtelevilla työtavoilla hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös verkkoa, erilaisia ohjelmatalenteita, televisiota jne.

- keskeisten lauserakenteiden ja eri sanaluokkiin kuuluvien sanojen tärkeimpien erityispiirteiden käyttö omissa tuotoksissa

36.6.2. Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuun aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennyttään lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

***Vuosiluokilla 7-9** historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.*

Työtavoissa ja aineistojen valinnassa pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään Hailuodon historiallista ympäristöä.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Oppilaita innostetaan mahdollisuuksien mukaan hankkimaan tietoa Hailuodon paikallishistoriasta.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä.

Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Hailuodon peruskoulun historian opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan tekemään yhteistyötä äidinkielen ja kuvataiteen opetuksen kanssa varsinkin draaman ja kuvallisen ilmaisun käytön kanssa.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys

Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4 Suurten sotien aika

Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikkoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien leistyymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L7
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemaansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
----------------------------	--

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla

S1-S3 sisältöjä käsitellään pääosin 7 lk:lla, S4-S6 sisältöjä käsitellään pääosin 8 lk:lla.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan omaan sukuhistoriaan, paikallishistoriaan.

Oppilas perehtyy mahdollisuuksien mukaan Suomen historian lähteisiin ja tulkintoihin digitaalisissa lähdeympäristöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

S4:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

S6:n sisällöt käsitellään pääosin 8 lk:n historiassa.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys

Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4 Suurten sotien aika

Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Syvennyttään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L7
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
----------------------------	--

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

Opetuksessa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille Hailuodon tilanne maailmansodissa.

36.6.3. Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiiviseksi, vastuuntuntoiseksi ja yritteliäiseksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään omaloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Yhteiskuntaopin tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiiviseksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen,

analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja tuottamisen tavat. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Yhteiskuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin.

Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

S4 Taloudellinen toiminta

Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävä kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L4, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4, L7
T3	S2, S3	L2, L4, L7
T4	S1, S2, S3	L3, L4, L5
T5	S1, S4	L1, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L4
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L7
T8	S1, S4	L2, L4, L6, L7
T9	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.
---	--

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottaminen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Talouden perusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojään yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

Opetuksessa tuodaan esille mahdollisuuksien mukaan hailuotolaista elinkeinoelämää. Työelämään tutustutaan myös 9 lk:n tet-jakson tai jaksojen aikana.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan vierailemaan paikallisessa pankissa.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita pyrkimään nuorisovaltuustoon.

Rohkaistaan mahdollisuuksien mukaan oppilaita aktiiviseen kuntalaisuuteen.

36.6.4. Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämönhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämäntutkimyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita. Arviointi on monipuolista ja oppilaille annettava palaute ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehitty kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Evangelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntietä. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S1 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 8 lk:lla syventäen.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämäntietä. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvämmällä tasolla kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöksi valitaan elämäntietä, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

S3 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 9 lk:lla syventäen varsinkin kristinuskon suhteen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T7	S1, S3	L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.

S1 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 8 lk:lla syventäen.

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

S1 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 8 lk:lla syventäen.

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

S1 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 8 lk:lla syventäen.

S3 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 9 lk:lla syventäen varsinkin kristinuskon suhteen.

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

S1 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 8 lk:lla syventäen.

S3 käydään yleisellä tasolla läpi 7 lk:lla ja 9 lk:lla syventäen varsinkin kristinuskon suhteen.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämäntapoksi. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa,

populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

8 lk:lla pääpaino on kristinuskon vaiheissa ja vaikutuksissa kulttuuriin.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämäkysymyksiä, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

S3 asiat käsitellään pääosin 9 lk:n uskonnossa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L2
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

8 lk:lla pääpaino on kristinuskon vaiheissa ja vaikutuksissa kulttuuriin.

S3 asiat käsitellään pääosin 9 lk:n uskonnossa.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S1-sisältöä käsitellään pääosin 8 lk:n opetuksessa. Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä paikallisen seurakunnan kanssa.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonottomuuteen elämänkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S2-sisältöä käsitellään pääosin jo 7 lk:n uskonnon opetuksessa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöksi valitaan elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L1, L2

T10	S1, S2, S3	L6
-----	------------	----

Vuosiluokan tavoitteet

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.

S1-sisältöä käsitellään pääosin 8 lk:n opetuksessa. Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä paikallisen seurakunnan kanssa.

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

S1-sisältöä käsitellään pääosin 8 lk:n opetuksessa. Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä paikallisen seurakunnan kanssa.

S2-sisältöä käsitellään pääosin jo 7 lk:n uskonnon opetuksessa.

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

S2-sisältöä käsitellään pääosin jo 7 lk:n uskonnon opetuksessa.

T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

S2-sisältöä käsitellään pääosin jo 7 lk:n uskonnon opetuksessa.

S1-sisältöä käsitellään pääosin 8 lk:n opetuksessa. Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä paikallisen seurakunnan kanssa.

36.6.5. Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso fysiikan päättöarvioinnin kriteereihin. Fysiikassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
--	--

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen

- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet

- tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymislaki

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymislaki

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
------------------------------------	---

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointi-aidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus
  - ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
  - valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaamisen perusteet
  - tutustutaan mm. tiheyden määrittämiseen
- hypoteesin muodostamisen perusteet
- havainnoinnin perusteet
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.
- Aaltoliike
  - värähdysliike: värähdysaika, taajuus, poikittainen- ja pitkittäinen aaltoliike, aallonpituus

- ääni: äänen synty ja eteneminen, kuuleminen, melu ja kuulon suojaaminen
- valo-oppi: valon ominaisuudet ja eteneminen, heijastuminen ja taittuminen sekä linssit ja optiset laitteet, silmä ja näön suojaaminen.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.
- Fysiikan keksintöjen ja kehityksen vaikutus yhteiskuntaan.

Sisällöt

- fysiikka kokeellisena luonnontieteenä
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin tutustuminen
- maailmankaikkeus ja aurinkokunta
- energialajit ja energiansäilymlaki

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytetään kvalitatiivisesti energiaan.

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liiketilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1

T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa

osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearviointin perusteella.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja neste

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja neste

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja neste

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointi- taidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Sisällöt

- paine, energialajit, energian säilymlaki, työ, teho, tasapaino

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- liikenneturvallisuus
- työn helpottaminen erilaisin mekaanisin konein

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liike-tilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- energian säilymisen periaate
- fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen tutustuminen

T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedollisten jatko-opinto-valmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.

Sisällöt

- erilaiset vuorovaikutukset ja kappaleiden liiketilat
- nopeus, kiihtyvyys, massa, paino, voima, kitka, tiheys ja noste

Tämä sisältöalue käsitellään 9. vuosiluokalla.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähkönenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1

T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkö hinta ja sähkö siirto

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearviointin perusteella.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähkönenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähkönenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- lämpöoppi

- lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
- veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestäväen käytön kannalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestäväen kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestäväen käytön kannalta.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähköhinta ja sähköhän siirto

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.

- Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähkönenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkö hinta ja sähkö siirto

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
--	--

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestoplaneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähkönenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa,

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähkönenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkön hinta ja sähkön siirto

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi

- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkö hinta ja sähkö siirto

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointi- taidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily

- säteilyturvallisuus

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkö hinta ja sähkö siirto

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen
  - veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. säähän
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkö hinta ja sähkö siirto

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedollisten jatko-opinto-valmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestopagneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkö hinta ja sähkö siirto

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Sisällöt

- lämpöoppi
  - lämpötila, lämpöenergia, lämpölaajeneminen olomuodon muutokset ja lämmön siirtyminen

- veden ominaisuudet: saaristo-olosuhteiden vaikutus mm. sähkään
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen ja hiukkassäteily
  - säteilyturvallisuus

Sisällöt

- sähköinen vuorovaikutus ja voimat
- magneettinen vuorovaikutus ja voimat

Sisällöt

- sähkövaraus, jännite, sähkövirta, Ohmin laki, sarjaan- ja rinnankytkennät
- kestoplaneetti, alkeismagneetti, sähkömagneetti, induktio ja muuntaja
- sähköenergia, teho, sähkö hinta ja sähkö siirto

Sisällöt

- Aurinko energian tuottajana, ydinreaktiot

Sisällöt

- energian tuotanto
  - Tutustutaan mm. uusiin ja kehitteillä oleviin menetelmiin.
  - Pohditaan energiantuotannosta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä sekä ympäristölle että yhteiskunnalle.

Sisällöt

- työturvallisuus
- mittaaminen, hypoteesin muodostaminen, havainnointi
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

36.6.6. Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämäkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan tukemaan hailuotolaisen identiteetin rakentumista.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskustelu ympäristö, jossa oppilas kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesääätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso elämäkatsomustiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin

kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Katsomus ja kulttuuri

Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämäntutkimuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käännteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

S2 Etiikan perusteita

Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien tuomaan esille hailuotolaista kulttuuria ja siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan tuomaan esille hailuotolaista luontoa ja siihen liittyviä ympäristöeettisiä näkökulmia.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2, L7
T3	S1	L1, L2, L5
T4	S1, S3	L1, L3
T5	S1, S3	L2, L3, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.

T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan

Oppilas tutustuu mahdollisuuksien mukaan hailuotolaiseen kulttuuriin esimerkiksi käynnillä paikallismuseossa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.

T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Erialaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti

T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan tuomaan esille hailuotolaista luontoa ja siihen liittyviä ympäristöeettisiä näkökulmia.

T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan tuomaan esille hailuotolaista luontoa ja siihen liittyviä ympäristöeettisiä näkökulmia.

T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan tuomaan esille hailuotolaista luontoa ja siihen liittyviä ympäristöeettisiä näkökulmia.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien tuomaan esille hailuotolaista kulttuuria ja siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Katsomus ja kulttuuri

Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käännteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

Käydään oppilaan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja mahdollisuuksien mukaan hailuotolaisia asioita ja tilanteita hyödyntäen.

S2 Etiikan perusteita

Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan perehtymään kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin Hailuodossa sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin Hailuodossa. Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten Hailuodossa voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2, L7
T3	S1	L1, L2, L5
T4	S1, S3	L1, L3
T5	S1, S3	L2, L3, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.

Käydään oppilaan elämänskatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja mahdollisuuksien mukaan hailuotolaisia asioita ja tilanteita hyödyntäen.

T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.

Käydään oppilaan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja mahdollisuuksien mukaan hailuotolaisia asioita ja tilanteita hyödyntäen.

T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti

Käydään oppilaan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja mahdollisuuksien mukaan hailuotolaisia asioita ja tilanteita hyödyntäen.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.

Käydään oppilaan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja mahdollisuuksien mukaan hailuotolaisia asioita ja tilanteita hyödyntäen.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan perehtymään kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin Hailuodossa sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin Hailuodossa. Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten Hailuodossa voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan perehtymään kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin Hailuodossa sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin Hailuodossa. Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten Hailuodossa voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Käydään oppilaan elämäntutkimuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja mahdollisuuksien mukaan hailuotolaisia asioita ja tilanteita hyödyntäen.

T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.

Käydään oppilaan elämäntutkimuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja mahdollisuuksien mukaan hailuotolaisia asioita ja tilanteita hyödyntäen.

Opetuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan perehtymään kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin Hailuodossa sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin Hailuodossa. Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten Hailuodossa voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Katsomus ja kulttuuri

Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämäntutkimuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käännteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

S2 Etiikan perusteita

Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten voidaan erityisesti Hailuodossa toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7	S1, S2, S3	L2, L3, L7
T8	S2, S3	L5, L7
T9	S1, S2, S3	L5, L6, L7
T10	S2, S3	L1, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta

Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten voidaan erityisesti Hailuodossa toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä
---------------------------	--

Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten voidaan erityisesti Hailuodossa toimia vastuullisesti kestävästä tulevaisuudesta hyväksi.

T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävästä tulevaisuudesta paikallisesti ja globaalisti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävästä elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävästä tulevaisuudesta liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävästä elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.

Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten voidaan erityisesti Hailuodossa toimia vastuullisesti kestävästä tulevaisuudesta hyväksi.

T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

Pohditaan mahdollisuuksien mukaan, miten voidaan erityisesti Hailuodossa toimia vastuullisesti kestävästä tulevaisuudesta hyväksi.

36.6.7. Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävästä tulevaisuudesta rakentamisessa: kemian tarviin uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemian liittyvien käsitteiden rakentamista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen

kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämässä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kemian päättöarvioinnin kriteereihin. Kemiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoiimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikielen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5

T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearviointin perusteella.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys

- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö

- liuos
- erotusmenetelmät

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät

- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin

- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
---	--

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- kemia kokeellisena luonnontieteenä
- veden kiertokulku luonnossa
- tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
  - työskentelytilan turvalaitteet ja -ohjeet
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- kodin kemikaalit ja kemikaalien varoitusmerkinnät
- aineen kolme perusolomuotoa
- palaminen kemiallisena reaktiona ja paloturvallisuus

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä

Sisällöt

- alkuaineiden ominaisuuksia
- atomi, atomimalli ja atomimallin kehitys
- aineiden jako puhtaisiin aineisiin ja seoksiin
  - alkuaine, yhdiste, homogeeninen- ja heterogeeninen seos
  - pallomallien ja muiden havainnollistavien mallien käyttö
- liuos
- erotusmenetelmät

Sisällöt

- kemialliset reaktiot
- reaktionopeus
- kemian merkkikieleen tutustuminen
  - mm. yksinkertaisten kemiallisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoiimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden

elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korrosio

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6

T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearviointin perusteella.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely

- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely

- välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemian ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriäiteitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojan ja taitojan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää kemian tietojan ja taitojan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemian sovelletaan eri ympäristöissä.

Sisällöt

- happojen ja emästen turvallinen käsittely
- terveydelle haitalliset raskasmetallit

Sisällöt

- Hapot ja emäkset
  - happojen ja emästen reaktiot, neutraloituminen
  - happojen ja emästen ominaisuudet ja käyttö esim. teollisuudessa

Sisällöt

- metallien jalostus ja kierrätys, metalliteollisuus
- metallien jännitesarja, sähkökemialla ja elektrolyysi sekä niiden sovellukset
- korroosio

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne
- ionit, ionisidos ja ioniyhdisteet
- metallisidos, metallien ominaisuudet
- kovalenttinen sidos, molekyyliyhdisteet
- Atomin rakenteen ja yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa käytetään erilaisia malleja ja simulaatioita.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyylirakenteen havainnollistamisessa.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearviointin perusteella.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet

- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely

- välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
--	--

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun

ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet

- hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
- hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin

- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojan ja taitojan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää kemian tietojan ja taitojan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Sisällöt

- hiilen kiertokulku luonnossa ja sen merkitys elämälle
- orgaanisten yhdisteiden reaktiot ja reaktioyhtälöt
  - esim. hiilivetyjen ja alkoholien palaminen sekä esterinmuodostusreaktiot
- karboksyylihapot luonnossa

Sisällöt

- mm. alkoholit ja terveys
- ravintoaineet

Sisällöt

- Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

Sisällöt

- laboratoriotyöskentely
  - välineiden ja aineiden turvallinen käsittely
- tutkimuksen eteneminen vaiheittain hypoteesista ja suunnittelusta johtopäätöksiin ja tulosten arviointiin
- Tutustutaan tieto- ja vietsintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

Sisällöt

- hiili ja sen yhdisteet sekä ravintoaineet
  - hiilivedyt, alkoholit, karboksyylihapot ja esterit
  - hiilihydraatit, proteiinit ja rasvat
- Harjoitellaan esim. pallotikkumallien käyttöä molekyyliarakenteen havainnollistamisessa.

Sisällöt

- hiili ja sen merkitys yhteiskunnassa raaka-aineena ja energian lähteenä, fossiiliset polttoaineet
- orgaanisten yhdisteiden merkitys materiaalien raaka-aineena ja tuotteiden elinkaari

36.6.8. Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataide-oppiaineen tehtävä on kuvattu kuvataide-oppiaineen alussa. Oppiaineeseen liittyvät kuvaukset ohjauksesta, eriyttämisestä ja tuesta sekä oppilaan oppimisen arvioinnista koskevat myös oppiaineen valinnaisia opintoja. Samoin oppiaineen laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kattavat valinnaiset opinnot.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuksiin rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä

itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltäviin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kuvataiteen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaaminen kehittyy kaikissa opetuksen tavoitteissa kuvatuilla taideoppimisen ulottuvuuksilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saarella asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiiriin että globaalin maailman näkökulmista.

- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsitteisiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

- taidekäsitteet: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykyaikaisen taiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuviin kohteisiin
- virtuaalitaidemuseot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)

- oma elinympäristö, saassa asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)
- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö
- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saassa asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)
- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykyaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö
- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saassa asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)
- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykyaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.
------------------------------------	--

- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykyaikaisen taiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot
- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö
- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saarella asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.

- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saassa asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)
- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saassa asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)
- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot
- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinna menetelmiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.

- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saassa asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)

- taidekäsitteistö: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidekäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

- taidekäsitteistö: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidekäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa

- virtuaalitaidemuseot

-sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)

- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)

- oma elinympäristö, saarella asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)

- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)

- median käsitteistöä

- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)

- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)

- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)

- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.

- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)

- median käsitteistöä

- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)

- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)

- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)

- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

-sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)

- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)

- oma elinympäristö, saarella asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)

- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo

- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus

- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Näkemyksen esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saarella asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)
- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö
- taidekäsitteistö: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä

- sosiaalinen media (esimerkiksi selfiet, omat videot, animaatiot, sovellukset)
- alakulttuurit (esimerkiksi harrastukset, musiikki, pelit, eettinen suuntautuminen)
- oma elinympäristö, saassa asuminen ja merellisyys (havaitseminen, tutkiminen sekä vaikuttaminen)

- taidekäsitys: mitä taide on, miten taide vaikuttaa, taidehistorian jatkumo
- taidekuvan tulkinta ja kritiikki: nykytaiteen käsitteistö ja ilmaisullinen monimuotoisuus
- taiteen instituutiot, kulttuurikenttä ja kulttuuripalvelut: mahdolliset vierailut paikallisissa taidenäyttelyissä tai muissa soveltuvissa kohteissa
- virtuaalitaidemuseot

- visuaalisen ympäristön kuvat (esimerkiksi muoti, tuotemerkit, mainonta, uutiskuvat, elokuva, tv, virtuaaliset ympäristöt)
- median käsitteistöä
- fyysiset ympäristöt: rakennettu ja luonnonympäristö Hailuodossa (esimerkiksi tila- ja ympäristösuunnittelu)
- esineet ympärillämme: muotoilu (elinkaari, ergonomia, esteettisyys, tuotesuunnitteluprosessi)
- ympäristö- ja tilataide (esimerkiksi projekti lähialueen yhteistyötahon kanssa)
- paikallinen arkkitehtuuri ja kulttuuriperintö

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevasta laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsitteisiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiirin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelevaan näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiirin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa

- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle

- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan

- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan

- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia

- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle

- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan

- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan

- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia

- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa

- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus

- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa

- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus

- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiirin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiirin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle

- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla
- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiirin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
-------------------------	---

Näkemyksen esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.
------------------------	---

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla
- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa

- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaus
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiiriin että globaalin maailman näkökulmista.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syvenyvät erilaisiin taidekäsitteisiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään

kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

- kantaottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin
- kantaottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan

- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelevaan näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin
- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä
- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin

- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin
- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.

- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin
- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä
- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.

- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinna menetelmiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin
- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä
- kantaottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä
- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.

- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä
- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä
- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Näkemyksen esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa

visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.

- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen

- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä

36.6.9. Liikunta

Valinnaisen tehtävä

Kurssin tavoitteena on kannustaa liikunnalliseen elämäntapaan ja syventää etenkin erilaisten pallopelien lajitaitoja. Pelataan kuhunkin vuodenaikaan soveltuvia joukkuepelejä, liikutaan luonnossa pelaillen, leikkien, kävellen, suunnistaen, pyöräillen, potkukelkkaillen, lumikenkäillen tai hiihtäen. Ohjelmaa suunnitellaan yhdessä kurssilaisten kanssa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

numeroarviointi

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9

36.6.10. Kotitalous

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitetään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat

vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut

kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruoanvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja

ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työvälineenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L3
T2	S1, S2	L2, L3
T3	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4	S1, S2	L1, L3, L6
T5	S1, S2, S3	L3, L5, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7
T7	S1, S2, S3	L2, L3
T8	S1, S2	L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L1, L4
T11	S1, S2, S3	L4
T12	S1, S2, S3	L1
T13	S1, S2, S3	L1, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearviointin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnin perusteet sekä perusruuvalmistevalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat

ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työvälineenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnassa perusteet sekä perusruoanvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävästi kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden

toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyuden kannalta.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työväliseen. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnin perusteet sekä perusruuvalmisteiden valmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnin perusteet sekä perusruuvalmisteiden valmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työvälineenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruuvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyypiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruuvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyypiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat

ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työväliseen. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruuvalmisteiden valmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työväliseen. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
--	---

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruuanvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyypiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruuanvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyypiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työvälineenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työvälineenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnin perusteet sekä perusruuvalmisteiden valmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruuuanvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työvälineenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruuuanvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työväliseenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

T13 ohjata oppilasta kestäväan elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mitaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

Kotitalouden asiointivalmiuksiin sisältyvät kuluttajan vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Oppimistilanteet harjaannuttavat eettistä ajattelua ja rahankäytön pohdintaa. Pohditaan median ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämistä kotitalouden toiminnassa arjen työväliseenä. Pohditaan palveluiden käytön mielekkyyttä tai tarpeellisuutta.

Asumisen ja yhdessäelämisen alueen sisältöjä ovat pintojen puhdistaminen, tekstiilien hoitaminen, pesu- ja puhdistusaineet sekä välineet ja laitteet. Vastuullisuutta, tasapuolisuutta, toisen huomioon ottamista ja taloudellisuutta opitaan toimintatilanteissa, jossa teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat monimuotoiseksi kokonaisuudeksi ja toimintavalmiudeksi. Saariolosuhteiden vuoksi oppilaat joutuvat itsenäistymään peruskoulun jälkeen. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia itsenäiseen arkeen.

Käytännön työskentelyssä teoria ja käytännön toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminnan sisältöihin kuuluvat leivonnan perusteet sekä perusruoanvalmistusmenetelmät ajanmukaisin konein ja välinein. Eettinen ja taloudellinen ajattelu sekä ravitsemussuositukset kuuluvat sisältöihin. Pakkausmerkinnät sekä ruoka- ja ravintoaineiden ominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat osa ruokaosaamista. Elintarvikkeisiin ja makuihin tutustuminen johdattaa monipuoliseen elintarviketuntemukseen sekä juhla- ja tapakulttuuriin. Monentyyppiset ruokailutilanteet ja mahdolliset vierailut laajentavat ruokakulttuurin tuntemusta. Sisältöjen valinnassa huomioidaan paikalliset, alueelliset sekä ajankohtaiset painotukset. Syksyllä voidaan tutustua luonnon antimisiin ja tehdä marjaretki.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työväliseen ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävä tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L3
T3	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4	S1, S2	L1, L3, L6
T5	S1, S2, S3	L3, L5, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7
T7	S1, S2, S3	L2, L3
T8	S1, S2	L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L1, L4
T11	S1, S2, S3	L4
T12	S1, S2, S3	L1
T13	S1, S2, S3	L1, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearviointiin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävästä kulutuksesta mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyuden kannalta.

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
-------------------------	---

Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.
---	--

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoineryhmät ja niiden ominaisuuksia.

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä

	kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
--	---

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mitaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuosituksen, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L3
T2	S1, S2	L2, L3
T3	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4	S1, S2	L1, L3, L6
T5	S1, S2, S3	L3, L5, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7
T7	S1, S2, S3	L2, L3
T8	S1, S2	L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L1, L4
T11	S1, S2, S3	L4
T12	S1, S2, S3	L1
T13	S1, S2, S3	L1, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearviointiin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.

T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat
---------------------------	--

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyuden kannalta.

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaihteittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojään ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

36.6.11. Saksa 1 vvt

Valinnaisen tehtävä

Tavoitteena on oppia saksan alkeita erilaisissa arkipäivän tilanteissa, oppia käyttämään saksan kieltä arastelematta sekä tutustua saksankielisten maiden kulttuuriin ja arkielämään.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

suoritettu/hylätty

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9

36.6.12. Musiikki

Valinnaisen tehtävä

Valinnaisen musiikin tehtävä on syventää musiikin taitoja ja tietoja.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokan tavoitteet

Valinnaisen musiikin tavoitteet ja sisällöt

Katso tavoitteet ja sisällöt Musiikki 8. luokka -osioista.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokan tavoitteet

Valinnaisaineen tavoitteet ja sisällöt

Katso tavoitteet ja sisällöt Musiikki 8. lk -osioista. Lisäksi syvennetään musiikillisia tietoja ja taitoja entisestään sekä painotetaan oppilaan omaa valintaa ja mielenkiinnon kohteita.

36.6.13. Lakitieto: perhe-, perintö- ja kauppaoikeus...

Valinnaisen tehtävä

Oppilas tutustuu edellä mainittuihin oikeuden aloihin lähinnä oikeustapauksien kautta.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9

36.6.14. Ilmaisutaito

Valinnaisen tehtävä

Tavoitteena on kasvattaa ilmaisurohkeutta, kehittää monipuolisesti ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä innostaa draamalliseen ilmaisuun. Ilmaisuharjoituksissa ja -leikeissä harjoitellaan esimerkiksi improvisointia, sanatonta viestintää ja äänenkäyttöä. Kurssilla suunnitellaan näytelmiä tai muita esityksiä juhlissa esitettäväksi. Tehdään myös lyhytelokuva tai kuunnelma ja mahdollisesti käydään teatterissa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

suoritettu/hylätty (tai numeroarviointi)

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9

36.6.15. Kuvataide

Valinnaisen tehtävä

Kuvataide-oppiaineen tehtävä on kuvattu kuvataide-oppiaineen alussa. Oppiaineeseen liittyvät kuvaukset ohjauksesta, eriyttämisestä ja tuesta sekä oppilaan oppimisen arvioinnista koskevat myös oppiaineen valinnaisia opintoja. Samoin oppiaineen laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kattavat valinnaiset opinnot.

Valinnaisaineen sisällöt vuosiluokalla 8

S1 Omat kuvakulttuurit

- oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden hyödyntäminen teosten aihepiiriin valinnassa
- oppilas hyödyntää erilaisia tekniikoita kuvallisessa ilmaisussaan, esim. piirtimet, maalaus, grafiikka, muotoilu, valokuvaus, videokuvaukset
- kuvankäsittelyyn perehtyminen muokkaamalla omia kuvia ja median kuvastoa
- mahdollisuuksien mukaan sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen tuotosten julkaisussa ja aiheiden metsästyksessä

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle

- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin mahdollisuuksien mukaan
- median ja kuvataiteen vaikuttamisen keinoihin tutustuminen, kannan ottaminen kuvataiteen avulla

S3 Taiteen maailmat

- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen osana työskentelyprosessia
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

Valinnaisaineen sisällöt vuosiluokalla 9

S1 Omat kuvakulttuurit

- käytetään omia kuvakulttuureja työskentelyn lähtökohtana
- oman lopputyön toteuttaminen kuvataiteen eri tekniikoita käyttäen tai yhdistellen
- esim. prosessipäiväkirjan tuottaminen ja työskentelyn dokumentointi Onenoteen tai omavalintaisella menetelmällä

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

- visuaalisen ympäristön kuvat lähtökohtana työskentelylle
- ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteleminen ja käsitteleminen taiteen keinoin

S3 Taiteen maailmat

- kanta-aottavaan taiteeseen tutustuminen ja mielipiteiden ilmaisu taiteen keinoin
- näyttelyrakentamiseen tutustuminen ja mahdollisesti näyttelyn toteuttaminen
- tutustutaan ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja tekijöihin mahdollisuuksien mukaan
- mahdollisuuksien mukaan taidenäyttelyihin tutustuminen ja tapahtumiin osallistuminen
- taidehistorian osa-alueiden tuntemuksen hyödyntäminen työskentelyssä

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

Päättöarvioinnin kriteerejä käytetään oppilaan arvioinnissa, kun hänen kuvataiteen opintonsa yhteisenä oppiaineena päättyvät: joko 7. vuosiluokalla tai 9. vuosiluokalla, jos oppilas on valinnut kuvataiteen taide- ja taitoaineiden valinnaisiksi tunneiksi.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelevaan näkemyksiään

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelevaan näkemyksiään

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoisiksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuraine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat oppittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediasissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmaperiin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointiin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

***Vuosiluokilla 7–9** erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.*

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointiin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikkomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

Sisällöt

- selostus, haastattelu, keskustelu ja esitelmä
- draamaharjoitukset ja ryhmätyöt
- pienen dokumentin kuvaaminen
- palautteen antaminen
- itsearviointi

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan

erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kerronnan keinot proosassa (aihe, teema, juoni, miljöö, kertoja, pää- ja sivuhenkilöt)
  2. draaman kaari
  3. runojen tulkinta
- **media:**
  1. tiedonhaku
  2. sosiaalinen media
  3. uutinen (rakenne, uutiskuva ja -grafiikka)
  4. kuvan lukeminen
- kirjaston käyttö
- lähdekritiikki

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyyli- ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

Sisällöt

kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:

- tekstinteon vaiheet (aloittaminen, lopettaminen, otsikointi, kappalejako, tekstin suunnittelu)
- virke, pää ja -sivulauseet, suora ja epäsuora esitys
- kertovat ja kuvailevat tekstit
- tekstilajit: tiivistelmä, kuvaus, määritelmä, koevastaus, sähköposti

- referointi
- tekijänoikeudet

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. kielenhuolto: loppumerkit (piste, kysymys- ja huutomerkki), alkukirjaimet, yhdyssanat, numeroilmausten taivuttaminen
  2. kielitajun kehittäminen: sanaluokat, kielen rakenteiden tunnistaminen, kielitietoisuuden syventäminen
- **kirjallisuus:**
  1. kirjallisuuden pääajit (proosa, lyriikka ja draama)
  2. luetaan 3-4 kokonaisteosta
- **kulttuurin ymmärtäminen:**
  1. paikallinen tarinaperinne (esim. Faarastiina ja Vuoripeipot)

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L3, L6, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L7
T4	S1	L1, L2, L6, L7
T5	S2	L1, L2, L4
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4
T8	S2	L2, L4, L5, L6
T9	S2	L1, L2, L4, L5
T10	S3	L2, L4, L5, L7
T12	S3	L2, L4, L5, L6

T13	S3	L2, L4, L5, L6
T14	S3	L2, L4, L5, L6
T15	S4	L1, L2, L4
T16	S4	L1, L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.

Sisällöt

- selostus, haastattelu, keskustelu ja esitelmä
- draamaharjoitukset ja ryhmätyöt
- pienen dokumentin kuvaaminen
- palautteen antaminen
- itsearviointi

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.

Sisällöt

- selostus, haastattelu, keskustelu ja esitelmä
- draamaharjoitukset ja ryhmätyöt
- pienen dokumentin kuvaaminen
- palautteen antaminen
- itsearviointi

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.

Sisällöt

- selostus, haastattelu, keskustelu ja esitelmä
- draamaharjoitukset ja ryhmätyöt
- pienen dokumentin kuvaaminen
- palautteen antaminen
- itsearviointi

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

Sisällöt

- selostus, haastattelu, keskustelu ja esitelmä
- draamaharjoitukset ja ryhmätyöt
- pienen dokumentin kuvaaminen
- palautteen antaminen
- itsearviointi

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kerronnan keinot proosassa (aihe, teema, juoni, miljöö, kertoja, pää- ja sivuhenkilöt)
  2. draaman kaari
  3. runojen tulkinta
- **media:**
  1. tiedonhaku
  2. sosiaalinen media
  3. uutinen (rakenne, uutiskuva ja -grafiikka)
  4. kuvan lukeminen
- kirjaston käyttö
- lähdekritiikki

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kerronnan keinot proosassa (aihe, teema, juoni, miljöö, kertoja, pää- ja sivuhenkilöt)
  2. draaman kaari
  3. runojen tulkinta
- **media:**
  1. tiedonhaku
  2. sosiaalinen media
  3. uutinen (rakenne, uutiskuva ja -grafiikka)
  4. kuvan lukeminen
- kirjaston käyttö
- lähdekritiikki

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien

tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä
tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.
Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia
tavoitteita ja tarkoitusperiä.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**

1. kerronnan keinot proosassa (aihe, teema, juoni, miljöö, kertoja, pää- ja sivuhenkilöt)
2. draaman kaari
3. runojen tulkinta

- **media:**

1. tiedonhaku
2. sosiaalinen media
3. uutinen (rakenne, uutiskuva ja -grafiikka)
4. kuvan lukeminen

- kirjaston käyttö

- lähdekritiikki

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**

1. kerronnan keinot proosassa (aihe, teema, juoni, miljöö, kertoja, pää- ja sivuhenkilöt)
2. draaman kaari
3. runojen tulkinta

- **media:**

1. tiedonhaku
2. sosiaalinen media
3. uutinen (rakenne, uutiskuva ja -grafiikka)
4. kuvan lukeminen

- kirjaston käyttö

- lähdekritiikki

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan

Luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kerronnan keinot proosassa (aihe, teema, juoni, miljöö, kertoja, pää- ja sivuhenkilöt)
  2. draaman kaari
  3. runojen tulkinta
- **media:**
  1. tiedonhaku
  2. sosiaalinen media
  3. uutinen (rakenne, uutiskuva ja -grafiikka)
  4. kuvan lukeminen
- kirjaston käyttö
- lähdekritiikki

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.

Sisällöt

kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:

- tekstinteen vaiheet (aloittaminen, lopettaminen, otsikointi, kappalejako, tekstin suunnittelu)
- virke, pää ja -sivulauseet, suora ja epäsuora esitys
- kertovat ja kuvailevat tekstit
- tekstilajit: tiivistelmä, kuvaus, määritelmä, koevastaus, sähköposti
- referointi
- tekijänoikeudet

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.

Sisällöt

kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:

- tekstinteen vaiheet (aloittaminen, lopettaminen, otsikointi, kappalejako, tekstin suunnittelu)
- virke, pää ja -sivulauseet, suora ja epäsuora esitys
- kertovat ja kuvailevat tekstit
- tekstilajit: tiivistelmä, kuvaus, määritelmä, koevastaus, sähköposti
- referointi
- tekijänoikeudet

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Sisällöt

kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:

- tekstinteen vaiheet (aloittaminen, lopettaminen, otsikointi, kappalejako, tekstin suunnittelu)
- virke, pää ja -sivulauseet, suora ja epäsuora esitys
- kertovat ja kuvailevat tekstit
- tekstilajit: tiivistelmä, kuvaus, määritelmä, koevastaus, sähköposti
- referointi
- tekijänoikeudet

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa

omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.

Sisällöt

kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:

- tekstinteen vaiheet (aloittaminen, lopettaminen, otsikointi, kappalejako, tekstin suunnittelu)
- virke, pää ja -sivulauseet, suora ja epäsuora esitys
- kertovat ja kuvailevat tekstit
- tekstilajit: tiivistelmä, kuvaus, määritelmä, koevastaus, sähköposti
- referointi
- tekijänoikeudet

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. kielenhuolto: loppumerkit (piste, kysymys- ja huutomerkki), alkukirjaimet, yhdyssanat, numeroilmausten taivuttaminen
  2. kielitajun kehittäminen: sanaluokat, kielen rakenteiden tunnistaminen, kielitietoisuuden syventäminen
- **kirjallisuus:**
  1. kirjallisuuden päälaajat (proosa, lyriikka ja draama)
  2. luetaan 3-4 kokonaisteosta
- **kulttuurin ymmärtäminen:**
  1. paikallinen tarinaperinne (esim. Faarastiina ja Vuoripeipot)

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksiään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen,

kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden pääajit ja on lukenut sovitut kirjat.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. kielenhuolto: loppumerkit (piste, kysymys- ja huutomerkki), alkukirjaimet, yhdyssanat, numeroilmausten taivuttaminen
  2. kielitajun kehittäminen: sanaluokat, kielen rakenteiden tunnistaminen, kielitietoisuuden syventäminen
- **kirjallisuus:**
  1. kirjallisuuden pääajit (proosa, lyriikka ja draama)
  2. luetaan 3-4 kokonaisteosta
- **kulttuurin ymmärtäminen:**
  1. paikallinen tarinaperinne (esim. Faarastiina ja Vuoripeipot)

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

Sisällöt

- **puhuminen / vuorovaikutus:**
  1. mielipidekeskustelu ja mielipidepuheenvuoro
  2. väittely
  3. sovittelu
  4. draamaharjoitukset

5. palautteen antaminen
6. itsearviointi

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

Sisällöt

- **media:**

1. mainonta (etenkin kielen ja kuvan keinot mainonnassa)
2. kohderyhmän vaikutus tekstien sisältöön
3. lehtien tekstilajeja (etenkin kolumni ja reportaasi)
4. dokumenttielokuvan katsominen ja analysointi
5. median vaikutus yksilöön ja ympäristöön

- **kirjallisuus:**

1. kirjallisuuden lajityypit (scifi, kauhu, fantasia, dekkari, rakkaus)
2. kirjallisuuden vaikutus yksilöön ja yhteiskuntaan

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omista teksteistä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. mielipidekirjoitus (mielipide ja perusteleminen)
  2. essee (pohdiskeleva teksti)
  3. arvostelu
  4. taito käyttää kirjoitetun yleiskielen piirteitä (esim. kappalejako ja lauserakenne)
- **media:**
  1. Internet-käyttäytyminen (vaikuttaminen Internetissä, digitaaliset jalanjäljet)
  2. sananvapaus ja sensuuri

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyliin tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. modukset
  2. lauseke ja lauseenjäsenet
  3. käyttötilanteen vaikutus kieleen
  4. yleiskielen sopimuksia (esim. kongruenssi, omistusliite, -ottaa- ja -oittaa-verbit)
  5. kielen tyyli (asiatyyli, arkityyli, ylätyyli)
- **kirjallisuus:**
  1. kirjallisuus osana aikansa yhteiskunnallista keskustelua
  2. tutustuminen eri maihin ja kulttuureihin kirjallisuuden avulla
  3. luetaan 3-4 kokonaisteosta

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L3, L6, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L7
T4	S1	L1, L2, L6, L7
T5	S2	L1, L2, L4

T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4
T8	S2	L2, L4, L5, L6
T9	S2	L1, L2, L4, L5
T10	S3	L2, L4, L5, L7
T11	S3	L2, L4, L5
T12	S3	L2, L4, L5, L6
T13	S3	L2, L4, L5, L6
T14	S3	L2, L4, L5, L6
T15	S4	L1, L2, L4
T16	S4	L1, L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.

Sisällöt

- *puhuminen / vuorovaikutus:*
  1. mielipidekeskustelu ja mielipidepuheenvuoro
  2. väittely
  3. sovittelu
  4. draamaharjoitukset
  5. palautteen antaminen
  6. itsearviointi

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon

	ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
--	--

Sisällöt

- *puhuminen / vuorovaikutus:*
  1. mielipidekeskustelu ja mielipidepuheenvuoro
  2. väittely
  3. sovittelu
  4. draamaharjoitukset
  5. palautteen antaminen
  6. itsearviointi

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.

Sisällöt

- *puhuminen / vuorovaikutus:*
  1. mielipidekeskustelu ja mielipidepuheenvuoro
  2. väittely
  3. sovittelu
  4. draamaharjoitukset
  5. palautteen antaminen
  6. itsearviointi

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

Sisällöt

- *puhuminen / vuorovaikutus:*

1. mielipidekeskustelu ja mielipidepuheenvuoro
2. väittäly
3. sovittelu
4. draamaharjoitukset
5. palautteen antaminen
6. itsearviointi

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisen kehittämistarpeita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.

Sisällöt

- **media:**

1. mainonta (etenkin kielen ja kuvan keinot mainonnassa)
2. kohderyhmän vaikutus tekstien sisältöön
3. lehtien tekstilajeja (etenkin kolumni ja reportaasi)
4. dokumenttielokuvan katsominen ja analysointi
5. median vaikutus yksilöön ja ympäristöön

- **kirjallisuus:**

1. kirjallisuuden lajityypit (scifi, kauhu, fantasia, dekkari, rakkaus)
2. kirjallisuuden vaikutus yksilöön ja yhteiskuntaan

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

Sisällöt

- **media:**

1. mainonta (etenkin kielen ja kuvan keinot mainonnassa)
2. kohderyhmän vaikutus tekstien sisältöön
3. lehtien tekstilajeja (etenkin kolumni ja reportaasi)
4. dokumenttielokuvan katsominen ja analysointi
5. median vaikutus yksilöön ja ympäristöön

- **kirjallisuus:**

1. kirjallisuuden lajityypit (scifi, kauhu, fantasia, dekkari, rakkaus)
2. kirjallisuuden vaikutus yksilöön ja yhteiskuntaan

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.

Sisällöt

• **media:**

1. mainonta (etenkin kielen ja kuvan keinot mainonnassa)
2. kohderyhmän vaikutus tekstien sisältöön
3. lehtien tekstilajeja (etenkin kolumni ja reportaasi)
4. dokumenttielokuvan katsominen ja analysointi
5. median vaikutus yksilöön ja ympäristöön

• **kirjallisuus:**

1. kirjallisuuden lajityypit (scifi, kauhu, fantasia, dekkari, rakkaus)
2. kirjallisuuden vaikutus yksilöön ja yhteiskuntaan

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

Sisällöt

• **media:**

1. mainonta (etenkin kielen ja kuvan keinot mainonnassa)
2. kohderyhmän vaikutus tekstien sisältöön
3. lehtien tekstilajeja (etenkin kolumni ja reportaasi)
4. dokumenttielokuvan katsominen ja analysointi
5. median vaikutus yksilöön ja ympäristöön

• **kirjallisuus:**

1. kirjallisuuden lajityypit (scifi, kauhu, fantasia, dekkari, rakkaus)
2. kirjallisuuden vaikutus yksilöön ja yhteiskuntaan

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.

Sisällöt

- **media:**

1. mainonta (etenkin kielen ja kuvan keinot mainonnassa)
2. kohderyhmän vaikutus tekstien sisältöön
3. lehtien tekstilajeja (etenkin kolumni ja reportaasi)
4. dokumenttielokuvan katsominen ja analysointi
5. median vaikutus yksilöön ja ympäristöön

- **kirjallisuus:**

1. kirjallisuuden lajityypit (scifi, kauhu, fantasia, dekkari, rakkaus)
2. kirjallisuuden vaikutus yksilöön ja yhteiskuntaan

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**

1. mielipidekirjoitus (mielipide ja perusteleminen)
2. essee (pohdiskeleva teksti)
3. arvostelu
4. taito käyttää kirjoitetun yleiskielen piirteitä (esim. kappalejako ja lauserakenne)

- **media:**
  1. Internet-käyttäytyminen (vaikuttaminen Internetissä, digitaaliset jalanjäljet)
  2. sananvapaus ja sensuuri

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. mielipidekirjoitus (mielipide ja perusteleminen)
  2. essee (pohdiskeleva teksti)
  3. arvostelu
  4. taito käyttää kirjoitetun yleiskielen piirteitä (esim. kappalejako ja lauserakenne)
- **media:**
  1. Internet-käyttäytyminen (vaikuttaminen Internetissä, digitaaliset jalanjäljet)
  2. sananvapaus ja sensuuri

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. mielipidekirjoitus (mielipide ja perusteleminen)
  2. essee (pohdiskeleva teksti)
  3. arvostelu

4. taito käyttää kirjoitetun yleiskielen piirteitä (esim. kappalejako ja lauserakenne)

- **media:**

1. Internet-käyttäytyminen (vaikuttaminen Internetissä, digitaaliset jalanjäljet)
2. sananvapaus ja sensuuri

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**

1. mielipidekirjoitus (mielipide ja perusteleminen)
2. essee (pohdiskeleva teksti)
3. arvostelu
4. taito käyttää kirjoitetun yleiskielen piirteitä (esim. kappalejako ja lauserakenne)

- **media:**

1. Internet-käyttäytyminen (vaikuttaminen Internetissä, digitaaliset jalanjäljet)
2. sananvapaus ja sensuuri

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. mielipidekirjoitus (mielipide ja perusteleminen)
  2. essee (pohdiskeleva teksti)
  3. arvostelu
  4. taito käyttää kirjoitetun yleiskielen piirteitä (esim. kappalejako ja lauserakenne)
- **media:**
  1. Internet-käyttäytyminen (vaikuttaminen Internetissä, digitaaliset jalanjäljet)
  2. sananvapaus ja sensuuri

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. modukset
  2. lauseke ja lauseenjäsenet
  3. käyttötilanteen vaikutus kieleen
  4. yleiskielen sopimuksia (esim. kongruenssi, omistusliite, -ottaa- ja -oittaa-verbit)
  5. kielen tyyli (asiatyyli, arkityyli, ylätyyli)
- **kirjallisuus:**
  1. kirjallisuus osana aikansa yhteiskunnallista keskustelua
  2. tutustuminen eri maihin ja kulttuureihin kirjallisuuden avulla
  3. luetaan 3-4 kokonaisteosta

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksiään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaihteita ja suomalaisen

Sisällöt

- **kieli:**
  1. modukset
  2. lauseke ja lauseenjäsenet
  3. käyttötilanteen vaikutus kieleen
  4. yleiskielen sopimuksia (esim. kongruenssi, omistusliite, -ottaa- ja -oittaa-verbit)
  5. kielen tyyli (asiatyylit, arkityyli, ylätyyli)
- **kirjallisuus:**
  1. kirjallisuus osana aikansa yhteiskunnallista keskustelua
  2. tutustuminen eri maihin ja kulttuureihin kirjallisuuden avulla
  3. luetaan 3-4 kokonaisteosta

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

Sisällöt

- **puhuminen ja vuorovaikutus:**
  1. arkielämän puhe- ja vuorovaikutustilanteita (esim. työnhaku- ja asiakaspalvelutilanteen sekä puhelinkeskustelun harjoittelu)
  2. suullinen raportti
  3. puhe (esim. kiitos-, juhla-, onnittelu-, läksiäis- tai tervetulopuhe)
  4. teatteri- ja elokuvailmaisua (esim. improvisaatio, eleet, ilmeet, asennot, liikkeet)
  5. suullinen kansanperinne (esim. draamaa käyttäen)

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostutteluun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamiseen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin

teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kaunokirjallisen tekstin analysointi
  2. tietokirjallisuuden tulkintaa
- **media:**
  1. Mitä netissä voi julkaista?
  2. Millaisia mielikuvia kuvat ja videot luovat?

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuottaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omista teksteistä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyyli- ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuottaessa.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. tekstin rakenne (aika-, tärkeys-, aihepiiri-, vertailu- ja ongelmanratkaisujärjestys)
  2. sidosteisuus ja havainnollistaminen
  3. aineistopohjainen essee
  4. novellianalyysi
  5. runoanalyysi
- **media:**
  1. mediaprojekti (esim. työnhakuvideo)
  2. lähteiden merkitseminen
  3. tekijänoikeudet

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. virkerakenteiden vahvistaminen ja rektio
  2. lauseenvastikkeet
  3. kielenhuollon kertaus (välimerkit, alkukirjain, yhdyssanat)
  4. lyhenteet
  5. sivistyssanat
  6. suomen kielen vaihtelu (yleis- ja puhekielen eroja, murteet, slangi)
  7. sananmuodostustavat
  8. suomen kielen ominaispiirteitä (esim. astevaihtelu, morfeemit, vokaalisointu)
  9. maailman kielet ja suomen sukukielet
- **kirjallisuus:**
  1. maailmankirjallisuuden vaiheita
  2. suomalaisen kirjallisuuden vaiheet 1500-luvulta nykypäivään
  3. luetaan 3-4 kokonaisteosta

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L3, L6, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L7
T4	S1	L1, L2, L6, L7
T5	S2	L1, L2, L4
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4
T8	S2	L2, L4, L5, L6
T9	S2	L1, L2, L4, L5
T10	S3	L2, L4, L5, L7
T11	S3	L2, L4, L5
T12	S3	L2, L4, L5, L6

T13	S3	L2, L4, L5, L6
T14	S3	L2, L4, L5, L6
T15	S4	L1, L2, L4
T16	S4	L1, L2, L4
T17	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.

Sisällöt

- puhuminen ja vuorovaikutus:***

1. arkielämän puhe- ja vuorovaikutustilanteita (esim. työnhaku- ja asiakaspalvelutilanteen sekä puhelinkeskustelun harjoittelu)
2. suullinen raportti
3. puhe (esim. kiitos-, juhla-, onnittelu-, läksiäis- tai tervetulo puhe)
4. teatteri- ja elokuvailmaisu (esim. improvisaatio, eleet, ilmeet, asennot, liikkeet)
5. suullinen kansanperinne (esim. draamaa käyttäen)

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.

Sisällöt

- puhuminen ja vuorovaikutus:***

1. arkielämän puhe- ja vuorovaikutustilanteita (esim. työnhaku- ja asiakaspalvelutilanteen sekä puhelinkeskustelun harjoittelu)
2. suullinen raportti

3. puhe (esim. kiitos-, juhla-, onnittelu-, läksiäis- tai tervetulopuhe)
4. teatteri- ja elokuvailmaisu (esim. improvisaatio, eleet, ilmeet, asennot, liikkeet)
5. suullinen kansanperinne (esim. draamaa käyttäen)

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.

Sisällöt

- ***puhuminen ja vuorovaikutus:***

1. arkielämän puhe- ja vuorovaikutustilanteita (esim. työnhaku- ja asiakaspalvelutilanteen sekä puhelinkeskustelun harjoittelu)
2. suullinen raportti
3. puhe (esim. kiitos-, juhla-, onnittelu-, läksiäis- tai tervetulopuhe)
4. teatteri- ja elokuvailmaisu (esim. improvisaatio, eleet, ilmeet, asennot, liikkeet)
5. suullinen kansanperinne (esim. draamaa käyttäen)

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

Sisällöt

- ***puhuminen ja vuorovaikutus:***

1. arkielämän puhe- ja vuorovaikutustilanteita (esim. työnhaku- ja asiakaspalvelutilanteen sekä puhelinkeskustelun harjoittelu)
2. suullinen raportti
3. puhe (esim. kiitos-, juhla-, onnittelu-, läksiäis- tai tervetulopuhe)
4. teatteri- ja elokuvailmaisu (esim. improvisaatio, eleet, ilmeet, asennot, liikkeet)
5. suullinen kansanperinne (esim. draamaa käyttäen)

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kaunokirjallisen tekstin analysointi
  2. tietokirjallisuuden tulkintaa
- **media:**
  1. Mitä netissä voi julkaista?
  2. Millaisia mielikuvia kuvat ja videot luovat?

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kaunokirjallisen tekstin analysointi
  2. tietokirjallisuuden tulkintaa
- **media:**
  1. Mitä netissä voi julkaista?
  2. Millaisia mielikuvia kuvat ja videot luovat?

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituseriä.
-------------------------------	--

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kaunokirjallisen tekstin analysointi
  2. tietokirjallisuuden tulkintaa
- **media:**
  1. Mitä netissä voi julkaista?
  2. Millaisia mielikuvia kuvat ja videot luovat?

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kaunokirjallisen tekstin analysointi
  2. tietokirjallisuuden tulkintaa
- **media:**
  1. Mitä netissä voi julkaista?
  2. Millaisia mielikuvia kuvat ja videot luovat?

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja

	tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
--	---

Sisällöt

- **kirjallisuus:**
  1. kaunokirjallisen tekstin analysointi
  2. tietokirjallisuuden tulkintaa
- **media:**
  1. Mitä netissä voi julkaista?
  2. Millaisia mielikuvia kuvat ja videot luovat?

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. tekstin rakenne (aika-, tärkeys-, aihepiiri-, vertailu- ja ongelmanratkaisujärjestys)
  2. sidosteisuus ja havainnollistaminen
  3. aineistopohjainen essee
  4. novellianalyysi
  5. runoanalyysi
- **media:**
  1. mediaprojekti (esim. työnhakuvideo)
  2. lähteiden merkitseminen
  3. tekijänoikeudet

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia

ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**

1. tekstin rakenne (aika-, tärkeys-, aihepiiri-, vertailu- ja ongelmanratkaisujärjestys)
2. sidosteisuus ja havainnollistaminen
3. aineistopohjainen essee
4. novellianalyysi
5. runoanalyysi

- **media:**

1. mediaprojekti (esim. työnhakuvideo)
2. lähteiden merkitseminen
3. tekijänoikeudet

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**

1. tekstin rakenne (aika-, tärkeys-, aihepiiri-, vertailu- ja ongelmanratkaisujärjestys)
2. sidosteisuus ja havainnollistaminen
3. aineistopohjainen essee
4. novellianalyysi
5. runoanalyysi

- **media:**

1. mediaprojekti (esim. työnhakuvideo)
2. lähteiden merkitseminen
3. tekijänoikeudet

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä

ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. tekstin rakenne (aika-, tärkeys-, aihepiiri-, vertailu- ja ongelmanratkaisujärjestys)
  2. sidosteisuus ja havainnollistaminen
  3. aineistopohjainen essee
  4. novellianalyysi
  5. runoanalyysi
- **media:**
  1. mediaprojekti (esim. työnhakuvideo)
  2. lähteiden merkitseminen
  3. tekijänoikeudet

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.

Sisällöt

- **kirjoittaminen / tekstien tuottaminen:**
  1. tekstin rakenne (aika-, tärkeys-, aihepiiri-, vertailu- ja ongelmanratkaisujärjestys)
  2. sidosteisuus ja havainnollistaminen
  3. aineistopohjainen essee
  4. novellianalyysi
  5. runoanalyysi
- **media:**

1. mediaprojekti (esim. työnhakuvideo)
2. lähteiden merkitseminen
3. tekijänoikeudet

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

Sisällöt

• **kieli:**

1. virkerakenteiden vahvistaminen ja rektio
2. lauseenvastikkeet
3. kielenhuollon kertaus (välimerkit, alkukirjain, yhdyssanat)
4. lyhenteet
5. sivistyssanat
6. suomen kielen vaihtelu (yleis- ja puhekielen eroja, murteet, slang)
7. sananmuodostustavat
8. suomen kielen ominaispiirteitä (esim. astevaihtelu, morfeemit, vokaalisointu)
9. maailman kielet ja suomen sukukielet

• **kirjallisuus:**

1. maailmankirjallisuuden vaiheita
2. suomalaisen kirjallisuuden vaiheet 1500-luvulta nykypäivään
3. luetaan 3-4 kokonaisteosta

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksiään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden pääalajat ja on lukenut sovitut kirjat.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. virkerakenteiden vahvistaminen ja rektio
  2. lauseenvastikkeet
  3. kielenhuollon kertaus (välimerkit, alkukirjain, yhdyssanat)
  4. lyhenteet
  5. sivistyssanat
  6. suomen kielen vaihtelu (yleis- ja puhekielen eroja, murteet, slangi)
  7. sananmuodostustavat
  8. suomen kielen ominaispiirteitä (esim. astevaihtelu, morfeemit, vokaalisointu)
  9. maailman kielet ja suomen sukukielet
- **kirjallisuus:**
  1. maailmankirjallisuuden vaiheita
  2. suomalaisen kirjallisuuden vaiheet 1500-luvulta nykypäivään
  3. luetaan 3-4 kokonaisteosta

T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostamaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

Sisällöt

- **kieli:**
  1. virkerakenteiden vahvistaminen ja rektio
  2. lauseenvastikkeet
  3. kielenhuollon kertaus (välimerkit, alkukirjain, yhdyssanat)
  4. lyhenteet
  5. sivistyssanat
  6. suomen kielen vaihtelu (yleis- ja puhekielen eroja, murteet, slangi)
  7. sananmuodostustavat
  8. suomen kielen ominaispiirteitä (esim. astevaihtelu, morfeemit, vokaalisointu)
  9. maailman kielet ja suomen sukukielet
- **kirjallisuus:**
  1. maailmankirjallisuuden vaiheita
  2. suomalaisen kirjallisuuden vaiheet 1500-luvulta nykypäivään
  3. luetaan 3-4 kokonaisteosta

36.6.17. Maantieto

Maantiedon tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omissa lähiympäristöissä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omissa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämämaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisuus lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämämaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomedialla arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tutkimusmuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso maantiedon valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

- Hailuodon asemointi osana Perämeren ja Pohjoiskalottia
- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Maailman paikannimistöä ja hahmottamista

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

- Uutisseuranta: Elinympäristössä tapahtuvien muutosten (esim. kuivuus, konfliktit, vainot) vaikutukset ihmiskuntaan ja lähialueisiin (väestöliikkeet, pakolaisuus)

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestäväää käyttöä.

Planetaarisuus

Maa planeettana, vuorokauden- ja vuodenaajat, lämpövyöhykkeet

Ilmakehä

Ilmasto ja sää, ilmastoalueet, ihmisen vaikutus

Vesikehä

Vedenkierto, sateet, meret ja puhdas vesi

Kivikehä ja pinnanmuodot

Kasvillisuus ja eläimistö

Kasvillisuusvyöhykkeet, monimuotoisuus

Luonnonvarojen hyödyntäminen

Ravinto

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoin Suomeen, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

- Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5

T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4
----	------------------------	----

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

- Hailuodon asemointi osana Perämeren ja Pohjoiskalottia
- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Maailman paikannimistöä ja hahmottamista
- Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Planetaarisuus

Maa planeettana, vuorokauden- ja vuodenaajat, lämpövyöhykkeet

Ilmakehä

Ilmasto ja sää, ilmastoalueet, ihmisen vaikutus

Vesikehä

Vedenkierto, sateet, meret ja puhdas vesi

Kivikehä ja pinnanmuodot

Kasvillisuus ja eläimistö

Kasvillisuusvyöhykkeet, monimuotoisuus

Luonnonvarojen hyödyntäminen

Ravinto

- Uutisseuranta: Elinympäristössä tapahtuvien muutosten (esim. kuivuus, konfliktit, vainot) vaikutukset ihmiskuntaan ja lähialueisiin (väestöliikkeet, pakolaisuus)

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Tilatajuna kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
-------------------------	--

Planetaarisuus

Maa planeettana, vuorokauden- ja vuodenajat, lämpövyöhykkeet

Ilmakehä

Ilmasto ja sää, ilmastoalueet, ihmisen vaikutus

Vesikehä

Vedenkierto, sateet, meret ja puhdas vesi

Kivikehä ja pinnanmuodot

Kasvillisuus ja eläimistö

Kasvillisuusvyöhykkeet, monimuotoisuus

Luonnonvarojen hyödyntäminen

Ravinto

- Uutisseuranta: Elinympäristössä tapahtuvien muutosten (esim. kuivuus, konfliktit, vainot) vaikutukset ihmiskuntaan ja lähialueisiin (väestöliikkeet, pakolaisuus)

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

- Hailuodon asemointi osana Perämeren ja Pohjoiskalottia
- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Maailman paikannimistöä ja hahmottamista

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana

- Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoimaan oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää

- Hailuodon asemointi osana Perämeren ja Pohjoiskalottia
- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Maailman paikannimistöä ja hahmottamista

Planetaarisuus

Maa planeettana, vuorokauden- ja vuodenaajat, lämpövyöhykkeet

Ilmakehä

Ilmasto ja sää, ilmastoalueet, ihmisen vaikutus

Vesikehä

Vedenkierto, sateet, meret ja puhdas vesi

Kivikehä ja pinnanmuodot

Kasvillisuus ja eläimistö

Kasvillisuusvyöhykkeet, monimuotoisuus

Luonnonvarojen hyödyntäminen

Ravinto

- Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

- Uutisseuranta: Elinympäristössä tapahtuvien muutosten (esim. kuivuus, konfliktit, vainot) vaikutukset ihmiskuntaan ja lähialueisiin (väestöliikkeet, pakolaisuus)

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Keskitytään Euroopan paikannimistöön

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

- Uutisseuranta

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

Väestö, väestönkasvu ja muuttoliikkeet, väestötiheys ja asutus

Kaupungit ja kaupungistuminen

Elinkeinot muuttuvat

Kulttuurit ja yhdenvertaisuus, kehitys, ihmisoikeudet

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4

T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5, L6
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.

Väestö, väestönkasvu ja muuttoliikkeet, väestötiheys ja asutus

Kaupungit ja kaupungistuminen

Elinkeinot muuttuvat

Kulttuurit ja yhdenvertaisuus, kehitys, ihmisoikeudet

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Keskitytään Euroopan paikannimistöön

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

- Uutisseuranta

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.

- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia

- Keskitetään Euroopan paikannimistöön
- Uutisseuranta

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Väestö, väestönkasvu ja muuttoliikkeet, väestötiheys ja asutus

Kaupungit ja kaupungistuminen

Elinkeinot muuttuvat

Kulttuurit ja yhdenvertaisuus, kehitys, ihmisoikeudet

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomeediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geomeediataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomeediaa maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.

- Uutisseuranta
- Kartat, paikkatieto ja muu geomeedia
- Keskitetään Euroopan paikannimistöön

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Väestö, väestönkasvu ja muuttoliikkeet, väestötiheys ja asutus

Kaupungit ja kaupungistuminen

Elinkeinot muuttuvat

Kulttuurit ja yhdenvertaisuus, kehitys, ihmisoikeudet

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätöitä sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.
--	--

- Uutisseuranta
- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Keskitytään Euroopan paikannimistöön

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Väestö, väestönkasvu ja muuttoliikkeet, väestötiheys ja asutus

Kaupungit ja kaupungistuminen

Elinkeinot muuttuvat

Kulttuurit ja yhdenvertaisuus, kehitys, ihmisoikeudet

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen	Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

- Uutisseuranta
- Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
- Keskitytään Euroopan paikannimistöön

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Väestö, väestönkasvu ja muuttoliikkeet, väestötiheys ja asutus

Kaupungit ja kaupungistuminen

Elinkeinot muuttuvat

Kulttuurit ja yhdenvertaisuus, kehitys, ihmisoikeudet

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia

Keskitytään Suomen paikannimistöön

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

Uutisseuranta

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestäväää käyttöä.

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoin Suomea, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Hailuodolle ominaisiin elinkeinoin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Hailuodolle ominaisiin elinkeinoihin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia

Keskitytään Suomen paikannimistöön

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Hailuodolle ominaisiin elinkeinoihin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Uutisseuranta

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
Keskitytään Suomen paikannimistöön

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
Keskitytään Suomen paikannimistöön

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Hailuodolle ominaisiin elinkeinoihin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Uutisseuranta

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

Uutisseuranta

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia

Keskitytään Suomen paikannimistöön

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Hailuodolle ominaisiin elinkeinoihin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimustaidot	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
Keskitytään Suomen paikannimistöön

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset
Hailuodolle ominaisiin elinkeinoihin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Uutisseuranta

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia
Keskitytään Suomen paikannimistöön

Uutisseuranta

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset
Hailuodolle ominaisiin elinkeinoihin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestäväan kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestäväan elämäntavan mukaisesti.

Kotiseudun erityispiirteet, esimerkiksi Hailuodon maan kohoaminen ja koko Itämeren alueen maankohoamisilmiö jääkauden seurauksena

Suomen maisema-alueet ja jääkauden muut jäljet

Oman lähiympäristön tutkiminen

Maasto-oppiminen ja maiseman tulkinta

Perus-, maasto- ja teemakartat

Eri alueiden luonnon ja kulttuurimaisemia

Kartat, paikkatieto ja muu geomedia

Keskitytään Suomen paikannimistöön

Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset

Hailuodolle ominaisiin elinkeinoihin perehtyminen (maatalous, kalastus, jäkäläteollisuus)

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

Uutisseuranta

Työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittava maantieteellinen osaaminen

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

36.6.18. Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehoisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen

ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erittäin tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoimisen ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyyskokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilaille on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso liikunnan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen liikunnassa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisen ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliällyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygienia), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

S3 Psykkinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvuille ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistämisen kokemukset

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2
T12	S3	L3
T13	S3	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit

- kuntosaliharjoitukset
  - musiikkiliikunta
  - liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
  - **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
  - lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
  - rentoutumisharjoitukset
  - venyttelyt
  - **palloilu:**
  - monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
  - useita eri lajeja
  - pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
  - peliälyn kehittäminen
  - **luontoliikunta:**
  - lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
  - suunnistaminen ja kartanlukutaito
  - lenkkeily
  - **vesiliikunta:**
  - mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
  - mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
  - mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä
- Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.**

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **kehonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliällyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **keuhonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliällyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa

Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **keuhonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliällyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
  - käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
  - juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
  - voimistelun eri muodot
  - kuntopiirit
  - kuntosaliharjoitukset
  - musiikkiliikunta
  - liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
  - lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
  - rentoutumisharjoitukset
  - venyttelyt
- **palloilu:**
  - monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
  - useita eri lajeja
  - pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
  - peliällyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
  - lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
  - suunnistaminen ja kartanlukutaito
  - lenkkeily
- **vesiliikunta:**
  - mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
  - mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
  - mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
  - käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
  - juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **keuhonhallinnan edistäminen:**
  - voimistelun eri muodot
  - kuntopiirit
  - kuntosaliharjoitukset
  - musiikkiliikunta
  - liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihaskunto:**
  - lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
  - rentoutumisharjoitukset
  - venyttelyt
- **palloilu:**
  - monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
  - useita eri lajeja
  - pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
  - peliälyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
  - lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
  - suunnistaminen ja kartanlukutaito
  - lenkkeily
- **vesiliikunta:**
  - mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
  - mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen

- mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittelu:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **kehonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan ja peruskestävyyden harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- mahdollisuuksien mukaan uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla

- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- mahdollisuuksien mukaan vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygieniä), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygieniä), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset

- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta

- ilon ja virkistämisen kokemukset

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **keuhonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygienia), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

S3 Psykykinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvuille ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3

T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2
T12	S3	L3
T13	S3	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
  - käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
  - juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
  - voimistelun eri muodot
  - kuntopiirit
  - kuntosaliharjoitukset
  - musiikkiliikunta
  - liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
  - lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
  - rentoutumisharjoitukset
  - venyttelyt
- **palloilu:**
  - monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet

- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittelu:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **keuhonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot

- kuntopiirit

- kuntosaliharjoitukset

- musiikkiliikunta

- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihaskunto:**

- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
  - rentoutumisharjoitukset
  - venyttelyt
  - **palloilu:**
    - monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
    - useita eri lajeja
    - pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
    - peliälyn kehittäminen
  - **luontoliikunta:**
    - lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
    - suunnistaminen ja kartanlukutaito
    - lenkkeily
  - **vesiliikunta:**
    - uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
    - mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
    - vesipelastuksen elementtejä
- Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.**

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
  - käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittelu:**
  - juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
  - voimistelun eri muodot
  - kuntopiirit
  - kuntosaliharjoitukset

- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittelu:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
- voimistelun eri muodot

- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihashuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihashuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **keuhohallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen (Move! -mittaukset)
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygienia), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygienia), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyys, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **keuhonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygienia), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

S3 Psyykinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasville ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2
T12	S3	L3
T13	S3	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

- **keuhohallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

- **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen

- **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

- **vesiliikunta:**

- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **kehonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliällyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **kehonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliälyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuihin liikuntamuotoihin.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliällyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä

- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen
- peliällyn kehittäminen

• **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily

• **vesiliikunta:**

- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.

Sisällöt

• **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**

- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla

• **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**

- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä

• **kehonhallinnan edistäminen:**

- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä

• **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**

- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt

• **palloilu:**

- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen

- peliällyn kehittäminen
- **luontoliikunta:**
- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä
- suunnistaminen ja kartanlukutaito
- lenkkeily
- **vesiliikunta:**
- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla
- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen
- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.

Sisällöt

- **erilaisten liikuntavälineiden käsittelytaidot:**
- käsittelytaitojen harjoittaminen lajiharjoitteiden ja pelien avulla
- **perusliikuntataitojen harjoittaminen:**
- juoksu-, hyppy- ja heittoharjoitukset, joita harjoitellaan eri liikuntamuotojen yhteydessä
- **kehonhallinnan edistäminen:**
- voimistelun eri muodot
- kuntopiirit
- kuntosaliharjoitukset
- musiikkiliikunta
- liikkuminen erilaisilla alustoilla, kuten lumella, jäällä ja metsässä
- **liikunnan kuormittavuus ja lihahuolto:**
- lihaskunnan harjoittaminen ja testaaminen
- rentoutumisharjoitukset
- venyttelyt
- **palloilu:**
- monipuoliset pallonkäsittelyharjoitteet
- useita eri lajeja
- pallopelien säännöt sekä niiden soveltaminen

- peliällyn kehittäminen

- **luontoliikunta:**

- lähiympäristössä; lumella, jäällä ja metsässä

- suunnistaminen ja kartanlukutaito

- lenkkeily

- **vesiliikunta:**

- uimataidon ja uintitekniikoiden kehittäminen erilaisten harjoitteiden avulla

- mahdollisuuksien mukaan erilaiset vesiliikunnan muodot, kuten vesijuoksu, vesijumppa, vesileikit ja -pelit sekä luonnonvesissä liikkuminen

- vesipelastuksen elementtejä

Kannustetaan oppilaita liikkumaan myös vapaa-ajalla ja ottamaan liikunta osaksi terveellistä elämäntapaa.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygienia), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Sisällöt

- toisten huomioiminen (myös hygienia), työrauhan antaminen, auttaminen ja avustaminen
- vastuun ottaminen yhteisistä asioista, niiden järjestelyistä sekä säännöistä
- kohtelias, ystävällinen, kannustava ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan reilun pelin periaatteilla

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- onnistumisen kokemukset yksin ja osana ryhmää, kyky oppia hyväksymään epäonnistumiset
- tunne oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta
- ilon ja virkistäytymisen kokemukset

36.6.19. Kotitalous I

Valinnaisen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitetään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvatetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Oppitua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Arviointi

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan tavoitteet

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

T1 - T5 : Ruoanvalmistus- ja leivontataitojen harjoittelu ja syventäminen

T7: Suomalaisen ruokakulttuurin perinteitä ja muutoksia, luonnon antimien hyödyntäminen osana ruoanlaittoa, esimerkiksi marja- tai sieniretki

T1 - T10: Eurooppalainen ruoka- ja tapakulttuuri: aterioiden suunnittelu, toteutus

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

T 1 - T 13: Asumistaidot: perinteitä ja muutoksia

T7, T10: Eurooppalaisia tapoja ja perinteitä

S 3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

T1, T3, T5, T6 - T13: Kulutustapoja pohtimassa

36.6.20. Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaava matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso matematiikan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Matematiikassa oppilaan osaaminen kehittyy eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka.

Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalityyppisiin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityyppisiin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät

- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeitä ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiä arvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2	L1, L3, L4
T11	S2	L1, L4
T12	S2	L1, L4
T14	S3, S4	L1, L4
T15	S3, S4	L1, L4, L5
T16	S5	L1, L4, L5
T18	S5	L1, L4
T20	S1	L1, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrinen konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen lauantaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalitylukuihin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaalityluilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

Sisällöt

780

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia

- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Pehdytään funktion käsitteeseen.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalitylukuihin.
- Pehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaalityluilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppitujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot

- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityihin.
- Pehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Pehdytään funktion käsitteeseen.

Sisällöt

- Pehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

Sisällöt

- Pehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen

- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

Sisällöt

- Pehdytään funktion käsitteeseen.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityöihin.
- Pehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekijöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioon ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityyppisiin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrinen konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen

- lausekkeen sieventäminen
- lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
- lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityihin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Laajennetaan geometristen käsitteiden ymmärtämistä.

- piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen

- lausekkeen sieventäminen
- lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
- lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityyppisiin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot

- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityyppisiin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässä-laskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Päättely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässä-laskutaitoa eri tilanteissa

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityihin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityihin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaalityt ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia

Sisällöt

- Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla.
- Vahvistetaan ja syvennetään laskutaitoa murtoluvuilla.
  - murtolukujen laventaminen ja supistaminen sekä yhteen-, vähennys, kerto- ja jakolaskut
  - murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla
- Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.
- Laajennetaan lukualuetta reaalityihin.
- Perehdytään lukujen jaollisuuteen.
  - tekiöihin jako, alkuluvut ja alkutekijät
- Syvennetään ja vahvistetaan desimaaliluvuilla laskemista, tarkan arvon ja likiarvon erottamista sekä pyöristämistä.
- Harjoitellaan potenssilaskentaa.
  - eksponenttina kokonaisluku

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi pääättelemällä tai symbolisesti.
---	--

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.

Sisällöt

- Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeisiin.
  - lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeen sieventäminen
  - lausekkeiden yhteenlasku sekä kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.
  - yhtälön ratkaisu vaiheittain
  - yhtälön soveltaminen yksinkertaisissa sanallisissa tehtävissä
- Syvennetään taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä
--	--

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.

Sisällöt

- Laajennetaan geometrinen käsitteiden ymmärtämistä.
  - piste, jana, suora, puolisuora, normaali, kulma, ympyrä ja monikulmio
- Tutkitaan suoriin, kulmiin, monikulmioihin ja ympyröihin liittyviä ominaisuuksia.
  - kulmien luokittelu ja mittaaminen
  - leikkaavat suorat
  - ympyrän osat
  - kolmiot, nelikulmiot ja säännölliset monikulmiot
- Harjoitellaan geometrista konstruointia
- Lasketaan monikulmioiden kulmia, piirejä ja pinta-aloja.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja, kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti.
  - Esim. luku- ja kuviojonot
- Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Syvennetään algoritmista ajattelua.
- Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaali lukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät

- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomien käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomien käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava

- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku π
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2	L1, L3, L4
T11	S2	L1, L4
T12	S2	L1, L4
T13	S2, S6	L1, L3, L6
T14	S3, S4	L1, L4
T16	S5	L1, L4, L5
T17	S5	L1, L4, L5
T18	S5	L1, L4

T19	S6	L3, L4, L5
T20	S1	L1, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku pii
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku pii
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon eroista sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Pehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin

- samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
- eksponenttina positiivisen kokonasiluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku π
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Pehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.

- ensimmäisen asteen yhtälöt
- vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
- verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku pii
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen.

- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Pehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku π
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.

- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomien käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku π
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyypiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku π
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku

- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku pii
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Päätely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päätely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Pehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päätelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityöihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaalityöt ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Prosenttien käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas osaa kertoa prosenttien käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Oppilas osaa käyttää tietojaan eri tilanteissa.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.
- Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärtäminen.
- Harjoitellaan ja opitaan laskemaan prosenttilaskuja
  - prosenttiosuus ja prosenttiarvo
  - muuttunut arvo, perusarvo ja muutos- sekä vertailuprosentti
  - lisäksi mm. promille ja korko
- Syvennetään potenssilaskentaa
  - lisäksi mm. kymmenpotenssimerkinnät
- Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelämällä tai symbolisesti.

Sisällöt

- Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.
  - tulon, osamäärän ja potenssin korottaminen potenssiin
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - eksponenttina positiivisen kokonaisluvun lisäksi nolla tai negatiivinen luku
- Tutustutaan polynomien käsitteeseen ja harjoitellaan polynomilausekkeiden sieventämistä.
  - polynomien yhteen- ja vähennyslasku
  - polynomien kerto- ja jakolasku
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöitä.
  - ensimmäisen asteen yhtälöt
  - vaillinaiset toisen asteen yhtälöt
  - verrannon käyttö tehtävien ratkaisussa

Tämä sisältöalue käsitellään pääpiirteissään 7. ja 9. vuosiluokalla.

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.

- kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
- luku pii
- ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
- sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku pii
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.

Sisällöt

- Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.
  - mm. yhdenmuotoiset kolmiot, pienosmallit, kartat ja mittakaava
- Opitaan käyttämään pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta.
- Syvennetään ympyrään liittyvää osaamista.
  - kehä- ja keskuskulma sekä Thaleen lause
  - luku pii
  - ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskeminen
  - sektorin pinta-alan ja kaaren pituuden laskeminen
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa
  - pituuden ja pinta-alan yksiköt

T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.

Sisällöt

- Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa.
- Varmennetaan ja harjoitellaan keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.
  - keskiarvo ja tyyppiarvo
  - frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani
- Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.
  - mm. viiva-, pylväs- ja ympyrädiagrammit sekä ikäpyramidi ja erilaiset yhdistelmädiagrammit
- Tutustutaan hajonnan käsitteeseen.
- Lasketaan todennäköisyyksiä.

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä

ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalityyppisiin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoraa ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohdan ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L5, L6

T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T8	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2	L1, L3, L4
T11	S2	L1, L4
T12	S2	L1, L4
T14	S3, S4	L1, L4
T15	S3, S4	L1, L4, L5
T16	S5	L1, L4, L5
T17	S5	L1, L4, L5
T18	S5	L1, L4
T20	S1	L1, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohdan ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.

- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohdan ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohdan ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohdan ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohtien ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohdan ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaaja esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.

- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohtien ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaaja esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohtien ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohtien ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.

- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Tämä sisältöalue käsitellään 8. vuosiluokalla.

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Päättely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.

- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityttöihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaalityttöjä ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia

Sisällöt

- Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelöllä tai symbolisesti.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohtien ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.

- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.

Sisällöt

- Sovelletaan 1. asteen ja vaillinaisia 2. asteen yhtälöitä tehtävien ratkaisussa.
- Tutustutaan 1. asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.
- Muodostetaan ja ratkaistaan 1. asteen yhtälöitä.
- Harjoitellaan muodostamaan ja ratkaisemaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

Sisällöt

- Perehdytään funktion käsitteeseen.
- Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.
- Perehdytään funktion nollakohdan ratkaisemiseen graafisesti ja algebrallisesti.
- Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä tai funktion positiivisia ja negatiivisia arvoja.
- Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.
- Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.
- Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet.

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.

- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.

Sisällöt

- Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.
- Kerrataan suorakulmaiseen kolmioon liittyviä säännönmukaisuuksia kuten pythagoraan lause.
- Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.
- Opitaan laskemaan lieriöiden, kartioiden ja pallon pinta-aloja ja tilavuuksia.
- Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

Sisällöt

- Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien esittämistä täsmällisesti.
- Vahvistetaan päättelykykyä ja taitoa perustella.
- Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- Harjoitellaan väitelauseiden totussarvon päättelyä.
- Tutustutaan todistamisen perusteisiin.
- Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä.
- Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

36.6.21. Ruotsi, kertauskurssi

Valinnaisen tehtävä

Tämän lisäkurssin tavoitteena on kerrata ruotsin perusrakenteita ja sanastoa, harjoitella kuullun ja luetunymmärtämistä sekä arkipäivän kielenkäyttötilanteita.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

suoritettu/hylätty

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9

36.6.22. Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevilla oppimisympäristöissä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havainnot, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso biologian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

- biologian portfoliotyöskentelyn aloittaminen lajintuntemukseen (esim. kalat ja kasvit); portfolioa työstetään koko yläkoulun ajan

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

Mahdollisuuksien mukaan Hailuodolle ominaisten vesilintujen tarkkailua maastossa.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

Elämän perusilmiöt

Solut, eliöiden lisääntyminen ja kasvu

Eliökunnan rakenne

Eri eliöryhmien ominaispiirteitä

Lajintunnistus

Evoluutio

Eliökunnan kehitys ja sopeutuminen

Monimuotoisuus

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutokseen lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävä käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

- Luonnon monimuotoisuus

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L7
T9	S1, S2, S3, S4, S6	L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävä käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

- vesien ja kosteikkojen suojelu (Natura-ohjelma)

- Luonnon monimuotoisuus

- biologian portfolioyöskentelyn aloittaminen lajintuntemukseen (esim. kalat ja kasvit); portfolioa työstetään koko yläkoulun ajan

Elämän perusilmiöt

Solut, eliöiden lisääntyminen ja kasvu

Eliökunnan rakenne
Eri eliöryhmien ominaispiirteitä
Lajintunnistus
Evoluutio
Eliökunnan kehitys ja sopeutuminen
Monimuotoisuus

Mahdollisuuksien mukaan Hailuodolle ominaisten vesilintujen tarkkailua maastossa.

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.

Mahdollisuuksien mukaan Hailuodolle ominaisten vesilintujen tarkkailua maastossa.

Elämän perusilmiöt
Solut, eliöiden lisääntyminen ja kasvu
Eliökunnan rakenne
Eri eliöryhmien ominaispiirteitä
Lajintunnistus
Evoluutio
Eliökunnan kehitys ja sopeutuminen
Monimuotoisuus

- Luonnon monimuotoisuus

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana

- biologian portfoliotyöskentelyn aloittaminen lajintuntemukseen (esim. kalat ja kasvit); portfolioa työstetään koko yläkoulun ajan

T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen.

- Luonnon monimuotoisuus

Elämän perusilmiöt

Solut, eliöiden lisääntyminen ja kasvu

Eliökunnan rakenne

Eri eliöryhmien ominaispiirteitä

Lajintunnistus

Evoluutio

Eliökunnan kehitys ja sopeutuminen

Monimuotoisuus

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana

- biologian portfoliotyöskentelyn aloittaminen lajintuntemukseen (esim. kalat ja kasvit); portfolioa työstetään koko yläkoulun ajan

Mahdollisuuksien mukaan Hailuodolle ominaisten vesilintujen tarkkailua maastossa.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

Luokassa ja maastossa käytettäviin biologisiin tutkimusvälineisiin ja -menetelmiin tutustuminen

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

Luonnon havainnointi ja tutkiminen sekä ympäristön tilan arviointi

Vastuullinen luonnossa liikkuminen

7. luokalla aloitettua näyttekokoelmaa jatketaan

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

Suomalainen metsäekosysteemi

Metsän merkitys

Metsän lajien tunnistus ja ekologia

Metsän eliöyhteisö ja eloton luonto sekä erilaiset vuorovaikutussuhteet

Ihmisen toiminnan vaikutus metsäekosysteemiin

Erialaisten elinympäristöjen monimuotoisuus

Metsästä saatavat hyödyt, moninaiskäyttö ja suojele

Muita ekosysteemejä, niiden lajeja ja ekologiaa

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan Perämeren kalalajistoon ja Hailuodon kalastuskulttuuriin sekä sen vaikutukseen ihmisiin ja ympäristöön

Tutkitaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristössä omaleimaisina esiintyviä hiekkaharjujen väliin muodostuneita lampia, kosteikkoja ja soita ja niiden eliöstöä

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

- Erilaiset elinympäristöt

S5 Ihminen

Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestäväan käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväan tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Elinympäristöjen monimuotoisuus

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L5
T6	S6	L4, L7
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eliökunnan rakenteen ja eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

- Erilaiset elinympäristöt

Suomalainen metsäekosysteemi

Metsän merkitys

Metsän lajien tunnistus ja ekologia

Metsän eliöyhteisö ja eloton luonto sekä erilaiset vuorovaikutussuhteet

Ihmisen toiminnan vaikutus metsäekosysteemiin

Erilaisten elinympäristöjen monimuotoisuus

Metsästä saatavat hyödyt, moninaiskäyttö ja suojele

Muita ekosysteemejä, niiden lajeja ja ekologiaa

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan Perämeren kalalajistoon ja Hailuodon kalastuskulttuuriin sekä sen vaikutukseen ihmisiin ja ympäristöön

Tutkitaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristössä omaleimaisina esiintyviä hiekkaharjujen väliin muodostuneita lampia, kosteikkoja ja soita ja niiden eliöstöä

Luonnon havainnointi ja tutkiminen sekä ympäristön tilan arviointi

Vastuullinen luonnossa liikkuminen

7. luokalla aloitettua näytekoelmaa jatketaan

Luokassa ja maastossa käytettäviin biologisiin tutkimusvälineisiin ja -menetelmiin tutustuminen

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.

Elinympäristöjen monimuotoisuus

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratorioissa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

Suomalainen metsäekosysteemi

Metsän merkitys

Metsän lajien tunnistus ja ekologia

Metsän eliöyhteisö ja eloton luonto sekä erilaiset vuorovaikutussuhteet

Ihmisen toiminnan vaikutus metsäekosysteemiin

Erilaisten elinympäristöjen monimuotoisuus

Metsästä saatavat hyödyt, moninaiskäyttö ja suojele

Muita ekosysteemejä, niiden lajeja ja ekologiaa

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan Perämeren kalalajistoon ja Hailuodon kalastuskulttuuriin sekä sen vaikutukseen ihmisiin ja ympäristöön

Tutkitaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristössä omaleimaisina esiintyviä hiekkaharjujen väliin muodostuneita lampia, kosteikkoja ja soita ja niiden eliöstöä

Luokassa ja maastossa käytettäviin biologisiin tutkimusvälineisiin ja -menetelmiin tutustuminen

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Luonnon havainnointi ja tutkiminen sekä ympäristön tilan arviointi

Vastuullinen luonnossa liikkuminen

7. luokalla aloitettua näyttekokoelmaa jatketaan

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

- Erilaiset elinympäristöt

T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

- Erilaiset elinympäristöt

Luonnon havainnointi ja tutkiminen sekä ympäristön tilan arviointi

Vastuullinen luonnossa liikkuminen

7. luokalla aloitettua näyttekokoelmaa jatketaan

Luokassa ja maastossa käytettäviin biologisiin tutkimusvälineisiin ja -menetelmiin tutustuminen

Suomalainen metsäekosysteemi

Metsän merkitys

Metsän lajien tunnistus ja ekologia

Metsän eliöyhteisö ja eloton luonto sekä erilaiset vuorovaikutussuhteet

Ihmisen toiminnan vaikutus metsäekosysteemiin

Erilaisten elinympäristöjen monimuotoisuus

Metsästä saatavat hyödyt, moninaiskäyttö ja suojele

Muita ekosysteemejä, niiden lajeja ja ekologiaa

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan Perämeren kalalajistoon ja Hailuodon kalastuskulttuuriin sekä sen vaikutukseen ihmisiin ja ympäristöön

Tutkitaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristössä omaleimaisina esiintyviä hiekkaharjujen väliin muodostuneita lampia, kosteikkoja ja soita ja niiden eliöstöä

Elinympäristöjen monimuotoisuus

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestäväällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

Tämä sisältö käsitellään 9. lk:n aikana.

Elinympäristöjen monimuotoisuus

Tämä sisältö käsitellään 7. lk:n aikana.

- Erilaiset elinympäristöt

Luokassa ja maastossa käytettäviin biologisiin tutkimusvälineisiin ja -menetelmiin tutustuminen

Suomalainen metsäekosysteemi

Metsän merkitys

Metsän lajien tunnistus ja ekologia

Metsän eliöyhteisö ja eloton luonto sekä erilaiset vuorovaikutussuhteet

Ihmisen toiminnan vaikutus metsäekosysteemiin

Erilaisten elinympäristöjen monimuotoisuus

Metsästä saatavat hyödyt, moninaiskäyttö ja suojele

Muita ekosysteemejä, niiden lajeja ja ekologiaa

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan Perämeren kalalajistoon ja Hailuodon kalastuskulttuuriin sekä sen vaikutukseen ihmisiin ja ympäristöön

Tutkitaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristössä omaleimaisina esiintyviä hiekkaharjujen väliin muodostuneita lampia, kosteikkoja ja soita ja niiden eliöstöä

Luonnon havainnointi ja tutkiminen sekä ympäristön tilan arviointi

Vastuullinen luonnossa liikkuminen

7. luokalla aloitettua näytekokielmaa jatketaan

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

Mittaaminen ja laboratoriotyöskentely

Havaintojen ja päätelmien tekeminen

Aineistonhankinta

Ihminen tutkimuskohteena

Bioteknologia tutkimuksen apuna

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

Sisältöä käsitellään myös 7. lk:n aikana.

S5 Ihminen

Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

Ihmisen evoluutio

Rakenne ja elintoiminnot

Solut, kudokset, elimet ja elimistöt

Säätelyjärjestelmät

Hormonit

Hermosto ja aistit

Elimistön puolustus

Lisääntyminen

Seksuaalisuus, hedelmöitys ja raskaus

Kasvu ja kehitys

Perinnöllisyys

Geenit ja ympäristö

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutokseen lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävä käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Bioteknologia

Biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S4, S5	L1
T5	S5	L3
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S6	L2, L3, L7
T13	S6	L7
T14	S6	L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteiden hahmottaminen	Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.

Sisältöä käsitellään myös 7. lk:n aikana.

Bioteknologia, perinnöllisyys, evoluutio, ihmisen elintoiminnot

Mittaaminen ja laboratoriotyöskentely

Havaintojen ja päätelmien tekeminen

Aineistonhankinta

Ihminen tutkimuskohteena

Bioteknologia tutkimuksen apuna

Ihmisen evoluutio

Rakenne ja elintoiminnot

Solut, kudokset, elimet ja elimistöt

Säätelyjärjestelmät

Hormonit

Hermosto ja aistit

Elimistön puolustus

Lisääntyminen

Seksuaalisuus, hedelmöitys ja raskaus

Kasvu ja kehitys

Perinnöllisyys

Geenit ja ympäristö

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa

selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.

Ihmisen evoluutio

Rakenne ja elintoiminnot

Solut, kudokset, elimet ja elimistöt

Säätelyjärjestelmät

Hormonit

Hermosto ja aistit

Elimistön puolustus

Lisääntyminen

Seksuaalisuus, hedelmöitys ja raskaus

Kasvu ja kehitys

Perinnöllisyys

Geenit ja ympäristö

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedon-hankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.

Mittaaminen ja laboratoriotyöskentely

Havaintojen ja päätelmien tekeminen

Aineistonhankinta

Ihminen tutkimuskohteena

Bioteknologia tutkimuksen apuna

Sisältöä käsitellään myös 7. lk:n aikana.

Bioteknologia, perinnöllisyys, evoluutio, ihmisen elintoiminnot

Bioteknologia

Biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia

Tämä sisältö käsitellään 8. lk:n aikana.

Ihmisen evoluutio
 Rakenne ja elintoiminnot
 Solut, kudokset, elimet ja elimistöt
 Sääteilyjärjestelmät
 Hormonit
 Hermosto ja aistit
 Elimistön puolustus
 Lisääntyminen
 Seksuaalisuus, hedelmöitys ja raskaus
 Kasvu ja kehitys
 Perinnöllisyys
 Geenit ja ympäristö

T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.

Bioteknologia
 Biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettisten kysymysten pohdinta	Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluita eettisesti kestäville valinnoille.

Bioteknologia
 Biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Bioteknologia

Biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia

36.6.23. Kotitalous II

Valinnaisen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvu kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitetään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön

ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myösepäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niinluokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostustasyventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään

Arviointi

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan tavoitteet

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

T1 - T13: Ruoanvalmistus- ja leivontataitojen harjoittelu ja syventäminen: vaativampien ateriakokonaisuuksien ja leivonnaisten suunnittelu ja toteutus

T7: Ruoan alkutuotantoon tutustuminen, mahdollisesti vierailu tilalle

T1 - T9: Erilaiset ruokailutilanteet, esimerkiksi noutopöytä kodin juhlissa

T1 - T12: Kaukomaiden ruoka- ja tapakulttuuri: aterioiden suunnittelu ja toteutus

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

T6 - T13: Asumistaidot: omaa kotia suunnittelemassa ja hoitamassa

T1 - T12: Kaukomaiden tapoja ja perinteitä

T1 - T12: Hyvät tavat kuuluvat juhla- ja tapakulttuuriin

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

T1, T3, T4, T7, T10 - T13: Kotitalouksien rahankäyttö, hintatietoinen kuluttajuus; käytännön harjoituksena ostoksilla käynti

36.6.24. Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämämpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisen kulttuurin moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja

monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnustetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsiyön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Oppilasta ohjataan valitsemaan taloudellisia ja ympäristöystävällisiä työskentelytapoja.

Käsiyön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsiyön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsiyön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsiyössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsiyöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Huomioidaan saariympäristön ainutlaatuisuus työnsuunnittelussa ja materiaalinhankinnassa. Erityisesti veneenvalmistuksen työmenetelmiä ja -välineitä voidaan tuoda nuorten elinpiiriin, esimerkiksi asiantuntijoiden avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsiyössä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsiyötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsiyön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Annetaan oppilaalle mahdollisuus kotoa tulevien ideoiden toteuttamiseen, mahdollistaen myös kodin laite- ja välinekorjauksen.

Oppilaan oppimisen arviointi käsiyössä vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Arviointi perustuu kokonaiseen käsiyön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin sekä opiskelun aikana tehtyyn jatkuvaan arviointiin ja dokumentointiin. Huolehditaan siitä, että oppilaat tietävät arvioinnin perusteet. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsiyötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Palautteen anto on vuorovaikutteista, jolloin myös opettaja saa palautetta käyttämistään menetelmistä tai työtavoista.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsiyön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso käsiyön valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyi koko opiskelun ajan. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki

valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Numeroarvosana laaditaan yhdessä käsityön opetukseen osallistuneiden opettajien kesken.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyyden ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perustanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan CAD-ohjelmointiin.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taitelijoiden ja käsityöläisten osaamista.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon haittoilainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläryitykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuuokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakenteluserjat).

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tvt-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

- Opetellaan työturvallisuuspuutteiden havainnointia ja niistä ilmoittamista.
- Oppitunneilla ja työn eri vaiheissa kiinnitetään huomiota toiset huomioivaan turvalliseen työskentelyyn sekä hyvään työskentelyergonomiaan, luokan opasteiden noudattamiseen, suoja- ja turvalaitteiden oikeaan käyttöön ja sähkö- ja kemikaaliturvallisuuteen.
- Mahdollisuuksien mukaan työturvallisuuskortin suorittaminen.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

- Dokumentoinnissa voidaan avata käsityön tekemisen ja tuotantoprosessin sekä työn loppuun saamisen aikaisia tunteita.
- Oppilaita ja opetusryhmiä sekä koulun toimintakulttuuria pyritään aktiivisesti ohjaamaan kohti yhteisöllistä ajattelua, jossa oma toiminta nähdään osana koulu yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmaa.

- Opetuksessa painotetaan oppilaiden mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, lahjakkuutta ja harrastuneisuutta (esimerkiksi kehitetään oppilaiden omaan kokemusmaailmaan ja tarpeisiin liittyviä oppimistehtäviä).
- Pyritään vähentämään kertakäyttökulttuuria (hyödynnetään kierrätysmateriaaleja sekä uusiutuvia ja luonnonmukaisia materiaaleja, korjataan rikkoutuneita esineitä, vaatteita ja tavaroita, ja keksitään uusia käyttötapoja vanhentuneille tai rikkoutuneille laitteille).
- Suunnittelu- ja innovaatioprosessissa oppilaita kannustetaan ideoiden, materiaalivalintojen ja työmenetelmien yhteistoiminnalliseen pohtimiseen.
- Oppilaiden itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta pyritään tukemaan aktiivisesti (esimerkiksi tutkivan oppimisen, projektioppimisen ja muiden pedagogisten työkalujen avulla).

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T5	S6	L3, L6
T8	S8	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.

- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-tvälineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.

- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuutokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

S2 Muotoilu

- Muotoilukasvatuksessa keskitytään esimerkiksi toiminnallisuuteen, estetiikkaan, käytännöllisyyteen, materiaaleihin, ergonomiaan ja kestävyys.
- Muotoilullisiin ideoihin käytetään tilanteeseen ja resursseihin soveltuvia työtapoja, työmenetelmiä, lähtökohtia ja materiaaleja hailuotolainen kulttuuriperintö huomioiden.
- Oppilasta ohjataan laadukkaaseen työskentelyyn.

Erityisesti veneenrakennus- ja maatalousvälineistöön (konetekniikka) perehtyminen. Hyödynnetään paikallistinen veneenveistäjien ja maanviljelijöiden tietämystä.

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
  - Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtapoin, työmenetelmin ja materiaalein.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
  - Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
  - Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyyden ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
  - Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perustanastoon.
  - Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
  - Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
  - Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan CAD-ohjelmointiin.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).

- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taiteilijoiden ja käsityöläisten osaamista.
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläryitykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamutokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

- Opetellaan työturvallisuuspuutteiden havainnointia ja niistä ilmoittamista.
- Oppitunneilla ja työn eri vaiheissa kiinnitetään huomiota toiset huomioivaan turvalliseen työskentelyyn sekä hyvään työskentelyergonomiaan, luokan opasteiden noudattamiseen, suoja- ja turvalaitteiden oikeaan käyttöön ja sähkö- ja kemikaaliturvallisuuteen.
- Mahdollisuuksien mukaan työturvallisuuskortin suorittaminen.

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestäväälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

- Dokumentoinnissa voidaan avata käsityön tekemisen ja tuotantoprosessin sekä työn loppuun saamisen aikaisia tunteita.
- Oppilaita ja opetusryhmiä sekä koulun toimintakulttuuria pyritään aktiivisesti ohjaamaan kohti yhteisöllistä ajattelua, jossa oma toiminta nähdään osana kouluyhteisön ja yhteiskunnan näkökulmaa.

- Opetuksessa painotetaan oppilaiden mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, lahjakkuutta ja harrastuneisuutta (esimerkiksi kehitetään oppilaiden omaan kokemusmaailmaan ja tarpeisiin liittyviä oppimistehtäviä).
- Pyritään vähentämään kertakäyttökulttuuria (hyödynnetään kierrätysmateriaaleja sekä uusiutuvia ja luonnonmukaisia materiaaleja, korjataan rikkoutuneita esineitä, vaatteita ja tavaroita, ja keksitään uusia käyttötapoja vanhentuneille tai rikkoutuneille laitteille).
- Suunnittelu- ja innovaatioprosessissa oppilaita kannustetaan ideoiden, materiaalivalintojen ja työmenetelmien yhteistoiminnalliseen pohtimiseen.
- Oppilaiden itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta pyritään tukemaan aktiivisesti (esimerkiksi tutkivan oppimisen, projektioppimisen ja muiden pedagogisten työkalujen avulla).

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyyden ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan CAD-ohjelmointiin.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taitelijoiden ja käsityöläisten osaamista.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon haituotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuuokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyypin avulla)

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

- Opetellaan työturvallisuuspuutteiden havainnointia ja niistä ilmoittamista.
- Oppitunneilla ja työn eri vaiheissa kiinnitetään huomiota toisten huomioivaan turvalliseen työskentelyyn sekä hyvään työskentelyergonomiaan, luokan opasteiden noudattamiseen, suoja- ja turvalaitteiden oikeaan käyttöön ja sähkö- ja kemikaaliturvallisuuteen.
- Mahdollisuuksien mukaan työturvallisuuskortin suorittaminen.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

- Dokumentoinnissa voidaan avata käsityön tekemisen ja tuotantoprosessin sekä työn loppuun saamisen aikaisia tunteita.
- Oppilaita ja opetusryhmiä sekä koulun toimintakulttuuria pyritään aktiivisesti ohjaamaan kohti yhteisöllistä ajattelua, jossa oma toiminta nähdään osana kouluuyhteisön ja yhteiskunnan näkökulmaa.
- Opetuksessa painotetaan oppilaiden mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, lahjakkuutta ja harrastuneisuutta (esimerkiksi kehitetään oppilaiden omaan kokemusmaailmaan ja tarpeisiin liittyviä oppimistehtäviä).
- Pyritään vähentämään kertakäyttökulttuuria (hyödynnetään kierrätysmateriaaleja sekä uusiutuvia ja luonnonmukaisia materiaaleja, korjataan rikkoutuneita esineitä, vaatteita ja tavaroita, ja keksitään uusia käyttötapoja vanhentuneille tai rikkoutuneille laitteille).
- Suunnittelu- ja innovaatioprosessissa oppilaita kannustetaan ideoiden, materiaalivalintojen ja työmenetelmien yhteistoiminnalliseen pohtimiseen.
- Oppilaiden itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta pyritään tukemaan aktiivisesti (esimerkiksi tutkivan oppimisen, projektioppimisen ja muiden pedagogisten työkalujen avulla).

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L5
T8	S8	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyypin avulla)
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.

- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuutokset ja vaatteen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakenteluserjat).

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuutokset ja vaatteen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakenteluserjat).
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyyden ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.

- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan CAD-ohjelmointiin.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
  - Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taitelijoiden ja käsityöläisten osaamista.
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
  - Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemaansa tuotteita/teoksia.

- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
  - Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
  - Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
  - Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamutokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
  - Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
  - Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
  - Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
  - Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin tavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon haittoilainen kulttuuriperinne.
  - Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyyden ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
  - Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
  - Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
  - Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.

- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan CAD-ohjelmointiin.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taitelijoiden ja käsityöläisten osaamista.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)

T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin tavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyys ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan CAD-ohjelmointiin.

- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taiteilijoiden ja käsityöläisten osaamista.
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläryitykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuuotokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

- Opetellaan työturvallisuuspuutteiden havainnointia ja niistä ilmoittamista.
- Oppitunneilla ja työn eri vaiheissa kiinnitetään huomiota toiset huomioivaan turvalliseen työskentelyyn sekä hyvään työskentelyergonomiaan, luokan opasteiden noudattamiseen, suoja- ja turvalaitteiden oikeaan käyttöön ja sähkö- ja kemikaaliturvallisuuteen.
- Mahdollisuuksien mukaan työturvallisuuskortin suorittaminen.

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
  - Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
  - Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
  - Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
  - Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyritykset).
  - Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
  - Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamutokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
  - Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
  - Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyys ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
  - Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
  - Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
  - Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviontia.
  - Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan CAD-ohjelmointiin.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
  - Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taiteilijoiden ja käsityöläisten osaamista.

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestäväälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

- Dokumentoinnissa voidaan avata käsityön tekemisen ja tuotantoprosessin sekä työn loppuun saamisen aikaisia tunteita.
- Oppilaita ja opetusryhmiä sekä koulun toimintakulttuuria pyritään aktiivisesti ohjaamaan kohti yhteisöllistä ajattelua, jossa oma toiminta nähdään osana koulu yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmaa.

- Opetuksessa painotetaan oppilaiden mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, lahjakkuutta ja harrastuneisuutta (esimerkiksi kehitetään oppilaiden omaan kokemusmaailmaan ja tarpeisiin liittyviä oppimistehtäviä).
- Pyritään vähentämään kertakäyttökulttuuria (hyödynnetään kierrätysmateriaaleja sekä uusiutuvia ja luonnonmukaisia materiaaleja, korjataan rikkoutuneita esineitä, vaatteita ja tavaroita, ja keksitään uusia käyttötapoja vanhentuneille tai rikkoutuneille laitteille).
- Suunnittelu- ja innovaatioprosessissa oppilaita kannustetaan ideoiden, materiaalivalintojen ja työmenetelmien yhteistoiminnalliseen pohtimiseen.
- Oppilaiden itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta pyritään tukemaan aktiivisesti (esimerkiksi tutkivan oppimisen, projektioppimisen ja muiden pedagogisten työkalujen avulla).

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyyden ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan CAD-ohjelmointiin.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taitelijoiden ja käsityöläisten osaamista.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon haittoilainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuuotokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyypin avulla)

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

- Opetellaan työturvallisuuspuutteiden havainnointia ja niistä ilmoittamista.
- Oppitunneilla ja työn eri vaiheissa kiinnitetään huomiota toiset huomioivaan turvalliseen työskentelyyn sekä hyvään työskentelyergonomiaan, luokan opasteiden noudattamiseen, suoja- ja turvalaitteiden oikeaan käyttöön ja sähkö- ja kemikaaliturvallisuuteen.
- Mahdollisuuksien mukaan työturvallisuuskortin suorittaminen.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen

Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestäväen kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

- Dokumentoinnissa voidaan avata käsityön tekemisen ja tuotantoprosessin sekä työn loppuun saamisen aikaisia tunteita.
- Oppilaita ja opetusryhmiä sekä koulun toimintakulttuuria pyritään aktiivisesti ohjaamaan kohti yhteisöllistä ajattelua, jossa oma toiminta nähdään osana koulu yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmaa.
- Opetuksessa painotetaan oppilaiden mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, lahjakkuutta ja harrastuneisuutta (esimerkiksi kehitetään oppilaiden omaan kokemusmaailmaan ja tarpeisiin liittyviä oppimistehtäviä).
- Pyritään vähentämään kertakäyttökulttuuria (hyödynnetään kierrätysmateriaaleja sekä uusiutuvia ja luonnonmukaisia materiaaleja, korjataan rikkoutuneita esineitä, vaatteita ja tavaroita, ja keksitään uusia käyttötapoja vanhentuneille tai rikkoutuneille laitteille).
- Suunnittelu- ja innovaatioprosessissa oppilaita kannustetaan ideoiden, materiaalivalintojen ja työmenetelmien yhteistoiminnalliseen pohtimiseen.
- Oppilaiden itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta pyritään tukemaan aktiivisesti (esimerkiksi tutkivan oppimisen, projektioppimisen ja muiden pedagogisten työkalujen avulla).

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L5
T7	S7	L6
T8	S8	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.

- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtapoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.

- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuuokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)

- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyys ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.

- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
  - Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan CAD-ohjelmointiin.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
  - Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taitelijoiden ja käsityöläisten osaamista.
- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
  - Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
  - Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
  - Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
  - Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
  - Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyritykset).
  - Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
  - Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamutokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
  - Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
  - Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemaansa tuotteita/ teoksia.

- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyritykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamutokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.

- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakentelusarjat).
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-tvälineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyys ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perustanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan CAD-ohjelmointiin.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taiteilijoiden ja käsityöläisten osaamista.
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvien työtapojen, työmenetelmien ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon haittoilainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.

T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perustuen ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tv-tvälineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)
- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.

- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyys ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siisti ja selkeä työsuunnitelma.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusimpiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan CAD-ohjelmointiin.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taiteilijoiden ja käsityöläisten osaamista.
- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin työtavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläryitykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamuuotokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakenteluserjat).

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

- Opetellaan työturvallisuuspuutteiden havainnointia ja niistä ilmoittamista.
- Oppitunneilla ja työn eri vaiheissa kiinnitetään huomiota toiset huomioivaan turvalliseen työskentelyyn sekä hyvään työskentelyergonomiaan, luokan opasteiden noudattamiseen, suoja- ja turvalaitteiden oikeaan käyttöön ja sähkö- ja kemikaaliturvallisuuteen.
- Mahdollisuuksien mukaan työturvallisuuskortin suorittaminen.

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Oppilaita ohjataan omatoimiseen mittaamiseen, suunnitteluun ja työmenetelmien valintaan.
- Pyritään kehittämään hyvässä hengessä omaa ja muiden työskentelyä ja työtapoja.
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia. Ohjataan oppilasta totuudenmukaiseen itsearviointiin.
- Dokumentointia ja arviointia toteutetaan monipuolisesti (esimerkiksi tvt-välineiden, suullisen ilmaisun, kirjallisen tuottamisen, teknisten piirustusten ja prototyyppien avulla)
- Tutustutaan erilaisiin tekstiili-, puu-, metalli- ja muovimateriaalien ja elektroniikan peruskomponenttien ominaisuuksiin ja käyttöön.
- Materiaalien valinnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallista erityisosaamista (esimerkiksi jäkäläyrytykset).
- Kokeillaan ohjatusti erilaisia tekniikoita ja laitteita.
- Tutustutaan vaateompelun perusteisiin (mittojen ottaminen, kaava, kaavamutokset ja vaateen sovittaminen) sekä korjausompeluun.
- Kokeillaan ja keksitään erilaisia käyttötapoja perinteisille rakenteille.
- Tutkitaan ja pyritään mahdollisuuksien mukaan soveltamaan innovatiivisia tuottamis- ja toteutustapoja (esimerkiksi älymateriaalit, robottien rakenteluserjat).
- Muotoilussa huomioidaan mm. estetiikka, käytännöllisyys ja kestävyys.
- Muotoilulliset ideat ilmaistaan tilanteeseen ja resursseihin soveltuvin tavoin, työmenetelmin ja materiaalein.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon hailuotolainen kulttuuriperinne.
- Ohjataan oppilasta laadukkaaseen työskentelyyn.
- Oppilasta ohjataan havainnoimaan ympäristöään ja löytämään ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin (esimerkiksi kouluviihtyvyyden ja -ergonomia, apuvälineet ja oppimispelit). Ongelmien ratkaisussa sovelletaan erilaisia luonnostelumenetelmiä.
- Tutustutaan käsitöiden tekemiseen ja laitteisiin liittyvään perussanastoon.
- Harjoitellaan tekemään siistiä ja selkeää työsuunnitelmaa.
- Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja niiden toteutumisen arviointia.
- Oppilasta ohjataan ennakkoluulottomasti tutustumaan uusiin teknologisiin kehityssuuntiin. Hyödynnetään digitaalisuutta ja sen antamia mahdollisuuksia innovoinnissa ja suunnitelman tekemisessä. Innovoinnin tukena voidaan käyttää vapaasti hyödynnettäviä informaation lähteitä (esimerkiksi Pinterest). Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan CAD-ohjelmointiin.
- Otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ajankohtaiset teemat ja tapahtumat (esimerkiksi tuotekehittely Siikamarkkinoille oppilaskunnan varainkeruuta varten).
- Vuorotellaan toiminnassa erilaisia työskentelymenetelmiä (esim. yhteistoiminnallisuus ja ryhmätyöt). Myös yksilöllistä ajattelua ja itseilmaisua tuetaan.

- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten taiteilijoiden ja käsityöläisten osaamista.

T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestäväälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

- Dokumentoinnissa voidaan avata käsityön tekemisen ja tuotantoprosessin sekä työn loppuun saamisen aikaisia tunteita.
- Oppilaita ja opetusryhmiä sekä koulun toimintakulttuuria pyritään aktiivisesti ohjaamaan kohti yhteisöllistä ajattelua, jossa oma toiminta nähdään osana kouluyhteisön ja yhteiskunnan näkökulmaa.
- Opetuksessa painotetaan oppilaiden mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, lahjakkuutta ja harrastuneisuutta (esimerkiksi kehitetään oppilaiden omaan kokemusmaailmaan ja tarpeisiin liittyviä oppimistehtäviä).
- Pyritään vähentämään kertakäyttökulttuuria (hyödynnetään kierrätysmateriaaleja sekä uusiutuvia ja luonnonmukaisia materiaaleja, korjataan rikkoutuneita esineitä, vaatteita ja tavaroita, ja keksitään uusia käyttötapoja vanhentuneille tai rikkoutuneille laitteille).
- Suunnittelu- ja innovaatioprosessissa oppilaita kannustetaan ideoiden, materiaalivalintojen ja työmenetelmien yhteistoiminnalliseen pohtimiseen.
- Oppilaiden itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta pyritään tukemaan aktiivisesti (esimerkiksi tutkivan oppimisen, projektioppimisen ja muiden pedagogisten työkalujen avulla).

36.6.25. Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen

ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Hailuodon koulun kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Englannin A-oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso englannin kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englantia on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

- englannin kielen kehittyminen maailmassa keskeiseksi yhteiskunnan kieleksi, lingua francaksi
- joitakin englannin kielen varianteja
- joidenkin englantia puhuvien maiden kulttuureja ja elämänmuotoja
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisia käytänteitä
- kielitiedon käsitteitä englannin kielen opiskelussa ja kielten välisessä vertailussa enenevässä määrin

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

- myönteisen kielenopiskelun asenteen vahvistaminen
- oppilaan itseluottamuksen vahvistaminen oppijana ja kielenkäyttäjänä
- tavoitteellisuus, aktiivisuus ja vastuullisuus oppijana
  - oman osaamisen arviointi ja siihen perustuvaa itseohjautuvuus, esimerkiksi työn parantaminen itsearvioinnin ja ulkopuolisen palautteen avulla
  - pitkäjänteisen ja sinnikkään työskentelyn vahvistaminen
  - vastuunottaminen omista (koti)tehtävistä, tehtävien loppuunsaattaminen sekä oman ja muiden työn arvostaminen
- vahvuuksien käyttäminen oppimisessa, esimerkiksi visualisointi, rytmikka, liike ja eläytyminen
- ryhmätyö-, vuorovaikutus- ja mieleenpainamistaitojen vahvistaminen
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaiden mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan
- autenttisten lähteiden käyttö osana omaa tuotosta
  - tiedon hakeminen ja tiedon luotettavuuden arviointi, sekä esimerkiksi lainaukset, lähdeviitteet, tekijänoikeudet
- kokonaisuuksien hahmottaminen
- sanastojen käyttö tekstiin tulkinnassa, erilaisten sanakirjojen käyttö ja internetin käännoistyökalut
- tiedon ryhmittely ja prosessointi omia tuotoksia varten

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

- tuttujen aihealueiden syventäminen kuten koulu, harrastukset, asuminen ja ruoka sekä tutustuminen uusiin teemoihin
- sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä yläkoululaisena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti
- erilaisia kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi ohjeiden antaminen, tunteiden ilmaiseminen, ehdottaminen ja kieltäytyminen
- kertovat, kuvaavat tai vaikuttavat tekstilajit, esimerkiksi blogikirjoitukset, ilmoitukset, kartat, kuvat, laulut, runot ja ruokaohjeet monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon opettelu viestinnällisessä kontekstissa
  - englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet, esimerkiksi aikamuotojen käyttö, sanajärjestys ja vertailumuodot
  - aiemmin opittujen rakenteiden vahvistaminen ja niiden kertaaminen oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan
  - uusiin rakenteisiin tutustuminen sekä harjoittelu vuorovaikutustilanteiden kautta
  - oikeinkirjoitus, kertomusta rytmittävät ilmaisut ja kappalejako

- viestintätilanteet sekä viestintätilanteen ja osallistujien vaikutus kieleen, viestin muotoon ja tarkoitukseen
  - puhekielen ilmiöt, esimerkiksi erilaiset tavat esittää kysymyksiä
  - kompensatiostrategioita kuten viestintää ylläpitävät kysymykset, viestin uudelleen muotoilu, taukojen täyttäminen ja toistaminen
  - englanninkielisen kommunikaation peruspiirteet, esimerkiksi keskustelun aloittaminen, puheenvuoron pyytäminen ja mielipiteen ilmaiseminen
  - esiintymis- ja ilmaisutaidon vahvistaminen kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
  - ääntäminen äänne-, sana- ja lausetasolla sekä sana- ja lausepaino, puherytmi ja intonaatio viestien ja tunteiden välittäjänä
  - myös pidempien tekstien ääneenlukeminen
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- lähiympäristössä tapahtuva kansainvälistyminen monissa eri muodoissaan (kotikansainvälisyys)
- englannin kielen käyttäminen autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa mahdollisuuksien mukaan, kuten puhelimesta ja sosiaalisessa mediassa sekä verkostoituminen englantia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- englantia käytetään mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä myös muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L3
T4	S2	L1, L3
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L4, L6
T8	S3	L2
T9	S3	L4
T10	S3	L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä

- Oppilas ymmärtää, että englannin kielessä on eri variantteja, sekä maantieteellisiä että sosiaalisia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen

liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.

- englannin kielen kehittyminen maailmassa keskeiseksi yhteiskunnan kieleksi, lingua francaksi
- joitakin englannin kielen variantteja
- joidenkin englantia puhuvien maiden kulttuureja ja elämänmuotoja
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisia käytänteitä
- kielitiedon käsitteitä englannin kielen opiskelussa ja kielten välisessä vertailussa enenevässä määrin

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

- Oppilas etsii itseään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi. Pyritään järjestämään erilaisia yhteyksiä englannin kielellä koulun ulkopuolelle.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.

- englannin kielen kehittyminen maailmassa keskeiseksi yhteiskunnan kieleksi, lingua francaksi
- joitakin englannin kielen variantteja
- joidenkin englantia puhuvien maiden kulttuureja ja elämänmuotoja
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisia käytänteitä
- kielitiedon käsitteitä englannin kielen opiskelussa ja kielten välisessä vertailussa enenevässä määrin

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

- Oppilas tekee havaintoja englannin kielen säännönmukaisuuksista ja osaa vertailla eri kieliä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

- englannin kielen kehittyminen maailmassa keskeiseksi yhteiskunnan kieleksi, lingua francaksi
- joitakin englannin kielen variantteja
- joidenkin englantia puhuvien maiden kulttuureja ja elämänmuotoja
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisia käytänteitä
- kielitiedon käsitteitä englannin kielen opiskelussa ja kielten välisessä vertailussa enenevässä määrin

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

- Oppilas asettaa itselleen ja oppimiselleen tavoitteita.
- Oppilas on aktiivinen toimija ja harjoittelee omien vahvuksiensa hyödyntämistä sekä vastuunottamista oppimisestaan esim. valitessaan erilaisia työtapoja, tehtäviä ja sisältöjä sekä ohjattaessaan ja aikatauluttaessaan omaa työskentelyä.
- Oppilas harjoittelee oman edistymisensä arviointia ja pystyy itsearviointiin perusteella muuttamaan toimintatapojaan tehokkaammiksi sekä uskaltautuu keskustelemaan omista tavoistaan oppia.
- Oppilas harjoittelee pitkäjänteistä ja sinnikästä työskentelyä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

- myönteisen kielenopiskelun asenteen vahvistaminen
- oppilaan itseluottamuksen vahvistaminen oppijana ja kielenkäyttäjänä
- tavoitteellisuus, aktiivisuus ja vastuullisuus oppijana
  - oman osaamisen arviointi ja siihen perustuvaa itseohjautuvuus, esimerkiksi työn parantaminen itsearviointiin ja ulkopuolisen palautteen avulla
  - pitkäjänteisen ja sinnikkään työskentelyn vahvistaminen
  - vastuunottaminen omista (koti)tehtävistä, tehtävien loppuunsaattaminen sekä oman ja muiden työn arvostaminen
- vahvuuksien käyttäminen oppimisessa, esimerkiksi visualisointi, rytmikka, liike ja eläytyminen
- ryhmätyö-, vuorovaikutus- ja mieleenpainamistaitojen vahvistaminen
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaiden mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan
- autenttisten lähteiden käyttö osana omaa tuotosta
  - tiedon hakeminen ja tiedon luotettavuuden arviointi, sekä esimerkiksi lainaukset, lähdeviitteet, tekijänoikeudet
- kokonaisuuksien hahmottaminen
- sanastojen käyttö tekstin tulkinnessa, erilaisten sanakirjojen käyttö ja internetin käännoistyökalut
- tiedon ryhmittely ja prosessointi omia tuotoksia varten

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

- myönteisen kielenopiskelun asenteen vahvistaminen
- oppilaan itseluottamuksen vahvistaminen oppijana ja kielenkäyttäjänä
- tavoitteellisuus, aktiivisuus ja vastuullisuus oppijana
  - oman osaamisen arviointi ja siihen perustuvaa itseohjautuvuus, esimerkiksi työn parantaminen itsearvioinnin ja ulkopuolisen palautteen avulla
  - pitkäjänteisen ja sinnikkään työskentelyn vahvistaminen
  - vastuunottaminen omista (koti)tehtävistä, tehtävien loppuunsaattaminen sekä oman ja muiden työn arvostaminen
- vahvuuksien käyttäminen oppimisessa, esimerkiksi visualisointi, rytmiikka, liike ja eläytyminen
- ryhmätyö-, vuorovaikutus- ja mieleenpainamistaitojen vahvistaminen
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö sekä oppilaiden mahdollisuus itse valita ja tuottaa oppimateriaaleja ja lisämateriaaleja omien tarpeiden, kykyjen ja kiinnostuksen mukaan
- autenttisten lähteiden käyttö osana omaa tuotosta
  - tiedon hakeminen ja tiedon luotettavuuden arviointi, sekä esimerkiksi lainaukset, lähdeviitteet, tekijänoikeudet
- kokonaisuuksien hahmottaminen
- sanastojen käyttö tekstin tulkinnassa, erilaisten sanakirjojen käyttö ja internetin käännoistyökalut
- tiedon ryhmittely ja prosessointi omia tuotoksia varten

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä

- Oppilas harjoittelee keskustelemaan omaan elämänsä liittyvistä asioista ja toimimaan erilaisissa viestinnällisissä konteksteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.

- tuttujen aihealueiden syventäminen kuten koulu, harrastukset, asuminen ja ruoka sekä tutustuminen uusiin teemoihin
- sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä yläkoululaisena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti
- erilaisia kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi ohjeiden antaminen, tunteiden ilmaiseminen, ehdottaminen ja kieltäytyminen

- kertovat, kuvaavat tai vaikuttavat tekstilajit, esimerkiksi blogikirjoitukset, ilmoitukset, kartat, kuvat, laulut, runot ja ruokaohjeet monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon opettelu viestinnällisessä kontekstissa
  - englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet, esimerkiksi aikamuotojen käyttö, sanajärjestys ja vertailumuodot
  - aiemmin opittujen rakenteiden vahvistaminen ja niiden kertaaminen oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan
  - uusiin rakenteisiin tutustuminen sekä harjoittelu vuorovaikutustilanteiden kautta
  - oikeinkirjoitus, kertomusta rytmittävät ilmaisut ja kappalejako
- viestintätilanteet sekä viestintätilanteen ja osallistujien vaikutus kieleen, viestin muotoon ja tarkoitukseen
  - puhekielen ilmiöt, esimerkiksi erilaiset tavat esittää kysymyksiä
  - kompensatiostrategioita kuten viestintää ylläpitävät kysymykset, viestin uudelleen muotoilu, taukojen täyttäminen ja toistaminen
  - englanninkielisen kommunikaation peruspiirteet, esimerkiksi keskustelun aloittaminen, puheenvuoron pyytäminen ja mielipiteen ilmaiseminen
  - esiintymis- ja ilmaisutaidon vahvistaminen kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
  - ääntäminen äänne-, sana- ja lausetasolla sekä sana- ja lausepaino, puherytmi ja intonaatio viestien ja tunteiden välittäjänä
  - myös pidempien tekstien ääneenlukeminen
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä
- lähiympäristössä tapahtuva kansainvälistyminen monissa eri muodoissaan (kotikansainvälisyys)
- englannin kielen käyttäminen autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa mahdollisuuksien mukaan, kuten puhelimesta ja sosiaalisessa mediassa sekä verkostoituminen englantia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- englantia käytetään mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä myös muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä

- Oppilas havainnoi erilaisia viestintätilanteita ja niiden vaikutusta kieleen. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja kompensatiostrategioita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

- tuttujen aihealueiden syventäminen kuten koulu, harrastukset, asuminen ja ruoka sekä tutustuminen uusiin teemoihin
- sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä yläkoululaisena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti
- erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, esimerkiksi ohjeiden antaminen, tunteiden ilmaiseminen, ehdottaminen ja kieltäytyminen
- kertovat, kuvaavat tai vaikuttavat tekstilajit, esimerkiksi blogikirjoitukset, ilmoitukset, kartat, kuvat, laulut, runot ja ruokaohjeet monimediaisissa ympäristöissä

- kielitiedon opettelu viestinnällisessä kontekstissa
  - englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet, esimerkiksi aikamuotojen käyttö, sanajärjestys ja vertailumuodot
  - aiemmin opittujen rakenteiden vahvistaminen ja niiden kertaaminen oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan
  - uusiin rakenteisiin tutustuminen sekä harjoittelu vuorovaikutustilanteiden kautta
  - oikeinkirjoitus, kertomusta rytmittävät ilmaisut ja kappalejako
- viestintätilanteet sekä viestintätilanteen ja osallistujien vaikutus kieleen, viestin muotoon ja tarkoitukseen
  - puhekielen ilmiöt, esimerkiksi erilaiset tavat esittää kysymyksiä
  - kompensatiostrategioita kuten viestintää ylläpitävät kysymykset, viestin uudelleen muotoilu, taukojen täyttäminen ja toistaminen
  - englanninkielisen kommunikaation peruspiirteet, esimerkiksi keskustelun aloittaminen, puheenvuoron pyytäminen ja mielipiteen ilmaiseminen
  - esiintymis- ja ilmaisutaidon vahvistaminen kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
  - ääntäminen äänne-, sana- ja lausetasolla sekä sana- ja lausepaino, puherytmi ja intonaatio viestien ja tunteiden välittäjänä
  - myös pidempien tekstien ääneenlukeminen
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- lähiympäristössä tapahtuva kansainvälistyminen monissa eri muodoissaan (kotikansainvälisyys)
- englannin kielen käyttäminen autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa mahdollisuuksien mukaan, kuten puhelimesta ja sosiaalisessa mediassa sekä verkostoituminen englantia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- englantia käytetään mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä myös muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää

- Oppilas tekee havaintoja viestinnän ja vuorovaikutuksen eroista ja yhtäläisyyksistä eri kulttuureissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvät / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso B1.1: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.

- tuttujen aihealueiden syventäminen kuten koulu, harrastukset, asuminen ja ruoka sekä tutustuminen uusiin teemoihin
- sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä yläkoululaisena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti
- erilaisia kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi ohjeiden antaminen, tunteiden ilmaiseminen, ehdottaminen ja kieltäytyminen
- kertovat, kuvaavat tai vaikuttavat tekstilajit, esimerkiksi blogikirjoitukset, ilmoitukset, kartat, kuvat, laulut, runot ja ruokaohjeet monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon opettelu viestinnällisessä kontekstissa
  - englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet, esimerkiksi aikamuotojen käyttö, sanajärjestys ja vertailumuodot

- aiemmin opittujen rakenteiden vahvistaminen ja niiden kertaaminen oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan
- uusiin rakenteisiin tutustuminen sekä harjoittelu vuorovaikutustilanteiden kautta
- oikeinkirjoitus, kertomusta rytmittävät ilmaisut ja kappalejako
- viestintätilanteet sekä viestintätilanteen ja osallistujien vaikutus kieleen, viestin muotoon ja tarkoitukseen
  - puhekielen ilmiöt, esimerkiksi erilaiset tavat esittää kysymyksiä
  - kompensatiostrategioita kuten viestintää ylläpitävät kysymykset, viestin uudelleen muotoilu, taukojen täyttäminen ja toistaminen
  - englanninkielisen kommunikaation peruspiirteet, esimerkiksi keskustelun aloittaminen, puheenvuoron pyytäminen ja mielipiteen ilmaiseminen
  - esiintymis- ja ilmaisutaidon vahvistaminen kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
  - ääntäminen äänne-, sana- ja lausetasolla sekä sana- ja lausepaino, puherytmi ja intonaatio viestien ja tunteiden välittäjänä
  - myös pidempien tekstien ääneenlukeminen
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- lähiympäristössä tapahtuva kansainvälistyminen monissa eri muodoissaan (kotikansainvälisyys)
- englannin kielen käyttäminen autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa mahdollisuuksien mukaan, kuten puhelimesta ja sosiaalisessa mediassa sekä verkostoituminen englantia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- englantia käytetään mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä myös muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita

- Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkintaa, kokonaisuusien hahmottamista ja oleellisen sisällön tunnistamista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso B1.1: Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.

- tuttuun aihealueiden syventäminen kuten koulu, harrastukset, asuminen ja ruoka sekä tutustuminen uusiin teemoihin
- sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä yläkoululaisena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti
- erilaisia kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi ohjeiden antaminen, tunteiden ilmaiseminen, ehdottaminen ja kieltäytyminen
- kertovat, kuvaavat tai vaikuttavat tekstilajit, esimerkiksi blogikirjoitukset, ilmoitukset, kartat, kuvat, laulut, runot ja ruokaohjeet monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon opettelu viestinnällisessä kontekstissa

- englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet, esimerkiksi aikamuotojen käyttö, sanajärjestys ja vertailumuodot
- aiemmin opittujen rakenteiden vahvistaminen ja niiden kertaaminen oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan
- uusiin rakenteisiin tutustuminen sekä harjoittelu vuorovaikutustilanteiden kautta
- oikeinkirjoitus, kertomusta rytmittävät ilmaisut ja kappalejako
- viestintätilanteet sekä viestintätilanteen ja osallistujien vaikutus kieleen, viestin muotoon ja tarkoitukseen
  - puhekielen ilmiöt, esimerkiksi erilaiset tavat esittää kysymyksiä
  - kompensatiostrategioita kuten viestintää ylläpitävät kysymykset, viestin uudelleen muotoilu, taukojen täyttäminen ja toistaminen
  - englanninkielisen kommunikaation peruspiirteet, esimerkiksi keskustelun aloittaminen, puheenvuoron pyytäminen ja mielipiteen ilmaiseminen
  - esiintymis- ja ilmaisutaidon vahvistaminen kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
  - ääntäminen äänne-, sana- ja lausetasolla sekä sana- ja lausepaino, puherytmi ja intonaatio viestien ja tunteiden välittäjänä
  - myös pidempien tekstien ääneenlukeminen
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- lähiympäristössä tapahtuva kansainvälistyminen monissa eri muodoissaan (kotikansainvälisyys)
- englannin kielen käyttäminen autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa mahdollisuuksien mukaan, kuten puhelimesta ja sosiaalisessa mediassa sekä verkostoituminen englantia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- englantia käytetään mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä myös muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen

- Oppilas harjoittelee esiintymis- ja ilmaisutaitoja suullisesti, kirjallisesti ja eri medioita hyödyntäen.
- Oppilas havainnoi ja harjoittelee ääntämistä, puherytimiä ja intonaatiota.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso B1.1: Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

- tuttujen aihealueiden syventäminen kuten koulu, harrastukset, asuminen ja ruoka sekä tutustuminen uusiin teemoihin
- sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä yläkoululaisena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti

- erilaisia kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi ohjeiden antaminen, tunteiden ilmaiseminen, ehdottaminen ja kieltäytyminen
- kertovat, kuvaavat tai vaikuttavat tekstilajit, esimerkiksi blogikirjoitukset, ilmoitukset, kartat, kuvat, laulut, runot ja ruokaohjeet monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon opettelu viestinnällisessä kontekstissa
  - englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet, esimerkiksi aikamuotojen käyttö, sanajärjestys ja vertailumuodot
  - aiemmin opittujen rakenteiden vahvistaminen ja niiden kertaaminen oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan
  - uusiin rakenteisiin tutustuminen sekä harjoittelu vuorovaikutustilanteiden kautta
  - oikeinkirjoitus, kertomusta rytmittävät ilmaisut ja kappalejako
- viestintätilanteet sekä viestintätilanteen ja osallistujien vaikutus kieleen, viestin muotoon ja tarkoitukseen
  - puhekielen ilmiöt, esimerkiksi erilaiset tavat esittää kysymyksiä
  - kompensatiostrategioita kuten viestintää ylläpitävät kysymykset, viestin uudelleen muotoilu, taukojen täyttäminen ja toistaminen
  - englanninkielisen kommunikaation peruspiirteet, esimerkiksi keskustelun aloittaminen, puheenvuoron pyytäminen ja mielipiteen ilmaiseminen
  - esiintymis- ja ilmaisutaidon vahvistaminen kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
  - ääntäminen äänne-, sana- ja lausetasolla sekä sana- ja lausepaino, puherytmi ja intonaatio viestien ja tunteiden välittäjänä
  - myös pidempien tekstien ääneenlukeminen
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä
- lähiympäristössä tapahtuva kansainvälistyminen monissa eri muodoissaan (kotikansainvälisyys)
- englannin kielen käyttäminen autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa mahdollisuuksien mukaan, kuten puhelimesta ja sosiaalisessa mediassa sekä verkostoituminen englantia puhuvien ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan
- englantia käytetään mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä myös muiden oppiaineiden kanssa tehtävässä yhteistyössä

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

- oman roolin ymmärtäminen oman kulttuurin edustajana monikulttuurisessa yhteisössä
- eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden arvostaminen
- monipuolisen ja monimediaisen autenttisen materiaalin käyttö tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu, eri kulttuureihin liittyvät stereotyyppit
- englannin kielen variantit
- arvostava ja avoin suhtautuminen eri kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- sanattoman viestinnän ja elekielen havainnointi kulttuurisina ilmiöinä
- keskeisten kielitiedon käsitteiden hallinnan vahvistaminen kielten välisen vertailun tukena

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

- oppilaan myönteisen opiskeluasenteen vahvistaminen
- oppilaan omien vahvuuksien käyttäminen oppimisessa
- oppilaan itseluottamuksen vahvistaminen oppijana ja kielenkäyttäjänä
- mahdollisuuksia valita itselle merkityksellisiä aiheita ja sisältöjä
- monipuolinen yhteistoiminnallinen työskentely
- kuuntelemisen ja rohkaisevan palautteen antamisen sekä rakentavan kritiikin vastaanottamisen harjoittelua
- dialogisuuteen perustuvan keskustelun harjoittelu (mm. toisen kuuntelu, puheeseen yhtyminen ja oman mielipiteen ilmaisu ja perustelu)
- kehon käyttäminen viestinnässä, esimerkiksi eleiden, ilmeiden, äänenpainojen ja -sävyjen sekä tunneilmaisun avulla
- draaman keinojen harjoittelu hyödyntäen erilaisia kielenkäyttötilanteita ja kompensatiostrategioita viestin välittämiseksi
- uusien sanojen ja rakenteiden aktiivinen käyttö omissa ilmaisuihin tuottamalla tekstiä erilaisissa konteksteissa (formaali ja informaali) ja mahdollisuuksien mukaan monimediaisissa ympäristöissä
- tiedon hakemista autenttisissa ympäristöissä enenevässä määrin, tiedon kriittistä arviointia ja tekstien tiivistämistä ja muokkausta.
- tosielämän tilanteiden ratkaisua ja syvennetään projektioppimisessa tarvittavia taitoja
- erilaisten lähde- ja tukimateriaalien kuten kielioppien, käännöskoneiden, ensyklopedioiden ja erityisesti Wikipedian kriittisen käytön harjoittelu
- oman oppimisen, opiskelutaitojen, kieli- ja kulttuuritietoisuuden sekä kielitaidon kehittymisen arvioinnin harjoittelua, esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen
- oppimisprosessin jatkuvaa reflektoinnin harjoittelu ja omien tavoitteiden asettaminen itseohjautuvan oppimisen perustana

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

- sisältöjä valitaan myös yhdessä, jolloin näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä nuorena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmissuhteet, matkailu, teknologia, terveys, urheilu ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi reklamointi, jossittelu ja suostuttelu
- monenlaisten kertovien, kuvaavien ja vaikuttavien tekstilajeja tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi esitteet, kuunnelmat, blogit ja videot monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon käsitteiden ja kielen sääntöjen opettelu viestinnällisessä kontekstissa
- englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet
- englanninkielisen viestinnän peruspiirteet, kuten liitekysymykset ja epäsuorat kysymykset, ja syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä
- informaalit ja formaalit viestintätilanteet

- englannin kielen ilmiöt kuten sananmuodostuksen keinot ja sosiaalisen median kieli
- tuttujen kompensatiostrategioiden harjoittelu ja uusien opettelu, kuten kielen rakenteeseen tai sananmuodostukseen perustuva ennakkotiedon käyttäminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmien ja intonaation harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä
- integrointi muihin oppiaineisiin ja niiden teemoihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttäminen mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L3
T4	S2	L1, L3
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L4, L6
T8	S3	L2
T9	S3	L4
T10	S3	L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä

- Oppilas tutustuu englannin kielen levinneisyyteen maailmassa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.

- oman roolin ymmärtäminen oman kulttuurin edustajana monikulttuurisessa yhteisössä
- eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden arvostaminen

- monipuolisen ja monimediaisen autenttisen materiaalin käyttö tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu, eri kulttuureihin liittyvät stereotyyppit
- englannin kielen variantit
- arvostava ja avoin suhtautuminen eri kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- sanattoman viestinnän ja elekielen havainnointi kulttuurisina ilmiöinä
- keskeisten kielitiedon käsitteiden hallinnan vahvistaminen kielten välisen vertailun tukena

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

- Oppilas etsii ja käyttää itseään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja tutkii niitä eri kulttuurien näkökulmasta. Pyritään järjestämään erilaisia yhteyksiä englannin kielellä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.

- oman roolin ymmärtäminen oman kulttuurin edustajana monikulttuurisessa yhteisössä
- eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden arvostaminen
- monipuolisen ja monimediaisen autenttisen materiaalin käyttö tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu, eri kulttuureihin liittyvät stereotyyppit
- englannin kielen variantit
- arvostava ja avoin suhtautuminen eri kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- sanattoman viestinnän ja elekielen havainnointi kulttuurisina ilmiöinä
- keskeisten kielitiedon käsitteiden hallinnan vahvistaminen kielten välisen vertailun tukena

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

- Oppilas vertailee eri kielten tapoja ilmaista asioita ja eri kielten säännönmukaisuuksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

- oman roolin ymmärtäminen oman kulttuurin edustajana monikulttuurisessa yhteisössä
- eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden arvostaminen

- monipuolisen ja monimediaisen autenttisen materiaalin käyttö tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu, eri kulttuureihin liittyvät stereotyypit
- englannin kielen variantit
- arvostava ja avoin suhtautuminen eri kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- sanattoman viestinnän ja elekielen havainnointi kulttuurisina ilmiöinä
- keskeisten kielitiedon käsitteiden hallinnan vahvistaminen kielten välisen vertailun tukena

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

- Oppilas asettaa itselleen ja oppimiselleen tavoitteita.
- Oppilas on aktiivinen toimija ja harjoittelee omien vahvuksiensa hyödyntämistä sekä vastuunottamista oppimisestaan esim. valitessaan erilaisia työtapoja, tehtäviä ja sisältöjä sekä ohjattaessaan ja aikatauluttaessaan omaa työskentelyä.
- Oppilas harjoittelee oman edistymisensä ja opiskelutaitojensa kehittymisen arviointia ja pystyy itsearviointiin perusteella muuttamaan toimintatapojaan tehokkaammiksi sekä uskaltautuu keskustelemaan omista tavoistaan oppia.
- Oppilas harjoittelee edelleen pitkäjänteistä ja sinnikasta työskentelyä.
- Oppilas harjoittelee monipuolisesti yhteistoiminnallista työskentelyä; kuuntelemista, rohkaisevan palautteen antamista sekä rakentavan kritiikin vastaanottamista. Oppilas harjoittelee dialogisuuteen perustuvaa keskustelua, jonka perustan muodostavat toisen kuuntelu, puheeseen yhtyminen ja oman mielipiteen ilmaisu ja perustelu.
- Oppilas harjoittelee koko kehon käyttämistä ilmaisussa (esim. eleet, ilmeet, äänenpainot ja -sävyt). Oppilas opettelee hyödyntämään myös erilaisia kompensatiostrategioita viestin välittämiseksi (esim. sanan selittäminen toisin sanoin, synonyymit).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

- oppilaan myönteisen opiskeluasenteen vahvistaminen
- oppilaan omien vahvuksien käyttäminen oppimisessa
- oppilaan itseluottamuksen vahvistaminen oppijana ja kielenkäyttäjänä
- mahdollisuuksia valita itselle merkityksellisiä aiheita ja sisältöjä
- monipuolinen yhteistoiminnallinen työskentely
- kuuntelemisen ja rohkaisevan palautteen antamisen sekä rakentavan kritiikin vastaanottamisen harjoittelua
- dialogisuuteen perustuvan keskustelun harjoittelu (mm. toisen kuuntelu, puheeseen yhtyminen ja oman mielipiteen ilmaisu ja perustelu)
- kehon käyttäminen viestinnässä, esimerkiksi eleiden, ilmeiden, äänenpainojen ja -sävyjen sekä tunneilmaisun avulla
- draaman keinojen harjoittelu hyödyntäen erilaisia kielenkäyttötilanteita ja kompensatiostrategioita viestin välittämiseksi
- uusien sanojen ja rakenteiden aktiivinen käyttö omassa ilmaisussa tuottamalla tekstiä erilaisissa konteksteissa (formaali ja informaali) ja mahdollisuuksien mukaan monimediaisissa ympäristöissä

- tiedon hakemista autenttisissa ympäristöissä enenevässä määrin, tiedon kriittistä arviointia ja tekstien tiivistämistä ja muokkausta.
- tosielämän tilanteiden ratkaisua ja syvennetään projektioppimisessa tarvittavia taitoja
- erilaisten lähde- ja tukimateriaalien kuten kielioppien, käännöskoneiden, ensyklopedioiden ja erityisesti Wikipedian kriittisen käytön harjoittelu
- oman oppimisen, opiskelutaitojen, kieli- ja kulttuuritietoisuuden sekä kielitaidon kehittymisen arvioinnin harjoittelua, esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen
- oppimisprosessin jatkuvaa reflektoinnin harjoittelu ja omien tavoitteiden asettaminen itseohjautuvan oppimisen perustana

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia

- Pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan erilaisia yhteyksiä englannin kielellä myös koulun ulkopuolelle. Oppilas harjoittelee tosielämän ongelmien ratkaisua.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

- oppilaan myönteisen opiskeluasenteen vahvistaminen
- oppilaan omien vahvuuksien käyttäminen oppimisessa
- oppilaan itseluottamuksen vahvistaminen oppijana ja kielenkäyttäjänä
- mahdollisuuksia valita itselle merkityksellisiä aiheita ja sisältöjä
- monipuolinen yhteistoiminnallinen työskentely
- kuuntelemisen ja rohkaisevan palautteen antamisen sekä rakentavan kritiikin vastaanottamisen harjoittelua
- dialogisuuteen perustuvan keskustelun harjoittelu (mm. toisen kuuntelu, puheeseen yhtyminen ja oman mielipiteen ilmaisu ja perustelu)
- kehon käyttäminen viestinnässä, esimerkiksi eleiden, ilmeiden, äänenpainojen ja -sävyjen sekä tunneilmaisun avulla
- draaman keinojen harjoittelu hyödyntäen erilaisia kielenkäyttötilanteita ja kompensatiostrategioita viestin välittämiseksi
- uusien sanojen ja rakenteiden aktiivinen käyttö omissa ilmaisuissa tuottamalla tekstiä erilaisissa konteksteissa (formaali ja informaali) ja mahdollisuuksien mukaan monimediaisissa ympäristöissä
- tiedon hakemista autenttisissa ympäristöissä enenevässä määrin, tiedon kriittistä arviointia ja tekstien tiivistämistä ja muokkausta.
- tosielämän tilanteiden ratkaisua ja syvennetään projektioppimisessa tarvittavia taitoja
- erilaisten lähde- ja tukimateriaalien kuten kielioppien, käännöskoneiden, ensyklopedioiden ja erityisesti Wikipedian kriittisen käytön harjoittelu
- oman oppimisen, opiskelutaitojen, kieli- ja kulttuuritietoisuuden sekä kielitaidon kehittymisen arvioinnin harjoittelua, esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen
- oppimisprosessin jatkuvaa reflektoinnin harjoittelu ja omien tavoitteiden asettaminen itseohjautuvan oppimisen perustana

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä

- Oppilas harjoittelee keskustelemaan ja ilmaisemaan mielipiteensä häntä kiinnostavista aiheista erilaisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotasoa B1.1: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.

- sisältöjä valitaan myös yhdessä, jolloin näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä nuorena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmissuhteet, matkailu, teknologia, terveys, urheilu ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi reklamointi, jossittelu ja suostuttelu
- monenlaisten kertovien, kuvaavien ja vaikuttavien tekstilajeja tutkminen ja tuottaminen, esimerkiksi esitteet, kuunnelmat, blogit ja videot monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon käsitteiden ja kielen sääntöjen opettelu viestinnällisessä kontekstissa
- englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet
- englanninkielisen viestinnän peruspiirteet, kuten liitekysymykset ja epäsuorat kysymykset, ja syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä
- informaalit ja formaalit viestintätilanteet
- englannin kielen ilmiöt kuten sananmuodostuksen keinot ja sosiaalisen median kieli
- tuttujen kompensatiostrategioiden harjoittelu ja uusien opettelu, kuten kielen rakenteeseen tai sananmuodostukseen perustuva ennakkotiedon käyttäminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä
- integrointi muihin oppiaineisiin ja niiden teemoihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttäminen mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä

- Oppilas osallistuu erilaisiin viestintätilanteisiin ja harjoittelee niihin sopivaa kielenkäyttöä. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja kompensatiostrategioita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotasoa B1.1: Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä

uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

- sisältöjä valitaan myös yhdessä, jolloin näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä nuorena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmissuhteet, matkailu, teknologia, terveys, urheilu ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi reklamointi, jossittelu ja suostuttelu
- monenlaisten kertovien, kuvaavien ja vaikuttavien tekstilajeja tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi esitteet, kuunnelmat, blogit ja videot monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon käsitteiden ja kielen sääntöjen opettelu viestinnällisessä kontekstissa
- englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet
- englanninkielisen viestinnän peruspiirteet, kuten liitekysymykset ja epäsuorat kysymykset, ja syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä
- informaalit ja formaalit viestintätilanteet
- englannin kielen ilmiöt kuten sananmuodostuksen keinot ja sosiaalisen median kieli
- tuttujen kompensatiostrategioiden harjoittelu ja uusien opettelu, kuten kielen rakenteeseen tai sananmuodostukseen perustuva ennakkotiedon käyttäminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä
- integrointi muihin oppiaineisiin ja niiden teemoihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikation kielenä
- englannin kielen käyttäminen mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää

- Oppilas harjoittelee keskustelua ja vuorovaikutusta kielellisesti ja kulttuurisesti mahdollisimman moninaisessa ympäristössä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso B1.1: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.

- sisältöjä valitaan myös yhdessä, jolloin näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä nuorena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmissuhteet, matkailu, teknologia, terveys, urheilu ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi reklamointi, jossittelu ja suostuttelu
- monenlaisten kertovien, kuvaavien ja vaikuttavien tekstilajeja tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi esitteet, kuunnelmat, blogit ja videot monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon käsitteiden ja kielen sääntöjen opettelu viestinnällisessä kontekstissa
- englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet

- englanninkielisen viestinnän peruspiirteet, kuten liitekysymykset ja epäsuorat kysymykset, ja syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä
- informaalit ja formaalit viestintätilanteet
- englannin kielen ilmiöt kuten sananmuodostuksen keinot ja sosiaalisen median kieli
- tuttujen kompensatiostrategioiden harjoittelu ja uusien opettelu, kuten kielen rakenteeseen tai sananmuodostukseen perustuva ennakkotiedon käyttäminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä
- integrointi muihin oppiaineisiin ja niiden teemoihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttäminen mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita

- Oppilas harjoittelee asiatekstin tulkitsemista sekä ydinsisällön tiivistämistä monimediaisessa ympäristössä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso B1.1: Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.

- sisältöjä valitaan myös yhdessä, jolloin näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä nuorena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmissuhteet, matkailu, teknologia, terveys, urheilu ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi reklamointi, jossittelu ja suostuttelu
- monenlaisten kertovien, kuvaavien ja vaikuttavien tekstilajeja tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi esitteet, kuunnelmat, blogit ja videot monimediaisissa ympäristöissä
- kielitiedon käsitteiden ja kielen sääntöjen opettelu viestinnällisessä kontekstissa
- englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet
- englanninkielisen viestinnän peruspiirteet, kuten liitekysymykset ja epäsuorat kysymykset, ja syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä
- informaalit ja formaalit viestintätilanteet
- englannin kielen ilmiöt kuten sananmuodostuksen keinot ja sosiaalisen median kieli
- tuttujen kompensatiostrategioiden harjoittelu ja uusien opettelu, kuten kielen rakenteeseen tai sananmuodostukseen perustuva ennakkotiedon käyttäminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä

- integrointi muihin oppiaineisiin ja niiden teemoihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttäminen mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen

- Oppilas harjoittelee tekstin tuottamista suullisesti, kirjallisesti ja mahdollisuuksien mukaan digitaalisesti eri medioita hyödyntäen monipuolisesti eri aiheista. Oppilas harjoittelee ääntämistä ja intonaatiota.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso B1.1: Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

- sisältöjä valitaan myös yhdessä, jolloin näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, elämä nuorena, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmissuhteet, matkailu, teknologia, terveys, urheilu ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset, esimerkiksi reklamointi, jossittelu ja suostuttelu
- monenlaisten kertovien, kuvaavien ja vaikuttavien tekstilajeja tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi esitteet, kuunnelmat, blogit ja videot monimedialaisissa ympäristöissä
- kielitiedon käsitteiden ja kielen sääntöjen opettelu viestinnällisessä kontekstissa
- englannin ja suomen kielen rakenteiden eroavaisuudet
- englanninkielisen viestinnän peruspiirteet, kuten liitekysymykset ja epäsuorat kysymykset, ja syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä
- informaalit ja formaalit viestintätilanteet
- englannin kielen ilmiöt kuten sananmuodostuksen keinot ja sosiaalisen median kieli
- tuttujen kompensatiostrategioiden harjoittelu ja uusien opettelu, kuten kielen rakenteeseen tai sananmuodostukseen perustuva ennakkotiedon käyttäminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä
- integrointi muihin oppiaineisiin ja niiden teemoihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttäminen mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaalisti lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

- ymmärrys maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista sekä eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden ymmärtämisen ja arvostuksen opettelu
- kulttuureihin liittyvät stereotyyppit
- ihmisten globaali liikkuminen esimerkiksi siirtolaisuus ja maahanmuuttajat sekä yhteinen vastuu
- arvostava ja avoin suhtautuminen kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- kulttuurien ja kielen kehittymiseen vaikuttavat tekijät, esimerkiksi teknologian ja tieteen vaikutukset
- monipuolinen ja mahdollisuuksien mukaan monimediainen autenttinen materiaali tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- englannin kielen variantit
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuusien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

- kielenopiskelutaitojen vahvistaminen ja syventäminen, joita hyödyntäen oppilas pystyy opiskelemaan itsenäisesti, käyttämään erilaisia oppimisen apuvälineitä sekä löytämään tarvitsemansa tiedon nopeasti ja arvioimaan sitä kriittisesti
- kokonaisuusien hahmottamisen, tiedon strukturoinnin ja yhteistoiminnallisen työstämisen harjoittelu, mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisessä yhteistyössä
- mahdollisuuksien mukaan oppiainerajat ylittävää yhteistyötä erilaisten ilmiöiden oppimisessa ja ongelmien ratkaisussa
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö ja erilaisten tekstien (esimerkiksi artikkelien, tekstiviestien, julisteiden, mainosten, sarjakuvien ja videoiden) tulkintaa ja tuottamista
- oman kielitaidon arvioiminen realistisesti ja omien vahvuuksien hyödyntäminen rohkeasti
- kriittisen ja kannustavan vertaisarvioinnin harjoittelu pareittain ja ryhmissä
- omaan viestintätaitoon luottamiseen kannustaminen
- oman osaamisen jakaminen ja omien kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen oppimisessa

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

- Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin, tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, julkiset palvelut, kotimaa, kulttuuri, media, työelämä ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset kuten argumentointi, hakemuksen laatiminen, harmittelu, tiedustelu ja toivomusten esittäminen
- monenlaisten kertovien, kuvaavien tai vaikuttavien tekstilajien tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi ansioluettelo, hakemus, kannanotto, käyttöohje, mainos, blogi, uutiset ja tilastot monimediaisissa ympäristöissä mahdollisuuksien mukaan
- kielitiedon käsitteiden ja sääntöjen syventäminen monipuolisesti tehokkaan kommunikaation, erityisesti asiatyylisen viestinnän tueksi
- englannin kielen perusrakenteiden hallintaan keskittyminen, esimerkiksi ajan johdonmukaiseen ilmaisemiseen
- asiatekstin tuottaminen sekä sen ydinsisällön tiivistäminen
- englannin kielelle ominaiset tavat ilmaista asioita, esimerkiksi idiomit ja fraasiverbit
- informaaliset ja formaaliset kielenkäyttötilanteet
- englannin kielen ajankohtaisiin ilmiöihin kuten uudissanoihin tutustuminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation havainnointi ja harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä sekä korostuskeinona
- inegrointi mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin ja niiden sisältöihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttö mahdollisuuksien mukaan autenttisisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T2	S1	L1, L2
T3	S1	L1, L3
T4	S2	L1, L3
T5	S2	L1
T6	S3	L4
T7	S3	L4, L6
T8	S3	L2
T9	S3	L4
T10	S3	L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaa ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä

- Oppilas osaa kuvata, missä englantia puhutaan, ja mainita englannin levinneisyyden syitä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, varianteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.

- ymmärrys maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista sekä eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden ymmärtämisen ja arvostuksen opettelu
- kulttuureihin liittyvät stereotypiat
- ihmisten globaali liikkuminen esimerkiksi siirtolaisuus ja maahanmuuttajat sekä yhteinen vastuu
- arvostava ja avoin suhtautuminen kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- kulttuurien ja kielen kehittymiseen vaikuttavat tekijät, esimerkiksi teknologian ja tieteen vaikutukset
- monipuolinen ja mahdollisuuksien mukaan monimediainen autenttinen materiaali tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- englannin kielen variantit
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

- Oppilas osaa käyttää monipuolista ja mahdollisuuksien mukaan monimediaista autenttista materiaalia kehittäkseen ymmärrystään eri kulttuureista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.

- ymmärrys maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista sekä eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden ymmärtämisen ja arvostuksen opettelu
- kulttuureihin liittyvät stereotypiat
- ihmisten globaali liikkuminen esimerkiksi siirtolaisuus ja maahanmuuttajat sekä yhteinen vastuu
- arvostava ja avoin suhtautuminen kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- kulttuurien ja kielen kehittymiseen vaikuttavat tekijät, esimerkiksi teknologian ja tieteen vaikutukset
- monipuolinen ja mahdollisuuksien mukaan monimediainen autenttinen materiaali tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- englannin kielen variantit
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

- Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas tuntee englannin kielitiedon keskeisiä käsitteitä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

- ymmärrys maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista sekä eri kulttuurien ja niiden monimuotoisuuden ymmärtämisen ja arvostuksen opettelu
- kulttuureihin liittyvät stereotyyppit
- ihmisten globaali liikkuminen esimerkiksi siirtolaisuus ja maahanmuuttajat sekä yhteinen vastuu
- arvostava ja avoin suhtautuminen kieliä ja niiden erityispiirteitä kohtaan
- kulttuurien ja kielen kehittymiseen vaikuttavat tekijät, esimerkiksi teknologian ja tieteen vaikutukset
- monipuolinen ja mahdollisuuksien mukaan monimediainen autenttinen materiaali tiedonhankinnassa kulttuurituntemuksen lisäämiseksi englanninkielisistä maista
- englannin kielen variantit
- eri englanninkielisten kulttuurien arkisten käytänteiden vertailu

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

- Oppilas työskentelee pitkäjänteisesti ja sinnikkäästi. Oppilas osaa hyödyntää omia vahvuuksiaan ja osaa ottaa vastuun oppimisestaan (esim. työtapojen, tehtävien ja sisältöjen valinta, oman työskentelyn ohjaaminen sekä aikataulutus)
- Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttää erilaisia oppimisen apuvälineitä. Oppilas osaa arvioida edistymistään ja työskentelyään realistisesti sekä opiskella tavoitteellisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

- kielenopiskelutaitojen vahvistaminen ja syventäminen, joita hyödyntäen oppilas pystyy opiskelemaan itsenäisesti, käyttämään erilaisia oppimisen apuvälineitä sekä löytämään tarvitsemansa tiedon nopeasti ja arvioimaan sitä kriittisesti

- kokonaisuuksien hahmottamisen, tiedon strukturoinnin ja yhteistoiminnallisen työstämisen harjoittelu, mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisessä yhteistyössä
- mahdollisuuksien mukaan oppiainerajat ylittävää yhteistyötä erilaisten ilmiöiden oppimisessa ja ongelmien ratkaisussa
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö ja erilaisten tekstien (esimerkiksi artikkelien, tekstiviestien, julisteiden, mainosten, sarjakuvien ja videoiden) tulkintaa ja tuottamista
- oman kielitaidon arvioiminen realistisesti ja omien vahvuuksien hyödyntäminen rohkeasti
- kriittisen ja kannustavan vertaisarvioinnin harjoittelu pareittain ja ryhmissä
- omaan viestintätaitoon luottamiseen kannustaminen
- oman osaamisen jakaminen ja omien kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen oppimisessa

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia

- Oppilas osaa luovasti ja itseohjautuvasti soveltaa kieltenopiskelutaitojaan, hahmottaa kokonaisuuksia ja käyttää tietoa monipuolisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

- kieltenopiskelutaitojen vahvistaminen ja syventäminen, joita hyödyntäen oppilas pystyy opiskelemaan itsenäisesti, käyttämään erilaisia oppimisen apuvälineitä sekä löytämään tarvitsemansa tiedon nopeasti ja arvioimaan sitä kriittisesti
- kokonaisuuksien hahmottamisen, tiedon strukturoinnin ja yhteistoiminnallisen työstämisen harjoittelu, mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisessä yhteistyössä
- mahdollisuuksien mukaan oppiainerajat ylittävää yhteistyötä erilaisten ilmiöiden oppimisessa ja ongelmien ratkaisussa
- oppimateriaalin monipuolinen käyttö ja erilaisten tekstien (esimerkiksi artikkelien, tekstiviestien, julisteiden, mainosten, sarjakuvien ja videoiden) tulkintaa ja tuottamista
- oman kielitaidon arvioiminen realistisesti ja omien vahvuuksien hyödyntäminen rohkeasti
- kriittisen ja kannustavan vertaisarvioinnin harjoittelu pareittain ja ryhmissä
- omaan viestintätaitoon luottamiseen kannustaminen
- oman osaamisen jakaminen ja omien kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen oppimisessa

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä

- Oppilas osaa keskustella ja esittää mielipiteitä monenlaisista hänen ikätasolleen ja elämäkokemukseen sopivista aiheista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.

- Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin, tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, julkiset palvelut, kotimaa, kulttuuri, media, työelämä ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset kuten argumentointi, hakemuksen laatiminen, harmittelu, tiedustelu ja toivomusten esittäminen
- monenlaisten kertovien, kuvaavien tai vaikuttavien tekstilajien tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi ansioluettelo, hakemus, kannanotto, käyttöohje, mainos, blogi, uutiset ja tilastot monimediaisissa ympäristöissä mahdollisuuksien mukaan
- kielitiedon käsitteiden ja sääntöjen syventäminen monipuolisesti tehokkaan kommunikaation, erityisesti asiatyylisen viestinnän tueksi
- englannin kielen perusrakenteiden hallintaan keskittyminen, esimerkiksi ajan johdonmukaiseen ilmaisemiseen
- asiatekstin tuottaminen sekä sen ydinsisällön tiivistäminen
- englannin kielelle ominaiset tavat ilmaista asioita, esimerkiksi idiomit ja fraasiverbit
- informaaliset ja formaaliset kielenkäyttötilanteet
- englannin kielen ajankohtaisiin ilmiöihin kuten uudissanoihin tutustuminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation havainnointi ja harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä sekä korostuskeinona
- inegrointi mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin ja niiden sisältöihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttö mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä

- Oppilas osoittaa aloitteellisuutta viestinnässä ja kompensatiokeinojen käytössä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

- Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin, tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, julkiset palvelut, kotimaa, kulttuuri, media, työelämä ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset kuten argumentointi, hakemuksen laatiminen, harmittelu, tiedustelu ja toivomusten esittäminen

- monenlaisten kertovien, kuvaavien tai vaikuttavien tekstilajien tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi ansioluettelo, hakemus, kannanotto, käyttöohje, mainos, blogi, uutiset ja tilastot monimediaisissa ympäristöissä mahdollisuuksien mukaan
- kielitiedon käsitteiden ja sääntöjen syventäminen monipuolisesti tehokkaan kommunikaation, erityisesti asiatyylisen viestinnän tueksi
- englannin kielen perusrakenteiden hallintaan keskittyminen, esimerkiksi ajan johdonmukaiseen ilmaisemiseen
- asiatekstin tuottaminen sekä sen ydinsisällön tiivistäminen
- englannin kielelle ominaiset tavat ilmaista asioita, esimerkiksi idiomit ja fraasiverbit
- informaalit ja formaalit kielenkäyttötilanteet
- englannin kielen ajankohtaisiin ilmiöihin kuten uudissanoihin tutustuminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation havainnointi ja harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä sekä korostuskeinona
- inegrointi mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin ja niiden sisältöihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttö mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälisistä viestintää

- Oppilas tunnistaa viestinnän kulttuurisia piirteitä ja osaa osallistua rakentavaan kulttuurienväliseen viestintään.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso B1.1: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.

- Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin, tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, julkiset palvelut, kotimaa, kulttuuri, media, työelämä ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset kuten argumentointi, hakemuksen laatiminen, harmittelu, tiedustelu ja toivomusten esittäminen
- monenlaisten kertovien, kuvaavien tai vaikuttavien tekstilajien tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi ansioluettelo, hakemus, kannanotto, käyttöohje, mainos, blogi, uutiset ja tilastot monimediaisissa ympäristöissä mahdollisuuksien mukaan
- kielitiedon käsitteiden ja sääntöjen syventäminen monipuolisesti tehokkaan kommunikaation, erityisesti asiatyylisen viestinnän tueksi
- englannin kielen perusrakenteiden hallintaan keskittyminen, esimerkiksi ajan johdonmukaiseen ilmaisemiseen
- asiatekstin tuottaminen sekä sen ydinsisällön tiivistäminen
- englannin kielelle ominaiset tavat ilmaista asioita, esimerkiksi idiomit ja fraasiverbit
- informaalit ja formaalit kielenkäyttötilanteet
- englannin kielen ajankohtaisiin ilmiöihin kuten uudissanoihin tutustuminen

- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation havainnointi ja harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä sekä korostuskeinona
- inregointi mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin ja niiden sisältöihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttö mahdollisuuksien mukaan autenttisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita

- Oppilas kuulee ja lukee monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä tekstejä mahdollisuuksien mukaan monimediaisessa ympäristössä sekä osaa tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso B1.1: Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.

- Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin, tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, julkiset palvelut, kotimaa, kulttuuri, media, työelämä ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset kuten argumentointi, hakemuksen laatiminen, harjoittelu, tiedustelu ja toivomusten esittäminen
- monenlaisten kertovien, kuvaavien tai vaikuttavien tekstilajien tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi ansioluettelo, hakemus, kannanotto, käyttöohje, mainos, blogi, uutiset ja tilastot monimediaisissa ympäristöissä mahdollisuuksien mukaan
- kielitiedon käsitteiden ja sääntöjen syventäminen monipuolisesti tehokkaan kommunikaation, erityisesti asiatyylisen viestinnän tueksi
- englannin kielen perusrakenteiden hallintaan keskittyminen, esimerkiksi ajan johdonmukaiseen ilmaisemiseen
- asiategstin tuottaminen sekä sen ydinsisällön tiivistäminen
- englannin kielelle ominaiset tavat ilmaista asioita, esimerkiksi idiomit ja fraasiverbit
- informaaliset ja formaaliset kielenkäyttötilanteet
- englannin kielen ajankohtaisiin ilmiöihin kuten uudissanoihin tutustuminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation havainnointi ja harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä sekä korostuskeinona

- inegrointi mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin ja niiden sisältöihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä
- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttö mahdollisuuksien mukaan autenttissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen

- Oppilas osaa tuottaa sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista. Oppilas osaa ääntää englantia hyvin ja käyttää kielen rakenteita monipuolisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso B1.1: Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

- Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulma on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä vapaa-ajalla ja verkossa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin, tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Teemoja ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, julkiset palvelut, kotimaa, kulttuuri, media, työelämä ja globaalikasvatuksen teemat.
- erilaiset kielenkäyttötarkoitukset kuten argumentointi, hakemuksen laatiminen, harmittelu, tiedustelu ja toivomusten esittäminen
- monenlaisten kertovien, kuvaavien tai vaikuttavien tekstilajien tutkiminen ja tuottaminen, esimerkiksi ansioluettelo, hakemus, kannanotto, käyttöohje, mainos, blogi, uutiset ja tilastot monimediaisissa ympäristöissä mahdollisuuksien mukaan
- kielitiedon käsitteiden ja sääntöjen syventäminen monipuolisesti tehokkaan kommunikaation, erityisesti asiatyylisen viestinnän tueksi
- englannin kielen perusrakenteiden hallintaan keskittyminen, esimerkiksi ajan johdonmukaiseen ilmaisemiseen
- asiategstin tuottaminen sekä sen ydinsisällön tiivistäminen
- englannin kielelle ominaiset tavat ilmaista asioita, esimerkiksi idiomit ja fraasiverbit
- informaalit ja formaalit kielenkäyttötilanteet
- englannin kielen ajankohtaisiin ilmiöihin kuten uudissanoihin tutustuminen
- esiintymis- ja ilmaisutaitojen harjoittelu kielellä leikitellen, eläytyen ja draaman keinoin
- ääntämisen sekä sana- ja lausepainon, puherytmin ja intonaation havainnointi ja harjoittelu viestien ja tunteiden välittäjänä sekä korostuskeinona
- inegrointi mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin ja niiden sisältöihin käyttämällä englantia mahdollisuuksien mukaan sekä työskentelykielenä että tiedonhankinnan välineenä

- englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä
- englannin kielen käyttö mahdollisuuksien mukaan autenttisisissa koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa sekä lähiympäristön kansainvälisyyden (kotikansainvälisyyden) keinojen hyödyntäminen

Saksa, B2-oppimäärä

Vieraan kielen B2-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissään kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään

luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S2	L3
T3	S3	L4
T4	S3	L4
T5	S3	L4, L6
T6	S3	L4
T7	S3	L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolle sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.2: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S2	L3
T3	S3	L4
T4	S3	L4
T5	S3	L4, L6
T6	S3	L4

T7	S3	L5
----	----	----

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida

	suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
--	---

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.2: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

36.6.26. Lakitieto: rikosoikeus, työoikeus ja oikeudenkäynnin kulku...

Valinnaisen tehtävä

Oppilas tutustuu edellä mainittuihin oikeudenaloihin lähinnä oikeutapauksien kautta.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9

36.6.27. Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskelunvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskelunvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella

vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syventyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammasteista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien oppilaiden ja koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajansa, sekä tarvittaessa vastaanottavan oppilaitoksen ja peruskoulun edustajien kesken. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäköymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiä opintoja järjestäviin oppilaitoksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä muista tukimuodoista.

Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan

arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Oppiminen ja opiskelu

Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat koulu yhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

Pyritään toteuttamaan 3 päivän tet-harjoittelu. Jo 7 lk:lla pyritään toteuttamaan 1 päivän tet-harjoittelu.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L3, L7
T2	S1	L1
T3	S1, S2	L1
T4	S2	L3
T6	S2, S3, S5	L6, L7
T7	S2, S3, S4, S5	L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonais käsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskelu ympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista

T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan

T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta

T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen

Pyritään toteuttamaan 3 päivän tet-harjoittelu. Jo 7 lk:lla pyritään toteuttamaan 1 päivän tet-harjoittelu.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

Pyritään laatimaan mahdollisuuksien mukaan 9 lk:lle opaskirjanen liittyen itsenäisen elämän aloittamiseen peruskoulun jälkeen.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämä tietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämä taitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

Pyritään toteuttamaan 2 viikon tet-harjoittelu mahdollisesti yhden viikon erissä.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan käymään Koulutus-, rekrytointi-, työelämä-, vapaa-aika- ja digimessuilla.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S2, S5	L1, L3
T8	S4, S5	L4, L5
T9	S2, S3, S5	L4, L5, L6

T10	S4, S5	L2
-----	--------	----

Vuosiluokan tavoitteet

T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista

Pyritään laatimaan mahdollisuuksien mukaan 9 lk:lle opaskirjanen liittyen itsenäisen elämän aloittamiseen peruskoulun jälkeen.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan käymään Koulutus-, rekrytointi-, työelämä-, vapaa-aika- ja digimessuilla.

T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämä tietoa sekä Suomesta että ulkomailta

Pyritään toteuttamaan 2 viikon tet-harjoittelu mahdollisesti yhden viikon erissä.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan käymään Koulutus-, rekrytointi-, työelämä-, vapaa-aika- ja digimessuilla.

T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta

Pyritään mahdollisuuksien mukaan käymään Koulutus-, rekrytointi-, työelämä-, vapaa-aika- ja digimessuilla.

Pyritään laatimaan mahdollisuuksien mukaan 9 lk:lle opaskirjanen liittyen itsenäisen elämän aloittamiseen peruskoulun jälkeen.

T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailta

Pyritään toteuttamaan 2 viikon tet-harjoittelu mahdollisesti yhden viikon erissä.

Pyritään mahdollisuuksien mukaan käymään Koulutus-, rekrytointi-, työelämä-, vapaa-aika- ja digimessuilla.

36.6.28. Englanti, kertauskurssi

Valinnaisen tehtävä

Tämän lisäkurssin tavoitteena on saada englannin kielen taitoa entistä vahvemmaksi ja paremmaksi. Kurssilla kerrataan jo aikaisemmin opittuja asioita: perusrakenteita ja –sanastoa, harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämistä sekä arkipäivän kielenkäyttötilanteita.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

suoritettu/hylätty

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9

36.6.29. Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7-9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintätekniikkaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, jossa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tietoa- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa oppilas tarvitsee realistista ja samalla kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta myös perusopetuksen 7-9 vuosiluokilla. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen ja musiikkiteknologiaan liittyviä kokonaisuuksia.

Musiikin päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin yhteisenä opetettavan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso musiikin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Musiikissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmii-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet

- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

S4 Ohjelmisto

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2

T5	S1, S2, S3, S4	L2
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L6
T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4	L4
T10	S1, S2, S3, S4	L3, L4
T11	S1, S2, S3, S4	L3
T12	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkitävät (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmittäjä sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuolonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkeessään ja sovitaa liikeilmaisuun kuulemaansa musiikkiin.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyyllilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Äänympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee äänympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)

- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
-
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
-
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
-
- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
-
- Oma ääni instrumenttina

- Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
-
- Musiikillinen itseilmaisuus niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
-
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.

- Musiikillinen itseilmaisuus niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
-
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmittäjä sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
-
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
-
- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina

- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
  - Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
-
- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
-
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Opilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
- Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
- Perehdytään musiikin historiaan
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen

- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

S4 Ohjelmisto

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomiointi

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L2
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L6
T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4	L4
T10	S1, S2, S3, S4	L3, L4
T11	S1, S2, S3, S4	L3
T12	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkitävät (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
- Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
- Perehdytään musiikin historiaan
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu

- Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
  - Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
  - Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
  - Perehdytään musiikin historiaan
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
-
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
-
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
- Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
- Perehdytään musiikin historiaan
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset

- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.

- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
  - Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
  - Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
  - Pehdyttään musiikin historiaan
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
- Musiikillinen itseilmaisuus niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
  - Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
  - Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
  - Perehdytään musiikin historiaan
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
  - Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
  - Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
  - Perehdytään musiikin historiaan
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista

- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
- Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
- Perehdytään musiikin historiaan
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyyllilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkitävat (esim. rakennemerkinät, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
  - Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
  - Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
  - Perehdytään musiikin historiaan
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.

- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkitävat (esim. rakennemerkinät, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Oma ääni instrumenttina
  - Rohkea ja terve äänenkäyttö
  - Yhteislaulu ja solistinen laulu
  - Yhteismusisointi
  - Keho-, koulu- ja bändisoittimet
  - Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
  - Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
  - Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
  - Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä

- Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
- Perehdytään musiikin historiaan
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
- Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
- Perehdytään musiikin historiaan
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
--	---

- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
- Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikillinen itseilmaisuus niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
- Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
- Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
- Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
- Musiikin perusmerkintätavat (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
- Eri musiikkityyleihin tutustuminen
- Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmittäjää sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
- Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi
- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
- Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
- Perehdytään musiikin historiaan
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista

T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

- Oma ääni instrumenttina
- Rohkea ja terve äänenkäyttö
- Yhteislaulu ja solistinen laulu
- Yhteismusisointi
- Keho-, koulu- ja bändisoittimet
- Aktiivinen musiikin kuuntelu ja analysointi, painotetaan omaa valintaa
- Omavalintaiseen säveltäjään tutustuminen
- Musiikillinen keksiminen, säveltäminen ja improvisointi

- Teknologian hyödyntäminen musiikin tuottamisessa ja esittämisessä
  - Koulun juhlissa ja eri tilaisuuksissa esiintyminen
  - Perehdytään musiikin historiaan
  - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikintekijöiden osaamista
- Musiikkia monipuolisesti eri aikakausista, tyylilajeista ja musiikkikulttuureista
  - Oppilaiden oman musiikkikulttuurin huomioiminen
- Musiikin peruskäsitteet (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri, muoto)
  - Musiikin perusmerkitävät (esim. rakennemerkinnot, sointumerkit, sävelten nimet)
  - Eri musiikkityyleihin tutustuminen
  - Kehollisuus (vahvistetaan syke- ja rytmitajua sekä musiikin ymmärrystä kehollisesti)
- Musiikillinen itseilmaisu niin kuuntelijan kuin tekijänkin roolissa
  - Melu ja kuulonhuolto sekä musiikin terveydelliset vaikutukset
  - Musiikki eri kulttuureissa ja eri aikoina
  - Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin musiikkitapahtumiin

36.6.30. Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveystieteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehityksessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveystieteen avulla oppilaita kehoitetaan lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opettettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyden ja sairautteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Terveyden arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen luvuuteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso terveystiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin.

Osaaminen terveystiedossa kehittyä oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntavan sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetti, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveysteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmä, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveysteen voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveysteen vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

Sisällöt:

- arkirytmä, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia

- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveystalvet, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveystalvemarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveystalvivaikutusten näkökulmasta. Terveystalvden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveystalvttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveystalvet
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L3, L4, L6
T4	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4
T	S2, S3	L2, L3, L5, L6, L7
T7	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T	S3	L2, L4, L5, L7
T	S1, S2	L1, L3, L6
T	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntalvua, kasvua ja kehitystä voimavaraletöisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Terveysteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänsä eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
----------------------------------	---

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveyspalvelut
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

Sisällöt:

- arkirytm, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia
- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä

- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveyspalvelut
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveysteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

Sisällöt:

- arkirytm, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia
- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveyspalvelut
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia

tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

Sisällöt:

- arkirythmi, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia
- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveyspalvelut
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

Sisällöt:

- arkirytm, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia
- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä**Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi**

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.

Sisällöt:

- arkirytm, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia
- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveystaloudet
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely

- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveyspalvelut
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

T 10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.

Sisällöt:

- arkirytm, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia
- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely

- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

T 11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystietämyksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystietämyksen arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveyspalvelut
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

Sisällöt:

- terveyden määrittely ja jaottelu (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys)
- huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys
- erilaiset peheet ja perhemallit
- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- ristiriitojen ja ongelmatilanteiden käsittely
- murrosikä
- sosiaalinen media ja nettikiusaaminen

Sisällöt:

- arkirythmi, uni ja levon merkitys
- liikunnan merkitys ja liikuntasuositukset
- tapaturmat (koti ja koulu) ja ensiaputaidot
- itsehoito, reseptilääkkeet ja niiden käyttö
- tartuntataudit
- hygienia
- medialukutaito
- kiusaaminen
- päihteet: tupakka ja nuuska

T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

<p>Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen</p>	<p>Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.</p>
--	--

Sisällöt:

- turvallisuustaidot ja -valmiudet (pyöräilijä ja jalankulkija liikenteessä)
- terveyspalvelut
- lapsuus ja lasten oikeudet
- arvot ja asenteet

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

Sisällöt:

- identiteetti, minäkuva ja itsetuntemus
- mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen
- seksuaalinen kehittyminen
- turvataidot

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmii, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

Sisällöt:

- ravitsemus (ravinnon merkitys, ravintoaineet, terveellinen ruokavalio)
- syömishäiriöt
- seksuaaliterveys
- seksuaalinen monimuotoisuus
- turvallisuustaidot ja -valmiudet (mopoilija ja moottoripyöräilijä liikenteessä, vesillä liikkuminen)
- liikennetapaturmat
- päihteet: alkoholi, huumeet ja imppaus
- medialukutaito

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveystarkkailu- ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveiden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Sisällöt:

- hyvinvointia tukevat yhteisöt ja ympäristöt
- medialukutaito

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L2, L3, L4, L7
T	S2, S3	L2, L3, L5, L6, L7
T7	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T	S3	L2, L4, L5, L7
T	S1, S2	L1, L3, L6
T	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden

edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänsä eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.

Sisällöt:

- hyvinvointia tukevat yhteisöt ja ympäristöt
- medialukutaito

Sisällöt:

- identiteetti, minäkuva ja itsetuntemus
- mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen
- seksuaalinen kehittyminen
- turvataidot

Sisällöt:

- ravitsemus (ravinnon merkitys, ravintoaineet, terveellinen ruokavalio)
- syömishäiriöt
- seksuaaliterveys
- seksuaalinen monimuotoisuus
- turvallisuustaidot ja -valmiudet (mopoilija ja moottoripyöräilijä liikenteessä, vesillä liikkuminen)
- liikennetapaturmat
- päihteet: alkoholi, huumeet ja imppaus
- medialukutaito

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.

Sisällöt:

- identiteetti, minäkuva ja itsetuntemus
- mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen
- seksuaalinen kehittyminen
- turvataidot

T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia

tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveysten, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

Sisällöt:

- ravitsemus (ravinnon merkitys, ravintoaineet, terveellinen ruokavalio)
- syömishäiriöt
- seksuaaliterveys
- seksuaalinen monimuotoisuus
- turvallisuustaidot ja -valmiudet (mopoilija ja moottoripyöräilijä liikenteessä, vesillä liikkuminen)
- liikennetapaturmat
- päihteet: alkoholi, huumeet ja imppaus
- medialukutaito

Sisällöt:

- hyvinvointia tukevat yhteisöt ja ympäristöt
- medialukutaito

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytettävä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt:

- identiteetti, minäkuva ja itsetuntemus
- mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen
- seksuaalinen kehittyminen
- turvataidot

Sisällöt:

- ravitsemus (ravinnon merkitys, ravintoaineet, terveellinen ruokavalio)
- syömishäiriöt
- seksuaaliterveys

- seksuaalinen monimuotoisuus
- turvallisuustaidot ja -valmiudet (mopoilija ja moottoripyöräilijä liikenteessä, vesillä liikkuminen)
- liikennetapaturmat
- päihteet: alkoholi, huumeet ja imppaus
- medialukutaito

T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystieteen ja sairauksien liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.

Sisällöt:

- identiteetti, minäkuva ja itsetuntemus
- mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen
- seksuaalinen kehittyminen
- turvataidot

Sisällöt:

- hyvinvointia tukevat yhteisöt ja ympäristöt
- medialukutaito

Sisällöt:

- ravitseminen (ravinnon merkitys, ravintoaineet, terveellinen ruokavalio)
- syömishäiriöt
- seksuaaliterveys
- seksuaalinen monimuotoisuus
- turvallisuustaidot ja -valmiudet (mopoilija ja moottoripyöräilijä liikenteessä, vesillä liikkuminen)
- liikennetapaturmat
- päihteet: alkoholi, huumeet ja imppaus
- medialukutaito

T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
---	--

Sisällöt:

- hyvinvointia tukevat yhteisöt ja ympäristöt
- medialukutaito

T 10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.

Sisällöt:

- ravitsemus (ravinnon merkitys, ravintoaineet, terveellinen ruokavalio)
- syömishäiriöt
- seksuaaliterveys
- seksuaalinen monimuotoisuus
- turvallisuustaidot ja -valmiudet (mopoilija ja moottoripyöräilijä liikenteessä, vesillä liikkuminen)
- liikennetapaturmat
- päihteet: alkoholi, huumeet ja imppaus
- medialukutaito

Sisällöt:

- identiteetti, minäkuva ja itsetuntemus
- mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen
- seksuaalinen kehittyminen
- turvataidot

T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

<p>Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen</p>	<p>Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.</p>
--	--

Sisällöt:

- hyvinvointia tukevat yhteisöt ja ympäristöt
- medialukutaito

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

Sisällöt:

- stressin ja kriisien rakentava käsittely

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

Sisällöt:

- liikunnan vaikutus toimintakykyyn
- mielenterveys, hyvinvointia tukevat ympäristöt ja yhteisöt
- tuen ja avun hakeminen
- mielekäs vapaa-aika

- päihteet yhteiskunnallisena ja globaalina ilmiönä
- riippuvuudet
- kansantaudit
- medialukutaito

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveystarkkailu- ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveystiedon edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Sisällöt:

- vastuullinen kuluttaminen
- terveyspalvelut
- ympäristön terveysriskit
- pitkäaikaissairaudet
- matkailijan terveys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L2, L3, L4, L7
T	S2, S3	L2, L3, L5, L6, L7
T7	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T	S3	L2, L4, L5, L7
T	S1, S2	L1, L3, L6
T	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämäntapansa eri vaiheita,

erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.

Sisällöt:

- liikunnan vaikutus toimintakykyyn
- mielenterveys, hyvinvointia tukevat ympäristöt ja yhteisöt
- tuen ja avun hakeminen
- mielekäs vapaa-aika
- päihteet yhteiskunnallisena ja globaalina ilmiönä
- riippuvuudet
- kansantaudit
- medialukutaito

Sisällöt:

- stressin ja kriisien rakentava käsittely

Sisällöt:

- vastuullinen kuluttaminen
- terveyspalvelut
- ympäristön terveysriskit
- pitkäaikaissairaudet
- matkailijan terveys

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.

Sisällöt:

- stressin ja kriisien rakentava käsittely

T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Terveysteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
---	---

Sisällöt:

- liikunnan vaikutus toimintakykyyn
- mielenterveys, hyvinvointia tukevat ympäristöt ja yhteisöt
- tuen ja avun hakeminen
- mielekäs vapaa-aika
- päihitteet yhteiskunnallisena ja globaalina ilmiönä
- riippuvuudet
- kansantaudit
- medialukutaito

Sisällöt:

- vastuullinen kuluttaminen
- terveyspalvelut
- ympäristön terveysriskit
- pitkäaikaissairaudet
- matkailijan terveys

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sisällöt:

- stressin ja kriisien rakentava käsittely

Sisällöt:

- liikunnan vaikutus toimintakykyyn
- mielenterveys, hyvinvointia tukevat ympäristöt ja yhteisöt
- tuen ja avun hakeminen
- mielekäs vapaa-aika
- päihitteet yhteiskunnallisena ja globaalina ilmiönä
- riippuvuudet
- kansantaudit
- medialukutaito

T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystieteen ja sairauksien liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arviointi	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.

Sisällöt:

- vastuullinen kuluttaminen
- terveyspalvelut
- ympäristön terveysriskit
- pitkäaikaissairaudet
- matkailijan terveys

Sisällöt:

- stressin ja kriisien rakentava käsittely

Sisällöt:

- liikunnan vaikutus toimintakykyyn
- mielenterveys, hyvinvointia tukevat ympäristöt ja yhteisöt
- tuen ja avun hakeminen
- mielekäs vapaa-aika
- päihteet yhteiskunnallisena ja globaalina ilmiönä
- riippuvuudet
- kansantaudit
- medialukutaito

T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.

Sisällöt:

- vastuullinen kuluttaminen

- terveyspalvelut
- ympäristön terveysriskit
- pitkäaikaissairaudet
- matkailijan terveys

T 10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.

Sisällöt:

- liikunnan vaikutus toimintakykyyn
- mielenterveys, hyvinvointia tukevat ympäristöt ja yhteisöt
- tuen ja avun hakeminen
- mielekäs vapaa-aika
- päihitteet yhteiskunnallisena ja globaalina ilmiönä
- riippuvuudet
- kansantaudit
- medialukutaito

Sisällöt:

- stressin ja kriisien rakentava käsittely

T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

Sisällöt:

- vastuullinen kuluttaminen
- terveyspalvelut

- ympäristön terveysriskit
- pitkäaikaissairaudet
- matkailijan terveys

36.6.31. Saksa 2 vvh

Valinnaisen tehtävä

Tavoitteena on oppia saksan alkeita erilaisissa arkipäivän tilanteissa, oppia käyttämään saksan kieltä arastelematta sekä tutustua saksankielisten maiden kulttuuriin ja arkielämään.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät erityispiirteet

Tukeen ja ohjaukseen liittyvät erityispiirteet

Arviointi

numeroarviointi

Vuosiluokka 8

Vuosiluokka 9